

Ελλάδα:

**Εθνική Στρατηγική
για τη Βιώσιμη και
Δίκαιη Ανάπτυξη
2030**

Μάιος 2019

Με ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω τη πρώτη επικαιροποιημένη έκδοση της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Με το τέλος των μνημονίων, η Αναπτυξιακή Στρατηγική αποτελεί το βασικό κατευθυντήριο πλαίσιο της πολιτικής.

Αυτή αποτελεί τον οδικό χάρτη για την επόμενη δεκαετία, για την πορεία προς ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα Βιώσιμης, Δίκαιης και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξης και το σχεδιασμό της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2030.

Η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική έρχεται να καλύψει ένα διαχρονικό κενό. Για δεκαετίες, η ελληνική οικονομία κινούταν χωρίς «πυξίδα». Η οικονομική μεγέθυνση ήταν άναρχη και αποσπασματική. Αν και κατά περιόδους ισχυρή, δεν ήταν διατηρήσιμη. Πάντα, οδηγούσε σε ανισότητες, αποκλεισμούς και καταστροφές στο περιβάλλον. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ειδικότερα, ήταν διαρκής η τάση αποβιομηχάνισης, παραγωγικής υποβάθμισης και «τριτογενοποίησης» της οικονομίας.

Κάθε αναπτυξιακός κύκλος κατέληγε σε καταστροφικές κρίσεις και παρατεταμένες περιόδους στασιμότητας. Μια τέτοια καταστροφική κρίση, που πήρε τη μορφή κρατικής χρεοκοπίας και κοινωνικής φτωχοποίησης, ζήσαμε πρόσφατα. Η πολιτική λήθης δεν βοηθά. Πρέπει να αφήσουμε πίσω μας την κρίση, αντλώντας, όμως, τα αναγκαία μαθήματα από αυτήν, για να αποτρέψουμε ανάλογες καταστροφές στο μέλλον.

Πίσω από το χρόνιο έλλειμμα σχεδιασμού της ανάπτυξης και την απουσία συγκεκριμένης στοχοθεσίας, υπήρχαν αντιλήψεις και συμφέροντα και πολιτικές επιλογές που τα υπηρετούσαν.

Για χρόνια κυριαρχούσε η άποψη ότι οι αγορές από μόνες τους μπορούσαν να κατανέμουν αποτελεσματικά τους πόρους της κοινωνίας. Έτσι, η λειτουργία του ελληνικού κράτους χαρακτηριζόταν όχι μόνο από την έλλειψη στρατηγικής, αλλά και από την απουσία δομών, διαδικασιών και εργαλείων σχεδιασμού, αξιολόγησης και υλοποίησης στοχευμένων τομεακών και κλαδικών πολιτικών. Ενώ, οι ειδικές ανάγκες και τα ειδικά συμφέροντα εξυπηρετούνταν από ένα σύστημα πελατειακών, περιστασιακών και αποσπασματικών ρυθμίσεων. Γεγονός που επέτεινε την πολυνομία και τη γραφειοκρατία και τελικά την αναποτελεσματικότητα του ελληνικού κράτους τόσο απέναντι στις λαϊκές κοινωνικές ανάγκες όσο και απέναντι στις ανάγκες της επιχειρηματικότητας.

Η διαμόρφωση της Στρατηγικής, λοιπόν, μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία για ένα ποιοτικό άλμα, καθώς για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία της, η χώρα διαθέτει μια ολοκληρωμένη και συνεκτική στρατηγική ανάπτυξης που εισάγει την ολιστική λογική του σχεδιασμού, του προγραμματισμού, του συντονισμού αλλά και της διαφάνειας, της δεσμευτικότητας και της λογοδοσίας έναντι της κοινωνίας.

Η Αναπτυξιακή Στρατηγική, ενσωματώνει τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και ευθυγραμμίζεται με τους ευρωπαϊκούς αναπτυξιακούς στόχους. Δεν είναι ένα στατικό κείμενο, αλλά μια δυναμική διαδικασία, διαρκούς εξειδίκευσης, επικαιροποίησης, και εμπλουτισμού, διαμόρφωσης των αναγκαίων θεσμών και διαδικασιών, καθώς και ανάπτυξης των αναγκαίων γνώσεων και δεξιοτήτων.

Εξάλλου, η ίδια η Στρατηγική δεν προέκυψε ως ένα κείμενο που συντάχθηκε σε «κλειστά γραφεία» από μία μικρή ομάδα «ειδικών», αλλά καταρτίστηκε κατόπιν ευρείας και ανοιχτής διαβούλευσης, αποσπώντας εξαρχής και τη θετική υποδοχή των ευρωπαίων εταίρων μας.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα επικαιροποιημένη εκδοχή της συμπεριλαμβάνει όλες τις νεότερες εξελίξεις και επιμέρους θεματικές στρατηγικές από τον Ιούλιο του 2018 όταν και παρουσιάστηκε η Αναπτυξιακή Στρατηγική. Σε αυτή την πρώτη επικαιροποιημένη της εκδοχή, η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική εξειδικεύεται σε 100 περίπου συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις και έργα, γεγονός που διευκολύνει τον έλεγχο της πορείας υλοποίησης της. Επίσης, τίθενται για πρώτη φορά 27 εμβληματικοί, φιλόδοξοι αλλά επιτεύξιμοι, στόχοι για την οικονομία και 10 ισχυρά αναπτυξιακά μέτρα, με τριπλή επιδίωξη:

- Να αντιμετωπίσουμε χρόνιες διαρθρωτικές ελλείψεις, αδυναμίες και στρεβλώσεις του παραγωγικού μοντέλου με στόχο την οικοδόμηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού μοντέλου υψηλής προστιθέμενης αξίας, έντασης γνώσης και με εξωστρεφή προσανατολισμό.
- Να «επουλώσουμε τα τραύματα» στην οικονομία και την κοινωνία που προκάλεσε η κρίση και λανθασμένες πολιτικές διαχείρισής της, με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και βιωσιμότητας της χώρας
- Να ανταποκριθούμε στις μεγάλες προκλήσεις της εποχής, που είναι προκλήσεις του μέλλοντος, όπως η 4η Βιομηχανική Επανάσταση και η Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Γιάννης Δραγασάκης

Εισαγωγή

3

1. Δημοσιονομική Βιωσιμότητα

6

1.1 Μακροοικονομικές και Δημοσιονομικές Προβλέψεις

6

1.2 Μεταρρυθμίσεις και Βιωσιμότητα των Δημόσιων Οικονομικών

9

1.3 Φορολογική Πολιτική

11

1.4 Η Συμβολή της Δημοσιονομικής Πολιτικής στην Επιτάχυνση της Οικονομικής Μεγέθυνσης

14

1.5 Βιωσιμότητα του Χρέους

16

2. Βιώσιμη Ανάπτυξη

18

2.1 Δημιουργία Περισσότερων και Καλύτερων Θέσεων Εργασίας

20

2.2 Ενίσχυση Παραγωγικότητας, Καινοτομίας και Διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας

24

2.3 Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Ενίσχυση των Επενδύσεων

49

3. Ποιοτικές και Προσβάσιμες Υποδομές για την Ανάπτυξη

60

3.1 Υποδομές και Δίκτυα

62

3.2 Βαλκανική Συνεργασία και Συνανάπτυξη

72

3.3 Ανάπτυξη της Αξίας των Περιουσιακών Στοιχείων του Δημοσίου

74

4. Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη

80

4.1 Η Αναπτυξιακή Στρατηγική και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

82

4.2 Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και Διαχείριση Κινδύνων

83

4.3 Προώθηση της Κοινωνικής και Κυκλικής Οικονομίας

86

4.4 Η Ενίσχυση της Περιφερειακής και Αστικής Ανάπτυξης

93

4.5 Νέο Κοινωνικό Κράτος

101

4.6 Επένδυση στα Παιδιά και τη Νέα Γενιά

114

5. Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης

117

5.1 Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων/Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

118

5.2 Μεικτή Χρηματοδότηση

122

5.3 Ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος

124

5.4 Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα

125

5.5 Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις & Αξιοποίηση Διεθνών Οργανισμών

126

5.6 Χρηματοπιστωτικός Τομέας

127

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: 100 Εμβληματικές Μεταρρυθμίσεις για τη Δίκαιη & Βιώσιμη Ανάπτυξη

131

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Παρακολούθηση και Αξιολόγηση της Στρατηγικής

137

Μια Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη

Η Εθνική Στρατηγική θέτει τις βάσεις για τη μετάβαση σε ένα νέο υπόδειγμα Δίκαιης, Βιώσιμης και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξης.

Διαμορφώνει, επίσης, ένα νέο υπόδειγμα ολιστικής χάραξης και άσκησης δημόσιας πολιτικής. Ένα υπόδειγμα ολοκληρωμένο, ποιοτικό, συμμετοχικό, με μετρήσιμους στόχους που τίθενται σε διαρκή έλεγχο και αξιολόγηση βάσει σαφώς προσδιορισμένων εργαλείων για την επίτευξή τους. Με το νέο αυτό υπόδειγμα επιχειρείται η έναρξη ενός ενάρετου κύκλου μεταξύ της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης της ανάπτυξης. Η νέα αυτή προσέγγιση προτάσσει τη συνάρθρωση αυτών των διαστάσεων σε αντιπαράθεση με άλλες προσεγγίσεις που αντιλαμβάνονται τη σχέση μεταξύ τους ως ανταγωνιστική και συνήθως καταλήγουν στην επιβολή της στενά οικονομικής διάστασης και της ποσοτικής μεγέθυνσης επί των υπολοίπων με αρνητικές συνέπειες για την ποιότητα και τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης.

Δεν τίθεται αμφιβολία ότι η διαχρονική απουσία αναπτυξιακής στρατηγικής, πόσο μάλλον ολιστικής, υπήρξε η κύρια αιτία κατάρρευσης του άναρχου μοντέλου μεγέθυνσης που επικράτησε στη χώρα τις προηγούμενες δεκαετίες. Η αδιέξοδη αυτή πορεία είχε προδιαγραφεί, ωστόσο, πολύ νωρίτερα από το 2009. Από τη δεκαετία του '80, η περίοδος της παγκοσμιοποίησης και η σταθερή μείωση των δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών έφεραν την ελληνική οικονομία αντιμέτωπη με την αποβιομηχάνιση και νέες οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις. Με την είσοδο στη ζώνη του ευρώ, η ελληνική οικονομία απώλεσε τη συνήθη πολιτική ύστατης καταφυγής, δηλαδή την υποτίμηση του νομίσματός της. Το αναπτυξιακό μοντέλο που υιοθετήθηκε στη συνέχεια και το οποίο στηρίχθηκε κυρίως σε μεγάλα έργα υποδομής, στο φθινό δανεισμό και στη μη βιώσιμη μεγέθυνση εσωστρεφών κλάδων της οικονομίας, δεν μπορούσε εκ των πραγμάτων να ανατρέψει την αποδυνάμωση του εγχώριου παραγωγικού ιστού και να αντιμετωπίσει το μακροχρόνιο έλλειμμα παραγωγικότητας της οικονομίας.

Για κάποιο χρονικό διάστημα, εντούτοις, το πρόβλημα του ισοζυγίου πληρωμών δεν εκδηλωνόταν, χάρη στις εισροές κεφαλαίων από τα εμβάσματα, τη ναυτιλία, τον τουρισμό, τα ιδιωτικά κεφάλαια και τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά Ταμεία. Η αυξητική πορεία των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους δεν ήταν παρά το αποτέλεσμα διαδοχικών προσπαθειών των κυβερνήσεων να μετριάσουν τις επιπτώσεις ενός εγγενώς στρεβλού και ελλειμματικού αναπτυξιακού μοντέλου. Στο πλαίσιο αυτό, οι πρακτικές εξυπηρέτησης επιμέρους συμφερόντων και πελατειακών σχέσεων, καθώς και η έλλειψη αξιόπιστων ελεγκτικών μηχανισμών, υπήρξαν ένας ακόμα παράγοντας επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών της χώρας. Για τους παραπάνω λόγους, η Ελλάδα εισήλθε στην παγκόσμια κρίση με εξαιρετικά σοβαρές εσωτερικές και εξωτερικές ανισορροπίες, καθιστώντας την ιδιαίτερα εκτεθειμένη και ευάλωτη σε εξωτερικές διαταραχές.

Σημαντική πηγή των παθογενειών ήταν ότι η χώρα δεν κατάφερε ποτέ να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική που να συνδυάζει τόσο το ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο όσο και τους διάφορους χρονικούς ορίζοντες, από το βραχυπρόθεσμο στο μακροπρόθεσμο. Η απουσία ολιστικού στρατηγικού σχεδιασμού στη βάση διαδικασιών συλλογικής διαβούλευσης και συνδιαμόρφωσης πολιτικών ελαχιστοποίησε την ικανότητα προσαρμογής της χώρας στις μείζονες προκλήσεις αλλά και στις ευκαιρίες των τελευταίων δεκαετιών. Υπό αυτές τις συνθήκες δεν ευδοκίμησε ποτέ μια συντονισμένη προσπάθεια εκπόνησης μιας γνήσιας αναπτυξιακής στρατηγικής για την κινητοποίηση των πραγματικών δυνατοτήτων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, την αξιοποίηση του εγχώριου ανθρώπινου δυναμικού και τη διασφάλιση συνθηκών δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης για όλους, παντού, σήμερα και αύριο.

Οι όποιες απόπειρες αντιμετώπισης του αναπτυξιακού ελλείμματος στηρίχθηκαν σε ένα δίπτυχο με στρεβλά χαρακτηριστικά. Αφενός σε ένα πελατειακό πολιτικό σύστημα, το οποίο δημιούργησε ένα γραφειοκρατικό και στάσιμο δημόσιο τομέα με χαμηλή προσαρμοστικότητα στις νέες κοινωνικές ανάγκες και τις ραγδαίες τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις. Αφετέρου, σε έναν ιδιωτικό τομέα ο οποίος επικεντρώθηκε πολύ περισσότερο στην εκμετάλλευση πελατειακών σχέσεων με το κράτος, παρά στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της ελληνικής οικονομίας, στην αναζήτηση νέων αγορών και προϊόντων, στην αναδιοργάνωση της παραγωγής και την επένδυση στην έρευνα και ανάπτυξη. Οι πρακτικές αυτές σε συνδυασμό με την υποβάθμιση της εργασίας, την εκτεταμένη φοροδιαφυγή, τη διαφθορά και την ανεύθυνη πιστοδοτική πολιτική δημιουργούσαν συνθήκες και ευκαιρίες για εύκολα κέρδη εις βάρος της προώθησης βιώσιμων συνθηκών οικονομικής μεγέθυνσης.

Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη επιδιώκει να ανατρέψει αυτό το μοντέλο, παρουσιάζοντας πολιτικές και μεταρρυθμίσεις που αντιμετωπίζουν το αναπτυξιακό έλλειμμα της χώρας ενσωματώνοντας ταυτόχρονα τον ολιστικό και βιώσιμο τρόπο σχεδιασμού που ορίζεται στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τη Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή. Η Στρατηγική την ίδια στιγμή συμβάλλει στην αποτελεσματική και δυναμική είσοδο της χώρας στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, περιλαμβάνοντας ένα σύνολο πολιτικών και μεταρρυθμίσεων που υπηρετούν τους στρατηγικούς στόχους της Ετήσιας Επισκόπησης για την Ανάπτυξη.

Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη, η οποία κεφαλαιοποιεί την εξάλειψη των «δίδυμων ελλειμμάτων» και την εδραίωση συνθηκών δημοσιονομικής σταθερότητας και βιωσιμότητας, έχει ως κεντρικό στόχο την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της ελληνικής οικονομίας, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας και την οικοδόμηση νέων, την αντιστροφή της αποβιομηχάνισης, την ανάπτυξη της κυκλικής και κλιματικά ουδέτερης οικονομίας στην Ελλάδα καθώς και την αύξηση της παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα κρίσιμη στην προσπάθεια αυτή είναι και η ανάπτυξη πρακτικών συνεργασίας και δικτύωσης των επιχειρήσεων, κυρίως των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, και η συγκρότηση υγιών ομάδων παραγωγών στον αγροδιατροφικό τομέα. Το πλαίσιο των πολιτικών που υιοθετήθηκε στα πρώτα έτη εφαρμογής των Προγραμμάτων Προσαρμογής αποσκοπούσε ουσιαστικά στο σταδιακό εξοβελισμό των «μη παραγωγικών μικρών επιχειρήσεων» προς όφελος της «εξυγίανσης» της αγοράς. Η διαμόρφωση πολιτικών υποκατάστασης των εγχώριων επενδύσεων και της παραγωγικής δυναμικότητας με την προσέλκυση ξένων επενδύσεων αποτέλεσε μια στρατηγική επιλογή. Αυτή η επιλογή αγνόησε τη διάρθρωση της ελληνικής αγοράς και παραγωγής και επηρέασε αρνητικά την εγχώρια οικονομία και τον παραγωγικό προσανατολισμό των ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα δεν απέδωσε αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τις επενδυτικές εισροές. Η στήριξη της εγχώριας μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας αποτελεί κεντρική πολιτική της παρούσας στρατηγικής.

Μια επίσης κεντρική προτεραιότητα της στρατηγικής είναι ο σχεδιασμός της μετάβασης στη 4η βιομηχανική επανάσταση, με στόχο η ελληνική κοινωνία να επωφεληθεί έγκαιρα από τις δυνατότητες του Διαδικτύου των Πραγμάτων (IoT), των Μεγάλων Δεδομένων (Big Data) και της ψηφιακής εποχής δίνοντας έμφαση στις κοινωνικές προκλήσεις που θα προκύψουν. Ταυτόχρονα, η εστίαση στην αξιοποίηση του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, ώστε να ενισχυθούν οι υπαρκτές δυνατότητες ανάπτυξης των κλάδων της ελληνικής οικονομίας: των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας, της ενέργειας, της κυκλικής οικονομίας, του αγροδιατροφικού τομέα, της μεταποίησης, της ναυτιλίας, της φαρμακευτικής βιομηχανίας και του βιώσιμου παραγωγικού συμπλέγματος που συγκροτούν ο τουρισμός, το περιβάλλον, ο πολιτισμός και η υγεία.

Η Στρατηγική δίνει ακόμη προτεραιότητα στην κατασκευή σύγχρονων, προσβάσιμων και αειφόρων υποδομών υψηλής ποιότητας. Η αναβάθμιση των υποδομών και δικτύων στον τομέα των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας, της ψηφιακής οικονομίας και της ενέργειας βάσει ολοκληρωμένων τομειακών στρατηγικών, θα δημιουργήσει τα απαραίτητα θεμέλια, ώστε η οικονομία να αναπτυχθεί έχοντας αξιοποιήσει αποτελεσματικά τόσο τη στρατηγική γεωγραφική θέση της χώρας όσο και τους ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς πόρους.

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει αξιοποιήσει τη συμβολή των Περιφερειακών Αναπτυξιακών Συνεδρίων για την Παραγωγική Ανασυγκρότηση που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2017-2018. Τα συνέδρια αυτά επιβεβαίωσαν τη σημασία που παρουσιάζει η ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας συλλογικής σκέψης και διαβούλευσης, όχι μόνο ως διαδικασία συνδιαμόρφωσης των πολιτικών αλλά και ως προϋπόθεση επιτυχίας στο στάδιο της υλοποίησής τους. Στο πλαίσιο αυτό, η Στρατηγική περιλαμβάνει δράσεις και μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης με γνώμονα τη συμβολή τους στην οικοδόμηση βιώσιμων και δίκαιων αναπτυξιακών συνθηκών σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα.

Συνολικά, η εμβάθυνση και συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας για την προετοιμασία της χώρας για την επόμενη δεκαετία θέτει τις ακόλουθες βασικές προϋποθέσεις:

- Τη συνέχιση και ενίσχυση των μεταρρυθμίσεων με σοβαρή αξιολόγηση του αντικτύπου τους. Η αξιολόγηση συνιστά ουσιαστικό στοιχείο της αποτελεσματικότητας των δημόσιων πολιτικών, συμβάλλοντας στη λογοδοσία έναντι των πολιτών και δημιουργώντας γνώση επί των πολιτικών και των αποτελεσμάτων τους. Η παροχή τεχνικής στήριξης θα συνεχιστεί με στόχο τη σύγκλιση με τις καλύτερες ευρωπαϊκές πρακτικές στο πεδίο των δημόσιων πολιτικών και μεταρρυθμίσεων.

- Οριζόντιες μεταρρυθμίσεις. Οι τρεις βασικές περιοχές που έχουν εντοπισθεί είναι η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και των δημόσιων οργανισμών, του δικαστικού συστήματος και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

• Δημιουργία και ενίσχυση ποιοτικών αναπτυξιακών θεσμών. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας, το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας, η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, η ολοκλήρωση του Σχεδιασμού για την Ενέργεια και το Κλίμα, τα Περιφερειακά Αναπτυξιακά Συνέδρια για την Παραγωγική Ανασυγκρότηση, η δημιουργία του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Οργανισμού Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κ.λπ., έχουν όλα το ρόλο τους στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών φιλικών προς την ανάπτυξη, αυξάνοντας τις συνέργειες μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής διάστασης.

• Συντονισμό και συνεργασία. Για να επιτευχθούν οι στόχοι, δεν αρκεί η επικέντρωση της προσοχής μόνο στην επίτευξη επιμέρους στόχων. Χρειάζεται να ξεπεραστούν εμπόδια, διαχρονικές αδυναμίες και νοοτροπίες που υπονομεύουν τη συνεργασία, να αντιμετωπιστούν τα ελλείμματα συντονισμού και να επιδιωχθούν εκτεταμένες συνέργειες μεταξύ του ιδιωτικού, του δημοσίου και του κοινωνικού τομέα, μεταξύ των επιχειρήσεων, του εκπαιδευτικού συστήματος και των ερευνητικών ιδρυμάτων.

Μια Στρατηγική ολιστικής ανάπτυξης δε θα ήταν ολιστική, εάν δεν ενσωμάτωνε έναν ισχυρό κοινωνικό πυλώνα. Στην κατεύθυνση αυτή εντάσσεται και η πολιτική αύξησης του κατώτατου μισθού και κατάργησης του ειδικού κατώτατου μισθού για τους νέους κάτω των 25 ετών. Το θέμα δεν αφορά μόνο στην κοινωνική δικαιοσύνη αλλά και στην ίδια την ανάπτυξη. Οι χαμηλοί μισθοί, η στέρηση εργασιακών δικαιωμάτων και αξιωματικών συνθηκών εργασίας συνεπάγονται, στην πραγματικότητα, σιωπηρή επιδότηση των «κακών» και μη καινοτόμων εργοδοτών. Η καταπολέμηση αυτών των παθογενειών καθιστά επιβεβλημένη την υποστήριξη των πρωτοβουλιών που ενστερνίζονται τις αρχές μιας κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνης επιχειρηματικότητας.

Ο ελληνικός λαός υπέστη μια βαθιά και οδυνηρή κοινωνική κρίση. Βίωσε την απότομη πτώση του εισοδήματος και του βιοτικού του επιπέδου, την εξαιρετικά υψηλή ανεργία, ενώ ένας σημαντικός αριθμός πολιτών αναγκάστηκε να μεταναστεύσει, γεγονός που επιδείνωσε το δημογραφικό πρόβλημα. Η φτώχεια αυξήθηκε σημαντικά, κυρίως μεταξύ των παιδιών και των νέων. Η δεκαετία της ύφεσης διέυρνε τις εισοδηματικές, κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες, διογκώνοντας τα μέρη του πληθυσμού που χρειάζονται βοήθεια. Οποιαδήποτε στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να αντιμετωπίσει τις κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες ως αναγκαία συνθήκη για τη διαμόρφωση προοπτικών βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης. Ήδη, σημαντικά βήματα για την καταπολέμηση των ανισοτήτων, της φτώχειας και του αποκλεισμού έχουν σημειωθεί. Η προσπάθεια αυτή συνεχίζεται με εντατικούς ρυθμούς με στόχο τη δημιουργία ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, την εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης για όλους, την προώθηση πολιτικών για τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας και την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι πολιτικές αυτές βρίσκονται στον πυρήνα της αναπτυξιακής στρατηγικής προκειμένου όλοι να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και να μοιράζονται τα οφέλη της.

Η Εθνική Στρατηγική καθορίζει το όραμά μας για την προώθηση της δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης στη βάση ενός ολοκληρωμένου πλέγματος δράσεων, πολιτικών και μεταρρυθμίσεων που θα επιτρέψουν στην Ελλάδα να εξέλθει με πετυχημένο τρόπο από την περίοδο της προσαρμογής και να σχεδιάσει με αισιοδοξία και αυτοπεποίθηση το μέλλον της με ορίζοντα το 2030.

1. Δημοσιονομική Βιωσιμότητα

1.1. Μακροοικονομικές και Δημοσιονομικές Προβλέψεις

Η εμπέδωση της οικονομικής σταθερότητας, η δημοσιονομική αξιοπιστία και η συνεχής βελτίωση του οικονομικού κλίματος, θέτουν τις βάσεις για την ενίσχυση της μεσοπρόθεσμης αναπτυξιακής προοπτικής της ελληνικής οικονομίας. Μετά από μια παρατεταμένη περίοδο ύφεσης και μια απώλεια του 27% του ΑΕΠ, η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας έχει πλέον εδραιωθεί. Με την ολοκλήρωση του τρίτου και τελευταίου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής τον Αύγουστο του 2018, η Ελλάδα εντάχθηκε στο ευρωπαϊκό πλαίσιο συντονισμού της οικονομικής πολιτικής, έχοντας πλέον διορθώσει τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές ανισορροπίες του παρελθόντος. Το εξαιρετικά υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα του 2009 (-15,1% του ΑΕΠ) μετατράπηκε σε δημοσιονομικό πλεόνασμα το 2016 (+0,5% του ΑΕΠ) και συνέχισε να βελτιώνεται το 2017 (+0,7%) και το 2018 (+1,1%), ως αποτέλεσμα των βελτιωμένων αναπτυξιακών συνθηκών και ενός πλέγματος μεταρρυθμίσεων, τόσο από την πλευρά των δαπανών όσο και των εσόδων. Παράλληλα, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έχει μειωθεί κατά 9.5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, από -12,3% το 2009 σε -2,8% το 2018. Συνολικά, η εδραίωση συνθηκών δημοσιονομικής βιωσιμότητας, θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών ενίσχυσης της παραγωγικής βάσης της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας και την οικοδόμηση νέων πλεονεκτημάτων, την αντιστροφή της αποβιομηχάνισης, την ανάπτυξη της κυκλικής και κλιματικά ουδέτερης οικονομίας, καθώς και την αύξηση της παραγωγικότητας, διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Το 2018, η ελληνική οικονομία ανέπτυξε τη δυναμική της μέσα από τις θετικές οικονομικές προοπτικές, την αύξηση της απασχόλησης και την αύξηση του μεριδίου των εξαγωγών. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 1,9% (από

+1,5% το 2017). Οι βασικοί πυλώνες της ανάπτυξης το 2018 ήταν οι καθαρές εξαγωγές, λόγω της αύξησης του μεριδίου εξαγωγών στο παγκόσμιο εμπόριο και η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση. Η ισχυρή αύξηση των εξαγωγών (+8,7% έναντι +6,8% το 2017) υπήρ-

ξε αποτέλεσμα κυρίως της μεγάλης δραστηριότητας στον τομέα των μεταφορών, του τουρισμού και των πετρελαιοικών προϊόντων, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση (+1,1% από +0,9 το 2017) υποστηρίχθηκε από την ενισχυμένη εμπιστοσύνη των καταναλωτών, την αύξηση της δραστηριότητας στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο και τη συνεχή βελτίωση της απασχόλησης. Η δημόσια κατανάλωση παρέμεινε σε αρνητικούς ρυθμούς το 2018 (-2,5% από -0,4% το 2017). Οι συνολικές επενδύσεις μειώθηκαν (-12,2%) σε σχέση με το 2017, μολοντί σχεδόν όλοι οι επιμέρους τομείς των επενδύσεων σημείωσαν σημαντική επίδοση, με εξαίρεση τον μεταφορικό εξοπλισμό και τις κατασκευές εκτός κατοικιών.

Η οικονομική ανάκαμψη αντανακλάται στις σταθερές εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Το 2018, η απασχόληση (στοιχεία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού) συνέχισε να αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς, αν και ελαφρώς χαμηλότερα από το προηγούμενο έτος (+2,0% έναντι +2,2% το 2017), ενώ το ποσοστό ανεργίας εξακολούθησε να μειώνεται (19,3% έναντι 21,5% το 2017), ακολουθώντας την καθοδική πορεία που έχει ξεκινήσει από το 2015, αν και παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων και μακροχρόνια ανέργων, που αποτελούν τις κύριες προκλήσεις στην αγορά εργασίας, μειώθηκαν στο 39,9% και στο 70,4% το 2018 από 58,3% (μέγιστη τιμή) το 2013 για τους νέους και 73,6% (μέγιστη τιμή) το 2014 για τους μακροχρόνια ανέργους. Παράλληλα, η ανοδική πορεία των μισθών το 2018, για δεύτερη συνεχή χρονιά, προέκυψε ως επακόλουθο της βελτίωσης της αγοράς εργασίας. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίστηκε στην αύξηση των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας κατά 3,6% (έναντι 2,3% το 2017).

Το 2018, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ ήταν υποτονικός σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, ανερχόμενος στο 0,8% (έναντι 1,1% το 2017), κυρίως λόγω της μειωμένης επίδρασης αφενός των διεθνών τιμών του πετρελαίου και αφετέρου των επιπτώσεων από τις αυξήσεις των έμμεσων φόρων το 2017. Ο πυρήνας του πληθωρισμού παρέμεινε χαμηλός στο 0,5% (έναντι 0,6% το 2017), αντανακλώντας σχετικά χαμηλή εγχώρια ζήτηση.

Δημοσιονομική Πολιτική

Από την πλευρά των δημοσιονομικών εξελίξεων, οι θετικές δημοσιονομικές επιδόσεις των προηγούμενων ετών συνέβαλαν καθοριστικά στη αποκατάσταση της διεθνούς αξιοπιστίας προς τη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών της χώρας, την άρση της αβεβαιότητας, την εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης στην οικονομία, την αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας και τη σημαντική αποκλιμάκωση του κό-

στους δανεισμού του ελληνικού δημοσίου και, εν τέλει, την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. Το ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης για τρίτη συνεχόμενη φορά κατέγραψε πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ το 2018 από 0,8% το 2017 και 0,5% το 2016. Το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στο 4,4% του ΑΕΠ το 2018 από 3,9% το 2017 και 3,7% το 2016 (4,3% του ΑΕΠ το 2018 με τον ορισμό της Ενισχυμένης Εποπτείας), πάνω από το στόχο για 3,5% του ΑΕΠ.

Η επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος του ΕΜΣ από κοινού με τη δημοσιονομική υπεραπόδοση, τις βελτιωμένες οικονομικές συνθήκες και την ενισχυμένη εμπιστοσύνη, συμβάλλουν στη σταδιακή επιστροφή στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Κατά τη διάρκεια του 2017 και του 2018 και στις αρχές του 2019, η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας σημείωσε πολλαπλές αναβαθμίσεις από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, ενώ η τρέχουσα απόδοση του δεκαετούς ομολόγου έχει πλησιάσει τα επίπεδα του 2005 (3,6%). Μετά από τις πρώτες προσπάθειες της χώρας να επανενταχθεί στις αγορές στα μέσα του 2017 και στις αρχές του 2018 μέσω εκδόσεων κρατικών ομολόγων, η πρόσφατη έκδοση 5ετούς κρατικού ομολόγου τον Φεβρουάριο του 2019 (απόδοση 3,6%) και νέου 10ετούς ομολόγου τον Μάρτιο του 2019 (απόδοση 3,9%) αποτελούν δύο σημαντικά ορόσημα για την επιστροφή της χώρας στην κανονικότητα των αγορών κεφαλαίου μετά το τέλος του προγράμματος στήριξης. Η σταθερή δημοσιονομική αξιοπιστία και οι θετικές οικονομικές προοπτικές της χώρας καθώς και η δημιουργία ενός σημαντικού ταμειακού αποθέματος ασφαλείας, το οποίο θωρακίζει τη χώρα έναντι υψηλών επιτοκίων αναχρηματοδότησης στη μεταπρογραμματική περίοδο, αναμένεται να οδηγήσουν σε περαιτέρω αποκλιμάκωση των επιτοκίων δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας αναμένονται ευνοϊκές, καθώς η οικονομική ανάκαμψη αναμένεται να διατηρήσει τη θετική της δυναμική και να ενισχυθεί περαιτέρω. Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ εκτιμάται στο 2,3% το 2019 και το 2020, λόγω σημαντικής αύξησης της εγχώριας ζήτησης, καθώς η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις εμφανίζουν σταθερά σημάδια ανάκαμψης, και περαιτέρω αύξησης του μεριδίου των εξαγωγών στο διεθνές εμπόριο. Η ιδιωτική κατανάλωση (+1,0% το 2019 και +1,2% το 2020) αναμένεται να υποστηριχθεί από τις θετικές προσδοκίες και τη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, χάρη στις συνεχιζόμενες θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Οι επενδύσεις προβλέπεται να εισέλθουν σε μια σταθερή θετική τροχιά (3,9% το 2019 και 12,9% το 2020), κυρίως ωφελούμενες από την ανάκαμψη της αγοράς

ακινήτων, τη βελτίωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών, την υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και πολιτικών φιλικών προς την ανάπτυξη στο πλαίσιο της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να επεκταθούν σημαντικά (5,9% το 2019 και 5,4% το 2020), χάρη στο σημαντικά βελτιωμένο μερίδιο εξαγωγών στο παγκόσμιο εμπόριο, τη σωρευτική θετική επίδραση της ενισχυμένης ανταγωνιστικότητας από την αρχή της κρίσης και την ανελαστική ζήτηση για αρκετές κατηγορίες εξαγωγίμων αγαθών, παρά τις ασθενείς προοπτικές για την οικονομική ανάπτυξη της Ευρωζώνης. Παρ' όλα αυτά, η συνεισφορά των καθαρών εξαγωγών στην ανάπτυξη προβλέπεται να είναι οριακή μεσοπρόθεσμα, καθώς η ζήτηση για επενδύσεις αναμένεται να ωθήσει σε άνοδο τις εισαγωγές. Η δημόσια κατανάλωση αναμένεται να επιστρέψει σε θετικούς ρυθμούς (1,6% το 2019 και 0,6% το 2020).

Τα επόμενα χρόνια, οι επενδύσεις θεωρούνται ως αποφασιστικός παράγοντας για μια βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη. Οι επενδύσεις αναμένεται να υποστηριχθούν από τη συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων όπως αποτυπώνονται στην Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική σε ό,τι αφορά στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη διασφάλιση ενός σταθερού, φιλικού προς την ανάπτυξη, φορολογικού συστήματος και μιας αποτελεσματικής Δημόσιας Διοίκησης, την ανάπτυξη υποδομών και αναβάθμιση της ψηφιακής οικονομίας, την ώθηση της εξωστρέφειας και της καινοτομίας, την ενίσχυση της διαφάνειας και του δικαστικού συστήματος καθώς και τη βελτίωση των προοπτικών των νέων. Παράλληλα, η βελτίωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών της οικονομίας ως απόρροια της εντατικής μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, της πρόσβασης των τραπεζών στις χρηματοπιστωτικές αγορές και της αύξησης της χρηματοδότησης στην πραγματική οικονομία, αναμένεται να υποστηρίξει την ανάπτυξη των επενδύσεων. Η προβλεπόμενη άρση των εναπομεινάντων περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων αναμένεται να στηρίξει τη ζήτηση για χρηματοδότηση. Υπό αυτές τις συνθήκες, θα προσελκυσθούν νέες εγχώριες και ξένες άμεσες επενδύσεις οι οποίες, με τη σειρά τους, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σημαντική αύξηση της παραγωγικής δυνατότητας. Οι επενδύσεις εκτιμάται ότι θα συνεισφέρουν 0,4 ποσοστιαίες

μονάδες στην οικονομική ανάπτυξη το 2019 και 1,5 το 2020, από -3,2 το 2009, ενώ οι συνολικές εξαγωγές 2,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2019 και 1,5 το 2020, από -4,3 το 2009.

Η τάση στην αγορά εργασίας αναμένεται να παραμείνει σταθερά θετική. Η απασχόληση (σε εθνολογιστική βάση) αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται, αν και συγκρατημένα, με ρυθμούς της τάξεως του 1,6% το 2019 και 1,2% το 2020. Η ανεργία προβλέπεται να συνεχίσει να μειώνεται και να διαμορφώνεται στο 17,8% το 2019 και 16,5% το 2020. Η συνεχής βελτίωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας θα οδηγήσει στην αύξηση των μισθών μεσοπρόθεσμα. Ο ρυθμός αύξησης των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας προβλέπεται να επιταχυνθεί στο 4.5% το 2019 και στο 3.6% το 2020 και να μετριαστεί έπειτα ακολουθώντας την τάση στην απασχόληση.

Οι προβλέψεις για τον πληθωρισμό βάσει του ΕνΔΤΚ δείχνουν αύξηση στο 0,9% το 2019 και στο 1,3% το 2020, κυρίως λόγω της αναμενόμενης ενίσχυσης της εγχώριας ζήτησης υπό το πρίσμα της αύξησης των μισθών και μιας περαιτέρω μείωσης του παραγωγικού κενού.

Οι θετικές δημοσιονομικές επιδόσεις εκτιμάται ότι θα διατηρηθούν μεσοπρόθεσμα, εξασφαλίζοντας την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και ταυτόχρονα, δημιουργώντας το δημοσιονομικό χώρο για αλλαγή του μείγματος δημοσιονομικής πολιτικής με τρόπο φιλικό προς την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική μέριμνα. Σύμφωνα με τις δημοσιονομικές προβλέψεις του Κρατικού Προϋπολογισμού 2019, το ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να ανέλθει στο 1,6% του ΑΕΠ και το πρωτογενές πλεόνασμα στο 4,7% του ΑΕΠ (4.1% του ΑΕΠ σύμφωνα με τον ορισμό της Ενισχυμένης Εποπτείας), σε σύγκριση με τον στόχο για 3.5% του ΑΕΠ. Ο λόγος χρέους της Γενικής Κυβέρνησης προς το ΑΕΠ το 2019, υπολογίζεται να μειωθεί στο 170.6% του ΑΕΠ από 181.1% του ΑΕΠ το 2018. Η τάση αποκλιμάκωσης αναμένεται να συνεχιστεί, κυρίως λόγω της ανάκαμψης του ονομαστικού ΑΕΠ και της ομαλοποίησης της πρόσβασης της χώρας στις αγορές κεφαλαίων, λαμβάνοντας υπόψη την ευνοϊκή διάρθρωση του χρέους και τα μέτρα ελάφρυνσης που συμφωνήθηκαν στο Eurogroup τον Ιούνιο του 2018.

1.2. Μεταρρυθμίσεις και Βιωσιμότητα των Δημόσιων Οικονομικών

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών έχουν ολοκληρωθεί τα τελευταία έτη. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές πρόκειται να συνεχιστούν. Περιλαμβάνουν την κατάρτιση μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικής στρατηγικής, τη βελτίωση των δημοσιονομικών αναφορών, την ενίσχυση των μηχανισμών εκτέλεσης του προϋπολογισμού, την ενίσχυση του Γραφείου Προϋπολογισμού της Βουλής και του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, τη συνέχιση των επισκοπήσεων δαπανών, τη βελτίωση του πλαισίου διαχείρισης των ταμειακών διαθεσίμων και των διαδικασιών πληρωμής, την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων οφειλών, την υιοθέτηση λογιστικού σχεδίου, την εισαγωγή του προϋπολογισμού προγραμμάτων και τη βελτίωση της διαχείρισης των κρατικών εγγυήσεων.

Δημοσιονομική διαχείριση

Δημοσιονομικός προγραμματισμός

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, συμβάλλοντας έτσι στον καλύτερο δημοσιονομικό προγραμματισμό και στην παρακολούθηση και ενίσχυση της διαφάνειας και αξιοπιστίας των δημοσιονομικών δεδομένων. Η συνεχιζόμενη υλοποίηση των υπό εξέλιξη έργων αναμένεται να εξασφαλίσει την επίτευξη περαιτέρω στόχων τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα, συμπεριλαμβανομένης της απλούστευσης της διαδικασίας του προϋπολογισμού και των ελέγχων στις δαπάνες, της εκκαθάρισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών, της ενίσχυσης των δημοσιονομικών αναφορών και της διαχείρισης των ταμειακών διαθεσίμων.

Ειδικότερα, έχει διαμορφωθεί ένα Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (MTFS) με χρονικό ορίζοντα 4 ετών (συμπεριλαμβανομένου του έτους του προϋπολογισμού), παρέχοντας μια γενική εικόνα της οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης με έμφαση στο δημοσιονομικό προγραμματισμό. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των δημοσιονομικών αναφορών και την ενίσχυση των μηχανισμών παρακολούθησης της εκτέλεσης του προϋπολογισμού των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

Ενίσχυση Δημοσιονομικών Θεσμών

Η Ελλάδα απέδωσε, επίσης, σημαντικό ρόλο σε ανεξάρτητους εθνικούς δημοσιονομικούς θεσμούς όπως το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής και το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, προκειμένου να διαφυλαχθεί η διαφάνεια και η αξιοπιστία της άσκησης πολιτικής. Επιπλέον, η υλοποίηση της επισκόπησης δαπανών συνέβαλε στην επίτευξη δημοσιονομικών εξοικονομήσεων ή στην ανακατανομή των δαπανών από σχετικά ανεπαρκή/χαμηλής προτεραιότητας πεδία

προς την ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας και της μείωσης της φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών. Η ανακατανομή αυτή ενσωματώθηκε στον προϋπολογισμό του 2018 με σκοπό την υποστήριξη οικογενειών χαμηλού εισοδήματος με εξαρτώμενα τέκνα, ενώ οι δυνατότητες για περαιτέρω εξορθολογισμό των δαπανών αναμένεται να αυξηθούν, καθώς οι επισκοπήσεις δαπανών θα πραγματοποιούνται σε τακτική βάση από το τρέχον έτος και εφεξής.

Διαχείριση Ταμειακών Διαθεσίμων

Το πλαίσιο διαχείρισης των ταμειακών διαθεσίμων βελτιώθηκε σημαντικά κλείνοντας περίπου 2.000 λογαριασμούς του Δημοσίου σε εμπορικές τράπεζες κατά την περίοδο 2014-2016 και μεταφέροντας τα αποθεματικά τους στον Ενιαίο Λογαριασμό Θησαυροφυλακίου (ΕΛΘ). Όσον αφορά τους φορείς της Κεντρικής και της Γενικής Κυβέρνησης, το μεγαλύτερο μέρος των διαθεσίμων τους μεταφέρθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος. Τα μέτρα αυτά οδήγησαν σε σημαντική αύξηση της ρευστότητας της Γενικής Κυβέρνησης στην οποία μπορεί να έχει πρόσβαση το κράτος, καθώς και στην αποτελεσματικότερη διαχείρισή της, η οποία μειώνει τις χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους. Οι περαιτέρω μεταρρυθμίσεις του πλαισίου διαχείρισης των ταμειακών διαθεσίμων περιλαμβάνουν το νέο νομικό πλαίσιο για τη λειτουργία του ΕΛΘ, τη στενότερη παρακολούθηση των ταμειακών διαθεσίμων των φορέων, την εισαγωγή τακτικών προβλέψεων ταμειακών ροών από τους μεγαλύτερους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και την αποδέσμευση επιχορηγήσεων σε φορείς μέσα από τους λογαριασμούς ταμειακής διαχείρισης που τηρούν στην ΤτΕ. Ο μεσοπρόθεσμος στόχος είναι η μεταφορά των ταμειακών υπολοίπων των φορέων απευθείας στον ΕΛΘ, η οποία εκτιμάται ότι θα ολοκληρωθεί το Δεκέμβριο του 2021.

Μια σημαντική μεταρρύθμιση που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι το νέο Λογιστικό Σχέδιο, με στόχο την κοινή εφαρμογή για όλους τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, αντικαθιστώντας τα πέντε διαφορετικά λογιστικά σχέδια που ισχύουν σήμερα για το κράτος,

τα ασφαλιστικά ταμεία, τα νοσοκομεία, την αυτοδιοίκηση και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Η υιοθέτηση του νέου Λογιστικού Σχεδίου θα ενισχύσει τη διαφάνεια των δημοσιονομικών εκθέσεων, των δημοσιονομικών αναφορών και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ενώ η χρήση μιας ενιαίας οικονομικής ταξινόμησης τόσο για τον προϋπολογισμό όσο και για τη λογιστική θα καταστήσει τις πληροφορίες πιο κατανοητές σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, παρέχοντας ένα κοινό σημείο αναφοράς. Το νέο Λογιστικό Σχέδιο εφαρμόζεται ήδη στο Κράτος, καθώς ο κρατικός προϋπολογισμός του 2019 έχει συνταχθεί και εκτελείται βάσει της νέας οικονομικής και διοικητικής ταξινόμησης, ενώ τα επόμενα βήματα της μεταρρύθμισης περιλαμβάνουν την κατάρτιση ολοκληρωμένων λογιστικών κανόνων και την επέκταση του Λογιστικού Σχεδίου σε όλους τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2023.

Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης έχουν μειωθεί σημαντικά μέσω της χρηματοδότησης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας στο πλαίσιο του προγράμματος εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων οφειλών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθαν τον Δεκέμβριο του 2018 σε 1,5 δισ. ευρώ από 4,7 δισ. τον Δεκέμβριο του 2015, ενώ οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων ανήλθαν σε 506 εκατ. έναντι 1,3 δισ. τον Δεκέμβριο του 2015. Εν τούτοις, απαιτείται περαιτέρω προσπάθεια για την πλήρη εξάλειψή τους, καθώς και για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αιτιών συσσώρευσής τους. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν αξιολογηθεί και εφαρμόζονται τα συμπεράσματα και οι συστάσεις του ανεξάρτητου ελέγχου που διεξήχθη από το Ελεγκτικό Συνέδριο, ενώ μέσω της τακτικής παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των συστάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου θα διασφαλιστεί η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων.

Η πλήρης εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με το Λογιστικό Σχέδιο και τον ΕΛΘ, θα απαιτήσει αύξηση του προσωπικού που απασχολείται στα συγκεκριμένα πεδία. Αυτή η εξέλιξη θα δρομολογηθεί λαμβάνοντας υπόψη τους πόρους του ΓΛΚ και εντός των ορίων που επιβάλλει ο γενικός σχεδιασμός των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα.

Δημόσιες συμβάσεις

Τα τελευταία χρόνια αναδιαμορφώθηκε και εφαρμόστηκε επιτυχώς ένα διϋπουργικό σχέδιο δράσης για τις Δημόσιες Συμβάσεις, προσαρμοσμένο στις

ανάγκες των ελληνικών αναθετουσών αρχών και των ελληνικών επιχειρήσεων. Με βάση ένα ευρύ φάσμα μεταρρυθμίσεων, έχει σημειωθεί αποδεδειγμένα σημαντική πρόοδος προς ένα πιο διαφανές, οικονομικά αποδοτικό και φιλικό προς τις επιχειρήσεις σύστημα Δημοσίων Συμβάσεων. Η ηλεκτρονικοποίηση των πάσης φύσεως δημοσίων συμβάσεων -συμπεριλαμβανομένων και των δημοσίων έργων- έχει επιφέρει σημαντικές βελτιώσεις και οικονομίες. Τέλος, έχει δημιουργηθεί ένα πιο υγιές πλαίσιο λειτουργίας τόσο για το Δημόσιο όσο και για την αγορά, το οποίο έχει παράξει θετικά υποδείγματα εργασίας και προϋποθέσεις για συνεχή βελτίωση.

Συγκεκριμένα, έχει επιτευχθεί εξοικονόμηση της τάξης του 20% για το 2017 και 13,5% για το 2018. Η εξοικονόμηση αυτή αφορά τις κατακυρωθείσες τιμές σε σχέση με τις προϋπολογισθείσες και συνιστά αποτέλεσμα της μεγαλύτερης διαφάνειας που επιτυγχάνεται μέσω της ηλεκτρονικοποίησης, της αυξημένης συμμετοχής των οικονομικών φορέων στις διαγωνιστικές διαδικασίες, καθώς και των τεχνικών κεντροποίησης.

Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε φάση υλοποίησης είναι:

- Ανάπτυξη ηλεκτρονικού Εθνικού Μητρώου Οικονομικών Φορέων Αγαθών και Υπηρεσιών – (ΕΜΟΦΑΥ) μέχρι το Β' εξάμηνο του 2020.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή e-catalogues για επιλεγμένα προϊόντα ή/και υπηρεσίες, υλοποιώντας συγκεκριμένες τεχνικές προμηθειών, όπως «Marketplace» ή «Δυναμικό Σύστημα Αγορών (DPS)». Πρόκειται για διετές έργο, με έναρξη τον Ιούνιο του 2019.
- Εφαρμογή κεντροποίησης μέσω 8 συμφωνιών πλαισίου για την περίοδο 2019 – 2021 σε φορείς με περιφερειακή διάρθρωση (Υπ. Υγείας, Υπ. Παιδείας, ΕΦΚΑ, Υπ. Δικαιοσύνης) για αγαθά κοινής χρήσης. Οι συμφωνίες - πλαίσιο του τρέχοντος έτους θα προκηρυχθούν εντός του πρώτου εξαμήνου του 2019.
- Υλοποίηση του προγράμματος «Procure2Innovate» της ΕΕ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού δικτύου κέντρων δεξιοτήτων για την καινοτομία στον τομέα των προμηθειών. Το πρόγραμμα Procure2Innovate θα ολοκληρωθεί μέχρι το Β' εξάμηνο του 2020.

1.3. Φορολογική Πολιτική

Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ανάπτυξη, η φορολογική πολιτική θα συμβάλει στην προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων και στην αύξηση της παραγωγικότητας μέσω της σταδιακής μείωσης της φορολογικής επιβάρυνσης τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για την εργασία, καθώς και μέσω της καθιέρωσης σταθερού φορολογικού καθεστώτος για την ενίσχυση των ξένων και εγχώριων επενδύσεων. Η σταδιακή μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με την παροχή κινήτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας και των επενδύσεων, θα διευκολύνει τις επενδύσεις σε εξαγωγικούς τομείς της οικονομίας, θα συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη και στην αύξηση της απασχόλησης. Βασικά εργαλεία για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, η διεύρυνση της φορολογικής βάσης και η ενίσχυση της φορολογικής διοίκησης. Η οικονομική ανάκαμψη, η αποκατάσταση της δημοσιονομικής σταθερότητας και η θετική επίδραση των μέτρων καταπολέμησης της φοροδιαφυγής δημιουργούν σταδιακά περιθώρια ουσιαστικής ελάφρυνσης της φορολόγησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

1.3.1. Φορολογική Πολιτική

Η φορολογική πολιτική θα συμβάλει στην προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων μέσω της μείωσης της φορολογικής επιβάρυνσης τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για την εργασία. Η δημιουργία ενός σταθερού φορολογικού συστήματος θα ενισχύσει περαιτέρω τις ΞΑΕ. Ενδεικτικά, η ελληνική κυβέρνηση ενεργοποίησε μέσω της ΑΑΔΕ, διαδικασίες για τη σύναψη ειδικών φορολογικών συμφωνιών, όπως οι Προηγμένες Συμφωνίες Τιμολογήσεων (ΠΣΤ). Μια τέτοια επιλογή χρησιμοποιήθηκε για το Διαδριατικό Αγωγό (TAP), εξασφαλίζοντας ένα σταθερό φορολογικό καθεστώς για τους επενδυτές. Επίσης, στρατηγική προτεραιότητα, μεταξύ άλλων, είναι και η θέσπιση συγκεκριμένων φορολογικών ελαφρύνσεων για επενδύσεις σε πρωτοποριακούς τομείς περιβαλλοντικής και κλιματικής έρευνας και καινοτομίας.

Συνολικά, η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, απαιτεί μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης, προκειμένου να αυξηθεί η φορολογική βάση και να καταπολεμηθεί η φοροαποφυγή.

Αύξηση της φορολογικής βάσης και καταπολέμηση της φοροαποφυγής

Η φορολογική πολιτική είναι ένα από τα κύρια εργαλεία για τη διατήρηση της δημοσιονομικής σταθερότητας και την ενίσχυση της ανάπτυξης. Οι προηγούμενες δυσλειτουργίες στη φορολογική διακυβέρνηση είχαν αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια έσοδα. Τα τελευταία χρόνια, η μεταρρυθμιστική προσπάθεια εστίασε στην απλοποίηση του φορολογικού συστή-

ματος και στην ευθυγράμμισή του με τις βέλτιστες ευρωπαϊκές πρακτικές. Σημαντικές μεταρρυθμίσεις ολοκληρώθηκαν στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, στις διαδικασίες του Κώδικα Φορολογίας, όπως η θέσπιση μιας ενιαίας φορολογικής κλίμακας για τα φυσικά πρόσωπα και η απλούστευση της διαδικασίας επιβολής προστίμων. Για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της φορολογικής διοίκησης (Ν. 4389/2016) ιδρύθηκε Ανεξάρτητη Αρχή Δημόσιων Εσόδων. Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις θα τεθούν προς υλοποίηση λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη ενίσχυσης τόσο της φορολογικής δικαιοσύνης, όσο και της ικανότητας συλλογής δημόσιων εσόδων.

Η μεγαλύτερη πρόκληση κατά τα προσεχή έτη είναι να δημιουργηθεί ένα φορολογικό σύστημα σταθερό, φιλικό προς την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, το οποίο θα είναι δίκαιο, απλό και αποτελεσματικό. Στόχος ενός τέτοιου συστήματος είναι να εξασφαλίσει τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες -η οποία αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια ως αποτέλεσμα της εκτεταμένης δημοσιονομικής προσαρμογής- υπό την προϋπόθεση ότι τα δημοσιονομικά περιθώρια είναι επαρκή για τη χρηματοδότηση τέτοιων μέτρων. Αυτές οι μειώσεις -παράλληλα με την απλοποίηση του συστήματος- θα βοηθήσουν το φορολογικό σύστημα να καταστεί βιώσιμο και ισορροπημένο.

Για την αντιμετώπιση αυτής της κρίσιμης πρόκλησης, η Κυβέρνηση έχει θέσει ως στρατηγικούς στόχους την πλήρη εφαρμογή των θεσμοθετημένων μεταρρυθμίσεων και την υιοθέτηση νέων εργαλείων για την αντιμετώπιση της φοροαποφυγής. Ο συνολικός φορολογικός συντελεστής στην Ελλάδα είναι σχετικά υψηλός σε σύγκριση με χώρες με παρόμοια επίπεδα ανταγωνιστικότητας, αν και όχι υπερβολικά υψηλός αν η σύγκριση πραγματοποιηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

δο. Η σταδιακή μείωσή του συνιστά συνεπώς βασικό στόχο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Η στρατηγική φορολογικής μεταρρύθμισης συγκροτείται από τις ακόλουθες βασικές δράσεις:

- Αξιοποίηση του περιουσιολογίου. Μέχρι το τέλος του 2018, θα ληφθεί νομοθετική πρωτοβουλία για την ολοκλήρωση και την τροποποίηση του Ν. 3842/2010. Το περιουσιολόγιο θα χρησιμεύσει για την αποτύπωση των περιουσιακών στοιχείων του φορολογούμενου και θα συμβάλει στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

- Επέκταση της χρήσης ηλεκτρονικών πληρωμών μέσω κανονιστικών αποφάσεων και κινήτρων για τους φορολογούμενους (π.χ. λοταρία). Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, η χρήση των ηλεκτρονικών πληρωμών αυξάνεται σταθερά. Ο αριθμός των συναλλαγών με κάρτες πληρωμών αυξήθηκε κατά 35% στα 513 εκατ. το 2016, ενώ η αξία των συναλλαγών αυξήθηκε κατά 40% φτάνοντας τα 55 δισ. ευρώ. Συνολικά, η χρήση των ψηφιακών πληρωμών αυξάνει τα δημόσια έσοδα (ΦΠΑ και φόρος εισοδήματος) και βελτιώνει τη φορολογική συμμόρφωση.

- Διεύρυνση της φορολογικής βάσης και καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, για παράδειγμα με την φορολόγηση των βραχυπρόθεσμων μισθώσεων ακινήτων μέσω ηλεκτρονικών πλατφορμών.

- Διασταύρωση φορολογικών δηλώσεων και τραπεζικών λογαριασμών για την αντιμετώπιση μεγάλων περιπτώσεων φοροδιαφυγής.

- Καταπολέμηση του λαθρεμπορίου καυσίμων και καπνού. Εφαρμόστηκε ο Ν. 4410/2016 προβλέποντας: α) σημαντικές αλλαγές στον τελωνειακό κώδικα

για την ενίσχυση της καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης προϊόντων καπνού και β) τη δημιουργία ενός Συντονιστικού Κέντρου για την προώθηση της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των αρχών που καταπολεμούν το λαθρεμπόριο προϊόντων τα οποία υπόκεινται σε Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης. Η προσπάθεια αυτή θα επεκταθεί στον τομέα των καυσίμων.

- Ενσωμάτωση των μέτρων του ΟΟΣΑ κατά της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μεταφοράς κερδών (BEPS) στην ελληνική νομοθεσία για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής μεγάλων επιχειρήσεων.

- Παροχή φορολογικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις μέσω του νέου αναπτυξιακού νόμου και του νόμου για τις στρατηγικές επενδύσεις.

- Εξασφάλιση δίκαιων ρυθμίσεων για τους οφειλότες του Δημοσίου μέσω του εξωδικαστικού μηχανισμού (OCW), ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στην εδραίωση βιώσιμων επιχειρήσεων.

- Προσαρμογή του ΕΝΦΙΑ μέσω της εξίσωσης εμπορικών και αντικειμενικών αξιών. Αυτή η προσαρμογή θα καταστήσει βιώσιμα, μακροπρόθεσμα, τα σχετικά έσοδα (2,65 δισ. ευρώ) και θα οδηγήσει σε δίκαιη κατανομή του φόρου επί της ακίνητης περιουσίας των πολιτών. Επιπλέον, μέσω της αναπροσαρμογής αυτής το ελληνικό κράτος θα ευθυγραμμιστεί με τις δικαστικές αποφάσεις του ΣΤΕ, με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι σχετικές αμφισβητήσεις. Θα δημιουργηθεί ένας μόνιμος μηχανισμός αποτίμησης για την τακτική ενημέρωση των φορολογικών αξιών (συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματικών ακινήτων) και για περαιτέρω βελτιώσεις του φόρου ακίνητης περιουσίας, ώστε οι αξίες αυτές να συγκλίνουν με τις πραγματικές εμπορικές αξίες των ακινήτων.

1.3.2. Φορολογική Διοίκηση

Πέρα από την απλούστευση της φορολογικής νομοθεσίας και τη βελτίωση των διαδικασιών επιβολής φορολογικών κυρώσεων, η λειτουργία μιας ισχυρής και επαρκώς στελεχωμένης φορολογικής διοίκησης κρίνεται απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων της φορολογικής πολιτικής.

Στο Στρατηγικό Σχέδιο «ΑΑΔΕ 2017-2020», η Ανεξάρτητη Αρχή Δημόσιων Εσόδων (ΑΑΔΕ) έχει θέσει τους ακόλουθους στρατηγικούς στόχους:

- Ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης
- Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου

- Διευκόλυνση του επιχειρείν και του εμπορίου
- Προώθηση μιας εξωστρεφούς, αποτελεσματικής διοίκησης, με σεβασμό στον πολίτη

- Προστασία του κοινωνικού συνόλου
Αξίζει να τονιστεί ότι έχει ήδη ξεκινήσει η απαραί-

τητη διαδικασία ώστε οι υπάλληλοι των φορολογικών υπηρεσιών να ασχολούνται κυρίως με το φορολογικό έλεγχο (διασταύρωση δηλώσεων-καταθέσεων και όχι με γραφειοκρατικές εργασίες), καθώς το νέο φορολογικό σύστημα στηρίζεται σε ένα καθολικό ηλεκτρονικό έλεγχο που εξάγει, με βάση καθορισμένα, αντικειμενικά κριτήρια, ένα δείγμα περιπτώσεων ύποπτο για φοροδιαφυγή. Συγχρόνως, δρομολογείται η ενίσχυση όλων των ενδιάμεσων διαδικασιών διαίτησης και διακανονισμών, με σαφείς διαδικασίες τιμωρίας των παραβάσεων (πρόστιμα, αυξημένοι φορολογικοί συντελεστές), ώστε να περιορίζονται οι προσφυγές στα δικαστήρια και να εμπεδώνεται ένα κλίμα σταθερότητας, φιλικό προς τις επενδύσεις.

Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθούν τα ακόλουθα σχετικά με την ΑΑΔΕ:

- Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και της διαδικασίας είσπραξης, η ΑΑΔΕ εφαρμόζει ήδη ένα εξειδικευμένο σχέδιο προ-

κειμένου να ενισχυθούν η φορολογική συμμόρφωση και η είσπραξη εσόδων. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω πρωτοβουλιών επικοινωνίας και εκσυγχρονισμού των μεθόδων και των πρακτικών ελέγχου.

- Τα πληροφοριακά συστήματα της ΑΑΔΕ βελτιώνονται και προσαρμόζονται στις ανάγκες της φορολογικής νομοθεσίας.

- Η ΑΑΔΕ έχει προτείνει ένα νέο, φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρύθμισης, το οποίο στοχεύει στη μετατροπή της σε έναν σύγχρονο, ευέλικτο και αποδοτικό οργανισμό τα επόμενα τρία χρόνια. Το σχέδιο αυτό επικεντρώνεται σε πέντε τομείς παρέμβασης: εθελοντική συμμόρφωση, αναγκαστική συμμόρφωση, ανθρωπίνοι πόροι, τεχνολογία και υποδομές.

- Ιδιαίτερα όσον αφορά την είσπραξη εσόδων, η ΑΑΔΕ προχωρά προς τη συγκέντρωση των διαδικασιών είσπραξης, μέσω της δημιουργίας περιφερειακών κέντρων είσπραξης. Επιπλέον, η μεταρρύθμιση αυτή θα υποστηρίζεται από το νέο, επί του παρόντος υπό υλοποίηση, πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης υποθέσεων, το οποίο θα υποστηρίζει την αυτοματοποίηση, τη συγκέντρωση και τη μαζική διαδικασία είσπραξης.

- Όσον αφορά το περιουσιολόγιο, η ΑΑΔΕ έχει εξασφαλίσει την απαραίτητη χρηματοδότηση για την υλοποίηση του απαιτούμενου πληροφοριακού συστήματος, το οποίο θα βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου και των εισπράξεων εσόδων.

- Προκειμένου να καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή, εισάγεται νέα τεχνική έμμεσου λογιστικού ελέγχου, η οποία θα καθορίζει τα ακαθάριστα έσοδα μιας εταιρείας. Επίσης, μια προγραμματισμένη ενημέρωση των δεδομένων των τραπεζικών λογαριασμών που διατηρεί η ΑΑΔΕ για ορισμένο αριθμό φορολογουμένων, θα βοηθήσει στην εξεύρεση περιπτώσεων φοροδιαφυγής κατά τα τελευταία έτη. Επιπλέον, η ΑΑΔΕ θα εφαρμόσει ένα σχέδιο σχετικά με τη μετατόπιση κερδών (BEPS). Μέσα στα επόμενα χρόνια θα αναληφθούν δράσεις για την υιοθέτηση και αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της ηλεκτρονικής τιμολόγησης. Επιπλέον, η ΑΑΔΕ άρχισε να σχεδιάζει και να εφαρμόζει ένα ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου για τα δύο τελευταία χρόνια, προκειμένου να καταπολεμήσει τη φοροδιαφυγή σε επαγγελματικούς τομείς με μεγάλο χάσμα μεταξύ ΦΠΑ και εισοδήματος για ολόκληρη την ελληνική επικράτεια.

- Όσον αφορά το προσωπικό, η ΑΑΔΕ βρίσκεται σε διαδικασία αύξησης του προσωπικού της, τουλάχιστον καλύπτοντας όλες τις κενές θέσεις μέσω διαδικασιών πρόσληψης και κινητικότητας μέσα στα επόμενα τρία χρόνια. Παράλληλα, υιοθετεί σύγχρονες μεθόδους επιλογής προσωπικού, εφαρμόζοντας διαδικασίες συνεχούς κατάρτισης και ετήσιας αξιολόγησης

του ανθρώπινου δυναμικού. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί: α) στην ανάπτυξη μιας νέας διαδικασίας επιλογής προσωπικού, ώστε να επιτευχθεί επαρκής αριθμός καλά καταρτισμένων εργαζομένων, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις κάθε τομέα εργασίας, β) στην εφαρμογή ενός σύγχρονου βαθμολογίου, γ) στην εφαρμογή μιας νέας προσέγγισης για τη διαχείριση της απόδοσης, που θα επικεντρώνεται στην επίτευξη κατάλληλων στόχων και δ) στη συνεχή κατάρτιση μέσω προγραμμάτων ψηφιακής μάθησης και σεμιναρίων.

1.3.3. Δέσμευση για Ουσιαστικές και Δίκαιες Φορολογικές Ελαφρύνσεις

Η σταδιακή μείωση της φορολογίας έχει τεθεί σε υλοποίηση από το τρέχον ήδη έτος:

- Σημαντική μείωση του ΕΝΦΙΑ σε δυο φάσεις τα έτη 2019-2020. Ήδη έχει νομοθετηθεί η πρώτη φάση. Ειδικά για το έτος 2019, όταν η συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας φυσικού προσώπου, η οποία, ανέρχεται μέχρι του ποσού των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, ο ΕΝΦΙΑ, που προκύπτει μειώνεται κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%). Όταν η συνολική αξία της ως άνω ακίνητης περιουσίας υπερβαίνει το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, για το υπερβάλλον ποσό αυτής, το ποσό της μείωσης κατά τριάντα τοις εκατό (30%) μειώνεται κατά επτά δέκατα (0,7) του ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ ακίνητης περιουσίας και δεν μπορεί να υπερβεί τα εκατό (100) ευρώ. Αυτό αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό του 2019 και το κόστος του μέτρου ανέρχεται στα 260 εκ. ευρώ. Το 2020 ο ΕΝΦΙΑ θα μειωθεί 30% μεσοσταθμικά και έως και 50% στις μικρές περιουσίες.

- Αρχής γενομένης από τη 1/1/19 και σε βάθος τριετίας, μειώνεται η φορολογία των επιχειρήσεων κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες, από 29% που ήταν το 2018, στο 25%. Ήδη το 2019, ο συντελεστής έχει μειωθεί στο 28%.

- Κατάργηση, από 1/1/2019, του φόρου επιτηδεύματος για συγκεκριμένες κατηγορίες. Η κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος αφορά αγρότες-μέλη αγροτικών συνεταιρισμών που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 8 του Ν.4384/2016, όσοι δηλαδή προσκομίζουν το 80% της αγροτικής παραγωγής τους στους συνεταιρισμούς (αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι επίσης οι σχολικοί συνεταιρισμοί του άρθρου 46 του Ν. 1566/1985, οι Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας με τη μορφή Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης, οι συνεταιρισμοί εργαζομένων καθώς και οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, που βρίσκονται σε εκκαθάριση, σε πτώχευση ή αδράνεια).

1.4. Η Συμβολή της Δημοσιονομικής Πολιτικής στην Επιτάχυνση της Οικονομικής Μεγέθυνσης

Στις 7 Μαΐου 2019 η Κυβέρνηση παρουσίασε δέσμη μόνιμων μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής για την περίοδο 2019-2020 με στόχο την υποστήριξη και ενίσχυση της δυναμικής των ήδη υλοποιούμενων αναπτυξιακών πολιτικών και μεταρρυθμίσεων. Με τη θεσμοθέτηση αυτή, καταδεικνύεται αφενός ότι η αποτελεσματική και αποδοτική δημοσιονομική διαχείριση δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την επιτάχυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας αφετέρου ότι η επίτευξη θετικών αναπτυξιακών ρυθμών διευρύνει τις δυνατότητες δημιουργίας του απαραίτητου δημοσιονομικού χώρου για την τροφοδότηση της ανάπτυξης. Τα μέτρα αυτά συμπληρώνουν την 1η δέσμη σχετικών παρεμβάσεων η οποία τελεί ήδη υπό υλοποίηση από το 2019. Συνολικά, οι δύο αυτές δέσμες μέτρων υπηρετούν τέσσερις αλληλένδετους στόχους: Α. Αξιοποιούν αποτελεσματικά και στοχευμένα το διαθέσιμο δημοσιονομικό χώρο με στόχο την ενίσχυση της ήδη επιταχυνόμενης οικονομικής ανάκαμψης, Β. Διαμορφώνουν μια γραμμή πρόληψης έναντι κινδύνων στο διεθνές περιβάλλον, στοχεύοντας στην αντιστάθμιση τυχόν αρνητικών επιπτώσεων στην οικονομική μεγέθυνση από την επιβράδυνση της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας, Γ. Προωθούν το μετασχηματισμό της παραγωγικής βάσης μέσω της υποστήριξης επενδύσεων σε τεχνολογικό και βιομηχανικό εξοπλισμό καθώς και μέσω της προώθησης της συνεργασίας στον αγροτικό τομέα με σκοπό την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και την αύξηση της παραγωγικότητας, Δ. Ενσωματώνουν τις αρχές της Δίκαιης, Βιώσιμης και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξης, συμβάλλοντας στην οικονομική μεγέθυνση και στηρίζοντας ταυτόχρονα την κοινωνική και περιφερειακή συνοχή της χώρας μέσω της ενίσχυσης της πρόσβασης των πολιτών σε βασικά καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (π.χ. ενέργεια)

Μέτρα για το 2019

- Μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση από το 24% στο 13% και μετάταξη όλων των τροφίμων επίσης στον συντελεστή του 13% (από 24%)

- Μείωση του ΦΠΑ στην ενέργεια (ηλεκτρισμός και φυσικό αέριο) από το συντελεστή του 13% στον συντελεστή του 6%

- Παροχή μόνιμης 13ης σύνταξης το Μάιο κάθε έτους: Από το μέτρο αυτό θα ωφεληθούν 2.523.038 συνταξιούχοι, Το ποσό της 13ης σύνταξης θα ανέρχεται στο 100% της σύνταξης για συνταξιούχους με κύρια σύνταξη έως 500 ευρώ, στο 70% της σύνταξης για κύρια σύνταξη από 501 έως 600 ευρώ, στο 60% της σύνταξης για κύρια σύνταξη 601 έως 1000 ευρώ και στο 30% της σύνταξης για κύρια σύνταξη μεγαλύτερη των 1000 ευρώ.

Υπενθυμίζεται ότι ήδη από το 2019 ισχύουν οι ακόλουθες ελαφρύνσεις:

- Σημαντική μείωση του ΕΝΦΙΑ σε δυο φάσεις τα έτη 2019-2020. Ήδη έχει νομοθετηθεί η πρώτη φάση. Ειδικά για το έτος 2019, όταν η συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας φυσικού προσώπου, η οποία, ανέρχεται μέχρι του ποσού των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, ο ΕΝ.Φ.Ι.Α., που προκύπτει μειώνεται κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%). Όταν η συνολική αξία

της ως άνω ακίνητης περιουσίας υπερβαίνει το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, για το υπερβάλλον ποσό αυτής, το ποσό της μείωσης κατά τριάντα τοις εκατό (30%) μειώνεται κατά επτά δέκατα (0,7) του ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ ακίνητης περιουσίας και δεν μπορεί να υπερβεί τα εκατό (100) ευρώ. Αυτό αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό του 2019 και το κόστος του μέτρου ανέρχεται στα 260 εκ. ευρώ. Το 2020 ο ΕΝΦΙΑ θα μειωθεί 30% μεσοσταθμικά και έως και 50% στις μικρές περιουσίες.

- Αρχής γενομένης από τη 1/1/19, μειώνεται σταδιακά η φορολογία των επιχειρήσεων κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες, από 29% που ήταν το 2018, στο 25%. Ήδη το 2019, ο συντελεστής έχει μειωθεί στο 28%. Στις 7 Μαΐου 2019, αποφασίστηκε η επίσηυση της μείωσης της εταιρικής φορολογίας με στόχο να μειωθεί στο 25% το 2021 (αντί για το 2022).

- Κατάργηση, από 1/1/2019, του φόρου επιτηδεύματος για συγκεκριμένες κατηγορίες. Η κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος αφορά αγρότες-μέλη αγροτικών συνεταιρισμών που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 8 του Ν.4384/2016, όσοι δηλαδή προσκομίζουν το 80% της αγροτικής παραγωγής τους στους συνεταιρισμούς (αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι επίσης οι σχολικοί συνεταιρισμοί του άρθρου 46 του Ν. 1566/1985, οι Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας με τη μορφή Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης, οι συνεταιρισμοί εργαζομένων καθώς και οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, που

βρίσκονται σε εκκαθάριση, σε πτώχευση ή αδράνεια).

Μέτρα για το 2020

Ενίσχυση διαθέσιμου εισοδήματος

- Μείωση/Κατάργηση Εισφοράς Αλληλεγγύης: Από 1/1/2020 καταργείται η εισφορά αλληλεγγύης για εισοδήματα έως 20.000 ευρώ και μειώνονται δραστικά οι συντελεστές εισφοράς αλληλεγγύης για εισοδήματα πάνω από 20.000 ευρώ. Συγκεκριμένα, από το 2020, η εισφορά αλληλεγγύης για εισοδήματα έως 20.000 θα καταργηθεί (από 2% που είναι σήμερα), θα μειωθεί από 5% σε 2% για εισοδήματα έως 30.000, από 6,5% σε 4% για εισοδήματα έως 40.000, από 7,5% σε 6% για εισοδήματα έως 65.000, από 9% σε 8% για εισοδήματα έως 220.000.

- Μείωση ΦΠΑ από 13% σε 11%: Μείωση του συντελεστή ΦΠΑ (αγαθών και υπηρεσιών) από 13% σε 11% (κατηγορίες εστίασης, τροφίμων, φαρμακευτικών προϊόντων, ιατρικών μηχανημάτων, νερό, υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία, κατ' οίκον φροντίδας, γεωργικής παραγωγής, οίκων ευγηρίας κτλ.) με σκοπό τη μείωση των τιμών ειδών πρώτης ανάγκης και την τόνωση της κατανάλωσης.

- Έκπτωση από το φορολογητέο εισόδημα των τόκων στεγαστικών δανείων: Επαναφορά μέτρου απαλλαγής τόκων στεγαστικών δανείων πρώτης κατοικίας από το φορολογητέο εισόδημα όπως ίσχυε με τον παλιό Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, με σκοπό την επιβράβευση μέσω της μείωσης της φορολογικής επιβάρυνσης ιδιοκτητών πρώτης κατοικίας με πράσινο στεγαστικό δάνειο.

Ενίσχυση παραγωγικών μετασχηματισμών – Επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό

- Ενίσχυση απασχόληση και επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό: οι ασφαλιστικές εισφορές επιχειρήσεων και νέων εργαζομένων μέχρι 25 ετών θα

επιδοτούνται με ποσοστό 80% τόσο για τον εργοδότη όσο και για τον εργαζόμενο ενώ για νέους εργαζόμενους έως 29 ετών η επιδότηση προσδιορίζεται στο 25% εφόσον πρόκειται για συμβάσεις πλήρους απασχόλησης. Το μέτρο αποτελεί κίνητρο για την δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, αυξάνει τους μισθούς και ενισχύει τις επιχειρήσεις.

- Αύξηση συντελεστή αποσβέσεων επενδύσεων στο 150%: Οι νέες επενδύσεις θα λαμβάνουν υπερ-έκπτωση κόστους πέραν της σημερινής απόσβεσης του 100%, επιπρόσθετα 50% στην ετήσια απόσβεση, στην ισχύουσα διάρκεια ζωής (ανάλογα με το πάγιο στοιχείο επένδυσης). Το μέτρο αφορά σε επενδύσεις εντός μιας πενταετίας σε βιομηχανικό και τεχνολογικό εξοπλισμό σε όλους τους κλάδους με σκοπό την τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας.

- Μείωση φόρου συνεταιρισμών στο 10%: Μείωση φόρου συνεταιρισμών στο 10% για όλους τους συνεταιρισμούς ανεξαρτήτως κλάδου ως κίνητρο για την ενίσχυση του μοντέλου της συνεταιριστικής οικονομίας.

- Συνεταιρισμένοι αγρότες: Έκπτωση 10% στο φορολογητέο εισόδημα των συνεταιρισμένων αγροτών για την περαιτέρω ενίσχυση του μοντέλου της συνεταιριστικής οικονομίας στον αγροτικό τομέα.

Ενίσχυση περιφερειακής συνοχής και οικονομίας

- Φορολογικές μειώσεις κατοίκων νησιών: Επαναφορά μέτρου μείωσης του φόρου εισοδήματος μόνιμου κατοίκου νησιών με πληθυσμό έως 3.100 κατοίκους όπως ίσχυε με τον παλιό Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος και μείωση του ΕΝΦΙΑ σε νησιά με πληθυσμό έως 1.000 κατοίκους με σκοπό τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης ακριτικών περιοχών.

- Πετρέλαιο θέρμανσης ορεινών περιοχών: Περαιτέρω μείωση του κόστους θέρμανσης για ορεινές ζώνες της χώρας (Ζώνες Α και Β) ώστε να καταστεί ξεκάθαρη η ενίσχυση των πολιτών που διαμένουν σε περιοχές όπου πραγματικά λόγω υψομέτρου η ανάγκη θέρμανσης είναι διαφορετική.

1.5. Βιωσιμότητα του Χρέους

Η βιωσιμότητα του χρέους είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία μιας ολιστικής στρατηγικής ανάπτυξης. Αυτό που χρειάζονται οι ξένοι και Έλληνες επενδυτές κατά την περίοδο που ακολουθεί, είναι ένας σαφής οδικός χάρτης ώστε να επενδύσουν σε ένα περιβάλλον μειωμένης αβεβαιότητας. Στο Eurogroup της 21ης Ιουνίου, τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης αποφάσισαν να εφαρμόσουν συγκεκριμένα, άμεσα και αυτόματα μέτρα για την ελάφρυνση του ελληνικού χρέους προκειμένου να διασφαλίσουν τη βιωσιμότητά του πέραν των βραχυπρόθεσμων μέτρων, τα οποία ξεκίνησαν στις αρχές του 2017 και ολοκληρώθηκαν το τέλος του ίδιου έτους. Παράλληλα, συμφωνήθηκε ότι το 2032 θα επαναξιολογηθεί η ανάγκη λήψης επιπρόσθετων μέτρων για το χρέος. Πρόκειται συνολικά για μια αποφασιστική συμφωνία, η οποία καθιστά το χρέος βιώσιμο. Η συμφωνία αυτή, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Ελλάδα επέστρεψε επιτυχώς στις αγορές και έχει ήδη δημιουργήσει ένα ταμείο για ταμειακά διαθέσιμα, θα συνεισφέρει στην εμπέδωση ενός περιβάλλοντος εμπιστοσύνης και μειωμένης αβεβαιότητας.

Μέτρα για τη βελτίωση της βιωσιμότητας του χρέους της Ελλάδας

Οι αποφάσεις του Eurogroup του Μαΐου 2016 υιοθέτησαν για πρώτη φορά τον δείκτη ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών προς το ΑΕΠ (GFN) ως βασικό δείκτη απόδοσης (KPI) για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του ελληνικού δημοσίου χρέους τόσο από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όσο και από το ΔΝΤ. Σύμφωνα με αυτό το κριτήριο, οι ετήσιες ακαθάριστες ανάγκες χρηματοδότησης δεν πρέπει να υπερβούν το 15% του ελληνικού ΑΕΠ βραχυπρόθεσμα και το 20% μακροπρόθεσμα.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα στη συνεδρίαση της 21ης Ιουνίου 2018 αποφάσισαν την εφαρμογή μιας δέσμης συγκεκριμένων μέτρων για την ελάφρυνση του ελληνικού χρέους, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητά του. Τα βραχυπρόθεσμα μέτρα ελάφρυνσης του χρέους, τα οποία ξεκίνησαν στις αρχές του 2017 και ολοκληρώθηκαν στο τέλος του έτους, περιλάμβαναν την εξομάλυνση των προθεσμιών λήξης των δανείων του ΕΤΧΣ και τη μείωση του κινδύνου επιτοκίων τους, καθώς και την άρση του περιθωρίου του 2017 για την αποπληρωμή του χρέους του 2012.

Μια πρόσθετη δέσμη μεσοπρόθεσμων μέτρων θα εφαρμοστεί για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:

α) την κατάργηση του περιθωρίου επιτοκίου που σχετίζεται με τη δόση επαναγοράς του χρέους του 2ου ελληνικού προγράμματος από το 2018,

β) τη χρήση των κερδών του SMP το 2014 από τον ειδικό λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM) και την αποκατάσταση της μεταβίβασης των ποσών από τα ANFA και SMP στην Ελλάδα (από το οικονομικό έτος 2017). Τα διαθέσιμα ισοδύναμα εισοδήματα θα μεταφέρονται στην Ελλάδα σε εξαμηνιαία βάση, από το 2018 μέχρι το 2022, μέσω του ειδικού

λογαριασμού του ESM και θα χρησιμοποιηθούν για να μειώσουν τις μεικτές χρηματοδοτικές ανάγκες ή για να χρηματοδοτήσουν άλλες συμφωνηθείσες επενδύσεις.

γ) την περαιτέρω αναβολή των τόκων για τα δάνεια του EFSF κατά 10 χρόνια και μια παράταση του μέγιστου μέσου όρου ωρίμανσης κατά 10 χρόνια, σύμφωνα με το επιτρεπόμενο ποσό του προγράμματος.

Τα μέτρα αυτά συνιστούν ένα ισχυρό πλαίσιο αναδιάρθρωσης χρέους που θα επιτρέψει στις αρχές της χώρας και τους παραγωγικούς φορείς να επικεντρωθούν στην εφαρμογή και υλοποίηση ενός αποτελεσματικού και ολιστικού παραγωγικού και αναπτυξιακού υποδείγματος. Το Eurogroup στο τέλος της περιόδου χάριτος για τα δάνεια του EFSF (2032), θα επαναξιολογήσει την ανάγκη λήψης επιπρόσθετων μέτρων για το χρέος, ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση των στόχων για τις ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες της χώρας.

Τέλος, οι αποφάσεις του Eurogroup τον Ιούνιο του 2017 αναφέρουν την επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές με τη δημιουργία ενός αποθεματικού, όπως συνέβη με τις άλλες χώρες που ολοκλήρωσαν τα προγράμματα προσαρμογής. Το συνολικό ύψος του αποθεματικού ξεπερνά τα 24 δισ. και θα καλύπτει τις χρηματοδοτικές ανάγκες της χώρας τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του 2020.

Η δημιουργία ταμειακών αποθεμάτων θα επιτευχθεί τόσο μέσω εκταμιεύσεων του ΕΜΣ όσο και μέσω νέων εκδόσεων ομολόγων, όπως η πρόσφατη έκδοση πενταετών ομολόγων τον Αύγουστο του 2017 και η έκδοση 7ετούς ομολόγου τον Φεβρουάριο του 2018.

Όλα αυτά τα μέτρα τα οποία σωρευτικά καθιστούν το ελληνικό χρέος βιώσιμο, δρώντας συμπληρωματικά στην επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, θα μειώσουν την αβεβαιότητα, θα αυξήσουν τις επενδύσεις και θα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην εφαρμογή της ολιστικής στρατηγικής ανάπτυξης.

Ανακτώντας πλήρη πρόσβαση στις αγορές

Οι πρόσφατες επιτυχημένες εκδόσεις του 5-ετούς και 10-ετούς ομολόγου αντανακλούν τη θεαματική βελτίωση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών στην ελληνική οικονομία και ανοίγουν τον δρόμο για την πλήρη ανάκτηση της δυνατότητας χρηματοδότησης της οικονομίας από τις αγορές κεφαλαίου.

Έκδοση πενταετούς ομολόγου

Στις 29 Ιανουαρίου 2019 η Ελλάδα, μέσω του Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ), εξέδωσε πενταετές ομόλογο αξίας 2,5 δισ. ευρώ, με απόδοση 3,6%. Το βιβλίο προσφορών υπερκαλύφθηκε 4 φορές, περιλαμβάνοντας προσφορές από 290 επενδυτές, οι οποίες ξεπέρασαν τα 10 δισ. ευρώ. Η έκδοση ομολόγου προσέλκυσε κυρίως μακροπρό-

θεσμους επενδυτές (89%) και επενδυτές από το εξωτερικό (89,5%).

Έκδοση του πρώτου δεκαετούς ομολόγου από το 2010

Στις 5 Μαρτίου 2019, η Ελλάδα πραγματοποίησε νέα επιτυχημένη έξοδο στις κεφαλαιαγορές. Συγκεκριμένα, ολοκληρώθηκε η έκδοση του πρώτου δεκαετούς ομολόγου από το 2010, συγκεντρώνοντας 2,5 δισ. ευρώ, με απόδοση 3,9%. Η συναλλαγή προσέλκυσε ισχυρό επενδυτικό ενδιαφέρον με κατάθεση προσφορών από περισσότερους από 380 επενδυτές, οι οποίες ανήλθαν σε 11,8 δισ. ευρώ. Όπως στην περίπτωση του πενταετούς ομολόγου, η έκδοση προσέλκυσε μια βάση υψηλής επενδυτικής αξίας. Από τα τέλη Ιανουαρίου, η απόδοση του πενταετούς και του δεκαετούς ομολόγου κυμαίνεται σε προ κρίσης επίπεδα.

2. Βιώσιμη Ανάπτυξη

Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η κρίση που βίωσε η Ελλάδα δεν ήταν μόνο δημοσιονομική. Η κρίση αυτή έχει τις ρίζες της στο αδιέξοδο που προκάλεσε το παραγωγικό μοντέλο που κυριάρχησε στην Ελλάδα για πάνω από τέσσερις δεκαετίες. Δηλαδή, ενός εσωστρεφούς μοντέλου ανάπτυξης, που βασίστηκε στην εγχώρια κατανάλωση και το φθηνό δανεισμό, το οποίο δεν επέτρεψε στην ελληνική οικονομία να παρακολουθήσει τις τεχνολογικές εξελίξεις, να προσαρμοστεί στις νέες περιβαλλοντικές απαιτήσεις και να αναβαθμίσει συνολικότερα τη θέση της στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας.

Η μετάβαση στο νέο μοντέλο Δίκαιης και Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελεί μια απαιτητική, πολυδιάστατη και μακροπρόθεσμη διαδικασία που επιτάσσει την υλοποίηση σημαντικών μετασχηματισμών στο κράτος, τις αγορές, τις επιχειρήσεις και τον ανθρώπινο δυναμικό με στόχο την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της ελληνικής οικονομίας. Τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου περιλαμβάνουν μια σειρά από οριζόντιες πολιτικές όσο και παρεμβάσεις στοχευμένες σε κλάδους και τομείς της ελληνικής οικονομίας. Ακολουθώντας τις αρχές των ΣΒΑ και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη διασύνδεση μεταξύ της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης, η Κυβέρνηση θέτει στον πυρήνα της αναπτυξιακής στρατηγικής την αναβάθμιση της εργασίας και την αξιοποίηση των ανθρωπίνων πόρων, στοχεύοντας όχι μόνο σε περισσότερες αλλά και καλύτερες θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα, εξίσου μεγάλη σημασία αποδίδεται στη βελτίωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας. Προς αυτήν την κατεύθυνση, παρουσιάζεται μια ολοκληρωμένη και συνεκτική πολιτική με 10 τομείς παρέμβασης για τη βελτίωση της παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Η βελτίωση της παραγωγικότητας αναδεικνύει με τη σειρά της τον ρόλο που διαδραματίζει ο σχεδιασμός παρεμβάσεων για την αξιοποίηση των σημαντικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων στον αγροδιατροφικό τομέα, την ναυτιλία, τον τουρισμό και την μεταποίηση μεταξύ άλλων. Ορισμένες από αυτές τις πολιτικές παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα. Σε αντίθεση με προσεγγίσεις και πολιτικές που κυριάρχησαν στο παρελθόν, η αναπτυξιακή στρατηγική αποκαθιστά επίσης τον ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της χώρας ως φορείς προώθησης της παραγωγικής ανασυγκρότησης και περιλαμβάνει μια δέσμη δράσεων και πολιτικών που στοχεύουν στην ενίσχυση των αναπτυξιακών προοπτικών και επιδόσεών τους. Συγκεκριμένα, βρίσκονται υπό υλοποίηση σημαντικές δράσεις για την ενίσχυση κεντρικών προσδιοριστικών παραγόντων της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας όπως οι εξαγωγές, η καινοτομία και η δικτύωση επιχειρήσεων. Τέλος, οι σημαντικές παρεμβάσεις που υλοποιούνται με σκοπό την απλοποίηση του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος και την προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων διαμορφώνουν ένα υπόβαθρο φιλικό προς

2. Βιώσιμη Ανάπτυξη

την επιχειρηματικότητα και την υποδοχή επενδύσεων. Η αναπτυξιακή στρατηγική περιλαμβάνει ειδικότερα ένα σύνολο δράσεων που αφορούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της Δημόσιας Διοίκησης και των διαδικασιών του δικαστικού συστήματος καθώς και στην απλοποίηση των διαδικασιών που αφορούν τις επιχειρήσεις. Ξεχωρίζουν ειδικότερα η απλοποίηση των διαδικασιών σύστασης επιχειρήσεων και αδειοδότησης οικονομικών δραστηριοτήτων, ο εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου, η προώθηση των επιχειρηματικών πάρκων, η απλοποίηση των διαδικασιών υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων, η βελτίωση των όρων ανταγωνισμού στις αγορές, η ολοκλήρωση του εθνικού χωρικού σχεδιασμού και του κτηματολογίου και η ανάπτυξη μιας κουλτούρας φιλικής προς την επιχειρηματικότητα στη Δημόσια Διοίκηση.

2.1. Δημιουργία Περισσότερων και Καλύτερων Θέσεων Εργασίας

Οι θεσμοί της αγοράς εργασίας, τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της κρίσης, δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις αλλαγές της αγοράς εργασίας, ούτε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα αυξανόμενα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας. Οι υφιστάμενες πολιτικές για την αγορά εργασίας έχουν φτάσει στα όριά τους. Κύριες προτεραιότητες για το σχεδιασμό των θεσμών της αγοράς εργασίας του αύριο είναι η εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας, η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, η προώθηση αποτελεσματικού κοινωνικού διαλόγου και η προστασία των ανέργων. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, θα συνεχιστούν οι προσπάθειες μείωσης της αδήλωτης και της επισφαλούς εργασίας. Επίσης, λόγω των βελτιωμένων συνθηκών τόσο της ελληνικής οικονομίας, συνολικότερα, όσο και της αγοράς εργασίας, ειδικότερα, οι συνθήκες είναι κατάλληλες για μια προσεκτική εξέταση της αύξησης του κατώτατου μισθού. Το νέο επίπεδο του κατώτατου μισθού θα καθορισθεί μέσω εκτίμησης του συνόλου των επιπτώσεων, σύμφωνα με το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο. Όσον αφορά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, θα αποκατασταθούν οι αρχές της επεκτασιμότητας και της ευνοϊκότερης ρύθμισης. Τέλος, οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης θα ενισχυθούν, ώστε να είναι πιο αποτελεσματική η επιστροφή των ανέργων στην εργασία.

Κατά τη διάρκεια της ύφεσης, η εσωτερική υποτίμηση μέσω της μείωσης του κόστους εργασίας, προκρίθηκε ως το κύριο μέσο για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα, οι πραγματικοί ετήσιοι μισθοί μειώθηκαν κατά 18% και η μερική απασχόληση αυξήθηκε κατά 28%. Ωστόσο, οι εν λόγω πολιτικές δεν κατόρθωσαν να περιορίσουν αποτελεσματικά τη συνεχώς αυξανόμενη ανεργία, η οποία προσέγγισε το 27% συνολικά και ξεπέρασε το 50% στους νέους. Ταυτόχρονα, η ποιότητα των θέσεων εργασίας υπέστη κατακόρυφη επιδείνωση, με την Ελλάδα να καταλαμβάνει το 2015 μία από τις χαμηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Τέλος, τμήμα του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού μετανάστευσε στο εξωτερικό, θέτοντας σε κίνδυνο τις οικονομικές προοπτικές της χώρας.

Παράλληλα, δεν τίθεται αμφιβολία ότι η κοινωνική συνοχή και η κοινωνική ένταξη αποτελούν προϋπόθεση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Για το συγκεκριμένο λόγο, τα τρία τελευταία χρόνια υιοθετήθηκαν πολιτικές για την άμβλυνση της εισοδηματικής ανισότητας ώστε να αντιστραφεί ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης και να ενισχυθεί το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους ανέργους. Παράλληλα, η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη απαιτεί την ύπαρξη μιας δίκαιης και εύρυθμης αγοράς εργασίας, η οποία να μπορεί να δημιουργεί περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, καθώς και να ενισχύει την ευημερία των συμμετεχόντων.

Ο σχεδιασμός της αγοράς εργασίας του αύριο θα πρέπει να αποφασιστεί βάσει μιας ολιστικής προσέγγισης. Συνεπώς, κύριες προτεραιότητες αυτού του σχεδιασμού είναι η καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της δημιουργίας ποιοτικών και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας, η εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας, η προώθηση του αποτελεσματικού κοινωνικού διαλό-

γου και η προστασία των ανέργων.

Καταπολέμηση της άτυπης εργασίας και της αβεβαιότητας

Η αδήλωτη εργασία συνδέεται με θέσεις εργασίας χαμηλότερης ποιότητας και με τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων, γεγονός που την καθιστά επιζήμια για την ίδια την ανάπτυξη. Παράλληλα, οι αδήλωτες θέσεις εργασίας χαρακτηρίζονται από χειρότερες εργασιακές συνθήκες, χαμηλότερες απαιτήσεις σε θέματα υγείας και ασφάλειας, χαμηλότερα εισοδήματα και απουσία κοινωνικής ασφάλισης.

Σημειώνεται ότι η αδήλωτη εργασία μειώθηκε στο 8,94 % περίπου σε τομείς υψηλού κινδύνου από 30% το 2013. Η ουσιαστική αυτή μείωση επιτεύχθηκε με την εισαγωγή νέων κανόνων και με μια σημαντική αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων του Υπουργείου Εργασίας. Επιπλέον, από τον Ιανουάριο του 2017, ξεκίνησε η εφαρμογή ενός τριετούς σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας. Το σχέδιο αυτό προβλέπει ένα ισορροπημένο ρυθμιστικό πλαίσιο πολιτικών που περιλαμβάνει προληπτικά και διορθωτικά μέτρα για τη διευκόλυνση της μετάβασης των εργαζομένων σε άτυπη απασχόληση στην επίσημη οικονομία. Ορισμένες από τις εμβληματικές δράσεις που περιλαμβάνονται είναι η δημιουργία ενός συνόλου κανόνων για την καταπολέμηση της ψευδούς αυτοαπασχόλησης, καθώς και η επέκταση των επιθεωρήσεων του ΣΕΠΕ στον αγροτικό τομέα. Η αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), περιλαμβάνει την ανάπτυξη διαλειτουργικότητας και τη διαρκή αναβάθμιση των κανόνων ανάλυσης κινδύνου. Αυτό το νέο σύνολο κανόνων και διαδικασιών αποσκοπεί στη βελτίωση της σχέσης μεταξύ του ΣΕΠΕ και των πολιτών. Η Επιθεώρηση Εργασίας δε θα έχει πλέον ένα

απλώς τιμωρητικό χαρακτήρα, αλλά θα συμβάλει ουσιαστικά στη δημιουργία επίσημων θέσεων εργασίας. Κεντρικός στρατηγικός στόχος είναι οι δράσεις αυτές να συμβάλουν στη μείωση της αδήλωτης εργασίας στο 5% έως το 2021.

Η επέκταση των επίσημων θέσεων συνδέεται και με τη συνολικότερη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας. Οι ποιοτικές θέσεις εργασίας συνεισφέρουν στην καταπολέμηση των εισοδηματικών ανισοτήτων και στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, βελτιώνοντας παράλληλα και την κοινωνική ασφάλιση. Ο Ν. 4488/2017 αποτέλεσε ένα πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς περιλαμβάνει διατάξεις που προστατεύουν τους εργαζόμενους από την αδήλωτη, υποδηλωμένη ή απλήρωτη εργασία και θέτει αυστηρούς κανόνες για το χρόνο εργασίας και την καταβολή μισθών. Επόμενο βήμα είναι η εφαρμογή θεσμικών μεταρρυθμίσεων για την επέκταση του ποσοστού των επίσημων θέσεων εργασίας, όπως η εισαγωγή της νέας δομής αρχιτεκτονικής του προστίμου για την αδήλωτη εργασία. Παράλληλα, αναπτύχθηκε ένα πρόγραμμα υποστήριξης των εγκλωβισμένων εργαζομένων και εργαζομένων σε φθίνοντες κλάδους, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο να διευκολύνει την προσαρμογή των εργαζομένων στο παραγωγικό μοντέλο της χώρας.

Οι προαναφερθείσες πολιτικές δε θα προωθούν μόνο τη δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά θα συμβάλουν ουσιαστικά στη δημιουργία ενός λειτουργικού και βιώσιμου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Στην ίδια γραμμή κινείται και το επερχόμενο νομοσχέδιο του Υπουργείου Εργασίας, το οποίο θέτει νέους κανόνες στις απολύσεις (εισαγωγή του «βάσιμου λόγου απόλυσης»), στον τρόπο δήλωσης των αδειών, στη μετατροπή συμβάσεων εργασίας από πλήρη σε μερική ή εκ περιτροπής απασχόληση, ενώ, δίνει τη δυνατότητα στον εργαζόμενο να έχει πρόσβαση στη σύμβαση και τους όρους εργασίας του, όπως αυτά δηλώνονται στο ΕΡΓΑΝΗ.

Καθορισμός κατώτατου μισθού

Οι εργαζόμενοι στην Ελλάδα έχουν βιώσει μεγάλες μειώσεις στα εισοδήματά τους, ως αποτέλεσμα και της μείωσης του κατώτατου μισθού το 2012. Αυτή η πολιτική έχει πλέον φθάσει στα όριά της. Οι δευτερογενείς επιπτώσεις αυτής της πολιτικής στην κατανομή των αποδοχών -αύξηση του ποσοστού των χαμηλών αμοιβών από 13% σε 18%, αύξηση του μεριδίου των εργαζομένων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας από 18,7% σε 21,2% και των εργαζομένων που υφίστανται σοβαρή υλική στέρση από 7,7% έως 14,6%-πρέπει, επίσης, να αντιμετωπιστούν. Αποτέλεσμα της αλλαγής πολιτικής θα είναι η ενθάρρυνση του εργατι-

κού δυναμικού, περιορίζοντας τη μετανάστευση νέων και μορφωμένων Ελλήνων και Ελληνίδων σε άλλες χώρες της ΕΕ.

Το επίπεδο του κατώτατου μισθού μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό μέσο πολιτικής για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση των μακροπρόθεσμων προοπτικών της οικονομίας. Το ισχύον πλαίσιο καθορισμού του κατώτατου μισθού δίνει κεντρικό ρόλο στους κοινωνικούς εταίρους και αποφασιστικό ρόλο στο κράτος. Λόγω των συνεχώς βελτιούμενων συνθηκών της ελληνικής οικονομίας και της εγχώριας αγοράς εργασίας, κρίθηκε ότι η προσεκτική εξέταση της αύξησης του επιπέδου του κατώτατου μισθού είναι εύλογη. Το νέο επίπεδο του κατώτατου μισθού καθορίζεται μέσω του πρόσφατα βελτιωμένου συστήματος, το οποίο προβλέπει μια ολοκληρωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του μέτρου, ώστε να προβλεφθούν οι αντιδράσεις της αγοράς εργασίας και οι επιπτώσεις που θα έχει στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Αυτή η εκτίμηση επιπτώσεων διεξάγεται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, μετά από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και τους αρμόδιους φορείς υλοποίησης. Οι αλλαγές στο επίπεδο του κατώτατου μισθού λαμβάνουν υπόψη τις εξελίξεις στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα, καθώς και το ποσοστό της ανεργίας, το ποσοστό της ανεργίας των νέων και τα ισχύοντα μισθολογικά επίπεδα.

Με δεδομένα όλα τα παραπάνω από τον Φεβρουάριο του 2019 ισχύει ο νέος, αυξημένος κατώτατος μισθός. Ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε κατά 10,91%, στα 650 ευρώ. Ταυτόχρονα καταργήθηκε ο υποκατώτατος μισθός για τους νέους κάτω των 25 ετών, αυξάνοντας τα εισοδήματα αυτής της ηλικιακής ομάδας κατά 27%. Από την αύξηση του κατώτατου μισθού, περίπου 600.000 χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι αναμένεται να έχουν αύξηση στα εισοδήματά τους, ενώ άλλοι 280.000 πολίτες αναμένεται να επηρεαστούν άμεσα μέσω της αύξησης των επιδομάτων που συνδέονται με τον κατώτατο μισθό.

Συλλογικές Διαπραγματεύσεις

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, δύο θεμελιώδεις αρχές των συλλογικών διαπραγματεύσεων αποκαταστάθηκαν: η αρχή της επεκτασιμότητας και η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης. Η επαναφορά αυτών των αρχών, σε συνδυασμό με τις πρόσφατες Εθνικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας (ΕΓΣΕΕ), οι οποίες περιλαμβάνουν και μη μισθολογικά στοιχεία (π.χ. ζητήματα υγείας και ασφάλειας, αδήλωτης εργασίας, επαγγελματικής κατάρτισης), ενισχύει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού διαλόγου.

Οι δύο αυτές συμπληρωματικές και αλληλεξαρτώμενες αρχές αναμένεται ότι θα αποφέρουν θετικά αποτελέσματα τόσο για τους εργαζόμενους όσο και τους εργοδότες. Πρώτον, η αποκατάσταση αυτών των αρχών αναμένεται ότι θα δημιουργήσει συνθήκες ισορροπίας στις εργασιακές σχέσεις που είχαν διαταραχθεί από τις πολιτικές των προηγούμενων ετών. Δεύτερον, θα προωθήσει τον κοινωνικό διάλογο και θα δώσει κίνητρα στις επιχειρήσεις και στους εργαζόμενους για να συμμετάσχουν στις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Τρίτον, θα ενοποιήσει τους κανόνες και θα προωθήσει τον υγιή ανταγωνισμό σε όλους τους κλάδους. Τέλος, θα συμβάλει στη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων και στη δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος. Αυτά τα θετικά αποτελέσματα θα ενθαρρύνουν την οικονομική ανάπτυξη και τελικά θα επιτρέψουν τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Από τον Αύγουστο του 2018, που επανήλθαν σε ισχύ οι παραπάνω αρχές, έχουν κηρυχθεί υποχρεωτικές 11 συλλογικές συμβάσεις εργασίας, οι οποίες καλύπτουν πάνω από 200.000 εργαζόμενους. Το Υπουργείο Εργασίας παρακολουθεί συστηματικά τους κλάδους στους οποίους έχουν επεκταθεί οι συμβάσεις, μέσω των πληροφοριακών του συστημάτων, καθώς, και με στοχευμένους ελέγχους του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας. Τα μέχρι τώρα στοιχεία και οι έλεγχοι δείχνουν ότι εργοδότες υποστηρίζουν τις προβλέψεις που ορίζουν οι συλλογικές συμβάσεις που επεκτάθηκαν, ενώ, ταυτόχρονα δεν σημειώνονται αρνητικές συνέπειες στις επιχειρήσεις των κλάδων αυτών (δεν καταγράφεται μείωση των εργαζομένων ή των επιχειρήσεων).

Οι πρόσφατες αλλαγές στη διαδικασία διαμεσολάβησης και διαιτησίας, καθώς και οι αλλαγές στο Δ.Σ. του ΟΜΕΔ, ενίσχυσαν την ανεξαρτησία του θεσμού και των διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου. Παράλληλα, από εμπειρικά στοιχεία προκύπτει ότι τα εργατικά σωματεία δεν έκαναν ουσιαστική χρήση των πρόσφατα τροποποιημένων διαδικασιών. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το σύστημα διαιτησίας αναθεωρήθηκε πρόσφατα, εκπονείται νομική μελέτη που αφορά το ρόλο της διαιτησίας στις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Τα συμπεράσματα της μελέτης θα συζητηθούν με τους κοινωνικούς εταίρους, στοχεύοντας πάντα στην ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου και στην προώθηση της συλλογικής αυτονομίας.

Διευκολύνοντας την επιστροφή στην εργασία

Η προστασία των ανέργων και η επανένταξή τους στην παραγωγική εργασία, αποτελούν εξίσου σημαντική προτεραιότητα με την προστασία των δικαιωμάτων και την ικανοποίηση των αναγκών των εργαζομένων.

Η ανεργία το 2013 έφθασε στο ανώτατο επίπεδο του 27,8%. Μολονότι έχει πλέον μειωθεί στο 20%, η εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των υψηλών επιπέδων μακροχρόνιας ανεργίας και ανεργίας των νέων είναι απαραίτητη. Η μη έγκαιρη υποστήριξη σε αυτές τις ομάδες, που αποτελούν από τα πιο ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού, συνεπάγεται αυξημένο κίνδυνο κοινωνικής περιθωριοποίησης.

Επανασχεδιασμός του επιδόματος ανεργίας

Το επίδομα ανεργίας πρέπει να επανασχεδιαστεί λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες φτώχειας και το επίπεδο του κατώτατου μισθού. Η αξιολόγηση του τρέχοντος συστήματος και οι προτάσεις για τη νέα αρχιτεκτονική του θα εκπονηθούν από μια επιτροπή αποτελούμενη από το Υπουργείο Εργασίας, τον ΟΑΕΔ, τους κοινωνικούς εταίρους και επιστήμονες ειδικούς σε θέματα της αγοράς εργασίας. Το πρώτο βήμα ήταν η αύξηση του επιδόματος ανεργίας στα 400 ευρώ λόγω της αύξησης του κατώτατου μισθού.

Μηχανισμός διάγνωσης αναγκών της αγοράς εργασίας

Η πρόσφατη δημιουργία του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας αποτελεί μια ουσιαστική μεταρρύθμιση, που επιτρέπει στους φορείς χάραξης πολιτικής να εξετάζουν τα χαρακτηριστικά των ανέργων καθώς και τις τάσεις της αγοράς εργασίας σε κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, επόμενα βήματα αποτελούν η αναβάθμιση του πληροφοριακού συστήματος, ώστε να επιτρέπεται η πρόγνωση σε πραγματικό χρόνο των ελλείψεων και των τάσεων της αγοράς εργασίας, καθώς και η αξιολόγηση των μελλοντικών αναγκών. Τα αποτελέσματα του μηχανισμού διάγνωσης θα χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης (ΕΠΑ) σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Τα νέα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας θα επικεντρωθούν σε συγκεκριμένους τομείς με σημαντικό κοινωνικοοικονομικό αποτύπωμα. Ένα παράδειγμα των νέων αυτών ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης είναι το πρόγραμμα πυροπροστασίας που εφαρμόζεται από τον Μάιο του 2018.

Η περαιτέρω ανάπτυξη του μηχανισμού συνεχίζεται με την πιλοτική διάγνωση αναγκών σε δεξιότητες. Μέσω ειδικά σχεδιασμένων ερωτηματολογίων καταγράφονται οι ανάγκες της αγοράς, ώστε να μπορούν τα νέα προγράμματα ΕΠΑ να επικεντρωθούν στην κατάρτιση σε αυτές τις ανάγκες.

Ριζική αναδιοργάνωση του ΟΑΕΔ

Η αναδιοργάνωση του ΟΑΕΔ είναι μια ακόμη σημαντική δράση που τέθηκε σε εφαρμογή τα τελευταία

έτη με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι δράσεις της διαδικασίας αναδιοργάνωσης που βρίσκονται σε εξέλιξη, περιλαμβάνουν το στρατηγικό σχεδιασμό, την απλοποίηση και αυτοματοποίηση των βασικών διεργασιών, τη διαχείριση και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, το σχεδιασμό της εταιρικής επικοινωνίας και την ανάπτυξη ψηφιακής στρατηγικής. Η καθιέρωση ενός αναβαθμισμένου συστήματος δημόσιας διοίκησης, το οποίο θα εστιάζει στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, αποτελεί τη ραχοκοκαλιά αυτής της νέας προσέγγισης στη διοίκηση του ΟΑΕΔ.

Για μια νέα προσέγγιση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης (ΕΠΑ)

Η υλοποιούμενη μεταρρύθμιση των ΕΠΑ έχει ως στόχο τη μετάβαση σε ένα ανοικτό πλαίσιο ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Η μεταρρύθμιση επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζονται και υλοποιούνται τα προγράμματα. Το νέο πλαίσιο αναβαθμίζει την ad hoc διαχείριση των ΕΠΑ σε μια πιο συστηματική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, το νέο μοντέλο περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Στροφή προς ένα νέο μοντέλο υλοποίησης των πολιτικών εργασίας που προσφέρει επιλογές προγραμμάτων στους ανέργους σε συνεχή βάση.
- Ενίσχυση της συμβουλευτικής προς τους ανέργους, η οποία περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός Ατομικού Σχεδίου Δράσης με στόχο την υποστήριξη, την αξιολόγηση και την κατεύθυνση του ανέργου στην κατάλληλη επιλογή.
- Ενισχυμένα πληροφοριακά συστήματα, τα οποία βελτιώνουν τον προγραμματισμό, την εποπτεία και την παρακολούθηση και αξιοποιούν καλύτερα τις πληροφορίες από την αγορά εργασίας ώστε να τροφοδοτούν

τόσο το σχεδιασμό όσο και την υλοποίηση ΕΠΑ.

Το πιλοτικό πρόγραμμα για τις ανοικτού πλαισίου πολιτικές έχει τεθεί σε εφαρμογή από το φθινόπωρο του 2018. Στο πλαίσιο αυτό, αναδιαρθρώνονται και τα σχετικά πληροφοριακά προγράμματα, ώστε να παρέχουν ουσιαστική πληροφόρηση προς τους υπευθύνους χάραξης πολιτικών. Το πιλοτικό πρόγραμμα θα αξιολογηθεί το καλοκαίρι του 2019 και θα ακολουθήσει η επέκτασή του στο σύνολο της χώρας.

Ανθρώπινο κεφάλαιο και δεξιότητες

Η άμεση ενεργοποίηση των μακροχρόνια ανέργων αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Λαμβάνοντας υπόψη την «Ατζέντα για τις Νέες Δεξιότητες στην Ευρώπη» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ένα σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου θα αρχίσει να εφαρμόζεται έως τον Ιούνιο του 2018. Οι στόχοι και οι βασικές αρχές της οργάνωσης του νέου συστήματος περιλαμβάνουν:

- Τη σύνδεση των προγραμμάτων κατάρτισης με τις αναπτυξιακές δυνατότητες της χώρας μέσω του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας.
- Την εξέταση της δυνατότητας αύξησης του αριθμού των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που εμπλέκονται, πχ. περιλαμβάνοντας φορείς όπως τα πανεπιστήμια.
- Τη διασφάλιση της ποιότητας του συστήματος σε όλα τα επίπεδα: εκπαιδευτές, προγράμματα σπουδών, εκπαιδευτικό υλικό, υποδομές, διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το σύστημα κατάρτισης θα αναθεωρηθεί. Το αναβαθμισμένο σύστημα θα κατευθυνθεί από τα οριζόντια προγράμματα κατάρτισης, προς προγράμματα που βασίζονται στις ατομικές ανάγκες του ωφελούμενου. Ταυτόχρονα, θα εισαχθεί πρωτόκολλο ποιότητας για τα όλα τα προγράμματα.

2.2. Ενίσχυση Παραγωγικότητας, Καινοτομίας και Διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας

2.2.1. Προς μια ολοκληρωμένη στρατηγική ενίσχυσης της παραγωγικότητας της Ελληνικής οικονομίας: 10 πεδία παρέμβασης

Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι καθοριστική για την ενίσχυση της δυναμικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και για την υποστήριξη όλων των αναγκαίων μετασχηματισμών με στόχο τη μετάβαση των επιχειρήσεων σε βιώσιμες, υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και με διεθνή προσανατολισμό δραστηριότητες. Στρατηγικός στόχος είναι η σύγκλιση των επιπέδων παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας με τον μ.ό. της Ε.Ε. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, είναι υπό υλοποίηση ένα πλέγμα πολιτικών και μεταρρυθμίσεων σε 10 τομείς άσκησης πολιτικής που διαμορφώνουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο παρέμβασης για την ενίσχυση της παραγωγικότητας. Το πλαίσιο αυτό υπερβαίνει τις αποσπασματικές προσεγγίσεις του παρελθόντος (π.χ. αύξηση της παραγωγικότητας αποκλειστικά μέσω απορρύθμισης αγορών και επαγγελματών) αποδίδοντας ταυτόχρονα κεντρική θέση στην ποιότητα των θέσεων εργασίας και του ανθρώπινου δυναμικού ως βασικούς παράγοντες ενίσχυσης της παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων και κλάδων.

Μια στρατηγική πρόκληση και στόχευση

Η βελτίωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας ανάγεται σε κεντρική προτεραιότητα στη νέα περίοδο που ξεδιπλώνεται μετά από την ολοκλήρωση των προγραμμάτων προσαρμογής με στόχο την αντιμετώπιση δομικών αδυναμιών του εγχώριου παραγωγικού συστήματος. Οι αδυναμίες αυτές αποτυπώνονται στην υστέρηση της ελληνικής οικονομίας στο πεδίο της παραγωγικότητας. Η ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας ήταν χαμηλότερη το 2017 έναντι του μ.ο. της Ε.Ε κατά περίπου 35% (Ελλάδα = 64,1 Ε.Ε. 28 = 100, 2017).

Συνολικά, η αύξηση της παραγωγικότητας είναι καθοριστική για την ενίσχυση της δυναμικής ανάπτυξης και αποτελεσματικότητας της ελληνικής οικονομίας, καθώς, και για την υποστήριξη όλων των αναγκαίων μετασχηματισμών και αναδιορθώσεων με στόχο τη μετάβαση των επιχειρήσεων σε βιώσιμες, υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και με διεθνή προσανατολισμό δραστηριότητες. Η οικονομική ανάκαμψη επιτρέπει πλέον την ανάπτυξη ουσιαστικών παρεμβάσεων μέσω κατάλληλων πολιτικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Η Αναπτυξιακή Στρατηγική περιλαμβάνει ειδικότερα ένα σύνολο δράσεων και πολιτικών με άμεσο ή έμμεσο θετικό αντίκτυπο ως προς την παραγωγικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Οι πρωτοβουλίες αυτές συμβαδίζουν με τους στόχους της Ε.Ε. (βλ. Ετήσια Επισκόπηση για την Ανάπτυξη 2019) και τις κεντρικές κατευθύνσεις και συστάσεις

του ΟΟΣΑ. Στρατηγικός στόχος είναι η σύγκλιση των επιπέδων παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας με τον μ.ο της Ε.Ε μέσω της επίτευξης ετήσιου ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας άνω του 2% σε μακροπρόθεσμη βάση. Οι δράσεις αυτές περιγράφονται αναλυτικά στα επιμέρους κεφάλαια της Στρατηγικής και αφορούν σε 10 τομείς άσκησης πολιτικής, διαμορφώνοντας ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο πλαίσιο παρέμβασης για την ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Το πλαίσιο αυτό υπερβαίνει τις αποσπασματικές προσεγγίσεις του παρελθόντος (π.χ. έμφαση στην αύξηση παραγωγικότητας μέσω απορρύθμισης αγορών και επαγγελματών) αποδίδοντας ταυτόχρονα κεντρική θέση στην ποιότητα των θέσεων εργασίας και του ανθρώπινου δυναμικού ως βασικούς συντελεστές της προσπάθειας αύξησης της παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων και κλάδων. Σημειώνεται ότι η υποβάθμιση της εργασίας υπήρξε κεντρικό στοιχείο του εσωστρεφούς, αναποτελεσματικού και μη βιώσιμου προ-κρίσης μοντέλου ανάπτυξης της Ελλάδας. Επίσης, τα εμπειρικά αποτελέσματά έχουν αναδείξει την περιορισμένη αποτελεσματικότητα των «οριζόντιων» μέτρων οικονομικής πολιτικής, τα οποία εφαρμόζονται στην οικονομία της Ευρωζώνης μετά το 2010 ως βασικές πολιτικές για την ανάκαμψη της παραγωγικότητας. Το γεγονός αυτό επιτάσσει την υλοποίηση πιο στοχευμένων παρεμβάσεων για την ενίσχυση κλάδων και τομέων που δύνανται να συμβάλλουν ουσιαστικά στην οικονομική μεγέθυνση, την απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη.

10 πεδία παρέμβασης για την ενίσχυση της παραγωγικότητας

Η πολιτική ενίσχυσης της παραγωγικότητας περιλαμβάνει 10 πεδία με στόχο:

Τη βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η ευκολία στο «επιχειρείν» αποτελούν προνομιακό πεδίο παρέμβασης με στόχο τη βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Υλοποιούνται σήμερα οι ακόλουθες ενδεικτικές δράσεις:

- Ψηφιοποίηση διαδικασιών σύστασης επιχείρησης (Ηλεκτρονική Υπηρεσία Μιας Στάσης)
- Εκσυγχρονισμός του ΓΕΜΗ
- Απλοποίηση αδειοδότησης οικονομικών δραστηριοτήτων
  - Αναμόρφωση του εταιρικού δικαίου
  - Υποστήριξη εξαγωγέων στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις εξαγωγές και άρση διοικητικών διαδικασιών και εμποδίων σχετικών με τις εξαγωγές
    - Συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα για τη βελτίωση των επιδόσεων στο Doing Business
    - Ολοκληρωμένος χωρικός σχεδιασμός και Ολοκλήρωση Κτηματολογίου
    - Επιτάχυνση απονομής δικαιοσύνης
    - Κίνητρα για την εγκατάσταση σε Επιχειρηματικά Πάρκα
    - Προώθηση ηλεκτρονικού εμπορίου

Την ενίσχυση των επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, καινοτομία, κ.λπ.

Η χρηματοδότηση επενδύσεων για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, την καινοτομία και την εν γένει αναβάθμιση των παραγωγικών διαδικασιών των επιχειρήσεων διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για την αύξηση της παραγωγικότητας. Ξεχωρίζουν οι ακόλουθες δράσεις για τη βελτίωση του συστήματος καινοτομίας της χώρας με έμφαση στην ανάπτυξη επιχειρηματικών καινοτομιών:

- Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, έχει θέσει σε εφαρμογή 35 προγράμματα – χρηματοδοτικά εργαλεία, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών αναγκών. Οι δράσεις αυτές αθροίζουν ένα ποσό γύρω στα 7,5 με 8 δισ. ευρώ δημόσιων πόρων, οι οποίοι τίθενται στην υπηρεσία της οικονομίας και των επιχειρήσεων. Υπολογίζεται ότι με τους πόρους αυτούς θα υποστηριχθούν επενδύσεις της τάξης των 22 δισ. ευρώ σε ορίζοντα τριετίας.

- Καινοτομικός προσανατολισμός του νέου Αναπτυξιακού Νόμου
  - Ίδρυση νέου θεσμού για τη στήριξη της ελεύθερης και ρηξικέλευθης Έρευνας που πραγματοποιείται στα ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα της χώρας
    - ΕΛΙΔΕΚ
  - Ίδρυση νέου θεσμού για την προώθηση της καινοτομίας
    - EquiFund
  - Εμβληματικές πρωτοβουλίες σε καινοτόμους ερευνητικούς τομείς
    - Πάνω από 1.000 χρηματοδοτούμενα έργα Ε&Α από τη ΓΓΕΤ
      - Φορολογικά κίνητρα για τις ιδιωτικές επενδύσεις σε Ε&Α

Την προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις, μέσω της μεταφοράς τεχνολογίας, καινοτομίας και γνώσης, συνιστούν παράγοντες ενίσχυσης της παραγωγικότητας. Η Κυβέρνηση υλοποιεί τις ακόλουθες ενδεικτικές δράσεις για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων υψηλής ποιότητας που δύνανται να συμβάλλουν στον παραπάνω στόχο:

- Νέο πλαίσιο για τις Στρατηγικές Επενδύσεις με στόχο την προσέλκυση και υποστήριξη επενδύσεων υψηλής ποιότητας και αναβάθμιση του Enterprise Greece
  - Θεσμοθέτηση Πάρκου Μεγάλης Μεμονωμένης Επιχειρηματικής Μονάδας
  - Ενισχυμένη συνεργασία με Διεθνείς Επενδυτικούς Οργανισμούς (EIB, EBRD)
  - Προώθηση ολοκληρωμένων πολιτικών για ΣΔΙΤ
  - Σταδιακή μείωση της φορολογίας
  - Υλοποίηση τομεακών στρατηγικών στις υποδομές, την εφοδιαστική αλυσίδα και την ενέργεια ευνοϊκών ως προς την προσέλκυση επενδύσεων
    - Διπλωματικές και πολιτικές πρωτοβουλίες για τη σταθεροποίηση της ΝΑ Ευρώπης και την Βαλκανική συνανάπτυξη που διευκολύνουν την διαβαλκανική επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα

Το μετασχηματισμό των ΜμΕ

Οι ΜμΕ στην Ελλάδα απασχολούν 6 στους 10 εργαζόμενους σε σύγκριση με 3 στους 10 κατά μ.ο. στην Ε.Ε. Ταυτόχρονα, η απόκλιση των επιδόσεων των πολύ μικρών επιχειρήσεων σε σχέση με τις μεγάλες, σε ό,τι αφορά την παραγωγικότητα έχει διευρυνθεί στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες. Η προώθηση πολιτικών και δράσεων για τον μετασχηματισμό των ΜμΕ και την αύξηση της παραγωγικότητας τους, αποτελεί συνεπώς κεντρική στρα-

την πρόκληση. Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης προωθεί τις ακόλουθες δράσεις και πολιτικές:

- Συγκρότηση Δομής Υποστήριξης ΜμΕ
- Στήριξη επιχειρήσεων σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές
- Ενίσχυση Επιμελητηρίων ως φορείς υποστήριξης της επιχειρηματικότητας
- Βελτίωση της πρόσβασης των ΜμΕ σε Δημόσιες Συμβάσεις
- Scaling up: Υποστήριξη Συνεργασιών και Δικτύσεων (καθεστώς Αναπτυξιακού Νόμου, ΕΣΠΑ) και Συγχωνεύσεων (νόμος για εταιρικούς μετασχηματισμούς)

Την ενίσχυση των επενδύσεων σε δεξιότητες και στην εκπαίδευση

Η μετάβαση σε ένα μοντέλο με ποιοτικές θέσεις απασχόλησης βασισμένο σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, προϋποθέτει την κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων σε δεξιότητες και γνώσεις. Τα Υπουργεία Εργασίας και Παιδείας έχουν θέσει σε υλοποίηση σημαντικές μεταρρυθμίσεις προς αυτήν την κατεύθυνση και με στόχο, μεταξύ άλλων, την κάλυψη του χάσματος δεξιοτήτων σε ορισμένες ειδικότητες με αυξανόμενη ζήτηση:

- Αναβάθμιση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης:
  - ΟΑΕΔ
  - Νέες πολιτικές «ανοικτού τύπου», μηχανισμός διάγνωσης αναγκών
  - Σχέδιο δράσης για το ανθρώπινο κεφάλαιο
- Αναβάθμιση Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ)

Τη συγκρότηση ποιοτικών, σύγχρονων και προσβάσιμων υποδομών και δικτύων

Η κατασκευή σύγχρονων, αποτελεσματικών και προσβάσιμων δικτύων αποτελεί κεντρικό στοιχείο της πολιτικής αύξησης της παραγωγικότητας. Η χώρα υλοποιεί σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρωμένες στρατηγικές και δράσεις:

- στην ενέργεια
- τις ψηφιακές υποδομές
- τις μεταφορές και την εφοδιαστική αλυσίδα
- για την αναδιάρθρωση των δημόσιων οργανισμών και επιχειρήσεων

Τη διασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στις αγορές

Η ύπαρξη ολιγοπωλιακών συνθηκών στις αγορές δημιουργεί αντικίνητρα για επενδύσεις, προκαλώντας αρνητικές συνέπειες στο δυναμισμό της οικονομίας, την παραγωγικότητα και την ευημερία. Σημαντικές

δράσεις για την προώθηση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού είναι:

- Η ολοκλήρωση σημαντικών παρεμβάσεων με βάση τις Εργαλειοθήκες ΟΟΣΑ
- Η δημιουργία Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας για την παρακολούθηση των συνθηκών ανταγωνισμού στις αγορές και την έγκαιρη / αποτελεσματική παρέμβαση

Την υποστήριξη των δράσεων ενίσχυσης της παραγωγικότητας με νέους θεσμούς σχεδιασμού και χρηματοδότησης

Η ενίσχυση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας δεν δύναται να επιτευχθεί χωρίς την πρόβλεψη ενός συστήματος θεσμών και φορέων ικανών να παρακολουθούν τις επιδόσεις της χώρας, να σχεδιάζουν, υλοποιούν και αξιολογούν δράσεις, πολιτικές και μεταρρυθμίσεις για τον συγκεκριμένο στρατηγικό στόχο. Σ' αυτήν την κατεύθυνση, είναι υπό σύσταση ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο σε άμεση σύνδεση με την Αναπτυξιακή Στρατηγική:

- Συγκροτήθηκε Εθνικό Συμβούλιο Παραγωγικότητας υπό την ευθύνη του ΚΕΠΕ σε επίπεδο επιστημονικής υποστήριξης
- Ιδρύεται η Αναπτυξιακή Τράπεζα για τη χρηματοδότηση δράσεων με μεγάλο αντίκτυπο στην παραγωγικότητα
- Συγκροτείται το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξη για τη δημιουργία ενός πολυετούς επενδυτικού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων

Την αξιοποίηση των σημαντικών περιθωρίων αύξησης της παραγωγικότητας που εμπεριέχει η μεταποίηση

Ο τομέας της βιομηχανίας παράγει προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργεί ποιοτικές και υψηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας ενώ εμπειρικά έχει φανεί ότι σε περιόδους κρίσης οι βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα. Επιπλέον, η μεταποίηση, λόγω της υψηλότερης συμβολής στην αύξηση της παραγωγικότητας, βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα και άρα την εξωστρέφεια της οικονομίας με προφανή οφέλη στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Η Κυβέρνηση έχει υπογραμμίσει σε συστηματική βάση ότι η ανάπτυξη της μεταποίησης συνιστά όχι μόνο προτεραιότητα αλλά και αναγκαία συνθήκη για την παραγωγική ανασυγκρότηση. Ενδεικτικά, έχουν ληφθεί οι ακόλουθες πρωτοβουλίες παρά τους σημαντικούς περιορισμούς του πλαισίου διαρθρωτικής προσαρμογής, δημοσιονομικής αλλά και πολιτικό-ιδεολογικής φύσης (έμφαση σε οριζόντιες πολιτικές):

- Η σύσταση φόρουμ βιομηχανίας, το τομεακό

σχέδιο δράσης για τη φαρμακοβιομηχανία και το φόρουμ αγροδιατροφής, τουρισμού και βιομηχανίας επιχειρήσαν σε πρώτη φάση, να δώσουν ώθηση σε στρατηγικές συνεργασίες δημοσίου-ιδιωτικού τομέα στη βιομηχανία.

- Σε χρηματοδοτικό επίπεδο, ο νέος αναπτυξιακός νόμος αναφέρεται ρητά στην επανεκβιομηχάνιση της χώρας ως βασικού άξονα υλοποίησης ενώ το νέο πλαίσιο των Στρατηγικών Επενδύσεων εισάγει κίνητρα για επενδύσεις στοχευμένες στην Έρευνα και Ανάπτυξη, για τη βιομηχανία και μεταποίηση.

- Σε επίπεδο χωροθέτησης, υλοποιούνται δράσεις υπέρ της αποτελεσματικής λειτουργίας των μεγάλων επιχειρηματικών μονάδων, αφενός με τη θέσπιση-θεσμοθέτηση Πάρκου Μεγάλης Μεμονωμένης Επιχειρηματικής Μονάδας και αφετέρου με την παροχή κινήτρων για την εγκατάσταση σε Επιχειρηματικά Πάρκα. Τα αρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος & Ενέργειας και Οικονομίας & Ανάπτυξης θα προχωρήσουν, εντός του Α' εξαμήνου του 2019, στην εκπόνηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου (ΕΧΠ) για τη βιομηχανία μέσω αναθεώρησης του ήδη υπάρχοντος, ώστε να προαχθούν οι στόχοι και οι πολιτικές για την ανάπτυξη και τη χωροθέτηση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων.

Μακροπρόθεσμη υποστήριξη των μετασχηματισμών της εγχώριας παραγωγικής βάσης

Η ίδρυση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας μπορεί να συνδράμει με καταλυτικό τρόπο και σε μακροπρόθεσμη βάση στην υποστήριξη της διαδικασίας μετασχηματισμού της εγχώριας παραγωγικής βάσης προς δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων μέσω κατάλληλων επενδυτικών εργαλείων. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα έχει τη δυνατότητα να μετεξελιχθεί σε ένα ουσιαστικό εργαλείο για την άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής με δυνατότητα χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας και αναπτυσσόμενων νεοφυών, εξαγωγικών και μεταποιητικών επιχειρήσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας στους κλάδους αιχμής της ελληνικής οικονομίας. Συνολικά, οι κατευθύνσεις για τους εν λόγω κλάδους και οι σχετικές υλοποιούμενες πολιτικές που περιλαμβάνονται στην Αναπτυξιακή Στρατηγική, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ως προς την ενίσχυση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας, συμπληρώνοντας τις οριζόντιες πολιτικές. Συγκεκριμένα, η Αναπτυξιακή περιλαμβάνει μεταξύ άλλων συγκεκριμένες πολιτικές για τον Αγροδιατροφικό τομέα, για τον την Ναυτιλία, τις Υποδομές και τα Δίκτυα, την κυκλική οικονομία.

2.2.2. Υποστηρίζοντας τους βασικούς τομείς

Η Κυβέρνηση έχει εντοπίσει τους βασικούς τομείς που επιδιώκει να αναπτύξει: τις μεταφορές και την εφοδιαστική αλυσίδα, την ενέργεια, τα αγρο-διατροφικά προϊόντα, τη μεταποίηση, τη ναυτιλία, την φαρμακευτική βιομηχανία, την υγεία και την περιβαλλοντική οικονομία, τον τουρισμό και τον πολιτισμό. Η χώρα χρειάζεται μία επενδυτική έκρηξη που θα στραφεί σε περιβαλλοντικά βιώσιμες, ανταγωνιστικές και κοινωνικά δίκαιες οικονομικές δραστηριότητες. Οι στόχοι αυτής της στρατηγικής είναι η αύξηση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, η επιτάχυνση της τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων, η αύξηση της προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών και η στήριξη των ΜμΕ με στόχο την ανάπτυξη και ενσωμάτωσή τους σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Στο πλαίσιο της στρατηγικής, αναπτύσσονται για όλους τους τομείς προτεραιότητας στρατηγικές και πολιτικές που ευνοούν τα παραπάνω.

Πρόκειται για σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας στους οποίους η χώρα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα. Η ψηφιοποίηση και η ευρεία χρήση της καινοτομίας και των ψηφιακών τεχνολογιών στο σύνολο της οικονομίας, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του ειδικευμένου εργατικού δυναμικού της χώρας, θα αυξήσουν τις δυνατότητες και τις προοπτικές αυτών των τομέων προτεραιότητας.

Η κατανομή και η φύση των επενδύσεων πριν από την κρίση, παρά τα σχετικά υψηλά επίπεδά τους, ήταν εξαιρετικά αναποτελεσματική. Περίπου το 50% των επενδύσεων αφορούσε την κατασκευή κατοικιών και μη εμπορεύσιμους τομείς της οικονομίας.

Ο διαρθρωτικός μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας είναι κρίσιμος. Η χώρα έχει ανάγκη μία επενδυτική έκρηξη που θα στραφεί σε οικολογικά βιώσιμες, ανταγωνιστικές και κοινωνικά δίκαιες οικονομικές δραστηριότητες, ενσωματώνοντας τις σχετικές επιδιώξεις των ΣΒΑ (Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης).

Οι στόχοι της στρατηγικής είναι:

- Η αύξηση της εξωστρέφειας της οικονομίας, δίνοντας προτεραιότητα σε εμπορεύσιμους τομείς με τη δυνατότητα διεξόδου στις διεθνείς αγορές.

- Ο Εμπλουτισμός στελεχειακού δυναμικού τμημάτων καινοτόμων επιχειρήσεων (R&D) και αναβάθμιση των γνώσεων των εργαζομένων, ώστε να ανταποκρι-

θούν στις προκλήσεις της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης.

- Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών.
- Η υποστήριξη των ΜμΕ για την ανάπτυξή τους, μεταξύ άλλων μέσω εταιρικών συμπράξεων, συγχωνεύσεων και ενσωμάτωσής τους σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας.

Η διεξοδική ανάλυση των επιμέρους τομέων δεν εμπίπτει στο πεδίο του παρόντος κειμένου. Ωστόσο, αναφερόμαστε σε ενδεικτικές πρωτοβουλίες για την υποστήριξη των επιχειρήσεων, βασισμένες στην τρέχουσα επενδυτική στρατηγική της χώρας. Έχουν εκπονηθεί στρατηγικές ενίσχυσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, βάσει τομεακών αναλύσεων οι συστάσεις των οποίων τελούν ήδη υπό εφαρμογή.

2.2.2.1. Προώθηση διασυνδέσεων

Η συνεργασία, η δικτύωση και η διασύνδεση αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την υποστήριξη της βιώσιμης, καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Οι άυλες παραγωγικές δυνάμεις όπως οι συνέργειες και η διασυνδεσιμότητα συμβάλλουν στην άρση της αποσπασματικότητας, του κατακερματισμού και των ανισοτήτων της ανάπτυξης. Οι δυνάμεις αυτές προωθούν τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας, την αξιοποίηση της συμπληρωματικότητας, την επιτάχυνση της καινοτομίας, τη βελτιωμένη πρόσβαση στις αγορές καθώς και την αναβαθμισμένη συμμετοχή σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Η Κυβέρνηση εργάζεται συστηματικά για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού οικοσυστήματος για τη συνεργασία και τη διασύνδεση. Σε αυτό το στόχο αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, πρωτοβουλίες όπως η συγκρότηση ομάδων εργασίας για τη διαμόρφωση Εθνικής Βιομηχανικής Πολιτικής, το Σχέδιο Δράσης για την φαρμακευτική βιομηχανία και προγενέστερα το Φόρουμ Βιομηχανίας.

Δημόσια και ιδιωτική συνεργασία: Πρωτοβουλία του Φόρουμ Βιομηχανίας

Από το Φόρουμ Βιομηχανίας στην Εθνική Βιομηχανική Πολιτική με αφηγηρία το 2016, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, ίδρυσε το «Συντονιστικό Συμβούλιο Βιομηχανικής και Επιχειρηματικής Πολιτικής - Φόρουμ Βιομηχανίας» υπό το συντονισμό της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας του Υπουργείου. Το Φόρουμ πρότεινε πολιτικές για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας, την εφαρμογή σύγχρονων πρακτικών και μεθόδων σε θέματα που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία, τη συνεργασία και τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη μεταξύ άλλων τις ευρωπαϊκές πολιτικές, τις κατευθύνσεις, τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων και χρηματοδοτικών μηχανισμών. Τον Απρίλιο του 2016, τα συμπεράσματα του Φόρουμ και οι προτάσεις βιομηχανικής πολιτικής εγκρίθηκαν από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΙΠ) και κατά περίπτωση αξιοποιήθηκαν σε σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις και άλλες πρωτοβουλίες. Από τις προτάσεις του Φόρουμ Βιομηχανίας προέκυψαν δύο εμβληματικές δράσεις: το Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη της εγχώριας φαρμακευτικής βιομηχανίας και το διατομεακό σχέδιο για τα αγροδιατροφικά προϊό-

να, τη βιομηχανία και τον τουρισμό.

Ως συνέχεια της πρωτοβουλίας του Φόρουμ και εν όψει της χάραξης νέων κατευθυντήριων γραμμών για τη Βιομηχανική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης ανέλαβε πρωτοβουλίες για την επικαιροποίηση και την ανάδειξη μιας συνεκτικής εθνικής πολιτικής για τη βιομηχανία. Οι πρωτοβουλίες στοχεύουν σε συνέργειες με τα συναρμόδια υπουργεία, την ακαδημαϊκή /ερευνητική κοινότητα, τους κοινωνικούς και παραγωγικούς εταίρους μέσω διευρυμένων μηχανισμών διαβούλευσης. Στο πλαίσιο αυτό από τον Μάρτιο 2019 διοργανώνονται θεματικές ομάδες εργασίας για την υποβολή προτάσεων στρατηγικής στους κάτωθι τομείς/αλυσίδες αξίας:

- Ευφυής Υγεία
- Τεχνητή Νοημοσύνη – Βιομηχανικές Εφαρμογές του Διαδικτύου των Πραγμάτων
- Ανταγωνισμός – Κρατικές Ενισχύσεις
- Ανταγωνισμός – Αντιμονοπωλιακή πολιτική
- Βιομηχανία χαμηλών εκπομπών άνθρακα
- Κυβερνοασφάλεια
- Ανερχόμενες Τεχνολογίες Ευρείας Εφαρμογής – Πηξικέλευθη Καινοτομία
- Συνδεδεμένα, Καθαρά και Αυτόματα Οχήματα – Ηλεκτρικά Οχήματα
- Τεχνολογίες και συστήματα υδρογόνου

Τέλος, στο πλαίσιο των κλαδικών πολιτικών έχουν επιλεγεί η κλωστοϋφαντουργία, και η ναυτική και αμυντική βιομηχανία ως αλυσίδες αξίας ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την ελληνική οικονομία.

Τομεακό σχέδιο δράσης: Φαρμακευτική βιομηχανία

Σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμφωνήθηκε ένα σχέδιο δράσης, το οποίο αναλύεται σε έξι άξονες. Το σχέδιο αυτό, το οποίο ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2016, αποτελεί το βασικό πλαίσιο αναφοράς για την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών που αποσκοπούν στην ανάπτυξη και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας φαρμακευτικής βιομηχανίας. Επιδιώκει να αντιμετωπίσει τα υφιστάμενα προβλήματα αλλά και να αναδείξει τις ευκαιρίες του κλάδου. Οι δράσεις που έχουν υλοποιηθεί αφορούν τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων στον τομέα των κλινικών μελετών, τη δημιουργία ενός κλαδικού Κέντρου Καινοτομίας για την υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας, την ανάδειξη των ευκαιριών συνεργασίας με ερευνητικά ιδρύματα ή την προώθηση καινοτόμων φαρμακευτικών προϊόντων και φυτικών φαρμάκων.

Τομεακοί δεσμοί: Σύνδεση της αγροτικής βιομηχανίας, της βιομηχανίας και του τουρισμού

Οι τομείς της γεωργίας, της βιομηχανίας τροφί-

μων, του τουρισμού και του πολιτισμού αποτελούν δραστηριότητες με ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Τα ελληνικά προϊόντα παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία και υψηλή ποιότητα, ενώ ο τουρισμός στηρίζεται στη φυσική ομορφιά, το περιβάλλον και τον πολιτισμικό πλούτο των ελληνικών περιοχών. Η Κυβέρνηση στοχεύει στην αύξηση των συνεργασιών τόσο μεταξύ αυτών των δραστηριοτήτων όσο και με άλλους σημαντικούς τομείς, όπως η οικοδομική δραστηριότητα ή ο ιατρικός τουρισμός.

Στο πλαίσιο αυτό, δημιουργήθηκε το Σεπτέμβριο του 2016, το «Φόρουμ Αγροδιατροφής-Βιομηχανίας-Τουρισμού», ως εργαλείο υποστήριξης στη διατύπωση και υποβολή προτάσεων που συνδέουν τον τουρισμό με τη γεωργία και τη μεταποίηση. Τον Ιανουάριο του 2017, οι ομάδες εργασίας υπέβαλαν την εκτίμησή τους για την τρέχουσα κατάσταση, προτεριοποιώντας τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Τον Ιανουάριο του 2018, ακολούθησε η υποβολή σχεδίου δράσης, το οποίο περιλαμβάνει προτάσεις για μια σειρά θεσμικών, διοικητικών και οργανωτικών ενεργειών. Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει πρόταση σχετικά με τη δημιουργία κεντρικής δομής -ενός νομικού φορέα ιδιωτικού δικαίου- με αρμοδιότητα την επίβλεψη της εφαρμογής του σχεδίου.

2.2.2.2. Αγροδιατροφικός τομέας-Αλιευτική πολιτική

Η ελληνική Κυβέρνηση προβλέπει ότι ο αγροδιατροφικός τομέας θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο νέο μοντέλο ανάπτυξης. Το όραμά μας είναι ο αγροδιατροφικός τομέας να αναπτυχθεί ώστε να συνεισφέρει στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα υπό συνθήκες: α) αειφόρου παραγωγής υγιεινών και ασφαλών τροφίμων, β) αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης και γ) μείωσης των οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων. Για να εκπληρωθεί το όραμα αυτό, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν προκλήσεις που συνδέονται τόσο με διαρθρωτικά ζητήματα του γεωργικού τομέα, όσο και με την ικανότητα ανταπόκρισης στις αλλαγές και ευκαιρίες από την πλευρά της ζήτησης αγροδιατροφικών προϊόντων. Το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τον αγροδιατροφικό τομέα έχει συνεπώς εκπονηθεί με βάση τους δύο αυτούς άξονες. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει τη στρατηγική χαρτογράφηση των επιχειρησιακών στόχων, βάσει των οποίων θα συνεχιστεί η επιτυχής απορρόφηση οικονομικών πόρων που ξεκίνησε τα προηγούμενα χρόνια. Η Ελληνική Αλιευτική Πολιτική από την άλλη, στοχεύει στην αειφόρο διαχείριση, με έμφαση στην ορθολογική εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων και την προστασία των ειδών που τυγχάνουν υπερβολικής εκμετάλλευσης με υιοθέτηση διαχειριστικών μέτρων.

Η στρατηγική αυτή στοχεύει στην αξιοποίηση των ανεκμετάλλετων συγκριτικών πλεονεκτημάτων και δυνατοτήτων του ελληνικού αγρό-διατροφικού τομέα. Για να αναπτυχθεί, θα πρέπει να αντιμετωπι-

στούν ωστόσο δύο κρίσιμες προκλήσεις. Η πρώτη πρόκληση είναι διαρθρωτική και αφορά το επικαιροποιημένο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (MFF) και τον προϋπολογισμό της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

(ΚΑΠ), καθώς και τις προτεινόμενες αλλαγές πολιτικής στην ΚΑΠ μετά το 2020. Αυτές οι εξελίξεις εισάγουν, μεταξύ άλλων, ένα νέο μοντέλο παράδοσης στο πλαίσιο ενός εθνικού στρατηγικού σχεδίου που θα εγκρίνει η Ε.Ε και το οποίο θα συνδέει στόχους με αποτελέσματα και χρηματοδότηση.

Η δεύτερη πρόκληση σχετίζεται με τις διεθνώς αναγνωρισμένες αυξητικές τάσεις της ζήτησης αγροτικών προϊόντων τόσο στην Ε.Ε. όσο και στις διεθνείς αγορές. Αντίστοιχα υψηλή αναμένεται να είναι και η αύξηση της ζήτησης σε προϊόντα ποιότητας, ασφάλειας, με τοπική ταυτότητα αλλά και με καλλιεργητικές πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον, προϊόντα ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ), γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ), βιολογικά προϊόντα.

Η πρώτη πρόκληση απαιτεί αυστηρό σχεδιασμό, στοχευμένες πολιτικές και βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της Κ.Α.Π. Η δεύτερη απαιτεί αποτελεσματική προετοιμασία για την ενισχυμένη και ανταγωνιστική παρουσία των προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Στρατηγικοί στόχοι και λειτουργικές προτεραιότητες

Αυτό το όραμα βασίζεται σε δύο αλληλοσυμπληρούμενους στρατηγικούς στόχους:

- Τη βελτίωση, με όρους αποδοτικότητας, του μοντέλου μαζικής παραγωγής ομοειδών αγροτικών προϊόντων (commodities), το οποίο χαρακτηρίζεται από χαμηλές τιμές και υψηλό ανταγωνισμό (και στο οποίο οι όροι ανταγωνισμού είναι άνισοι για τους Έλληνες αγρότες λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών του ελληνικού αγροτικού τομέα).

- Τη σταδιακή ανάπτυξη ενός μοντέλου παραγωγής προϊόντων ποιότητας και ταυτότητας, των οποίων οι τιμές θα είναι υψηλότερες και οι όροι του ανταγωνισμού ευνοϊκότεροι για την εγχώρια αγροτική παραγωγή. Με αυτό συνδέεται και μια πιο συστηματική συνάρθρωση με τη βιομηχανία, τον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους που σχετίζονται με το αγροδιατροφικό σύστημα και με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Για την εφαρμογή αυτών των στρατηγικών στόχων, η ελληνική Κυβέρνηση κινητοποιεί το θεσμικό και δημοσιονομικό πλαίσιο της Ε.Ε. για την περίοδο σχεδιασμού 2014-2020 ταυτόχρονα με το αντίστοιχο πλαίσιο της χώρας: Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης για τη Στρατηγική Ανάπτυξης 2014-2020, ΚΑΠ, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και Αναπτυξιακό Νόμο.

Εκτιμάται ότι η αποτελεσματικότητα των παραπάνω θα ενισχυθεί περαιτέρω από την ανάπτυξη, χρηματοδοτικών εργαλείων που προτείνονται από την εκπονηθείσα μελέτη της ΕΤΕπ. Για το σκοπό αυτό, θα αξιοποιηθεί ένα ποσοστό των πόρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Με βάση τον εθνικό φάκελο της ΚΑΠ (Πυλώνας Ι) και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) (Πυλώνας ΙΙ) περίπου 19,5 δισ. ευρώ (14,9 από τα οποία είναι άμεσες ενισχύσεις), θα διατεθούν για την ελληνική αγροτική οικονομία. Ειδικά όσον αφορά το ΠΑΑ, με βάση το περιεχόμενό του και τους διαθέσιμους πόρους ύψους 7 δισ. ευρώ συνολικά (5,8 δισ. ευρώ δημόσια δαπάνη μέχρι το 2020, από τα οποία τα 4,7 δισ. ευρώ κοινοτική συμμετοχή και εκτίμηση για ιδιωτική συμμετοχή 1,2 δισ. ευρώ), το πρόγραμμα συνιστά ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για την υλοποίηση των απαιτούμενων και ώριμων διαρθρωτικών αλλαγών/προσαρμογών της ελληνικής γεωργίας στις νέες συνθήκες, συμβάλλοντας στο σταδιακό μετασχηματισμό του γεωργικού παραγωγικού μοντέλου και των αγροτικών περιοχών συνολικότερα.

Αυτοί οι στρατηγικοί στόχοι είναι δομημένοι γύρω από τις ακόλουθες πέντε επιχειρησιακές προτεραιότητες:

- **Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας του πρωτογενούς τομέα** με μέτρα πολιτικής που αφενός στηρίζουν ομάδες παραγωγών και συνεταιρισμούς, συνεισφέρουν στον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και στη μείωση του κόστους παραγωγής και αφετέρου συμβάλλουν στη δημιουργία δημόσιων υποδομών στην ύπαιθρο και υποστηρικτικών συμβουλευτικών υπηρεσιών. Στόχος είναι η αγροτική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και η μεταφορά τεχνογνωσίας και καινοτομίας για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

- **Ενίσχυση της αλυσίδας αξίας των εγχώριων αγροτικών προϊόντων** με μέτρα πολιτικής που θα ενισχύσουν την παραγόμενη προστιθέμενη αξία μέσα από τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, την πιστοποίηση της ποιότητας και της ασφάλειάς τους, καθώς και την εξωστρέφεια. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικής εξωστρέφειας απαιτεί τη μετάβαση στην ποιότητα επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

- **Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας** με μέτρα υποστήριξης της δημογραφικής ανανέωσης του αγροτικού πληθυσμού, της επιχειρηματικότητας των νέων αγροτών, καθώς και της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

- **Προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, βελτίωση της διαχείρισης των υδατικών πόρων και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή** με στοχευμένα μέτρα γεωργοπεριβαλλοντικής πολιτικής που θα συνεισφέρουν παράλληλα στην ποιότητα και στην προστιθέμενη αξία των προϊόντων.

- **Ενίσχυση του κοινωνικού ιστού των αγροτικών περιοχών** με τοπικά αναπτυξιακά μέτρα μέσω δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων που στοχεύουν

στη διαφοροποίηση του αγροτικού εισοδήματος και στην πρόσβαση σε υπηρεσίες ψηφιακής υποστήριξης (CLLD/LEADER και Ευρυζωνικότητα).

Πρόοδος υλοποίησης

Οι ως άνω προτεραιότητες υλοποιούνται ήδη. Σε μόλις δύο έτη από την έγκριση του ελληνικού ΠΑΑ το Δεκέμβριο του 2015, περισσότερα από 4 δισ. ευρώ έχουν δεσμευθεί σε νέες προκηρύξεις και συνεχιζόμενα έργα, (δηλαδή το 67% της δημόσιας δαπάνης του ΠΑΑ). Με τις νέες προκηρύξεις που έχουν προγραμματισθεί για το 2018, εκτιμάται ότι θα δεσμευθεί το 80% των πόρων του ΠΑΑ, ενώ το 2019 αναμένεται να ολοκληρωθεί ο κύκλος των προκηρύξεων για την υλοποίηση των πέντε επιχειρησιακών προτεραιοτήτων.

Η πρόοδος του ΠΑΑ σηματοδοτείται από υψηλούς δείκτες απορρόφησης. Οι πληρωμές του ΠΑΑ για την περίοδο 2015-2017 είναι οι υψηλότερες κατ' έτος της τελευταίας δεκαετίας, ενώ για τα έτη 2016-2017 του νέου ΠΑΑ, η απορρόφηση αντιστοιχεί στο 27,8% της κοινοτικής συμμετοχής. Αυτοί οι πόροι έχουν κατευθυνθεί στην ελληνική οικονομία και συγκεκριμένα στον πρωτογενή τομέα. Με τις επιδόσεις αυτές, το ΠΑΑ υπερκάλυψε τους στόχους απορρόφησης του ΕΣΠΑ, και υπερέβη το μέσο ευρωπαϊκό ρυθμό απορρόφησής του 25,52% κατά 2,35 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ έχει ήδη επιτευχθεί από το 2017 ο κανόνας +3 για το έτος 2018. Σημειώνεται ότι έχει ήδη καλυφθεί και το μεγαλύτερο μέρος της υποχρέωσης πληρωμών και για το έτος 2019.

Παρόλο που έχει σημειωθεί πρόοδος, η Κυβέρνηση δεσμεύεται να εργαστεί για τη συνεχή βελτίωση της υλοποίησης της στρατηγικής. Βασική προϋπόθεση είναι ο συγχρονισμός των χρονοδιαγραμμάτων των επιμέρους στοιχείων της στρατηγικής, με τρόπο που να διασφαλίζεται η μεταξύ τους συνεργεία και να μεγιστοποιούνται οι πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις.

Βιώσιμη ανάπτυξη του αλιευτικής Βιομηχανίας

Στρατηγικές κατευθύνσεις

Πρωθείται η δημιουργία ενός πλαισίου διαχείρισης της αλιείας με βάση το οικοσύστημα, ενισχύεται η περιφερειακή ανάπτυξη, υποστηρίζεται η βιώσιμη αλιεία μικρής κλίμακας, η ανάπτυξη μιας κουλτού-

ρας συμμόρφωσης και η εξάλειψη της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας. Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Μεσόγειου, το νέο πλαίσιο συμβάλει στη ανάπτυξη αλληλεγγύης και συντονισμού με τρίτες χώρες στο πλαίσιο εργασιών διεθνών οργανισμών.

Ειδικότερα, με σκοπό την ανάπτυξη μίας συνολικής διακυβέρνησης με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων και ενίσχυση των αλιείων, ιδίως της μικρής κλίμακας, ώστε να αναλάβουν άμεση ευθύνη για τη συμμετοχική διαχείριση της αλιείας με βάση την μεσογειακή παράδοση, υιοθετούνται εθνικά μέτρα που τεκμηριώνονται επιστημονικά και στοχεύουν στη ρύθμιση των αλιευτικών προσπαθειών, θέτοντας ένα ελάχιστο μέγεθος εκφόρτωσης των εμπορικών ειδών, προδιαγραφές αλιευτικών εργαλείων, τοπικές και χρονικές απαγορεύσεις και μέτρα ελέγχου της αλιείας.

Η νέα πολιτική αποδίδει επίσης αυξημένη σημασία στην ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας προκειμένου να αξιοποιηθεί το ευρέως αναγνωρισμένο συγκριτικό πλεονέκτημα που χαρακτηρίζει τον κλάδο.

Χρηματοδότηση αλιευτικής πολιτικής

Η πολιτική στον τομέα της αλιείας υποστηρίζεται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑΛΘ) 2014-2020 το οποίο αξιοποιεί τους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Το ΕΠΑΛΘ εγκρίθηκε στις 23.10.2015, με συνολική Δημόσια Δαπάνη να ανέρχεται σε 521 εκατ. ευρώ που αναλύεται σε συνεισφορά του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) 389 εκατ. ευρώ και σε εθνική συμμετοχή 132 εκατ. ευρώ.

Η πορεία εξέλιξης υλοποίησης του ΕΠΑΛΘ μέχρι σήμερα αποτυπώνεται ακολούθως:

- Προσκλήσεις μέχρι το τέλος 2018 έχουν δεσμεύσει 375 εκατ. ευρώ που αντιστοιχεί σε ποσοστό 72 % της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και αφορά την ενεργοποίηση 19 μέτρων. Ποσοστό 84 % της Δημόσιας Δαπάνης των προσκλήσεων αυτών έχει ήδη μετατραπεί σε νομικές δεσμεύσεις, με 1070 ενταγμένες πράξεις και συνολική Δημόσια Δαπάνη 294 εκ. € που αντιστοιχεί σε ποσοστό 56,38% του προγράμματος.

- Οι πληρωμές, οι οποίες έχουν ήδη πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα προς τους δικαιούχους ανέρχονται σε 64,8 εκατ. ευρώ και αντιστοιχούν στο 12,4 % της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος.

2.2.2.3. Στρατηγική για ένα βιώσιμο τουρισμό υψηλής προστιθέμενης αξίας

Σημαντικές ενέργειες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Εθνικής και Περιφερειακής Τουριστικής Πολιτικής έχουν συνεισφέρει στις υψηλές επιδόσεις που έχει σημειώσει η ελληνική τουριστική βιομηχανία την περίοδο 2015-2017. Όραμα της ελληνικής Κυβέρνησης είναι να μετατρέψει την Ελλάδα σε κορυφαίο τουριστικό προορισμό, ο οποίος θα προσφέρει αυθεντικές θεματικές τουριστικές εμπειρίες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Για την εκπλήρωση αυτού του οράματος, έχουν σχεδιαστεί εννέα στρατηγικοί στόχοι που είναι ήδη υπό υλοποίηση. Οι δράσεις αυτές καλύπτουν ένα ευρύτερο φάσμα πεδίων που συνδέονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο των επενδύσεων, τους ανθρώπινους πόρους, την επιχειρηματικότητα, την ψηφιοποίηση, τις υποδομές, καθώς και την προώθηση και ανάπτυξη αιφώρων και υψηλής προστιθέμενης αξίας τουριστικών δραστηριοτήτων.

Μια κινητήριος δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης

Ο ελληνικός τουρισμός έχει σημειώσει ιστορικά υψηλά την περίοδο 2015-2017 και αποτελεί κινητήριο δύναμη της εθνικής οικονομίας. Ο τουρισμός δημιουργεί συνέργειες μεταξύ όλων των τομέων και δρα αναπτυξιακά για τις τοπικές κοινωνίες μέσω της εξασφάλισης νέων πηγών εισοδήματος, νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και νέων θέσεων εργασίας. Κατά τη διάρκεια του 2017, η Ελλάδα κατέγραψε 30,2 εκατ. διεθνείς αφίξεις, μια αύξηση 9% στην τουριστική κίνηση, συνοδευόμενη από μια αύξηση 10,5% των τουριστικών εσόδων, φτάνοντας τα 14,6 δισ. ευρώ (πηγή: World Travel and Tourism Council). Επιπρόσθετα, ο τουριστικός τομέας απορρόφησε επενδύσεις 3 δισ. ευρώ το 2017, ενώ ταυτόχρονα περισσότερα από 350 σχέδια επενδύσεων σε ξενοδοχεία τεσσάρων και άνω αστέρων υποβλήθηκαν για αδειοδότηση μέσα σε 3 χρόνια. Η συνολική (άμεση και έμμεση) συνεισφορά του τουρισμού στο εγχώριο ΑΕΠ για το 2017 ανήλθε στα 35 δισ. ευρώ (19,7% του ΑΕΠ).

Πρόσφατες δράσεις (2015-2018)

Σημαντικές δράσεις, που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο της Εθνικής και Περιφερειακής Τουριστικής Πολιτικής, έχουν συνεισφέρει στις παραπάνω επιδόσεις, όπως:

- Προώθηση μιας μοναδικής εθνικής σφραγίδας (BRAND) και νέων «Νησιωτικών και Ηπειρωτικών» προορισμών ανά αγορά-στόχο.
- Ολοκλήρωση της Κωδικοποίησης της Τουριστικής Νομοθεσίας των τελευταίων 100 χρόνων η οποία είναι διαθέσιμη σε ψηφιακή πλατφόρμα (law.mintour.gov.gr).
- Αναβάθμιση της Τουριστικής Εκπαίδευσης (Επαναλειτουργία των Σχολών Ξεναγών/εκουσυχρονισμός και αναβάθμιση τουριστικών σχολών ΤΕΙ και ΙΕΚ).
- Διασύνδεση μεταξύ του τουρισμού, του εγχώριου αγροδιατροφικού τομέα και της βιομηχανίας.

- Απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης και της λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων (Ν. 4442/2016).

- Υποστήριξη/χρηματοδότηση της Μικρομεσαίας Επιχειρηματικότητας για τον εκσυγχρονισμό και την ίδρυση νέων τουριστικών επιχειρήσεων με έμφαση στο θεματικό τουρισμό, μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ (230 εκατ. ευρώ).

- Εφαρμογή των συστάσεων του ΟΟΣΑ στο πλαίσιο των «Αποτιμήσεων Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ, Ελλάδα, 2014 - Εργαλειοθήκη Ι», καθώς και στο πλαίσιο της μελέτης «Μέτρηση και μείωση του διοικητικού φόρτου στην Ελλάδα: επισκόπηση των 13 τομέων – Τουρισμός».

Στρατηγικοί Στόχοι, Εθνική και Περιφερειακή Τουριστική Πολιτική

Το όραμα της Κυβέρνησης για τον τουριστικό τομέα είναι η Ελλάδα να μετατραπεί σε κορυφαίο τουριστικό προορισμό, ο οποίος θα προσφέρει αυθεντικές θεματικές εμπειρίες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Ένας προορισμός που θα εξελιχθεί σε ιδανικό μέρος για ταξίδια, προσφέροντας μοναδικές και ολοκληρωμένες ταξιδιωτικές εμπειρίες σε όλη τη χώρα και όχι μόνο, στους παραδοσιακούς προορισμούς των ελληνικών νησιών. Ορόσημο για το 2020 είναι η Ελλάδα να βρεθεί μεταξύ των 5 κορυφαίων ευρωπαϊκών προορισμών και των 3 κορυφαίων προορισμών στη Μεσόγειο με έμφαση στα «βιωματικά ταξίδια».

Το όραμα επιτυγχάνεται μέσω των ακόλουθων στρατηγικών στόχων:

- Προώθηση της Ελλάδας ως «Ελκυστικού, Ασφαλούς Διεθνούς Προορισμού όλο το χρόνο».
- Αύξηση της συνεισφοράς του τουριστικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).
- Αύξηση των εσόδων ανά επισκέπτη.
- Αναβάθμιση των τουριστικών προϊόντων, υπηρεσιών και υποδομών.
- Επέκταση της καλοκαιρινής σεζόν και ενίσχυση της χειμερινής τουριστικής περιόδου.

- Προώθηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των νέων ελληνικών προορισμών.
- Ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού.
- Διείσδυση σε νέες αγορές του εξωτερικού.
- Προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Στο πλαίσιο αυτό, υλοποιούνται οι ακόλουθες δράσεις:

Επιλεγμένες δράσεις υπό υλοποίηση (2018-2019)

- Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τις τουριστικές επιχειρήσεις, ώστε να καλυφθεί η αναδυόμενη τουριστική ζήτηση (1ο μισό του 2018).
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού (2ο τρίμηνο του 2018).
- Υποστήριξη του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με στόχο την αύξηση της διαθεσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών κλινών και υπηρεσιών (2018).
- Βελτίωση του ανταγωνιστικού πλαισίου για την προσέλκυση επενδύσεων στον τουριστικό τομέα (π.χ. περαιτέρω βελτίωση της αδειοδότησης, φορολογικά κίνητρα, κτλ.) (2018).
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη ενός σύγχρονου συστήματος δημόσιας τουριστικής παιδείας και σύνδεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την αγορά εργασίας.
- Δημιουργία ενός ψηφιακού οικοσυστήματος για τον ελληνικό τουρισμό σε 4 στρατηγικούς πυλώνες (ψηφιακή μετατροπή των υπηρεσιών προς πολίτες – εταιρείες, ψηφιακή αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης, ολοκληρωμένο σύστημα διαδικτυακής συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών, χρήση νέων τεχνολογιών στην προώθηση).
- Εκσυγχρονισμός των δημόσιων υποδομών στον τουρισμό, π.χ. αεροδρόμια, λιμάνια, μαρίνες και τουριστικά καταφύγια.
- Στοχευμένη και εμπορική προώθηση του «τουριστικού προορισμού Ελλάδα» (κεντρικές συμφωνίες με Διεθνείς Ταξιδιωτικούς Πράκτορες, προώθηση, δημόσιες σχέσεις, δημιουργία νέων αεροπορικών συνδέσεων, εκθέσεις κτλ., ανά έτος).
- Ενεργοποίηση των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού σε συνέχεια της πιλοτικής εφαρμογής (Βάσει των στοιχείων του 2015), με στόχο τη δημιουργία ενός εργαλείου πολιτικής με στοιχεία της τουριστικής βιομηχανίας (προσβάσιμα για περαιτέρω ανάλυση).
- Ρύθμιση της Οικονομίας Διαμοιρασμού – Βραχυπρόθεσμος Μίσθωσης Ακινήτων (ενεργοποίηση του μηχανισμού ελέγχου το 2018).
- Ανάπτυξη ενός πλαισίου πολιτικής για την προώθηση της κινηματογραφικής βιομηχανίας στην Ελλάδα (ολοκλήρωση πλαισίου κινήτρων και αδειοδότησης - 2ο τρίμηνο του 2018).

- Υλοποίηση ενός οριζόντιου προγράμματος με τίτλο «Απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας» και υπό τον συντονισμό του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Το εν λόγω σχέδιο στοχεύει στην απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης που επεξεργάζονται οι Περιφέρειες και οι Δήμοι και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις διαδικασίες αδειοδότησης που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Τουρισμού

Νέα μέτρα υπό εφαρμογή (2018-2019)

- Σχεδιασμός ειδικού προγράμματος «Τουριστικές επιχειρήσεις ανοιχτές 365 μέρες το χρόνο» σε Κρήτη και Ρόδο.
- Σχεδιασμός προγράμματος κατάρτισης και απασχόλησης «Εξειδίκευση στον Θεματικό Τουρισμό», συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ για μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Φθινόπωρο 2018).
- Διαμόρφωση ειδικού προγράμματος υποστήριξης της αγροτικής παραγωγής και διασύνδεσής της με τον Τουρισμό.
- Διερεύνηση ενός ειδικού συστήματος ανάπτυξης: «Ειδική τουριστική περιοχή για τουριστική ανάπτυξη 365 ημέρες το χρόνο», π.χ. στη Νότια Κρήτη και τη Νότια Ρόδο, νέες ξενοδοχειακές μονάδες που να εστιάζουν στον Ιατρικό Τουρισμό, γκολφ τρίτης ηλικίας, συνεδριακός τουρισμός.
- Πλαίσιο προσέλκυσης επενδυτών με βάση τις στρατηγικές προτεραιότητες της εθνικής τουριστικής πολιτικής. Πολιτική προτεραιότητα του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης και του Υπουργείου Τουρισμού για το 2018 αποτελεί ο από κοινού σχεδιασμός ενός ανταγωνιστικού πλαισίου προσέλκυσης επενδυτών για τις στρατηγικές προτεραιότητες ανάπτυξης του Τουρισμού, οι οποίες είναι: α) Επενδύσεις στον τουρισμό εστιάζοντας στους τομείς του Ιατρικού και Ιαματικού τουρισμού, β) Καθιέρωση ενός δικτύου από μαρίνες μεγάλου και μεσαίου μεγέθους σε όλη την Ελλάδα, γ) Ανάπτυξη λιμένων νηολογίου (5-7 εκτός Πειραιά) για τη βιομηχανία κρουαζιέρας, στοχεύοντας στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας ως διεθνή προορισμό κρουαζιέρας, δ) Ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ε) Δημιουργία θεματικών πάρκων.
- Διαμόρφωση ειδικού προγράμματος για την «αύξηση των ικανοτήτων και την αναβάθμιση της ποιότητας και των υπηρεσιών» των ξενοδοχείων 4 και 5 αστέρων σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.
- Δημιουργία τουριστικών χωριών από το ελληνικό κράτος για τη διαμονή των Ευρωπαίων πολιτών στην Ελλάδα για περιόδους 6 μηνών, μεταφέροντας έτσι τη φορολογική κατοικία τους στην Ελλάδα.

Πρωτοβουλίες για την Ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα

Ένας τομέας με ραγδαία ανάπτυξη για τον οποίο η Ελλάδα διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα

Ο ιατρικός τουρισμός/ τουρισμός υγείας, αναπτύσσεται ως μορφή θεματικού τουρισμού ταχύτατα τα τελευταία χρόνια σε όλο τον κόσμο. Ο κύκλος εργασιών στον τομέα ιατρικού τουρισμού παγκοσμίως ανέρχεται σε τουλάχιστο 50 δισ. δολάρια ετησίως ενώ αυξανόμενη είναι η τάση ανάπτυξης της ζήτησης αντίστοιχων υπηρεσιών (αύξηση 15% το έτος). Οι χώρες με την μεγαλύτερη δραστηριότητα στην παγκόσμια αγορά ιατρικού τουρισμού είναι η Ινδία, η Σιγκαπούρη, η Ταϊλάνδη, η Τουρκία, το Ισραήλ, η Ουγγαρία και η Κόστα Ρίκα. Αντίστοιχα, οι χώρες με το υψηλότερο μερίδιο ζήτησης είναι η Γερμανία, Ρωσία, Γαλλία και Ιταλία στην Ευρώπη και ΗΠΑ, Κίνα, Ν. Κορέα, Ιαπωνία από τον υπόλοιπο κόσμο.

Η Ελλάδα διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού όπως το ευνοϊκό κλίμα και οι φυσικές ιαματικές πηγές, το εξαιρετικό ιατρικό και επιστημονικό προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης, την υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και τη δυνατότητα συνδυασμού θερινού και χειμερινού, ορεινού και θαλάσσιου τουρισμού. Επίσης, εκτιμάται ότι οι σχετικές εγχώριες υπηρεσίες είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικές τιμολογιακά και ποιοτικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα αναπτυξιακά οφέλη του Τουρισμού Υγείας για την Ελλάδα είναι προφανή και αφορούν τη δημιουργία ισχυρών κινήτρων παραμονής ή/και επιστροφής στη χώρα του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης, η μεταφορά τεχνολογίας, η βιώσιμη αξιοποίηση ανεκμετάλλευτων πόρων (π.χ. πηγές), η διεύρυνση του τουριστικού τομέα της χώρας στην κατεύθυνση της ποιοτικής αναβάθμισής του και η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στο πλαίσιο συμπράξεων με εγχώριους φορείς.

Πρωτοβουλίες για τη συγκρότηση εθνικής πολιτικής για τον Τουρισμό Υγείας

Το τελευταίο διάστημα έχουν ληφθεί ενέργειες ώστε η Ελλάδα να εισέλθει δυναμικά στην εν λόγω αγορά. Οι ενέργειες των συναρμόδιων υπουργείων αποσκοπούν στην εδραίωση και ενίσχυση των θετικών αυτών τάσεων μέσω μιας σειράς ενεργειών, όπως:

- Τα ιαματικά νερά μέχρι πρόσφατα αντιμετωπιζόταν ως απόβλητα και λύματα, δυσχεραίνοντας την προσέλκυση επενδύσεων. Έχουν αποκατασταθεί με το άρθρο 35 του Ν. 4403/2016, ενώ ακολούθησε η αδειοδότηση της πρώτης ειδικής τουριστικής μονά-

δας τον Μάρτιο του 2017. Παράλληλα, δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Τουρισμού η Επιτροπή για την Προστασία Ιαματικών Φυσικών Πόρων, η οποία έχει αναγνωρίσει 50 πηγές ως ιαματικούς πόρους και εξετάζει άλλες 70.

- Η Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων αδειοδοτεί τις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής ως υπηρεσία «μιας στάσης».

• Το νομικό πλαίσιο του Ιατρικού Τουρισμού αναπτύσσεται σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας. Περιλαμβάνει την πιστοποίηση των παρόχων ιατρικού τουρισμού με τη δημιουργία μητρώου, τη χορήγηση ξεχωριστών σημείων ιατρικού τουρισμού, τη διερεύνηση της δυνατότητας κάλυψης των ιατρικών δαπανών των αλλοδαπών πολιτών και τον καθορισμό των αποδεκτών ιατρικών υπηρεσιών τουρισμού.

- Τα Υπουργεία Τουρισμού και Υγείας συνεργάζονται στενά για τη δευτερογενή νομοθεσία σύμφωνα με το άρθρο 40 του Ν. 4272/2014 και σχετικά με την αναγνώριση των θεραπευτικών μονάδων ιαματικής θεραπείας, των κέντρων θεραπείας και spa και των κέντρων θαλασσοθεραπείας ως βασικές μονάδες παροχής υπηρεσιών υγείας.

Με πρόσφατη νομοθετική πρωτοβουλία (Ν. 4582/2018), το Υπουργείο Τουρισμού δημιούργησε το πλαίσιο για τις διαφορετικές εκδοχές θεματικού τουρισμού («Θεματικός τουρισμός – Ειδικές μορφές τουρισμού – Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου στον τομέα του τουρισμού και της τουριστικής εκπαίδευσης – Στήριξη τουριστικής επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις»). Παράλληλα, το Υπουργείο Υγείας αναβάθμισε τον τουρισμό υγείας ως ένα σημαντικό πυλώνα στρατηγικής του για τη χώρα, μέσω της θεσμοθέτησης ειδικής διεύθυνσης για τον Τουρισμό Υγείας καθώς και της απόδοσης αρμοδιότητας στον ΕΟΠΥΥ για τη διαχείριση του ηλεκτρονικού μητρώου παρόχων τουρισμού υγείας.

Παράλληλα, έχει συγκροτηθεί ειδική ομάδα εργασίας με στόχο την ενίσχυση των προοπτικών θεσμικής κατοχύρωσης και προώθησης του branding του ελληνικού ιατρικού τουρισμού διεθνώς. Σκοπός είναι διαμόρφωση ενός οδικού χάρτη δράσεων για την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας στον τομέα αυτό, την πρόκληση επενδύσεων στον κλάδο και την προώθηση του τουρισμού ιατρικών υπηρεσιών. Δυνητικοί αποδέκτες αυτής της προσπάθειας είναι οι ιδιώτες πάροχοι, αλλά και άλλες κοινωνικές συνεταιριστικές/ κοινοπρακτικές δομές που μπορούν να υποστηρίξουν αντίστοιχες δράσεις.

Στόχοι και επόμενα βήματα

Οι βασικοί στόχοι που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο και της αναπτυξιακής στρατηγικής περιλαμβάνει

τα εξής:

- Διαμόρφωση ενός συνολικού θεσμικού πλαισίου για τον ιατρικό τουρισμό στη χώρα (συναρμολόγηση υπ. Τουρισμού, Υπ. Υγείας και Υπ. Οικονομίας). Με τη συνεργασία των 3 συναρμόδιων υπουργείων, αλλά και άλλων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, προωθείται η θεσμοθέτηση ενός εθνικού φορέα για τον Τουρισμό Υγείας, ο οποίος θα επιφορτιστεί με την προώθηση των κατάλληλων πολιτικών ενεργειών αλλά και την ανάδειξη των κατάλληλων εργαλείων στον τομέα αυτό.
- Δημιουργία ενός επίσημου μητρώου παρόχων (των οποίων οι ιατρικές υπηρεσίες θα αδειοδοτούνται και πιστοποιούνται από το Υπ. Υγείας/ ΕΟΠΥΥ και οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες από το Υπ. Τουρισμού).
- Προετοιμασία και καταγραφή δημόσιων δομών που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τις υποδομές

για την παροχή υπηρεσιών ιατρικού τουρισμού (δυναμικές εξαγωγές τουρισμού υγείας).

- Σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες για την παροχή υπηρεσιών ιατρικού τουρισμού (με κρατικές δομές, επαγγελματικά ταμεία, ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία), αλλά και με χώρες της ΕΕ στο πλαίσιο συνεργασιών με ιδιωτικούς ή επαγγελματικούς φορείς που καλύπτουν τη λήψη τέτοιων υπηρεσιών (διεθνείς συμφωνίες, εμπλοκή Υπ. Ανάπτυξης).
- Διαμόρφωση εξειδικευμένων χρηματοδοτικών προγραμμάτων που θα ενισχύουν τις επενδύσεις τον κλάδο τουρισμού υγείας.
- Συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις, σε θεσμικό επίπεδο (μέσω ΕΟΠΥΥ και ΕΟΤ) αλλά και σε επιχειρησιακό επίπεδο (μέσω των ενδιαφερόμενων εταιρειών) με ενεργή συνεισφορά του Enterprise Greece.

2.2.2.4. Αξιοποιώντας τη ναυτική μας παράδοση και τα στρατηγικά πλεονεκτήματα της χώρας

Χάρη στο μεγάλο εμπορικό της στόλο, τη μακρά ναυτική της παράδοση, τη στρατηγική της θέση για το θαλάσσιο εμπόριο και το γεγονός ότι αποτελεί κορυφαίο τουριστικό προορισμό, η Ελλάδα είναι σε θέση να υλοποιήσει φιλόδοξες θαλάσσιες πολιτικές για την ενίσχυση της εγχώριας ανάπτυξης και απασχόλησης. Η θαλάσσια αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας επικεντρώνεται στην κεφαλαιοποίηση της ισχύος της ναυτιλιακής βιομηχανίας για τη διεύρυνση των παράπλευρων οικονομικών ωφελειών, στην ανάπτυξη της λιμενικής και ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας και στην πλήρη αξιοποίηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτημάτος της στο θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό. Έχοντας ήδη καταστεί ευρωπαϊκή πύλη για το θαλάσσιο εμπόριο με την Ασία, η χώρα μπορεί να εξελιχθεί σε σημαντικό κόμβο διατροπικών μεταφορών με ισχυρές λιμενικές συστάδες και ανεπτυγμένο τομέα εφοδιαστικής αλυσίδας.

Ναυτιλία

Η συμβολή της ναυτιλίας στην εθνική οικονομία εκτιμάται περίπου στο 7% του ΑΕΠ, ενώ 193.000 άτομα απασχολούνται άμεσα ή έμμεσα στο ευρύτερο ναυτιλιακό σύμπλεγμα. Η ελληνική ναυτιλία αντεπεξήλθε τη δεκαετή ύφεση της διεθνούς ναυλαγοράς και εξακολουθεί να κατέχει την πρώτη θέση παγκοσμίως, με τον ελληνόκτητο στόλο να αντιπροσωπεύει το 17% της παγκόσμιας χωρητικότητας. Παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, οι Έλληνες πλοιοκτήτες υπέβαλαν 288 παραγγελίες για νέα πλοία το 2017, ενώ μεταξύ 2014 και 2017 τα πλοία εγκατεστημένων στον Πειραιά εταιρειών αυξήθηκαν κατά 11,1% σε αριθμό και κατά 15,67% σε συνολική χωρητικότητα.

Μέσω συντονισμένων προσπάθειών αντιστράφηκε η πτώση στην εισροή ναυτιλιακού συναλλάγματος που ακολούθησε την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων το 2015. Συγκεκριμένα, το ναυτιλιακό συνάλλαγμα ανήλθε σε 9,97 δισ. ευρώ το 2015, σε 7,81 δισ. το 2016 και 9,13 δισ. το 2017. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, κατά τους δύο πρώτους μήνες του 2018, καταγράφηκε αύξηση 11% σε σχέση με την ίδια

περίοδο του 2017. Αναμένεται περαιτέρω ανάκαμψη, το μέγεθος της οποίας θα εξαρτηθεί από την πορεία της ναυλαγοράς.

Μέτρα κυρίως φορολογικού χαρακτήρα είχαν ως αποτέλεσμα σχεδόν το δεκαπλασιασμό της συνολικής συμβολής της ναυτιλίας στα δημόσια έσοδα μεταξύ 2010 και 2017. Ειδικότερα, η εθελοντική συνεισφορά της ναυτιλιακής βιομηχανίας στην ελληνική οικονομία, η οποία είχε εγγραφεί σε 420 εκατ. ευρώ μεταξύ 2014 και 2017, παρουσίασε πραγματικό πλεόνασμα 20 εκατ. ευρώ (μέχρι το Μάρτιο του 2017).

Μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής είναι η προσέλκυση περισσότερων πλοίων στην ελληνική σημαία. Αυτό επιτυγχάνεται με μια σειρά μέτρων για τη μείωση της γραφειοκρατίας, την αύξηση της ψηφιοποίησης και την απλούστευση των διαδικασιών καταχώρισης πλοίων. Συναφής στρατηγικός στόχος είναι η προσέλκυση περισσότερων Ελλήνων και Ελληνίδων στα ναυτικά επαγγέλματα, μέσω της επένδυσης στη ναυτική εκπαίδευση και μέσω της αναβάθμισης του κύρους τους στις νεότερες ηλικίες.

Μέχρι το τέλος του 2019, το Υπουργείο επιδιώκει να αυξήσει τον αριθμό των υπό ελληνική σημαία πλοίων από 750 σε 1.000 και να προσθέσει άλλα 4.000 άτομα στο προσωπικό που απασχολείται στη θάλασσα.

Ναυτική εκπαίδευση

Η Ελλάδα επενδύει στη ναυτική εκπαίδευση, ώστε να καλύψει μεγάλο μέρος της έλλειψης αξιωματικών και πληρωμάτων που εκτιμάται ότι θα παρουσιαστεί την επόμενη δεκαετία. Ένα εκτεταμένο πρόγραμμα αναβάθμισης των Ακαδημιών Εμπορικού Ναυτικών το οποίο επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της υποστελέχωσης, στην ανακαίνιση των κτιριακών εγκαταστάσεων και τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού, βρίσκεται σε εξέλιξη. Επιπλέον, σχεδόν όλες οι ΑΕΝ έχουν υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με τοπικά πανεπιστήμια που διαθέτουν τμήματα ναυτιλιακών σπουδών. Η πιο πρόσφατη νομοθεσία (Ν. 4205/2017) προβλέπει τη δημιουργία άλλων δύο Κέντρων Επιμόρφωσης Στελεχών Εμπορικού Ναυτικού για πλοίαρχους και μηχανικούς, καθώς και μιας Σχολής Διάσωσης και Πυροσβεστικών Μέσων. Στο πλαίσιο των διεθνών συνεργασιών, το Μάρτιο του 2018 υπογράφηκε μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ της Ναυτικής Ακαδημίας της Ύδρας και της Ναυτικής Ακαδημίας του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, που θα αποτελέσει πρότυπο για περαιτέρω συνεργασίες με κορυφαία ξένα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Λιμενική Πολιτική

Η λιμενική βιομηχανία, η οποία συνδέεται στενά με την εφοδιαστική αλυσίδα και τον ευρύτερο τομέα των διατροπικών μεταφορών, έχει ζωτική σημασία για την εθνική οικονομία. Η αναβάθμιση των σιδηροδρομικών και οδικών συνδέσεων στη Βόρεια Ελλάδα και τα Βαλκάνια, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, θα διευρύνει την ενδοχώρα των ελληνικών λιμένων προς την Κεντρική Ευρώπη.

Η ιδιωτικοποίηση του λιμανιού της Θεσσαλονίκης ολοκληρώθηκε το 2018, ακολουθώντας την πορεία του Πειραιά. Οι συμφωνίες προβλέπουν υποχρεωτικές επενδύσεις ύψους 292 και 180 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, ενώ στην περίπτωση του Πειραιά, το Υπουργείο συνεργάζεται με τον Οργανισμό Λιμένα για μια ακόμη προγραμματισμένη επένδυση ύψους 200 εκατ. ευρώ. Το Φεβρουάριο του 2018 εγκαινιάστηκε η Προβλήτα 3 του Πειραιά, με ικανότητα υποδοχής πλοίων 20.000 TEU.

Το 2017, το λιμάνι του Πειραιά αναρριχήθηκε από την 44η στην 38η θέση της παγκόσμιας κατάταξης λιμένων Lloyd's List Global Top 100. Η συμπερίληψη στα κορυφαία 30 λιμάνια είναι εφικτή μέσα στα επόμε-

να χρόνια, ενώ μια θέση στην πρώτη εικοσάδα αποτελεί ρεαλιστικό μακροπρόθεσμο στόχο, με βάση το ρυθμό αύξησης της κίνησης εμπορευματοκιβωτίων, που ανήλθε σε 3,8% το 2017. Παράλληλα, ο Πειραιάς κατέχει την πρώτη θέση στην Ευρώπη όσον αφορά την επιβατική κίνηση.

Δέκα ακόμη λιμάνια που ανήκουν στο ΤΑΙΠΕΔ και τα οποία έχουν σημειώσει καλά εμπορικά αποτελέσματα βρίσκονται στη διαδικασία σύναψης συμβάσεων υποπαραχώρησης, σύμφωνα με τις ισχύουσες ευρωπαϊκές και διεθνείς πρακτικές. Εν τω μεταξύ, ολοκληρώθηκε το νομικό πλαίσιο που διέπει τη θαλάσσια μεταφορά υγροποιημένου φυσικού αερίου, ανοίγοντας το δρόμο για επενδύσεις όπως ο τερματικός σταθμός ΥΦΑ στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης.

Η πλειονότητα των συνολικά 1.100 μεγάλων και μικρών λιμανιών, κόλπων και αγκυροβολιών της χώρας καταχωρήθηκαν στο σύστημα βάσης δεδομένων PORTIS, το οποίο περιλαμβάνει οικονομικά και τεχνικά χαρακτηριστικά, για λόγους καλύτερου σχεδιασμού και αξιοποίησης.

Ο Ν. 4504/2017 μείωσε τη γραφειοκρατία, ενώ παρέιχε μηχανισμούς και εργαλεία στις Αρχές Λιμένων ώστε να προχωρήσουν στην οριστική νομιμοποίηση ορισμένων λιμενικών εγκαταστάσεων. Μια ομάδα εργασίας από στελέχη του Υπουργείου Ναυτιλίας, του Υπουργείου Εσωτερικών και συναρμόδιων φορέων, καθορίζει πρακτικές και θεσπίζει κανονισμούς για ένα βιώσιμο εθνικό σύστημα διαχείρισης λιμένων. Παράλληλα, το Υπουργείο Ναυτιλίας προσφέρει τεχνικά και εκπαιδευτικά σεμινάρια στις Αρχές Λιμένων για την κατάρτιση ρυθμιστικών σχεδίων λιμένων, τη διαχείριση κοινοτικών και εθνικών κονδυλίων και την εφαρμογή διαδικασιών για την ασφάλεια λιμένων.

Θαλάσσιος Τουρισμός

Η ζημία στον κλάδο της κρουαζιέρας εξαιτίας του πρόσφατου αποκλεισμού των τουρκικών λιμανιών από τις μεσογειακές κρουαζιέρες αναμένονταν να φτάσει το 40%, ωστόσο περιορίστηκε, σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Τουρισμού σε μόλις 10%.

Τα λιμάνια προορισμού κρουαζιέρας αυξήθηκαν από 15 σε 30 το 2017, ενώ ξεκίνησε ένας διάλογος με τις εταιρείες προκειμένου να εξευρεθούν χρηματοδοτικά εργαλεία για νέες υποδομές σε τερματικούς σταθμούς κρουαζιέρας. Εν τω μεταξύ, η ανάπτυξη της κρουαζιέρας με αφετηρία ελληνικούς λιμένες (home porting) παραμένει πρώτη προτεραιότητα της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Κρουαζιέρας η οποία συστάθηκε το 2016.

Το καλοκαίρι του 2017 το Υπουργείο Ναυτιλίας ανέλαβε πρωτοβουλία για την καταπολέμηση της παράνομης ναύλωσης τουριστικών σκαφών, η οποία είχε αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με τη νο-

μοθέτηση αυστηρότερων κυρώσεων και την εντατικοποίηση των ελέγχων που διενεργεί το Λιμενικό Σώμα. Η πρωτοβουλία αυτή είχε ως αποτέλεσμα αύξηση της ναύλωσης ελληνόκτητων σκαφών κατά 70-100%, ανάλογα με το είδος του πλοίου, σύμφωνα με την Ένωση Πλοιοκτητών Ελληνικών Σκαφών Τουρισμού. Η πρόσφατη απελευθέρωση της αγοράς ναύλωσης μεγάλων σκαφών αναψυχής (mega-yacht), με άρση των περιορισμών μεταξύ άλλων στη σύνθεση πληρωμάτων, αναμένεται να προσελκύσει τόσο εγχώριους όσο και κοινοτικούς ναυλωτές και να ενισχύσει περαιτέρω το νησιωτικό τουρισμό.

Ναυπηγική και Επισκευές

Η άλλοτε ακμάζουσα ναυπηγική βιομηχανία της Ελλάδας, η οποία επί του παρόντος πλήττεται από σύνθετα νομικά, εμπορικά και τεχνικά ζητήματα λόγω κακοδιαχείρισης κατά το παρελθόν, συνιστά δυνητικά σημαντικό αναπτυξιακό πόλο και πεδίο μελλοντικών επενδύσεων.

Οι προσπάθειες απελευθέρωσης του παραγω-

γικού δυναμικού των ναυπηγείων Σκαρμαγκά από νομικούς περιορισμούς και δεσμεύσεις έναντι των προηγούμενων επενδυτών συνεχίζονται, με άμεσο στόχο την εκποίηση της δεξαμενής 5, ενώ η ιδιωτικοποίηση του Ναυπηγείου Νεωρίου στη Σύρο προχωρά σύμφωνα με τον προγραμματισμό.

Παράλληλα, στις αρχές του 2018 εγκαταστάθηκε στο Πέραμα νέα πλωτή δεξαμενή χωρητικότητας 80.000 TEU, ενώ ολοκληρώθηκαν οι εργασίες επισκευής σε άλλες 3 μικρότερες δεξαμενές στον Πειραιά.

Τα Ναυπηγεία Σαλαμίνας αυξάνουν τη δραστηριότητά τους, με τη ναυπήγηση ενός σκάφους αναψυχής 85 μέτρων το καλοκαίρι. Επιπλέον, θεσπίστηκε το απαραίτητο νομικό πλαίσιο που θα επιτρέψει την ανάπτυξη μικρών ναυπηγείων για ξύλινα τουριστικά σκάφη. Τέλος, ένα πρόγραμμα ανέλκυσης 26 αναγνωρισμένων ναυαγίων θα ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2018. Εκτός από τα οφέλη για το περιβάλλον και την ασφάλεια ναυσιπλοΐας, το πρόγραμμα θα δώσει ώθηση στην ανάπτυξη ΜμΕ στους κλάδους ανέλκυσης, ανακύκλωσης και μεταπώλησης.

2.2.3. Ενίσχυση των μικρομεσαίων και νεοφυών επιχειρήσεων

2.2.3.1. Μετασχηματισμός, διεθνοποίηση και μεγέθυνση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ)

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης που εφαρμόστηκε στη χώρα μας υπήρξαν ιδιαίτερα οδυνηρές για την εγχώρια παραγωγική δυναμικότητα και την απασχόληση. Πάνω από 200,000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις διέκοψαν την οικονομική τους δραστηριότητα, γεγονός που οδήγησε σε μείωση τουλάχιστον 700.000 θέσεων απασχόλησης. Οι αιτίες αυτής της βαθιάς οικονομικής αποδρόμης δεν αποδίδονται αποκλειστικά στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Το πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων που υιοθετήθηκε στην πρώτη περίοδο εφαρμογής των προγραμμάτων προσαρμογής αποσκοπούσε ουσιαστικά στο σταδιακό εξοβελισμό των «μη παραγωγικών μικρών επιχειρήσεων» προς όφελος της «εξυγίανσης» της αγοράς και της βελτίωσης των όρων ανταγωνισμού. Η διαμόρφωση πολιτικών υποκατάστασης των εγχώριων επενδύσεων και παραγωγικής δυναμικότητας με την προσέλκυση ξένων επενδύσεων αποτέλεσε μια στρατηγική επιλογή, η οποία αγνόησε τη διάρθρωση της ελληνικής αγοράς και παραγωγής και επηρέασε αρνητικά την εγχώρια οικονομία και τον παραγωγικό προσανατολισμό των ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα δεν απέδωσε αποτελέσματα στο σκέλος επενδυτικών εισροών και εξαγωγικών επιδόσεων. Από το 2015 και μετά, επιλέχθηκε να υπηρετηθεί ένα παραγωγικό πρότυπο που στο επίκεντρο της οικονομικής πολιτικής έθεσε την κινητοποίηση της εγχώριας παραγωγικής βάσης.

Το οικοσύστημα των ΜμΕ στην Ελλάδα: δομικά χαρακτηριστικά, αδυναμίες, επιπτώσεις της κρίσης

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στην Ελλάδα και την Ευρώπη συνολικότερα διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο για την ανάπτυξη της απασχόλησης, της επιχειρηματικότητας και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θεσμοθετήσει από το 2008 την Πράξη για τις Μικρές Επιχειρήσεις (Small Business Act), μέσα από την οποία στοχεύει στην ενίσχυση του παραγωγικού και αναπτυξιακού αποτυπώματος των μικρών επιχειρήσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Σύμφωνα με σχετικά στατιστικά στοιχεία (SBA Factsheet), οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συμβάλλουν σημαντικά τόσο στα μερίδια απασχόλησης, όσο και στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία στο σύνολο των χωρών μελών (το 99,8% των επιχειρήσεων που ορίζονται ως ΜμΕ συμβάλλουν στο 66,4% των θέσεων απασχόλησης και το 56,8% της προστιθέμενης αξίας).

Η ελληνική οικονομία παρουσιάζει ένα φαινόμενο κατακερματισμού και συγκέντρωσης υψηλού ποσοστού πολύ μικρών επιχειρήσεων. Η ιδιαιτερότητα αυτή τείνει να επηρεάζει αρνητικά την παραγωγικότητα και την ικανότητα διεξόδου σε νέες αγορές λόγω των περιορισμών που επιβάλλουν τα μικρά επιχειρηματικά μεγέθη (το 99,9% των επιχειρήσεων παράγει το 63,6% της ΑΠΑ και συμβάλλει στο 85,2% της απασχόλησης). Τα κύρια προβλήματα που εντοπίζουν οι διεθνείς εκθέσεις για την ελληνική επιχειρηματικότητα επικεντρώνονται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρές επιχειρήσεις ως προς την αδυναμία τους να

αυξήσουν την παραγωγικότητά τους, να επεκταθούν σε νέες αγορές, να εξασφαλίσουν ρευστότητα και να διευρύνουν τον επιχειρηματικό τους ορίζοντα.

Πέρα από τις δομικές αυτές αδυναμίες, η πρόσφατη οικονομική κρίση διέυρνε τις ανισότητες τόσο σε επίπεδο εισοδημάτων νοικοκυριών, όσο και σε επίπεδο πρόσβασης των μικρότερων επιχειρήσεων στα ευρωπαϊκά και εθνικά εργαλεία πολιτικής και επέκτασης σε νέες αγορές. Παράλληλα, διευρύνθηκε το πρόβλημα του ιδιωτικού χρέους που συμπαρέσυρε ιδιώτες, νοικοκυριά αλλά και επιχειρήσεις.

Δράσεις, πολιτικές και μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του επιχειρηματικού και παραγωγικού μετασχηματισμού των ΜμΕ

Εκτός από τις δράσεις απλοποίησης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ενίσχυσης της ρευστότητας, η αναπτυξιακή πολιτική εστιάζει επίσης στις δομικές αδυναμίες της ελληνικής παραγωγικής διάρθρωσης και την αναγκαιότητα διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, η Κυβέρνηση ανέπτυξε ένα πλέγμα δράσεων που αφορούν τόσο τις επιχειρήσεις που βρέθηκαν σε δυσχέρεια, όσο και τις επιχειρήσεις που εξ αιτίας συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών και θεσμικών περιορισμών αδυνατούσαν να επεκτείνουν τον επιχειρηματικό τους ορίζοντα. Σταχυολογώντας τις πιο σημαντικές παρεμβάσεις πολιτικής που υλοποιούνται ή είναι υπό σχεδιασμό, ξεχωρίζουν ενδεικτικά οι ακόλουθες δράσεις για τη εξατομικευμένη υποστήριξη των ΜμΕ, την προώθηση

συνεργατικών σχημάτων και δικτυώσεων, τη προώθηση των εξαγωγών, του ηλεκτρονικού εμπορίου και της πρόσβασης σε δημόσιες συμβάσεις καθώς και τη χρηματοδότηση των επιχειρηματικών μετασχηματισμών και επεκτάσεων.

Χρηματοδότηση επιχειρηματικών σχεδίων των ΜμΕ

- Νέος Αναπτυξιακός Νόμος, που περιλαμβάνει φορολογικά και χρηματοδοτικά κίνητρα για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων και κίνητρα για τη βελτίωση της παραγωγικότητας όπως τα καθεστώτα «Νέες ανεξάρτητες ΜμΕ» και «Επενδύσεις Καινοτομικού Χαρακτήρα για ΜμΕ».

- Καθιέρωση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων και δράσεων όπως το Equifund, ΤΕΠΙΧ II και ειδικά προγράμματα ΕΣΠΑ που εστιάζουν στην κάλυψη γενικών επενδυτικών αναγκών (π.χ. «Εργαλειοθήκη ανταγωνιστικότητας μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων», «Εργαλειοθήκη Επιχειρηματικότητας: Εμπόριο - Εστίαση – Εκπαίδευση» και τα προγράμματα ενίσχυσης αυτοαπασχολούμενων, νεοφυών και τουριστικών επιχειρήσεων).

TANEO

Το TANEO έχει θέσει ως στρατηγικό στόχο την υποστήριξη των ΜμΕ. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν δημιουργηθεί μια σειρά επενδυτικών προγραμμάτων με κεφάλαια που θα επενδύονται με τη μορφή Fund of Funds (Fof) ή με Άμεση Επένδυση (International Capital). Σε ό,τι αφορά τα FoFs, τα δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια που θα επενδύονται μέσω επενδυτικών σχημάτων (funds) έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την επένδυση μέσω της απόκτησης μετοχών ή / και ομολογιών σε ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στην Ελληνική Επικράτεια:

- Το πρόγραμμα «Επάνοδος» απευθύνεται σε εταιρείες που χρήζουν χρηματοοικονομικής ή/και λειτουργικής ανασυγκρότησης και δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς της παραγωγής και της μεταποίησης.

- Το πρόγραμμα Εταιρικών Ομολόγων απευθύνεται σε όλους τους κλάδους με επένδυση, αποκλειστικά μέσω μετατρέψιμων ομολόγων και ομολόγων με διακάωμα απόληψης.

- Το πρόγραμμα 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης, απευθύνεται σε κλάδους όπως η ρομποτική, η τεχνητή νοημοσύνη, η βιοτεχνολογία, κοκ.

- Το πρόγραμμα 'Made in Greece', στοχεύει σε επενδύσεις που θα στηρίζουν την ελληνική παραγωγή και εξωστρέφεια.

Το σύνολο των προγραμμάτων θα προσελκύσουν συνολικά κεφάλαια (δημοσίου και ιδιωτικού τομέα) πάνω από 1.1 δισ. ευρώ για επενδύσεις σε ελ-

ληνικές ΜμΕ, εκ των οποίων σημαντικό μέρος θα προέλθει από ιδιωτικές και ξένες επενδύσεις. Τα δημόσια κεφάλαια τοποθετούνται στα προγράμματα ως εξής: Επάνοδος - 150 εκατ. ευρώ., Εταιρικών Ομολόγων 450 εκατ. ευρώ., 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης 50 εκατ. ευρώ., Made in Greece 50 εκατ. ευρώ. Ο προσδοκώμενος αριθμός των Funds είναι μεγαλύτερος των 20, ενώ, αναμένεται να επενδυθούν κεφάλαια σε πάνω από 400 επιχειρήσεις. Η ελάχιστη ιδιωτική συμμετοχή είναι 30% και η μέγιστη δημόσια συμμετοχή είναι 70%. Έχει δημοσιευθεί πρόσκληση για όλα τα επενδυτικά προγράμματα, χωρίς αυστηρή προθεσμία λήξης, γεγονός το οποίο προσφέρει τη δυνατότητα προετοιμασίας και υλοποίησης ολοκληρωμένων επενδυτικών προτάσεων.

Στήριξη εξωστρέφειας

- Διαμόρφωση ειδικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την ενίσχυση της εξωστρέφειας των ΜμΕ (πρόγραμμα "Made in Greece" του TANEO και «Επιχειρούμε Έξω»).

Μεγέθυνση των ΜμΕ μέσω Δικτυώσεων, Συμπράξεων και Συγχωνεύσεων (scaling up)

- Καθεστώς «Συνέργειες και Δικτυώσεις» το οποίο στοχεύει, μέσω της ενίσχυσης κοινών δράσεων, στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στα συνεργατικά σχήματα, και

- Εισαγωγή νέου θεσμικού πλαισίου για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς των επιχειρήσεων που διευκολύνει τις συγχωνεύσεις (ν. 4601/2019).

Ψηφιακός μετασχηματισμός, ηλεκτρονικό εμπόριο και δημόσιες συμβάσεις/μπράξεων και Συγχωνεύσεων (scaling up)

- Νέο πλαίσιο διευκόλυνσης της συμμετοχής των ΜμΕ στους διαγωνισμούς δημοσίων προμηθειών (ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις).

Εξατομικευμένη υποστήριξη επιχειρήσεων

- Θεσμοθέτηση ενός τριετούς προγράμματος ανάπτυξης εξειδικευμένων πολιτικών υποστήριξης της μικρής επιχειρηματικότητας (Δομή Στήριξης Επιχειρήσεων). Στόχος του δικτύου είναι η παροχή προσαρμοσμένων και εξατομικευμένων πληροφοριών σε μικρές και πολύ μικρές -κατά προτεραιότητα- επιχειρήσεις, με αντικείμενο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, την ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών και προϊόντων, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, την υιοθέτηση κατάλληλων ψηφιακών τεχνολογιών, την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν

οι δικτύώσεις και συνεργασίες με στόχο την επιχειρηματική τους μεγέθυνση (scale-up).

- Προετοιμασία ειδικού προγράμματος για την

ενίσχυση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε μειονεκτούσες και λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

2.2.3.2. Πολιτική για την Έρευνα και την Καινοτομία

Από το 2015 βασικός στόχος είναι η διαμόρφωση ενός νέου παραγωγικού προτύπου Ανάπτυξης: της Οικονομίας και της Κοινωνίας της Γνώσης. Πρόκειται για το πρότυπο Ανάπτυξης που ενσωματώνει τη Γνώση και προκύπτει από την επιστημονική Έρευνα στον τομέα της παραγωγής προϊόντων για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας, με κύριο γνώμονα το κοινωνικό όφελος. Η προσήλωση σε αυτό τον στόχο αποτυπώνεται έμπρακτα με τη θέσπιση χαρτοφυλακίου για την Έρευνα και την Καινοτομία στο ΥΠΠΕΘ και με τη συνεχή αύξηση των δαπανών για Έρευνα & Ανάπτυξη από το 2015: Το 2017, οι δαπάνες για Έρευνα & Ανάπτυξη έφθασαν τα 2,03 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 1,13% του ΑΕΠ (έναντι 1,49 δισ. ευρώ ή 0,83% του ΑΕΠ το 2014). Το ΕΛΙΔΕΚ δημιουργήθηκε για να υποστηρίξει την ποιοτική Έρευνα στα ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα της χώρας σε συνεργασία με την ΕΤΕπ και με την υποστήριξη του ΠΔΕ. Σε υλοποίηση βρίσκονται, επίσης, σημαντικές δράσεις για τη στήριξη της ερευνητικής συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, ΑΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων (πρόγραμμα «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ»), το Equipfund, καθώς και η παροχή μιας σειράς από κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις στην Ε&Α. Τέλος, υλοποιούνται Εμβληματικές Πρωτοβουλίες σε αναδυόμενους ερευνητικούς τομείς.

Οικοδόμηση της οικονομίας της γνώσης: μια κοινωνικά υπεύθυνη αναπτυξιακή στρατηγική

Η Ελλάδα διαθέτει άριστο επιστημονικό ανθρώπινο δυναμικό. Αν και το ποσοστό των καινοτόμων ελληνικών επιχειρήσεων ανήλθε το 2016, στο 57,7%, παρουσιάζοντας άνοδο κατά 6,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη τριετία, τα ποσοστά καινοτομίας είναι πολύ χαμηλότερα σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ. Η εγχώρια επιχειρηματικότητα χαρακτηρίζεται δηλαδή από μεσαία ή χαμηλά επίπεδα έντασης γνώσης, γεγονός που αντανακλάται και στις ανταγωνιστικές επιδόσεις των επιχειρήσεων. Αυτό το παράδοξο οφείλεται σε μια σειρά κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών του ελληνικού κράτους που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη θέση της χώρας στο σημερινό παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας. Επιπλέον, η κρίση οδήγησε σε μαζική έξοδο ταλέντων στο εξωτερικό (brain drain) και σε υποεκμετάλλευση του ταλέντου σε εγχώριο επίπεδο (brain waste).

Στόχος είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για έρευνα και παραγωγή καινοτομίας έντασης γνώσης, καθώς και να επιτραπεί η πρόσβαση των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των ΜμΕ στην καινοτομία, ώστε να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα, η δημιουργία θέσεων απασχόλησης και να διοχετευτούν δίκαια τα κοινωνικά οφέλη από την ανάπτυξη αγαθών και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Αύξηση των επενδύσεων σε Ε&Α

Οι επενδύσεις στην Ε&Α έχουν σημαντική πολ-

λαπλασιαστική επίδραση στο ΑΕΠ. Από το 2014, έχει σημειωθεί αύξηση στις δαπάνες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σε Ε&Α. Αυτό αντιστοιχεί με απόλυτους αριθμούς σε μια συνολική αύξηση από 1,48 δισ. ευρώ το 2014 σε 1,75 δισ. ευρώ το 2016 και 2,03 δισ. ευρώ το 2017. Η αύξηση αυτή υποδεικνύει μια σοβαρή δέσμευση για τη στήριξη της έρευνας σε πείσμα των εξαιρετικά δύσκολων δημοσιονομικών συνθηκών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα θετικά μέτρα που ελήφθησαν για να ενθαρρύνουν τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα σε Ε&Α συνέβαλαν σε αύξηση των σχετικών δαπανών κατά 31,9% (από 444 εκ. ευρώ σε 706 εκ. ευρώ). Ο στόχος είναι να συνεχιστεί η τάση αυτή και οι συνολικές δαπάνες για Ε&Α να υπερβούν το 1,2% του ΑΕΠ έως το 2020.

Το νέο πλαίσιο έρευνας και καινοτομίας, το οποίο έχει ήδη τεθεί σε υλοποίηση, συγκροτείται στη βάση τριών βασικών πόλων:

1. Την ενίσχυση δυναμικού: άνθρωποι και υποδομές
2. Την υποστήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας
3. Το σχεδιασμό και την υλοποίηση εμβληματικών πρωτοβουλιών

Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ)

Το νεοϊδρυθέν Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ), έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίξει ερευνητικά προγράμματα υψηλής ποιότητας σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ερευνητικούς οργανισμούς, με αρχική χρηματοδότηση ύψους 240 εκατ. ευρώ μεταξύ του 2017 και του 2019 από την

ΕΤΕπ και από δημόσιες επενδύσεις.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου χρόνου λειτουργίας του, οι ενέργειες του ΕΛΙΔΕΚ απέδωσαν τα πρώτα θετικά αποτελέσματα, επιβραδύνοντας τη φυγή επιστημόνων και ενθαρρύνοντας τους νέους ερευνητές να επιστρέψουν από το εξωτερικό σε ελληνικά ΑΕΙ και Ερευνητικά Ιδρύματα. Ο στόχος για την περίοδο 2017-2020 είναι να δημιουργηθούν μέσω του ΕΛΙΔΕΚ μέχρι και 4.000 νέες ποιοτικές θέσεις εργασίας για νέους ταλαντούχους επιστήμονες. Ήδη, έχουν δημιουργηθεί 1.262 τέτοιες νέες θέσεις.

Πρόωθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας

Για την πρόωθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας τρεις σημαντικές δράσεις είναι σε εξέλιξη:

- Υποστήριξη ερευνητικών και καινοτόμων σχεδίων συνεργασίας μεταξύ ΑΕΙ, Ερευνητικών Κέντρων και επιχειρήσεων μέσω του ΕΠΑΝΕΚ 2014-2023. Προβλέπονται 1,2 δισ.ευρώ για δράσεις Έρευνας με αναπτυξιακό χαρακτήρα και η δημιουργία 9.000 θέσεων εργασίας. Στον Α΄ Κύκλο του ερευνητικού προγράμματος (2018) «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» που χειρίζεται η ΕΥΔΕ-ΕΤΑΚ με βάση τους στόχους έξυπνης εξειδίκευσης που καθορίζει η ΓΓΕΤ υλοποιούνται έργα 360,5 εκατ. ευρώ για 576 ερευνητικά έργα και συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων, ΑΕΙ και ΕΚ. 704 επιχειρήσεις συμμετέχουν εκ των οποίων οι 141 είναι νέες επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν στα χρόνια της κρίσης, στην πλειοψηφία τους μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Τα 80 εκατ. ευρώ αφορούν δημόσια δαπάνη για την ενίσχυση δράσεων που σχετίζονται με την 4ΒΕ και 42 εκατ. ευρώ εστιάζονται στην Έρευνα σε θέματα που αφορούν την Κυκλική Οικονομία. Πρόσφατα, προκηρύχθηκε και ο Β΄ Κύκλος του προγράμματος με συνολικό προϋπολογισμό 250 εκατ. ευρώ με έμφαση στον εμπλουτισμό του στελεχιακού δυναμικού τμημάτων Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D) καινοτόμων επιχειρήσεων και την ανάδειξη των δυνάμεων της χώρας σε τεχνολογίες που σχετίζονται με την 4ΒΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο αυτό υλοποιήθηκε και ειδική δράση που συνδυάζει τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά, που αποτελούν προνομιακούς τομείς της χώρας, με την επιστήμη και την τεχνολογία. Από τον Β΄ Κύκλο του ίδιου προγράμματος, που πρόσφατα προκηρύχθηκε, αναμένεται η δημιουργία επιπλέον 2.800 ποιοτικών θέσεων εργασίας, με έμφαση στον εμπλουτισμό του στελεχιακού δυναμικού τμημάτων R&D καινοτόμων επιχειρήσεων.

- Μια σειρά νέων κινήτρων έχουν σχεδιαστεί για ιδιωτικές επενδύσεις στην Ε&Α, οι οποίες αναμένεται να δημιουργήσουν ευκαιρίες σταδιοδρομίας υψηλής ποιότητας για νέους επιστήμονες στον ιδιωτικό τομέα.
- Περισσότερο από το 90% των υφιστάμενων και

των προγραμματισμένων προσκλήσεων που δημοσιεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) επικεντρώνονται στην επιστημονική και ερευνητική συνεργασία μεταξύ καινοτόμων επιχειρήσεων και δημόσιου ερευνητικού οργανισμού, με βάση τόσο την επιστημονική αριστεία όσο και τη σημασία τους σε παραγωγικούς όρους.

- Δημιουργία ευκαιριών για νέες καινοτόμες εταιρείες μέσω του Ταμείου Επιχειρηματικών Συμμετοχών (EquiFund) το οποίο χρηματοδοτεί επιχειρήσεις, με δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους και υπό τη μορφή συμμετοχής στο μετοχικό τους κεφάλαιο. Το EquiFund περιλαμβάνει τρία υποταμεία: α) Το Παράθυρο Καινοτομίας που μεταμορφώνει τις ερευνητικές ιδέες σε νεοσύστατες επιχειρήσεις, β) το Παράθυρο Επιχειρηματικής Εκκίνησης (Early-Stage Window) που υποστηρίζει τις νέες εταιρείες στα πρώτα τους βήματα, και γ) το Παράθυρο Επιχειρηματικής Ανάπτυξης (Growth Window) για την υποστήριξη των ώριμων επιχειρήσεων.

Εμβληματικές Πρωτοβουλίες

Οι Εμβληματικές Πρωτοβουλίες είναι οριζόντιες ερευνητικές δράσεις σε αναδυόμενους τομείς έρευνας με ισχυρή κοινωνική διάσταση και δυναμική καινοτομίας. Δύο νέες Εμβληματικές Πρωτοβουλίες αφορούν τη δημιουργία Εθνικού Δικτύου παρακαταλόγησης της Κλιματικής Αλλαγής και τη δημιουργία Εθνικού Δικτύου για την επώαση τεχνολογιών της 4ΒΕ (Κβαντικές Τεχνολογίες. Η πρώτη στοχεύει στην καινοτομία των αγροτικών προϊόντων με βάση την εφαρμογή γενετικών και άλλων προηγμένων τεχνολογιών για τη βελτίωση και την προσθήκη αξίας στην ποιότητα και την ασφάλεια των γεωργικών προϊόντων, με έμφαση σε αυτό το στάδιο σε τρεις μεγάλες ομάδες προϊόντων: α) ελαιόλαδο, β) κρασί και γ) μέλι. Η δεύτερη Εμβληματική Πρωτοβουλία προωθεί την έρευνα και τις κλινικές εφαρμογές στον πρωτοποριακό και αναδυόμενο τομέα της Ιατρικής Ακριβείας. Πρόκειται για μια νέα προσέγγιση για την πρόβλεψη, τη διάγνωση και τη θεραπεία ασθενειών με βάση τα μοναδικά χαρακτηριστικά ενός ατόμου (γενετικό προφίλ, περιβαλλοντικές επιρροές και τρόπος ζωής). Αυτό στοχεύει στην εξατομικευμένη, βέλτιστη θεραπεία ασθενών, με σημαντικές συνέπειες κόστους-οφέλους για το σύστημα δημόσιας υγείας. Το πρώτο εθνικό δίκτυο στοχεύει στην ογκολογία, με σχέδια για τη δημιουργία δικτύων για νευροεγκεφαλολογικές ασθένειες και για καρδιαγγειακές παθήσεις.

Συνολικά, οι ενέργειες στους δύο αυτούς πόλους αποτελούν το πρώτο ολιστικό και συστηματικό πλαίσιο για τη σταδιακή οικοδόμηση της οικονομίας της γνώσης στην Ελλάδα. Το όραμά μας είναι να προχωρήσουμε με την άρση των αποκλεισμών και άλλων εμποδίων που καταγράφηκαν σε αυτή τη διαδικασία, την απελευ-

θέρωση του ανθρώπινου δυναμικού και του ταλέντου και την προώθηση συμπράξεων σε καινοτόμα επιστημονικά και επιχειρηματικά περιβάλλοντα.

Όλες οι παραπάνω χρηματοδοτούμενες δράσεις για ανταγωνιστικά προγράμματα ΕΤΑΚ σχετίζονται με τα αποτελέσματα της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, του αριθμού των επιχειρήσεων και των νεοσύστατων επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται, καθώς και των νέων θέσεων εργασίας στην Ε&Α. Τα συνολικά στοιχεία με ευθύνη του Τομέα Έρευνας και Καινοτομίας του ΥΠΠΕΘ επεξεργάζονται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη συλλογή, την τεκμηρίωση, τη διαχείριση, τη διάδοση και τη διατήρηση του ποιοτικού ψηφιακού περιεχομένου και των δεδομένων που παράγονται από τις ελληνικές επιστημονικές, ερευνητικές και πολιτιστικές κοινότητες.

Πρόγραμμα Περιφερειακής Αριστείας

Η δράση αυτή αφορά την ενίσχυση ερευνητικών υποδομών σε παραμεθόριες και νησιωτικές περιφέρειες της χώρας, καθώς και σε περιφέρειες με χαμηλές επιδόσεις στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη. Με 45 εκατ. ευρώ η δράση θα υλοποιηθεί το 2019 και θα

αφορά τις εξής Περιφέρειες της χώρας: Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρο, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησο, Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο και Ιόνια Νησιά.

Στήριξη Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας

Η δράση «Καινοτομικές συνεργατικές συστάδες επιχειρήσεων στους τομείς της RIS3 (Innovation Clusters) της ΓΓΕΤ) θα ενισχύσει ολοκληρωμένα προγράμματα δημιουργίας και υποστήριξης καινοτομικών συνεργατικών συστάδων επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων. Τα προγράμματα αυτά θα υλοποιηθούν από συμπράξεις φορέων με εμπειρία στην υποστήριξη της καινοτομίας και της υγιούς επιχειρηματικότητας.

Στόχος των καινοτομικών συστάδων είναι η ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, με διεθνή αναγνώριση και υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας. Οι επιχειρήσεις των συστάδων μπορεί να χρησιμοποιούν καινοτόμες τεχνολογίες, καινοτόμες παραγωγικές διαδικασίες (process level), λειτουργική, οργανωτική καινοτομία (system level), κλπ.

2.2.3.3. Στρατηγική 4.0

Η αλματώδης πρόοδος σε πληθώρα επιστημονικών τομέων -στην τεχνητή νοημοσύνη και την ψηφιοποίηση, στη νανοτεχνολογία, στα προηγμένα υλικά και τη φωτονική, κ.ά.- έχει δημιουργήσει τη δυνατότητα διευρυμένης και διαλειτουργικής αυτοματοποίησης της παραγωγής μέσω «έξυπνων» παραγωγικών υποδομών και διαδικασιών (βλ. «έξυπνα» εργοστάσια) διαμορφώνοντας τις συνθήκες για την 4η Βιομηχανική Επανάσταση (4BE).

Η 4η Βιομηχανική Επανάσταση, μία από τις μεγατάσεις του 21ου αιώνα σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, αναμένεται να αναδιατάξει ριζικά τις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις τις επόμενες δεκαετίες. Η παραγωγική δραστηριότητα και η οργάνωση της εργασίας εκτιμάται ότι θα βρεθούν αντιμέτωπες με μεγάλες προκλήσεις. Η 4BE βρίσκεται στα αρχικά στάδια εξέλιξής της. Η εκτατική δυναμική της επιβάλλει ωστόσο την έγκαιρη προετοιμασία του οικονομικού, παραγωγικού και κοινωνικού συστήματος για την αντιμετώπιση και αξιοποίηση των επερχόμενων αλλαγών και προκλήσεων.

Για την Ελλάδα, μία συνεκτική Στρατηγική 4.0, με ρεαλιστική ιεράρχηση προτεραιοτήτων και ανάληψη στοχευμένων δράσεων για την υλοποίησή τους, θα καταστήσει τη χώρα ενεργό δρώντα και θα αναβαθμίσει τη θέση της στο επερχόμενο περιβάλλον της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης.

Από στρατηγική άποψη, η παρουσία της Ελλάδας στην 4BE θα διαμορφωθεί σε δύο πεδία:

- στα σημεία τομής των αναδυόμενων τεχνολογιών με τους βασικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας
- σε νέους δυναμικούς παραγωγικούς κλάδους που θα αναδειχθούν μέσα από την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και δυνατοτήτων.

Οι ραγδαίες εξελίξεις της 4BE αναμορφώνουν τον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας και τους μηχανισμούς συσσώρευσης κεφαλαίων, ενεργοποιώντας νέες εντάσεις και ανταγωνισμούς. Οι προκλήσεις που εγείρει η 4BE μπορούν να εξελιχθούν σε απειλές οδηγώντας σε υποβάθμιση της εργασίας και υπονόμευση της θέσης εργαζόμενων χαμηλής εξειδίκευσης, σε σοβαρή ένταση των ανισοτήτων και σε φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού. Η 4BE παρουσιάζει ωστόσο σημαντικές επίσης ευκαιρίες και δυνατότητες για πιο βιώσιμα, συμμετοχικά και αειφορικά παραγωγικά υποδείγματα, για την αναβάθμιση της εργασίας στη βάση της γνώσης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την άμβλυση των ανισοτήτων.

Η έκβαση και στην Ελλάδα θα κριθεί από την κατεύθυνση της Στρατηγικής 4.0, τη χάραξη των δημόσιων πολιτικών και την αποτελεσματική συνάρθρωσή τους με τις επιλογές των παραγωγικών δυνάμεων της οικονομίας. Για το συντονισμό των εθνικών ενεργειών προς ανταπόκριση στις συνθήκες της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης, η Ελληνική Κυβέρνηση συγκροτεί μια πολιτική δομή διεύθυνσης υπό τη μορφή διυπουργικού οργάνου με εκπροσώπηση των αρμόδιων Υπουργείων [ΥπΟιΑν, ΨΠΤΕ, ΥπΕν, ΥπΟικ, ΥπΠΕΘ κ.ά.] επιχειρησιακά υποστηριζόμενη από μια νέα Δομή το

“Εθνικό Συμβούλιο για τη 4BE” που θα έχει ως σκοπό μέσα από τη διαρκή μελέτη των τεχνολογικών εξελίξεων που καθορίζουν τη 4BE να διαμορφώσει εθνική στρατηγική λαμβάνοντας υπ’ όψη τα χαρακτηριστικά και τη γενικότερη στόχευση της Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Το Εθνικό Συμβούλιο για τη 4BE θα αποτελεί διυπουργικό εισηγητικό όργανο χάραξης της εθνικής στρατηγικής για το ψηφιακό μετασχηματισμό της βιομηχανίας μέσα από ένα σύστημα θεσμικής διακυβέρνησης στο οποίο θα διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων, με βάση το μοντέλο της «τριπλής έλικας» στο οποίο ο δημόσιος τομέας, η ακαδημαϊκή/ερευνητική κοινότητα και ο ιδιωτικός τομέας (παραγωγικοί και κοινωνικοί φορείς) θα συνεργαστούν για την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών και την ενσωμάτωσή τους στην παραγωγική βάση της ελληνικής οικονομίας

Εθνικό Συμβούλιο για την 4η Βιομηχανική Επανάσταση

Το διυπουργικό όργανο για την 4BE θα λαμβάνει τις πολιτικές αποφάσεις, θα συντονίζει και θα αξιολογεί την υλοποίησή τους ανά τομέα κυβερνητικής πολιτικής στη βάση:

- Αξιοποίησης αποφοίτων STEM υψηλής εξειδίκευση στους οποίους η χώρα διαθέτει την απαιτούμενη κρίσιμη μάζα υψηλής ποιότητας επιστημόνων έμφαση σε τομείς, όπως η νανοτεχνολογία, η φωτονική, η βιοτεχνολογία, οι κατασκευαστικές τεχνολογίες, τα προηγμένα υλικά και η Πληροφορική (ICT), που επηρεάζουν τεχνολογίες σημαντικές για την 4BE και που διατρέχουν οριζόντια τους βασικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

- Διαμόρφωση κατάλληλου δεοντολογικού και νομικού πλαισίου για την ανάπτυξη και χρήση τεχνολογιών που αποτελούν κρίσιμα πεδία στο πλαίσιο της 4BE.

• Διαμόρφωσης στοχευμένων χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της χώρας τόσο σε επιχειρηματικό όσο και σε ερευνητικό επίπεδο με έμφαση στην υποστήριξη της μεταξύ τους δικτύωσης και συνέργειας.

Στρατηγικές κατευθύνσεις

Το Εθνικό Συμβούλιο, στελεχωμένο από εκπροσώπους της επιστημονικής και τεχνικής διανόησης, της ερευνητικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων, θα επικουρεί επιχειρησιακά την Κυβέρνηση, εξειδικεύοντας τη δυναμική ελληνική παρουσία στα σημεία τομής των τεχνολογιών της 4BE με τους βασικούς πυλώνες ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και εισηγούμενο τη δέσμη των απαιτούμενων δράσεων.

Χρηματοδοτικά εργαλεία

Για τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, δράσεις που εμπίπτουν στην 4η Βιομηχανική Επανάσταση εντάσσονται πλήρως στους στόχους πολιτικής της Ε.Ε. για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027.

Για το ΕΣΠΑ 2021-2027, οι δράσεις για την 4η Βιομηχανική επανάσταση εμπίπτουν άμεσα στο Στόχο Πολιτικής 1 «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού. Επιχειρηματικότητα – Καινοτομία – Σύνδεση με την έρευνα - έξυπνη εξειδίκευση» .

Πέραν του ΕΣΠΑ, πρόσθετοι κοινοτικοί πόροι σε προγράμματα κεντρικής διαχείρισης με ανταγωνιστικές προσκλήσεις σε επίπεδο Ε.Ε. θα είναι διαθέσιμοι για την 4η Βιομηχανική Επανάσταση κατά βάση μέσα από τα Προγράμματα - Ταμεία:

- 1) Invest EU
- 2) Horizon
- 3) Digital Europe
- 4) Ταμείο για την Άμυνα, κοκ.

Σε ότι αφορά τους εθνικούς πόρους του ΠΔΕ, ήδη με τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται (πολυετής προγραμματισμός σύνδεση με Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική επιμέρους στρατηγικές και προτεραιότητες) δημιουργούνται τα απαραίτητα εργαλεία ώστε σημαντικοί εθνικοί πόροι να μπορούν να κατευθυνθούν στην 4η βιομηχανική επανάσταση.

Οι προς χρηματοδότηση δράσεις θα μπορούσαν να ταξινομηθούν ως εξής:

Α) Επενδύσεις σε υποδομές. Κυρίως σε ερευνητικές υποδομές κάθε είδους σε Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Ιδρύματα.

Β) Ενίσχυση Κέντρων Ψηφιακής Καινοτομίας, τα οποία παρέχουν υποστήριξη σε επιχειρήσεις προκειμένου να ενσωματώσουν τη ψηφιακή τεχνολογία στη λειτουργία τους. Επίσης, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους φέρνουν σε επαφή το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα για την υλοποίηση μεγαλύτερων project μέσω επίτευξης οικονομικών κλίμακας

Γ) Ενίσχυση Δομών Υποστήριξης του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις) αλλά και του δημόσιου τομέα για την 4η Βιομηχανική Επανάσταση. Συμπεριλαμβάνεται η ενίσχυση συστάδων επιχειρήσεων, clusters, θερμοκοιτίδων Business Angels κλπ.

Δ) Ενίσχυση των Επιχειρήσεων μέσω επιχορηγήσεων η φορολογικών κινήτρων (βλ. Ερευνώ - Καινοτομώ - Δημιουργώ)

Ε) Μέσα Χρηματοοικονομικής Τεχνικής για ενίσχυση επιχειρήσεων (Δάνεια, Equity, Venture Capital, Ομολογιακά Δάνεια, κ.ά.).

ΣΤ) Κάθε είδους καταρτίσεις και επιμορφώσεις ανέργων ή εργαζομένων εξειδικευμένων ή μη στις αλυσίδες αξίας της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης, χρηματοδότηση μελετών για τη διερεύνηση του απαιτούμενου ανασχεδιασμού όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης με γνώμονα τις αλλαγές που επιφέρει στην κοινωνία ο ψηφιακός μετασχηματισμός.

2.2.3.4. Ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας - Προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων

Η αύξηση των εξαγωγών και η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων για την ένταξη των ελληνικών ΜμΕ στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, αποτελούν άμεσες προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής. Η Κυβέρνηση έχει σχεδιάσει και υλοποιεί ένα Σχέδιο Δράσης για την τόνωση των εξαγωγών και την ανάπτυξη της εξωστρέφειας της Ελληνικής οικονομίας. Γίνονται, επίσης, αποφασιστικά βήματα για να γίνει η Ελλάδα ένας ελκυστικός προορισμός Ξένων Άμεσων Επενδύσεων. Αναθεωρείται ειδικότερα το νομικό πλαίσιο για τις στρατηγικές επενδύσεις -με την εισαγωγή διαδικασίας fast-track-, είναι υπό υλοποίηση ο νέος αναπτυξιακός νόμος για τη διευκόλυνση και επιτάχυνση της ανάπτυξης επενδύσεων μεγάλης κλίμακας στην Ελλάδα ενώ υπό συγκρότηση είναι και το Παρατηρητήριο Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (FDI Observatory).

Σχέδιο δράσης για την προώθηση των εξαγωγών

Η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται διαχρονικά από χαμηλή εξωστρέφεια σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες. Τα τελευταία χρόνια, η ελληνική οικονομία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών ανήλθαν στο 33% του ΑΕΠ το 2017, από 19% το 2009. Στρατηγικός στόχος της Κυβέρνησης είναι οι εξαγωγές να υπερβούν το 50% πριν από το 2025¹. Για το σκοπό αυτό, έχει τεθεί υπό υλοποίηση το «Σχέδιο Δράσης για την προώθηση των Εξαγωγών» το οποίο εκπονήθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης σε συνεργασία με το Υπουργείο Εξωτερικών και τον φορέα «Enterprise Greece». Η υλοποίηση αυτού του Σχεδίου είναι σε πλήρη εξέλιξη. Ξεχωρίζουν ειδικότερα οι ακόλουθες δράσεις:

-Σύσταση και λειτουργία της Διυπουργικής Επιτροπής Εξωστρέφειας. Η Επιτροπή αυτή συνιστά τον πυρήνα διαμόρφωσης πολιτικής, προγραμματισμού και συντονισμού των δημόσιων δράσεων εξωστρέφειας. Σημειώνεται ότι η Επιτροπή αναβαθμίστηκε στις αρχές του 2019 σε Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωστρέφειας για την ανάπτυξη των εξαγωγών και την προσέλκυση επενδύσεων το οποίο συνεδρίασε, για 1η φορά, στις 26.2.2019.

-Το «Enterprise Greece», ο θεσμοθετημένος δημόσιος φορέας για την ανάπτυξη των εξαγωγών και την προώθηση των επενδύσεων, υλοποιεί σχέδιο εκσυγχρονισμού με κύρια χαρακτηριστικά την ουσιαστική ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού του, τη λειτουργία πολυσυλλεκτικού Διοικητικού Συμβουλίου και την εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης και διοίκησης. Σε διαδικασία αναβάθμισης είναι και το «Help-Desk Εξαγωγών» του «Enterprise Greece», με στόχο την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων (πιλοτική εφαρμογή Μάρτιος 2019, με ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2021).

-Υλοποιείται το «Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα Προώθησης Εξαγωγών» για την ποιοτική και τεκμηριωμένη πληροφόρηση προς υφιστάμενους και

¹ Ο στόχος αυτός ενδέχεται να επαναξιολογηθεί στο πλαίσιο των εργασιών εκπόνησης της πολυετούς στρατηγικής για τις εξαγωγές με τη συνδρομή της Τεχνικής Βοήθειας

νέους εξαγωγείς (κοινή δράση ΥΠΟΙΑΝ, ΥΠΕΞ και «Enterprise Greece»). Το έργο αυτό εκτιμάται ότι θα υλοποιηθεί μέχρι και τα μέσα του 2021.

-Δημιουργήθηκε Κοινό Ημερολόγιο Δράσεων Εξωστρέφειας Υπουργείων και Φορέων Εξωστρέφειας, με στόχο τον συντονισμό τους. Από το 2020, ο σχεδιασμός του Κοινού Ημερολογίου θα στηρίζεται στο μεθοδολογικό εργαλείο του ΚΕΠΕ για τον προσδιορισμό εξαγωγικών στόχων και ευκαιριών.

Συνεχίζοντας τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια για την ενίσχυση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, το Υπ.ΟΙ.ΑΝ θέτει σε υλοποίηση την κατάρτιση μεσοπρόθεσμου ολιστικής Στρατηγικής για τις εξαγωγές. Κεντρικό στοιχείο της Στρατηγικής είναι η δημιουργία και αξιοποίηση, σε συνεργασία με το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), ενός επιστημονικού μεθοδολογικού εργαλείου πολλαπλών φίλτρων, για τον προσδιορισμό προϊόντων-στόχων και αγορών-στόχων. Το εργαλείο αυτό θα επιτρέψει ειδικότερα:

-τη δημιουργία Χάρτη Εξαγωγικών Προοπτικών της Ελλάδας σε παγκόσμια κλίμακα (αρχές του 2020)

-την αξιολόγηση της εξαγωγικής πολιτικής επί συγκεκριμένων στόχων και σκοπών, υπό την εποπτεία του Κυβερνητικού Συμβουλίου Εξωστρέφειας

-την ένταξη Περιφερειών, Επιμελητηρίων και φορέων εκπροσώπησης του ιδιωτικού τομέα και στα τρία στάδια της εξαγωγικής πολιτικής: χάραξη, συντονισμό, υλοποίηση.

Όσον αφορά τη μείωση του αριθμού διαδικασιών και της επιβάρυνσης που προκαλούν, βρίσκεται σε εξέλιξη μια παράλληλη προσπάθεια που αναπτύσσεται σε στενή συνεργασία με το Σχέδιο Δράσης για την Προώθηση των Εξαγωγών. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του υπό υλοποίηση «Οδικού Χάρτη Διευκόλυνσης του Εμπορίου», συγκροτείται η «Ενιαία Θυρίδα», στοχεύοντας στη μείωση και απλοποίηση των προ-τελωνειακών και τελωνειακών διαδικασιών σχετικών με τις Εξαγωγές (και τις Εισαγωγές). Για το σκοπό αυτό εκπονήθηκε το Όραμα της προσπάθειας και Σχέδιο δράσης. Η υλοποίηση του προγράμματος θα διαρκέσει περίπου 3 χρόνια. Η Ενιαία Θυρίδα Εξωτερικού Εμπο-

ρίου θα αποτελέσει ένα σύστημα πληροφοριών που θα διασυνδεθεί με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Τελωνείων (ICISnet) και τα Πληροφοριακά Συστήματα άλλων δημόσιων φορέων και οργανισμών που εμπλέκονται με το διασυνοριακό εμπόριο, καθώς και με συστήματα του ιδιωτικού τομέα, για τη διευκόλυνση των εμπορών στις προ-τελωνειακές διαδικασίες.

Νέο Πλαίσιο για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και για τις Στρατηγικές Επενδύσεις

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ) αποτελούν σημαντική πηγή χρηματοδότησης των οικονομιών τις τελευταίες δεκαετίες και πολύτιμο μέσο για τη βελτίωση της συνολικής παραγωγικότητας στις χώρες υποδοχής μέσω της μεταφοράς τεχνολογίας και σύγχρονων πρακτικών διοίκησης και εταιρικής διακυβέρνησης. Όπως και για τις εξαγωγές, η Ελλάδα είχε διαχρονικά χαμηλές, επίσης, επιδόσεις στο εν λόγω πεδίο.

Στρατηγικές επενδύσεις

Η Κυβέρνηση, τροποποιεί το σχετικό νόμο προκειμένου να εξαλείψει τα ζητήματα που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα του θεσμικού πλαισίου για τις Στρατηγικές Επενδύσεις ώστε να προσελκύσει επενδυτές και να διευκολύνει επενδύσεις και επανεπενδύσεις μέσω ενισχυμένων κινήτρων και βάσει των ευρωπαϊκών βέλτιστων πρακτικών.

Συγκεκριμένα, κατατέθηκε τον Απρίλιο του 2019 στη Βουλή προς ψήφιση ο Νόμος για την προσέλκυση Στρατηγικών Επενδύσεων, ο οποίος αντικαθιστά τον ισχύοντα νόμο του 2010, που αποδείχθηκε ατελής. Το νέο πλαίσιο των Στρατηγικών Επενδύσεων αποσκοπεί στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος πιο ελκυστικού και αποτελεσματικού για στρατηγικούς επενδυτές σε όλους τους κλάδους, έχοντας διττή στόχευση:

- παρέχει στους επενδυτές ένα μεγάλο εύρος ωφελημάτων (ασφαλή, διαφανή, αλλά και ταχεία διαδικασία αδειοδότησης και παρακολούθησης, κίνητρα φορολογικά, χωροταξικά κτλ.)

- εξασφαλίζει την υποστήριξη επενδύσεων με υψηλά αναπτυξιακά και άλλα οφέλη, σύμφωνα και με τις προτεραιότητες της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής.

Οι στρατηγικές επενδύσεις κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τα παρεχόμενα σε αυτές κίνητρα, ενώ εισάγονται κίνητρα για επενδύσεις στοχευμένες στην Έρευνα και Ανάπτυξη και για τομείς της οικονομίας όπως ιδίως η βιομηχανία. Παράλληλα, εξορθολογίζονται οι υφιστάμενες διαδικασίες αδειοδότησης

και θεσπίζονται νέες διατάξεις που κατατείνουν στην επιτάχυνση των διαδικασιών μέσω της ουσιαστικής προετοιμασίας του επενδυτικού φακέλου και της παρακολούθησης της αδειοδοτικής διαδικασίας. Η ψήφισή του αναμένεται να ενισχύσει αποφασιστικά το ενδιαφέρον των επενδυτών.

Task-Force για επενδύσεις

Η δέσμευση της Κυβέρνησης να υποστηρίξει επενδύσεις στρατηγικού χαρακτήρα αποτυπώνεται, επίσης, από τη δημιουργία, πρόσφατα, ειδικής επιτροπής (Task Force), υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού. Η επιτροπή αυτή έχει ως στόχο να επιταχύνει τις επενδύσεις, αντιμετωπίζοντας τα σημεία συμφόρησης και βελτιώνοντας το νομικό πλαίσιο, όποτε είναι απαραίτητο. Σε λίγους μόλις μήνες, η επιτροπή ξεμπλόκαρε επενδύσεις συνολικής αξίας 670 εκατ. ευρώ στον τομέα του τουρισμού και της ενέργειας. Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για την επιτάχυνση της κατασκευής πέντε εθνικών οδών - υπερέργων και αποδείχθηκε πολύ αποδοτικό.

Ενίσχυση Θεσμικού πλαισίου για την ενίσχυση των οπτικοακουστικών έργων

Δημιουργήθηκε ένα θεσμικό πλαίσιο για τη στήριξη της παραγωγής οπτικοακουστικών έργων στην Ελλάδα μέσω του ΠΔΕ το 2018 αξίας 75 εκατ. Ευρώ. Για την ακρίβεια, προβλέπεται η διάθεση 420 εκατ. ευρώ από το ΠΔΕ έως το 2022. Ειδικότερα, επιδοτούνται -με fast track διαδικασίες- η παραγωγή οπτικοακουστικών έργων στη χώρα μας, με στόχο την τόνωση του κλάδου, ο οποίος έχει σημαντική ανταποδοτικότητα. Συγκεκριμένα, 35 παραγωγές έχουν υποβάλει οριστικές αιτήσεις για τη χρηματοδότησή τους, εκ των οποίων 22 έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα (13 ελληνικές και 9 ξένες παραγωγές) ενώ 5 έχουν ήδη ολοκληρώσει τα γυρίσματά τους στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι 5.500 θέσεις εργασίας (νηθοποιοί, βοηθητικό προσωπικό, συνεργεία, κ.ά.) έχουν δημιουργηθεί για την προετοιμασία και τις ανάγκες γυρισμάτων των 22 σειρών/ταινιών.

Τα φορολογικά κίνητρα παραγωγής και επιδότησης του κόστους (cash rebate 35% και tax credit 30%) έχουν ενταχθεί στον αναπτυξιακό νόμο και επιδοτούνται και οι όποιες επενδυτικές πρωτοβουλίες αφορούν την κατασκευή στούντιο, sound stages, μεγάλων κινηματογραφικών πλατό. Επίσης film offices θα στηθούν σε όλες τις περιφέρειες και τους επτά μεγάλους δήμους της χώρας.

Παρατηρητήριο Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, συμπληρωματικά με τις ανωτέρω ενέργειες και για την υποστήριξη της άσκησης πολιτικής στο εν λόγω πεδίο, δημιουργεί «Παρατηρητήριο Ξένων Άμεσων Επενδύσεων» (FDI Observatory), σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, (Εθνική Αρχή και Φορέα του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος). Το παρατηρητήριο θα αναπτύξει τεχνολογική πλατφόρμα για τη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων και πληροφοριών που αφορούν στις ροές και τις τάσεις των ΞΑΕ από και προς τη χώρα, σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές. Τα δεδομένα αυτά θα διατίθενται στους αρμόδιους φορείς άσκησης πολιτικής (Υπουργεία, ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ). Ταυτόχρονα, τα δεδομένα αυτά, μέσω των εκθέσεων του Παρατηρητηρίου, θα αποτελούν βάση για τον σχεδιασμό της αναπτυξιακής και επενδυτικής στρατηγικής και ιδιαίτερα σχετικά με τη θέσπιση των κατάλληλων κινήτρων για την προσέλκυση ΞΑΕ. Τους επόμενους

μήνες θα εισαχθεί σχετική τροπολογία στη Βουλή, ώστε το Παρατηρητήριο Ξένων Άμεσων Επενδύσεων να τεθεί σε λειτουργία εντός του Α' εξαμήνου 2019.

Προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων μέσω Διακρατικών Επενδυτικών Προγραμμάτων

Το ΤΑΝΕΟ ενεργοποίησε για 1η φορά στην Ελλάδα διακρατικό πρόγραμμα επενδύσεων. Το πρόγραμμα «International Capital» αφορά σε συνεπένδυση με τον ομόλογο φορέα των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (Mubadala) σε ελληνικές επιχειρήσεις με προτεραιότητα σε κλάδους του τουρισμού, της υγείας, των τροφίμων και της ενέργειας. Τα συνολικά κεφάλαια της συνεπένδυσης των δυο φορέων σε ελληνικές επιχειρήσεις ανέρχεται σε 400 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων το 50% αποτελεί άμεση ξένη επένδυση. Ο προσδοκώμενος αριθμός επενδύσεων είναι 10 με 15 επιχειρήσεις.

2.2.3.5. Δίκτυο υποστήριξης-Μετασχηματισμού-Ανάπτυξης ΜμΕ

Η επιβίωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) σε ένα περιβάλλον διαρκώς εντεινόμενου διεθνούς ανταγωνισμού καθιστά επιβεβλημένη την αντιμετώπιση των βασικότερων διαρθρωτικών προβλημάτων τους. Οι αδυναμίες αυτές αφορούν μεταξύ άλλων τη χαμηλή παραγωγικότητα τους, την αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση και τον χαμηλό βαθμό διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων τους μεταξύ άλλων. Συνολικά, οι ΜμΕ έχουν επιδείξει σημαντικές δυσκολίες να προχωρήσουν στους αναγκαίους μετασχηματισμούς που θα επιτρέψουν τη μετάβαση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας της χώρας από το μοντέλο της επιχειρηματικότητα ανάγκης σε αυτό της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας. Μετά από μια μακρά περίοδο αδυναμίας παραγωγής και αξιοποίησης προσαρμοσμένων εργαλείων δημόσιας πολιτικής, απαιτείται μια στρατηγική επανασχεδιασμού των όρων αναπαραγωγής των εγχώριων επιχειρήσεων, ώστε να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια, τη δυναμική να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες προκλήσεις. Απέναντι στη συντηρητική προσέγγιση της δημιουργικής καταστροφής και της «ευθανασίας του εμποράκου», η προοδευτική και δημιουργική απάντηση είναι η ενεργοποίηση θεσμών που θα παρέχουν στις ΜμΕ την κατάλληλη στήριξη και καθοδήγηση σ' αυτήν την απαιτητική διαδικασία μετασχηματισμού.

Ανάγκη Δημιουργίας Πανελλαδικού Δικτύου Υποστήριξης ΜμΕ

Η στήριξη των ΜμΕ αναδεικνύεται ως προτεραιότητα και ευκαιρία για την ελληνική οικονομία, ιδιαίτερα κατά την παρούσα χρονική περίοδο. Οι επιχειρήσεις που αποδείχθηκαν ανθεκτικές στην οικονομική κρίση, προσπαθούν σήμερα να μεταβούν από το στάδιο της προσπάθειας επιβίωσης σε εκείνο της επιχειρηματικής ανάπτυξης. Σημειώνεται ότι οι μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν εξειδικευμένα τμήματα, ούτε διαθέτουν συνήθως τις γνώσεις που να τους επιτρέπουν να διαγνώσουν τις ευκαιρίες αλλά και τους κινδύνους στον κλάδο δραστηριότητας. Επιπλέον, δε διαθέτουν κάποια ιδιαίτερη εμπειρία σε ζητήματα χρηματοοικονομικής, εμπορικής

προβολής και προώθησης προϊόντων προκειμένου να αναπτύξουν και να επεκτείνουν την επιχειρηματική δραστηριότητά τους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Η δημόσια πολιτική καλείται να ανταποκριθεί σήμερα σε ένα διπλό έλλειμμα ως προς την υποστήριξη της εγχώριας επιχειρηματικότητας το οποίο εντοπίζεται: στο επίπεδο συντονισμού των δομών που εξυπηρετούν τις ΜμΕ και στο επίπεδο διάχυσης των πολυάριθμων δράσεων και δημόσιων πολιτικών προς τις επιχειρήσεις.

Στη βάση αυτή, το Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης προχώρησε στον σχεδιασμό του Δικτύου Υποστήρι-

ξης ΜμΕ σε συνεργασία με τους φορείς εκπροσώπησης των ΜμΕ. Η δομή υποστήριξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτελεί ειδικότερα μια θεσμική συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (στα πρότυπα άλλων ευρωπαϊκών χωρών), με κεντρικό στόχο την άμβλυση ή και την εξάλειψη του πληροφοριακού χάσματος μεταξύ των διαφόρων δημοσίων πρωτοβουλιών και της πληροφόρησης των επιχειρηματιών για αυτές.

Η δημιουργία αυτού του δικτύου καλείται να εξυπηρετήσει το διπλό ρόλο του κράτους ως διαμεσολαβητή-πολλαπλασιαστή της ανάπτυξης και ως μηχανισμού απορρόφησης και πρόληψης των κοινωνικών επιπτώσεων που προκάλεσαν τόσο η κρίση όσο και οι πιέσεις που ασκούνται στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα από δομικές τάσεις όπως η συγκέντρωση κεφαλαίου, ο ανταγωνισμός των αναπτυσσόμενων χωρών, οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, το φορολογικό και κοινωνικό ντάμπινγκ των χωρών της Βαλκανικής, κ.λπ.

Στο πλαίσιο αυτό, η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου ανάπτυξης και μετασχηματισμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων συνιστά μια καίρια επιτελική προσπάθεια σύμπραξης του συνόλου των οντοτήτων που απαρτίζουν το ελληνικό οικοσύστημα επιχειρηματικότητας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι διαρθρωτικές αυτές αδυναμίες.

Παρεχόμενες Υπηρεσίες Δικτύου

Η δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου δημοσίου συμφέροντος θα διαμορφώσει συνεργασίες, θα συντονίσει και θα διευρύνει τις υπηρεσίες που σήμερα παρέχονται από ποικίλους θεσμικούς φορείς, ώστε να σταθεί αρωγός στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα.

Η καινοτομία του δικτύου έγκειται στην υποστήριξη υπηρεσιών και δράσεων σε πολλαπλά επίπεδα. Το δίκτυο θα παρέχει συγκεκριμένα υποστηρικτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες στις επιχειρήσεις για την αύξηση του μεγέθους τους (μέσω συγχωνεύσεων, σε αυτόνομη

βάση ή και μέσω της ανάπτυξης διεπιχειρησιακών συνεργασιών και δικτυώσεων), για την υλοποίηση σχεδίων αναδιάρθρωσης, τη βέλτιστη αξιοποίηση των ΤΠΕ και την ψηφιοποίηση των παραγωγικών διαδικασιών, την ενίσχυση της εξωστρέφειας και της εξαγωγικής δραστηριότητάς τους, την έμφαση σε υπηρεσίες ποιότητας και εμπορικής προώθησης, την τεχνολογική αναβάθμιση, την προώθηση καινοτόμων δράσεων, και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση και υπηρεσίες έντασης γνώσης. Θα παρέχεται δηλαδή επεξεργασμένη πληροφόρηση βασισμένη κυρίως σε ψηφιακά μέσα και εργαλεία, αλλά και εξειδικευμένες – εξατομικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες, στη βάση των ιδιαίτερων αναγκών κάθε επιχείρησης, μέσα από τις δια ζώσης επικοινωνίες συμβούλων με επιχειρήσεις.

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα της Δράσης

Στόχος του δικτύου είναι η παροχή υπηρεσιών σε περίπου 2.000 επιχειρήσεις/έτος για δια ζώσης επικοινωνία υποστήριξη, ενώ θα εξυπηρετηθούν μέσω των ηλεκτρονικών εργαλείων (πλατφόρμα αυτοδιάγνωση κλπ.), άλλες περίπου 2.000 επιχειρήσεις κατ' έτος.

Η καινοτομία του δικτύου έγκειται στην παροχή ψηφιακών υπηρεσιών κεντρικά, με παραρτήματα σε όλους τους νομούς και πιο ενισχυμένα στους νομούς - έδρες των Περιφερειών, στα οποία θα μπορούν να προστρέχουν οι επιχειρήσεις. Με αυτό τον τρόπο, αφενός θα προσφέρονται και σε τοπικό επίπεδο υπηρεσίες υψηλού επιπέδου που θα βασίζονται σε εξειδικευμένες αναλύσεις οι οποίες θα εκπονούνται από ειδικούς κεντρικά. Αφετέρου, τα παραρτήματα αυτά θα είναι ταυτόχρονα και χώροι συνεύρεσης όπου θα αναπτύσσεται η αναγκαία ώσμωση μεταξύ των επιχειρήσεων και θα δημιουργούνται ευκαιρίες συνεργασίας.

Το δίκτυο υποστήριξης ΜμΕ εκτιμάται πως θα τεθεί σε λειτουργία εντός του Α' εξαμήνου του 2019.

2.3. Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Ενίσχυση των Επενδύσεων

2.3.1. Οικοδόμηση ενός σύγχρονου κράτους

Η κρίση ανέδειξε με emphaticό τρόπο την αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης και οικοδόμησης ενός σύγχρονου κράτους. Μέσα από την αξιοποίηση εκτεταμένης τεχνικής βοήθειας και την εισφορά διεθνών βέλτιστων πρακτικών, οι προτεραιότητες των μεταρρυθμίσεων εστιάζουν στη μείωση της γραφειοκρατίας μέσα από πρακτικές διαχείρισης των διοικητικών διαδικασιών (process-based management), τη βελτίωση της διαχειριστικής ικανότητας των διοικητικών υπηρεσιών με τη χρήση ψηφιακών υποδομών και εργαλείων, την αναβάθμιση του τρόπου διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων, την κωδικοποίηση και τη βελτίωση της νομοθεσίας, την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη διάχυση επιτυχημένων μεταρρυθμίσεων σε ολόκληρη τη δημόσια διοίκηση.

2.3.1.1. Δημόσια Διοίκηση

Κατά τη διάρκεια του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, η Κυβέρνηση σχεδίασε και υλοποίησε μια σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο τον εκσυγχρονισμό, την ενίσχυση, τη βελτίωση των ικανοτήτων του ελληνικού συστήματος Δημόσιας Διοίκησης και την αποκομματικοποίησή του, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις πελατειακές πρακτικές και δίκτυα. Μεταξύ άλλων, η ελληνική διοίκηση:

- Υιοθέτησε μια μεταρρύθμιση-τομή για την αποκομματικοποίηση της διαδικασίας διορισμού Γενικών Γραμματέων και ισοδύναμων θέσεων.
- Εφαρμόζει ένα αξιοκρατικό σύστημα επιλογής στελεχών σε θέσεις προϊσταμένων οργανικών μονάδων.
- Ανέπτυξε ένα σύγχρονο και διαφανές Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας για την αποτελεσματική διαχείριση της σταδιοδρομίας των δημοσίων υπαλλήλων, σύμφωνα με ψηφιακά οργανογράμματα και περιγράμματα θέσεων εργασίας.
- Εφάρμοσε ένα νέο σύστημα για την αξιολόγηση της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων.
- Σημείωσε ουσιαστική πρόοδο στην καταπολέμηση της διαφθοράς, με τη σύσταση της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς και την εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου κατά της διαφθοράς.

Μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης

Το 2017, η Κυβέρνηση ενσωμάτωσε αυτές τις μεταρρυθμίσεις σε μια ολοκληρωμένη Εθνική Στρατηγική για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση (2017-2019), η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της ελληνικής δημόσιας

διοίκησης. Συγκεκριμένα, η παραπάνω στρατηγική για το 2017-2019 περιλαμβάνει μέτρα και δράσεις πολιτικής διαρθρωμένα σε οκτώ πυλώνες:

1. Διαμόρφωση και υλοποίηση πολιτικών - Συνορισμός
2. Δομές και διαδικασίες
3. Τοπική Αυτοδιοίκηση
4. Ανθρώπινο δυναμικό
5. Ρυθμιστική διακυβέρνηση
6. Διαφάνεια - Λογοδοσία - Ανοικτή Διακυβέρνηση
7. Στρατηγική ηλεκτρονικής διακυβέρνησης
8. Καταπολέμηση της Διαφθοράς

Κάθε πυλώνας προσδιορίζει τους σχετικούς υποτομείς πολιτικής, καθώς και γενικούς και ειδικούς στόχους και ορόσημα. Η εφαρμογή της στρατηγικής για το 2017-2019 έχει ήδη παρουσιάσει εξαιρετικά αποτελέσματα. Αυτή η πρωτοφανής πρωτοβουλία και η μεγάλη πρόοδος έχουν ήδη αναγνωριστεί από τον ΟΟΣΑ (Economic Policy Reforms 2018: Going for Growth).

Η ευθύνη για την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την πρόοδο της στρατηγικής για το 2017-2019 ανήκει στο Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, σε συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης. Μαζί με την Τεχνική Βοήθεια της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (Structural Reform Support Service, S.R.S.S.) σε συνεργασία με την Expertise France, οι ελληνικές αρχές πέτυχαν να αναπτύξουν ένα πρόγραμμα προκειμένου να υποστηρίξει την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων.

Οι ελληνικές αρχές έχουν την κυριότητα των μεταρρυθμίσεων και θα εξασφαλίσουν τη συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, με ειδική έμφαση σε τρεις προτεραιότητες:

- Τη διάχυση συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων προς τους υπόλοιπους φορείς της δημόσιας διοίκησης.

σος.

- Τη συνεχή εφαρμογή, παρακολούθηση και επικοινωνία της στρατηγικής.
- Τη δημιουργία ενός ενάρετου κύκλου, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και να υπάρχουν συνεχείς βελτιώσεις, με απτά οφέλη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Οι προσεχείς δράσεις πολιτικής ήδη περιλαμβάνονται στους άξονες της στρατηγικής 2017-2019 και θα αποτελέσουν τη βάση για την επικείμενη αξιολόγηση και επικαιροποίησή της, η οποία θα ευθυγραμμιστεί με το χρονοδιάγραμμα της τρέχουσας αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στα ακόλουθα θέματα:

Μείωση της γραφειοκρατίας και βελτίωση της νομοθεσίας

Η διαχείριση βάσει διαδικασιών για την αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας υπήρξε κεντρικό στοιχείο της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας. Η Κυβέρνηση στοχεύει στην ανάπτυξη ενός ολιστικού συστήματος διαχείρισης διαδικασιών «Μητρώο Διαδικασιών» με τη χρήση σύγχρονης μεθοδολογίας χαρτογράφησης (B.P.M.N.) και με καλύτερη αποτίμηση του κόστους και της διάρκειας των διοικητικών διαδικασιών. Σκοπός του έργου είναι: **α)** να ενισχυθεί ο συντονισμός της διαχείρισης διαδικασιών στον δημόσιο τομέα **β)** να επεκταθεί ο σχεδιασμός πολιτικών που βασίζονται σε δεδομένα και στοιχεία (evidence-based policy making) και **γ)** να αναπτυχθεί μια κουλτούρα διαχείρισης διαδικασιών στους δημόσιους υπαλλήλους. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Στόχος είναι από το 2020 όλα τα Υπουργεία να χρησιμοποιούν μια ενιαία πλατφόρμα διαχείρισης διαδικασιών στην οποία θα καταχωρούνται σταδιακά οι διοικητικές τους διαδικασίες.

Παράλληλα με το μητρώο διαδικασιών, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και υπηρεσιών υψηλής αξίας για τη βελτίωση της συνολικής λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών. Σημαντικές πρωτοβουλίες συνιστούν η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου ψηφιακού οργανογράμματος για τις δημόσιες υπηρεσίες, η ψηφιοποίηση των Κ.Ε.Π. και η βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων. Η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών, στη βάση μιας ορθολογικής κατηγοριοποίησης των περιφερειακών και τοπικών υπηρεσιών, θα έχει, επίσης, ως στόχο την παροχή τους σε απομακρυσμένες/κρίσιμες περιοχές, στις ορεινές περιοχές, σε περιοχές με χαμηλό πληθυσμό και στις νησιωτικές περιοχές, θέτοντας τα θεμέλια μιας αποτελεσματικής περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Στόχος είναι το 2022 να έχει ολο-

κληρωθεί η αναβάθμιση των Κ.Ε.Π. σε ψηφιακά Κ.Ε.Π. (eKEP), η οποία θα περιλαμβάνει την ψηφιοποίηση των διαδικασιών επικοινωνίας και διεκπεραίωσης υποθέσεων, αυτεπάγγελτη αναζήτηση εγγράφων, αξιοποίηση της υποδομής G-Cloud, καθώς και την παροχή εξ αποστάσεως εγκεκριμένη/εγκεκριμένης ηλεκτρονικής υπογραφής.

Όσον αφορά την κωδικοποίηση και τη βελτίωση της νομοθεσίας, η Κυβέρνηση ακολουθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τη θέσπιση μιας αποτελεσματικής προ-νομοθετικής διαδικασίας, την εφαρμογή των αρχών της «Καλής Νομοθέτησης» και τη συνέχιση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας. Στόχοι αυτής της προσέγγισης είναι η αντιμετώπιση του κατακερματισμού και του πολλαπλασιασμού των νόμων, η βελτίωση της συνεκτικότητάς τους, καθώς και η μείωση του γραφειοκρατικού βάρους. Η πρόσβαση των πολιτών στο σώμα των νόμων θα βελτιωθεί περαιτέρω μέσω της δημιουργίας μιας διαδικτυακής πύλης δημόσιας και ελεύθερης πρόσβασης η οποία θα ολοκληρωθεί εντός του πρώτου εξαμήνου του 2022.

Ενίσχυση της διαχείρισης των ανθρωπίνων πόρων

Η ελληνική διοίκηση, έχει ξεκινήσει να εφαρμόζει ένα πλαίσιο δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα, με τη θέσπιση ενός σύγχρονου και ενιαίου συστήματος προγραμματισμού και διαδικασιών διενέργειας προσλήψεων, το οποίο προβλέπεται στο ν. 4590/2019 και είναι συμβατό με τους δημοσιονομικούς στόχους της χώρας. Το ολοκληρωμένο ψηφιακό οργανόγραμμα, καθώς και τα περιγράμματα θέσεων εργασίας για όλους τους φορείς της γενικής Κυβέρνησης, προβλέπεται να αξιοποιηθούν ως εργαλεία για τη διαμόρφωση μιας μεσομακροπρόθεσμης στρατηγικής διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, ενώ από 1.1.2020 στόχος είναι η υλοποίηση όλων των προσλήψεων που διενεργούνται μέσω Α.Σ.Ε.Π. να γίνεται πλήρως ψηφιακά. Η στρατηγική διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, ο προγραμματισμός και οι προσλήψεις θα πραγματοποιούνται και θα προσαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες, διατηρώντας παράλληλα το επίπεδο της μισθολογικής δαπάνης του δημοσίου σύμφωνο με τους όρους του ισχύοντος Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (Μ.Π.Δ.Σ.). Η μισθολογική πολιτική στο δημόσιο τομέα θα εξακολουθήσει να βασίζεται στο ενιαίο μισθολόγιο και θα παρέχει κίνητρα για την αύξηση των επιδόσεων των δημοσίων υπαλλήλων, διασφαλίζοντας την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση **α)** θα ενισχύσει το ρόλο του Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης στο συντονισμό και την θέσπιση προτεραιοτήτων στις ανάγκες προσλήψεων,

β) θα ενισχύσει το Α.Σ.Ε.Π. ώστε να επιταχυνθούν οι διαδικασίες προσλήψεων, γ) θα καλύψει τις ανάγκες της Δημόσιας Διοίκησης λαμβάνοντας υπ' όψη τη γήρανση του υπαλληλικού προσωπικού και δ) θα βοηθήσει στον εξορθολογισμό της απασχόλησης έκτακτου προσωπικού και προσωπικού για την κάλυψη επειγουσών αναγκών. Επιπλέον, το νέο σύστημα θα καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες, όπως για παράδειγμα την υποστελέχωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε περιοχές με χαμηλό πληθυσμό ή στις νησιωτικές περιφέρειες. Σε συνδυασμό με τον εξορθολογισμό του «κλαδολογίου», καθώς και με τη θέσπιση της νέας διαδικασίας καθορισμού στόχων και ενός νέου ψηφιακού συστήματος διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού (Human Resource Management System, H.R.M.S.), η διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού στο δημόσιο τομέα στην Ελλάδα θα προσεγγίσει τα ευρωπαϊκά πρότυπα και θα αφήσει πίσω τις, μια για πάντα, κακές πρακτικές που επικρατούσαν στο παρελθόν.

Διάχυση μεταρρυθμίσεων σε ολόκληρη τη Δημόσια Διοίκηση

Η ελληνική διοίκηση επανεξετάζει τις οργανωτικές δομές και τις περιγραφές θέσεων εργασίας όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς εκπονεί το σχέδιό της για το σύστημα κινητικότητας του δημόσιου τομέα. Θα δημιουργηθεί ένας βελτιωμένος μηχανισμός παρακολούθησης για την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων σε αυτούς τους φορείς, διασφαλίζοντας ότι οι επιλογές των στελεχών σε θέσεις ευθύνης, καθώς και η αξιολόγηση των επιδόσεων του προσωπικού, ακολουθούν τους κανόνες και τα χρονοδια-

2.3.1.2. Καταπολέμηση της διαφθοράς

Η ανάγκη για την ανάληψη νομοθετικών πρωτοβουλιών και για άμεση συντονισμένη δράση κατά της διαφθοράς αποτέλεσαν το έναυσμα για την αντικατάσταση του Εθνικού Συντονιστή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς από τη Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εφαρμογή και την αναθεώρηση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου κατά της Διαφθοράς, στον εξορθολογισμό των μηχανισμών ελέγχου, συμπεριλαμβανομένου του δημοσιονομικού και του εσωτερικού ελέγχου, στην υιοθέτηση σύγχρονων εργαλείων και την αξιοποίηση τεχνικής βοήθειας που παρέχεται από εμπειρογνώμονες. Το ποσοστό εκτέλεσης του Σχεδίου ήταν 13% στις αρχές του 2015. Τρία χρόνια αργότερα, το ποσοστό έχει αυξηθεί σε περίπου 70%. Στο διάστημα αυτό, έχει τεθεί σε ισχύ νομοθεσία σχετικά με τη Δήλωση Περιουσιακών Στοιχείων, τις Δημόσιες Συμβάσεις, τη Χρηματοδότηση των Πολιτικών τα

γράμματα που ορίζονται στη νομοθεσία. Επιπλέον και σύμφωνα με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, η Κυβέρνηση θα ενσωματώσει ένα συμβατικό σύστημα διαχείρισης (συμβάσεις απόδοσης) για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση νομικών προσώπων υπό την εποπτεία των Υπουργείων. Θα περιλαμβάνει συγκεκριμένες ενέργειες, στόχους και δείκτες για τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας τους, τη βελτίωση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, τη βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες, τις επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς ενώ παράλληλα, θα ξεκινήσει ένα πιλοτικό έργο με συγκεκριμένους φορείς, με στόχο τη σταδιακή του επέκταση.

Μηχανισμοί συντονισμού, εσωτερικής υποστήριξης και παρακολούθησης

Ο διυπουργικός συντονισμός θα ενισχυθεί μέσα από την εφαρμογή του Εγχειριδίου Διυπουργικού Συντονισμού ως βασικού εργαλείου. Επιπλέον, στο πλαίσιο των προαναφερθέντων τομέων διοικητικής μεταρρύθμισης, η ελληνική διοίκηση έχει αποκτήσει γνώσεις και εμπειρογνώμοσύνη χάρη στην εκτεταμένη συνεργασία με τους ευρωπαϊκούς εταίρους της. Προκειμένου να ενισχυθεί το Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης ως βασικός πλοηγός της διοικητικής μεταρρύθμισης, θα ενδυναμώσει, σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, τους μηχανισμούς παρακολούθησης και στήριξης με τη λειτουργία α) Του Παρατηρητηρίου Δημόσιας Διοίκησης, με αρμοδιότητες στον τομέα της παρακολούθησης και της αξιολόγησης της προόδου των μεταρρυθμίσεων β) Ενός Εσωτερικού Μηχανισμού Τεχνικής Βοήθειας, ο οποίος θα διευκολύνει τη διάχυση των πολιτικών και των διεθνών και ευρωπαϊκών βέλτιστων πρακτικών σε ολόκληρη τη δημόσια διοίκηση. Πρόκειται για μηχανισμούς που ήδη προβλέπονται στις διατάξεις του ν. 4590/2019 και θα λειτουργήσουν ως Ειδική Γραμματεία Υποστήριξης Δράσεων Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Παρατηρητηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

Έχοντας ως βάση τους άξονες και τους τομείς δράσεων που τέθηκαν στην Εθνική Στρατηγική για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση 2017-2019, το Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, σε συνεργασία με την Ειδική Γραμματεία Υποστήριξης Δράσεων Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Παρατηρητηρίου Δημόσιας Διοίκησης, το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τη Διοικητική Ανασυγκρότηση και την Τεχνική Βοήθεια της S.R.S.S., θα προχωρήσει στην αξιολόγηση της εφαρμογής και των αποτελεσμάτων της Εθνικής Στρατηγικής για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση 2017-2019. Η αξιολόγηση της στρατηγικής για τη διοικητική ανασυγκρότηση, θα επιτρέψει την εξαγωγή ωφέλιμων συμπερασμάτων για την πορεία αναβάθμισης της δημόσιας διοίκησης

τελευταία τρία έτη και θα αποτελέσει το έναυσμα για το στρατηγικό σχεδιασμό της επόμενης τετραετίας σε

2.3.1.3. Μεταρρυθμίσεις στη δικαιοσύνη

Η εύρυθμη λειτουργία του δικαστικού συστήματος είναι ζωτικής σημασίας για τους πολίτες και την οικονομική ανάπτυξη. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης συνιστά απόλυτη προτεραιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΥΔΔΑΔ). Η Κυβέρνηση επιδιώκει να θεσπίσει ένα σύγχρονο και ουσιαστικό κράτος δικαίου, διασφαλίζοντας την απρόσκοπτη πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες, ιδίως στους περισσότερο ευάλωτους. Στο πλαίσιο αυτό, το ΥΔΔΑΔ εφαρμόζει ένα τριετούς διάρκειας στρατηγικό σχέδιο για τη βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης. Κεντρικές προτεραιότητες του ΥΔΔΑΔ είναι η επιτάχυνση της εκδίκασης των υποθέσεων και η εξάλειψη των καθυστερήσεων σε αστικές, ποινικές και διοικητικές διαδικασίες, καθώς και η εξάλειψη του όγκου των χρονιζουσών εκκρεμών υποθέσεων. Αυτό επιτυγχάνεται με στοχευμένες θεσμικές παρεμβάσεις, με τη βέλτιστη αξιοποίηση και περαιτέρω ενίσχυση του υπάρχοντος ανθρώπινου δυναμικού, με τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της δικαιοσύνης και την τεχνολογική της αναβάθμιση, καθώς και με την ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης των διαφορών και μηχανισμών ειρηνικής, συμβιβαστικής επίλυσής τους εντός και εκτός του δικαστικού συστήματος. Προτεραιότητα του ΥΔΔΑΔ είναι η προώθηση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και η συλλογή, επεξεργασία και αξιοποίηση πληροφοριών και στατιστικών σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων για τη χάραξη αποτελεσματικής πολιτικής.

Για να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις, το ΥΔΔΑΔ αναλαμβάνει πολλές πρωτοβουλίες και υλοποιεί ένα στρατηγικό σχέδιο με εκτεταμένη τεχνική βοήθεια:

- Εφαρμόζει ένα τριετούς διάρκειας στρατηγικό σχέδιο, η εφαρμογή του οποίου εποπτεύεται διαρκώς και το περιεχόμενό του επικαιροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, για τη βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης. Οι δράσεις που υλοποιούνται διακρίνονται σε δράσεις που αφορούν, αφενός, το σύνολο του συστήματος λειτουργίας απονομής της δικαιοσύνης (οριζόντιες δράσεις) και δράσεις που αφορούν τις επιμέρους κατευθύνσεις της δικαιοσύνης και συγκεκριμένα τη διοικητική, πολιτική, και ποινική δικαιοσύνη (κάθετες δράσεις), αφετέρου. Επίσης, υλοποιούνται δράσεις οι οποίες στοχεύουν στην επίτευξη των ανωτέρω στόχων με μέτρα αμιγώς θεσμικού χαρακτήρα, ενώ άλλες αφορούν τις υποδομές της δικαιοσύνης, τη στελέχω-

ευθυγράμμιση με το τρέχον αναπτυξιακό σχέδιο για την παραγωγική ανασυγκρότηση.

σή της, και την τεχνολογική της αναβάθμιση.

- Το 2015-2017, ολοκληρώθηκε η Φάση I της μεταρρύθμισης του δικαστικού συστήματος της χώρας σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Αυστρίας.

- Το 2017-2018, υλοποιήθηκε η Φάση II της μεταρρύθμισης του δικαστικού συστήματος σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Αυστρίας.

- Από το Σεπτέμβριο του 2018, είναι σε εξέλιξη η υλοποίηση της Φάσης III της μεταρρύθμισης του δικαστικού συστήματος σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Αυστρίας.

- Είναι σε εξέλιξη το έργο για την ενίσχυση του θεσμού του διαχειριστή αφερεγγυότητας, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (SRSS) και την ΕΤΑΑ.

- Με αναθέτουσα αρχή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (SRSS) είναι σε εξέλιξη μελέτη η οποία αφορά το ενιαίο καθεστώς πραγματογνωμόνων που χρησιμοποιούνται στα αστικά και ποινικά δικαστήρια.

Νομοθετικές Βελτιώσεις

Το ΥΔΔΑΔ ανέλαβε σημαντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες, κρίσιμες για το χρηματοπιστωτικό τομέα, των οποίων την εφαρμογή παρακολουθεί και βελτιώνει έκτοτε. Στο πλαίσιο αυτό, αναμορφώθηκε πλήρως η νομοθεσία περί της εμπορικής αφερεγγυότητας, διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικές και δίκαιες διαδικασίες αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης, δικαίωμα δεύτερης ευκαιρίας, εξορθολογίζοντας την πτώχευση, μεταρρυθμίστηκε ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας και ιδίως το δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης με τη θέσπιση του ηλεκτρονικού τρόπου διενέργειας των πλειστηριασμών, διασφαλίζοντας διαφάνεια και αποτελεσματικότητα, και η κατάταξη των πιστωτών, καθιερώνοντας υπερπρονόμιο για τους εργαζόμενους και ενισχύοντας την πιστοληπτική ικανότητα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, εναρμονίζοντας τις διατάξεις που αφορούν τις εξασφαλισμένες πιστώσεις με τις βέλτιστες πρακτικές της ΕΕ. Επίσης, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου της αφερεγγυότητας, θεσπίστηκε και τέθηκε σε λειτουργία το νέο επάγγελμα του διαχειριστή αφερεγγυότητας.

Έχουν ληφθεί νομικά μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών ελευθεριών και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, σε συμφωνία με τους Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030.

Υλοποιούνται και σχεδιάζονται διαρκώς μέτρα για

την προστασία των δικαιωμάτων, την ενίσχυση της διαφάνειας, την καταπολέμηση της διαφθοράς και την έκτιση των ποινών με σεβασμό στο κράτος δικαίου.

Εξάλλου, το ΥΔΑΔ προχωρά στην αναθεώρηση κομβικών νομικών κειμένων, όπως είναι ο Ποινικός Κώδικας, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ο Κώδικας Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο Κώδικας των Δικαστικών Υπαλλήλων και ο Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάσταση Δικαστικών Λειτουργιών.

Επίσης, το ΥΔΑΔ εποπτεύει τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική σκοπιά μεταρρυθμίσεις που έχει ήδη ολοκληρώσει σε ολόκληρο το φάσμα του δικαστικού συστήματος.

Διαμεσολάβηση και εξωδικαστικοί μηχανισμοί επίλυσης διαφορών

Η μεταρρύθμιση του θεσμού διαμεσολάβησης (άρθρα 178 κ.ε. Ν. 4512/2018) ολοκληρώθηκε σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές που προτείνει η τεχνική βοήθεια ΕΕ/Αυστρίας. Το νέο πλαίσιο εκσυγχρονίζει και προωθεί το θεσμό της διαμεσολάβησης, και εισάγει την υποχρεωτική χρήση στατιστικών με σκοπό την αποτελεσματική παρακολούθηση. Μετά την έκδοση της υπ' αρ. 34/2018 απόφασης της Διοικητικής Ολομέλειας του Αρείου Πάγου επί της υποχρεωτικότητας, και λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης των μηχανισμών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, τόσο εντός όσο και εκτός δικαστηρίου, το Υπουργείο Δικαιοσύνης σύστησε σχετική ομάδα εργασίας για την αξιολόγηση όλων των σχετικών θεσμών, εστιάζοντας στην παροχή κινήτρων για τη χρήση αυτών των διατάξεων.

Ένα άλλο θεσμικό όργανο εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που θεσπίστηκε το 2016 είναι η Ανεξάρτητη Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών η οποία εξετάζει προδικαστικές προσφυγές σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις.

Πτωχευτικό Πλαίσιο

Το πτωχευτικό πλαίσιο έχει βελτιωθεί και εκσυγχρονιστεί σημαντικά με βάση τους εξής άξονες: α) παροχή ουσιαστικής δυνατότητας επαναδραστηριοποίησης (fresh start) του έντιμου επιχειρηματία που ατύχησε παρά τις καλόπιστες προσπάθειές του, β) ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και σύντμηση των προθεσμιών εκτύλιξης της πτωχευτικής διαδικασίας, έτσι ώστε, για μεν τις μη βιώσιμες επιχειρήσεις, η πτώχευση να ολοκληρώνεται σε εύλογο χρονικό διάστημα, για δε τις βιώσιμες επιχειρήσεις, να τίθενται τάχιστα σε εφαρμογή οι μηχανισμοί αναδιάρθρωσης και γ) ενίσχυση της εξυγιαντικής λειτουργίας του πτωχευτικού δικαίου για τις βιώσιμες επιχειρήσεις, έτσι ώστε αυτό να μην αποτελεί καταστροφέα αξιών, αλλά ένα σύγχρονο εργαλείο αντι-

μετώπισης της εμπορικής αφερεγγυότητας, με έμφαση στην προληπτική του διάσταση και στην ανάγκη διάσωσης παραγωγικών πόρων (ανθρωπίνων και μη), παράλληλα προς τη λειτουργία του ως συλλογική ικανοποίηση των δανειστών στην προκύπτουσα «κοινωνία ζημίας», με όρους ισότητας (par conditio creditorum).

Εν τω μεταξύ, η θεσμοθέτηση του επαγγέλματος του διαχειριστή αφερεγγυότητας βελτιώνει σημαντικά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στο σχετικό πεδίο.

Η ενίσχυση του θεσμού συνεχίζεται με την τεχνική βοήθεια της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΤΑΑ. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η Ελλάδα έχει πλέον ένα από τα πιο σύγχρονα νομικά πλαίσια πτώχευσης σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Τέλος, το ΥΔΑΔ εφαρμόζει ένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης όσον αφορά την αφερεγγυότητα φυσικών προσώπων – νοικοκυριών με στόχο να μηδενίσει τον όγκο των χρονιζουσών εκκρεμών αιτήσεων μέχρι το τέλος του έτους 2021.

Ηλεκτρονική δικαιοσύνη

Η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτάχυνση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας των δικαστηρίων. Για το σκοπό αυτό, αναπτύσσεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης δικαστικών υποθέσεων πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης. Τελικός στόχος είναι η λεγόμενη δίκη χωρίς χαρτί – «Paperless Trial», καθώς και η παραγωγή αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων.

Η πρώτη φάση του έργου ξεκίνησε το 2015 και χρησιμοποιήθηκε στα μεγαλύτερα δικαστήρια της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιάς και Χαλκίδα), ολοκληρώθηκε (Ιανουάριος 2019).

Η δεύτερη φάση, αναμένεται να ξεκινήσει σταδιακά με την ολοκλήρωση της διαγωνιστικής διαδικασίας, η οποία βρίσκεται σε τελικό στάδιο, το 2019.

Πρόκειται για εμβληματική μεταρρύθμιση, καθώς για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη θα λειτουργήσει ένα ενοποιημένο πληροφοριακό σύστημα το οποίο ψηφιοποιεί τη δικαστική πραγματικότητα, στοχεύοντας στη διαφάνεια, στην απλούστευση και στην ομογενοποίηση των διαδικασιών, στην παρακολούθηση, τον έλεγχο και τη διαφάνεια στα οικονομικά ζητήματα, καθώς και στη διεπαφή με συστήματα του ευρύτερου δημόσιου τομέα προς όφελος των πολιτών.

Πρέπει να προστεθεί ότι παρόμοιο έργο βρίσκεται σε πλήρη παραγωγική λειτουργία στο πεδίο της διοικητικής δικαιοσύνης, παράγοντας ήδη θετικά αποτελέσματα στον τομέα της αποτελεσματικότητας συνολικά. Τα δύο συστήματα είναι σχεδιασμένα να διαλειτουργούν όσον αφορά συγκεκριμένες πτυχές.

Επίσης, στα δικαστήρια ολόκληρης της επικράτειας, οι επ' ακροατηρίου διαδικασίες αστικών υποθέσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι εμπορικές διαφορές, καταγράφονται ψηφιακά, έργο το οποίο αναβαθμίζει την προσβασιμότητα, τη διατήρηση, την ασφάλεια και την ικανότητα ανάκτησης της πληροφορίας. Πρόκειται για πρωτοποριακή μεταρρύθμιση.

Τέλος, διαγωνιστικές διαδικασίες άλλων έργων ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, όπως είναι η τηλεδιάσκεψη, το ηλεκτρονικό πινάκιο συνεχίζονται.

Διαχείριση πόρων

Οι ανθρώπινοι πόροι στη δικαιοσύνη αυξάνονται, επίσης, με ορθολογική κατανομή τους βάσει αναγκών και ικανοτήτων. Για τον σκοπό αυτό, έχει εκδοθεί υπουργική απόφαση η οποία αφορά την ανακατανομή των θέσεων των δικαστικών υπαλλήλων με αντικειμενικά κριτήρια και τέθηκε σε ισχύ (Ιανουάριος 2019).

Ταυτοχρόνως, συντελείται σταδιακά ο διορισμός δικαστικών υπαλλήλων, όπως προβλέπεται, ενώ έχουν προδραστικά ληφθεί όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να ανακύψουν κενά όσον αφορά του Ειρηνοδίκες έως τις 31.12.2021.

Τέλος, ειδική μέριμνα έχει ληφθεί όσον αφορά την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των δικαστών επί θεμάτων οικονομικού και χρηματοπιστωτικού αντικείμενου τόσο κατά την προεισαγωγική τους εκπαίδευση όσο και καθόλη τη διάρκεια της θητείας τους.

Το πρόβλημα των ελλειπών υποδομών αντιμετωπίζεται τόσο σε επίπεδο κτηρίων όσο και με την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και την εισαγωγή θεσμών όπως η τηλεσυνεδρίαση.

Στο πεδίο αυτό, έχει υποβληθεί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης μελέτη με αντικείμενο την κατάρτιση των μεταβατικών εδρών των διοικητικών δικαστηρίων στις νησιωτικές περιοχές και η αντικατάστασή τους με τηλεδιάσκεψη, η οποία θα εξεταστεί όσον αφορά πιθανές θετικές ή/και αρνητικές επιπτώσεις, σκοπιμότητα και

δυνατότητα εφαρμογής όσων προβλέπει. Ένα άλλο τέτοιο παράδειγμα, είναι η κατάρτιση ορισμένων μεταβατικών εδρών των χερσαίων περιοχών στα εφετεία, και παράλληλα η αναδιάρθρωση του ανθρώπινου δυναμικού των αντίστοιχων δικαστηρίων. Η μελέτη για την κατάρτιση των μεταβατικών εδρών στα διοικητικά δικαστήρια ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2018.

Μια ακόμη σημαντική πρωτοβουλία είναι σύσταση ομάδας εργασίας με σκοπό την αντιμετώπιση κτιριολογικών προβλημάτων του Πρωτοδικείου Αθηνών βραχυπρόθεσμα, ενώ το ΥΔΑΔ αναζητά πόρους για την ανακαίνιση των δικαστικών καταστημάτων

Στο πλαίσιο του «Στρατηγικού Σχεδίου για το Σωφρονιστικό Σύστημα 2018-2020», η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής έχει δώσει προτεραιότητα σε θέματα σχετικά με την απασχόληση των κρατούμενων και τη βελτίωση των ευκαιριών κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης μετά την αποφυλάκισή τους. Οι ιδιαίτερες δράσεις στο πλαίσιο του στρατηγικού στόχου 4 «Προετοιμασία Επανάταξης - Μετασωφρονιστική Μέριμνα» περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: α) την εισαγωγή συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης σε όλες τις φυλακές σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές και β) την αύξηση των επαγγελματικών και εργασιακών ευκαιριών μέσα στις φυλακές, μέσω του εκσυγχρονισμού των υπάρχουσών εργαστηρίων και των γεωργικών υποδομών στις αγροτικές φυλακές, καθώς και την προώθηση πρωτοβουλιών κοινωνικής οικονομίας για αποφυλακισμένους και κρατούμενους. Η υλοποίηση των παραπάνω είναι ήδη σε εξέλιξη και θα αναπτυχθεί πλήρως μέσα στα επόμενα 3 χρόνια.

Ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων μέτρων που εφαρμόστηκαν από το 2016, οι εκκρεμείς υποθέσεις στα 9 διοικητικά Εφετεία και στα 30 διοικητικά Πρωτοδικεία έχουν μειωθεί ως εξής: σε 196.000 στις 31-12-2018, έναντι 235.000 στις 31-12-2017, έναντι 281.000 στις 31-12-2016, 357.000 στις 31-12-2014 και 444.000 στις 31-12-2012.

2.3.2. Μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ευκολίας στο «επιχειρείν» (ease of doing business)

Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος συνιστά κεντρική προτεραιότητα της Κυβέρνησης. Η Ελλάδα έχει σημειώσει τα τελευταία χρόνια σημαντική πρόοδο στο συγκεκριμένο πεδίο. Η απλοποίηση και ψηφιοποίηση των διαδικασιών σύστασης επιχείρησης και αδειοδότησης οικονομικών δραστηριοτήτων και ο εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου αποτελούν εμβληματικές παρεμβάσεις. Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια συνεχίζει εστιάζοντας στη βελτίωση των πεδίων του Doing Business σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα καθώς και με την επέκταση των Υπηρεσιών μιας Στάσης σε όλο τον κύκλο ζωής μιας επιχείρησης. Συμπληρωματικά με τις ανωτέρω παρεμβάσεις, προωθείται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την υποδοχή παραγωγικών μονάδων σε επιχειρηματικά πάρκα με στόχο την ευκολότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία τους. Τέλος, η δρομολογημένη ολοκλήρωση του εθνικού χωρικού σχεδιασμού και του κτηματολογίου θα συμβάλουν στην εξάλειψη βασικών σημείων συμφόρησης για επενδύσεις. Κοινός στόχος όλων αυτών των μεταρρυθμίσεων είναι η εδραίωση μιας βαθύτερης κουλτούρας βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στη Δημόσια Διοίκηση και στη διαδικασία σχεδιασμού Δημόσιας Πολιτικής.

Ψηφιακή υπηρεσία μίας στάσης (one-stop shop) για την υποστήριξη των επιχειρήσεων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους

Το 2018 θεσπίστηκε η Ηλεκτρονική Υπηρεσία Μίας Στάσης (e-ΥΜΣ) η οποία περιορίζει το χρόνο σύστασης μιας εταιρείας σε λίγες ώρες, μειώνοντας παράλληλα και το σχετικό κόστος κατά 70%. Ήδη, έχει τεθεί σε λειτουργία για τη σύσταση Ιδιωτικών Κεφαλαιουχικών Εταιριών (IKE), προσωπικών εταιριών (ΟΕ και ΕΕ) και Εταιριών Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ), ενώ μέχρι τον Μάιο του 2019 θα είναι διαθέσιμη για τις Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ). Όλα τα απαραίτητα έγγραφα υποβάλλονται ψηφιακά και η ίδρυση μιας εταιρείας επιβεβαιώνεται online σε πραγματικό χρόνο. Το εύρος των υπηρεσιών που παρέχονται επεκτείνεται. Συγκεκριμένα, παρέχονται στοιχεία πιστοποίησης μέσω TAXIS στους ιδρυτές, καταργώντας έτσι την υποχρέωση επίσκεψης στην τοπική εφορία. Η καταχώριση στην κοινωνική ασφάλιση θα γίνει, επίσης, ταχύτερη χάρη στην αυτόματη διαβίβαση όλων των σχετικών πληροφοριών. Αυτή η διαδικασία δεν είναι μόνο λιγότερο χρονοβόρα αλλά και πιο προσιτή από οικονομική άποψη για τις επιχειρήσεις. Για αυτούς τους λόγους έχει ήδη αναγνωριστεί ως καλή πρακτική διεθνώς από την Παγκόσμια Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΟΣΑ.

Εμβαθύνοντας τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια των τελευταίων ετών, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης θέτει σε υλοποίηση το έργο «Business Intelligence and Administrative Simplification (BIAS)». Το έργο αυτό, το οποίο χρηματοδοτείται από την Υπηρεσία Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Επιτροπής (SRSS) με χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης το τέλος του 2019, έχει ως αντικείμενο την επέκταση

των Υπηρεσιών μιας Στάσης σε όλο τον κύκλο ζωής μιας επιχείρησης (απλοποίηση και ψηφιοποίηση διαδικασιών που αφορούν στην πρόσβαση στην χρηματοδότηση, στις εταιρικές μεταβολές και στον πτωχευτικό κώδικα). Βασικός στόχος της μεταρρύθμισης είναι η εδραίωση μιας βαθύτερης κουλτούρας βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Δημόσια Διοίκηση και στη διαδικασία σχεδιασμού Δημόσιας Πολιτικής.

Αδειοδότηση και Εποπτεία Οικονομικών Δραστηριοτήτων

Από τον Οκτώβριο 2015, η χώρα υλοποιεί (ν. 4442/2016 & 4512/2018) μια ολοκληρωμένη προσέγγιση απλοποίησης του ρυθμιστικού πλαισίου λειτουργίας των οικονομικών δραστηριοτήτων. Η αλλαγή μοντέλου βασίζεται α) στη μετατόπιση από την εκ των προτέρων αδειοδότηση στην καταρχήν ελεύθερη άσκηση δραστηριότητας και τον εκ των υστέρων έλεγχο στη βάση της εκτίμησης επικινδυνότητας, β) στην αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών και νέων διοικητικών εργαλείων, όπως αυτό της γνωστοποίησης. Στόχος είναι η δημιουργία ενός απλουστευμένου ρυθμιστικού πλαισίου (αδειοδοτικού – ελεγκτικού) προς την κατεύθυνση του υπεύθυνου επιχειρηματία, της φιλικής Δημόσιας Διοίκησης και της εδραίωσης κλίματος εμπιστοσύνης.

Το 2018 ψηφίστηκε ειδικότερα ο ν. 4442/2016 ενώ εκδόθηκαν όλες οι εφαρμοστικές αποφάσεις για την απλοποίηση της διαδικασίας λειτουργίας πλήθους οικονομικών δραστηριοτήτων: τουριστικά καταλύματα, μαζική εστίαση και λοιπά καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, εξορυκτικές δραστηριότητες, εφοδιαστική αλυσίδα (κέντρα αποθήκευσης και διανομής), το σύνολο της μεταποίησης και οι περιβαλλοντικές

υποδομές (διαχείριση αποβλήτων). Επιπλέον, τον Ιανουάριο του 2018, ψηφίστηκε ο ν. 4512/2018 για την αναμόρφωση του πλαισίου εποπτείας των οικονομικών δραστηριοτήτων και της αγοράς προϊόντων. Η νέα προσέγγιση στοχεύει στη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου, μέσω της τυποποίησης και της δημοσιοποίησης των διαδικασιών ελέγχου. Επίσης, διασφαλίζει το συντονισμό μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και αποδίδει προτεραιότητα στη συμμόρφωση των επιχειρήσεων έναντι της επιβολής κυρώσεων.

Σημαντική παράμετρος για την υλοποίηση του μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος είναι η ψηφιοποίηση των διαδικασιών μέσω Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ-ΑΔΕ) για τη διαχείριση τόσο της αδειοδότησης όσο και της εποπτείας. Τον Ιούνιο του 2017, ξεκίνησε η λειτουργία μεταβατικού πληροφοριακού συστήματος για την υποβολή της γνωστοποίησης, με περισσότερες από 70.000 υποβολές σε 1,5 έτος λειτουργίας.

Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια συνεχίζεται στα παρακάτω πεδία:

α) Στο πεδίο της αδειοδότησης, όπου ζητούμενο είναι η εμβάθυνση των μεταρρυθμίσεων μέσω ενεργειών διάχυσης αλλά και βελτιώσεων της νομοθεσίας στις περιοχές στις οποίες έχουν εντοπιστεί κενά. Επιπλέον, η απλούστευση συνεχίζεται στους κλάδους του πρωτογενούς τομέα (κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας κ.λπ.) και των μεταφορών, ενώ θα ακολουθήσει ο τομέας της εκπαίδευσης. Οι σχετικές εργασίες θα έχουν ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2020.

β) Στο πεδίο της εποπτείας των οικονομικών δραστηριοτήτων, υλοποιείται εντός συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων το σχέδιο δράσης για την εφαρμογή του νόμου 4512/2018 όπως έχει υιοθετηθεί από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής. Η εφαρμογή του νόμου περιλαμβάνει τη θεσμοθέτηση των εργαλείων για την υλοποίηση της αλλαγής του μοντέλου εποπτείας. Τα πεδία εποπτείας που έχουν επιλεγεί για την εξειδίκευση της εφαρμογής έως τον Ιανουάριο 2020, είναι αυτά της ασφάλειας τροφίμων, της προστασίας του περιβάλλοντος και της ασφάλειας & συμμόρφωσης προϊόντων.

γ) Στο πεδίο της ψηφιοποίησης, όπου με το ΟΠΣ – ΑΔΕ συνδυάζονται οι δύο πτυχές του κανονιστικού περιβάλλοντος και ενισχύεται η αλληλοτροφοδότησή τους. Το ΟΠΣ-ΑΔΕ θα είναι το κλειδί για την εφαρμογή της μεταρρύθμισης μέσω της ψηφιοποίησης των διαδικασιών που ενισχύουν την διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα της Διοίκησης.

Η απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, πέραν των δράσεων για τη σύσταση επιχειρήσεων και την αδειοδότηση οικονομικών δραστηριοτήτων, εκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα πεδίων, μεταξύ των

οποίων και του Εταιρικού Δικαίου.

Εκσυγχρονισμός εταιρικού δικαίου

Στον τομέα του εταιρικού δικαίου, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης ανέλαβε πρωτοβουλία συνολικού εκσυγχρονισμού του υφιστάμενου νομικού πλαισίου που αφορά τις εταιρείες. Συγκεκριμένα, τροποποιήθηκε ο νόμος περί Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης και αντικαταστάθηκε, μετά από 98 χρόνια, ο νόμος περί Ανωνύμων Εταιρειών προκειμένου να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις των εταιρειών. Το Φεβρουάριο του 2019 ψηφίστηκε ο νέος νόμος για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, καλύπτοντας ένα σημαντικό κενό στο Εθνικό Δίκαιο. Η μεταρρύθμιση αυτή αποτελούσε πάγιο αίτημα των φορέων της αγοράς, καθώς ενισχύει τις συνέργειες μεταξύ επιχειρηματικών οντοτήτων. Αυτός ο νόμος θα συνδεθεί με την αντίστοιχη τροποποίηση των φορολογικών κινήτρων που αποδίδονται σε διαδικασίες εταιρικού μετασχηματισμού, ώστε να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο μετασχηματισμών με αναπτυξιακό πρόσημο. Το σχετικό Σχέδιο Νόμου θα κατατεθεί εντός του πρώτου εξαμήνου του 2019. Στο ίδιο χρονοδιάγραμμα, θα ολοκληρωθεί και ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για το Γενικό Εμπορικό Μητρώο. Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο θα περιλαμβάνει διατάξεις οι οποίες θα διευρύνουν τον αριθμό των διαδικασιών που ολοκληρώνονται πλήρως ηλεκτρονικά, θα αναδείξουν τη δημοσιότητα ως βασικό μέσο εποπτείας των εταιρειών και θα ενισχύσουν συνολικότερα το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης.

Doing Business

Στο πλαίσιο της περαιτέρω βελτίωσης και τόνωσης του εγχώριου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η Ελληνική Κυβέρνηση εκκίνησε διαδικασία συνεργασίας με την Παγκόσμια Τράπεζα με σκοπό την αναβάθμιση της κατάταξης της χώρας μας στην ετήσια παγκόσμια αξιολόγηση που κάνει ο εν λόγω διεθνής οργανισμός ως προς το επιχειρηματικό περιβάλλον («Doing Business»).

Η αξιολόγηση της Παγκόσμιας Τράπεζας καταγράφει τις μεταρρυθμίσεις που έχουν εφαρμοστεί σε 190 χώρες με στόχο τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η συνεργασία αυτή αναμένεται να αποτυπωθεί και επισήμως με την υπογραφή συμφώνου 2ετούς διάρκειας μεταξύ της Ελληνικής Κυβέρνησης και της Παγκόσμιας Τράπεζας, βάσει της οποίας η Παγκόσμια Τράπεζα θα παράσχει τεχνική βοήθεια στην ελληνική πλευρά σε ένα σύνολο από εξειδικευμένες δράσεις, οι οποίες και θα έχουν μετρήσιμο αποτέλεσμα στους

επιμέρους δείκτες με τους οποίους ο οργανισμός παρακολουθεί την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Στο πλαίσιο του “Doing Business” η Παγκόσμια Τράπεζα, προχωρά στην αξιολόγηση των χωρών σε μια σειρά από επί μέρους δείκτες και κατατάσσει τις χώρες με βάση την επίδοσή τους τόσο στο σύνολο, όσο και στους ακόλουθους επιμέρους 10 τομείς οικονομικής δραστηριότητας:

1. Ίδρυση επιχειρήσεων
2. Διαδικασία έκδοσης αδειών δόμησης
3. Πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια
4. Κτηματολόγιο
5. Πρόσβαση σε πίστωση
6. Προστασία δικαιωμάτων μετόχων μειοψηφίας
7. Φορολογική Διοίκηση
8. Διασυνοριακό Εμπόριο
9. Επίλυση εμπορικών διαφορών
10. Διαχείριση Αφερεγγυότητας

Στο αμέσως επόμενο διάστημα, σε συνεννόηση με την Παγκόσμια Τράπεζα, τα αρμόδια υπουργεία Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας)

θα εξειδικεύσουν τις συγκεκριμένες δράσεις επί των προαναφερόμενων τομέων οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους θα αιτηθούν τεχνικής βοήθειας.

Με την ολοκλήρωση του συμφώνου συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Κυβέρνησης και της Παγκόσμιας Τράπεζας, θα συσταθεί συντονιστική επιτροπή στο ΚΥ.Σ.ΟΙ.Π με τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων, η οποία σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα θα προωθήσουν συγκεκριμένες δράσεις όπως η συστηματική παρακολούθηση και βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, ο εντοπισμός τομέων πολιτικής που παρουσιάζουν περιθώρια για την προώθηση μεταρρυθμίσεων στη βάση διεθνών βέλτιστων πρακτικών, καθώς και η επικοινωνία του μεταρρυθμιστικού έργου στην επιχειρηματική κοινότητα με σκοπό τη διάχυση των θετικών επιπτώσεων αυτών στο σύνολο της οικονομίας.

Επιχειρηματικά πάρκα

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της άναρχης χωρικής ανάπτυξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης θέτει σε υλοποίηση μια μεταρρύθμιση για τη μετάβαση σε ένα ολοκληρωμένο χωροταξικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αυτό, θα επιλύσει τα πολυδιάστατα και διαχρονικά προβλήματα που έχουν προκαλέσει οι Άτυπες Βιομηχανικές Συγκεντρώσεις (Α.Β.Σ) και θα

παρέχει κίνητρα για την εξάλειψη του σχετικού φαινομένου. Συγκεκριμένα, βασικοί άξονες παρέμβασης της μεταρρύθμισης είναι: α) η παροχή κινήτρων για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε οργανωμένα επιχειρηματικά πάρκα και β) η εξυγίανση των Α.Β.Σ. Στο πλαίσιο αυτό, εκπονήθηκε επιχειρησιακό σχέδιο για την ανάδειξη των περιοχών σε περιφερειακές ενότητες της Ελληνικής Επικράτειας, όπου καθίσταται απαραίτητη η ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων. Καταγράφηκαν ειδικότερα 415 θεσμοθετημένες περιοχές με βιομηχανικές χρήσεις, συνολικής έκτασης 238.390 στρεμμάτων, ενώ αναδείχθηκαν ακόμα 181 άτυπες βιομηχανικές συγκεντρώσεις, συνολικής έκτασης 298.924 στρεμμάτων. Σημειώνεται ότι τα ευρήματα και οι προτάσεις του επιχειρησιακού σχεδίου συμβάλλουν στον καθορισμό των χωροταξικών προτεραιοτήτων της χώρας. Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, τα αρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος & Ενέργειας και Οικονομίας & Ανάπτυξης θα προχωρήσουν, εντός του Α' εξαμήνου του 2019, στην εκπόνηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου (ΕΧΠ) για τη βιομηχανία μέσω αναθεώρησης του ήδη υπάρχοντος, ώστε να προαχθούν οι στόχοι και οι πολιτικές για την ανάπτυξη και τη χωροθέτηση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Ήδη, με άμεσες ενέργειες (νομοθετική διάταξη) τίθεται σε υλοποίηση το σχέδιο εξυγίανσης της Α.Β.Σ των Οινοφύτων που αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες της χώρας, ενώ επίσης σχεδιάζεται η περιβαλλοντική και λειτουργική εξυγίανση της Α.Β.Σ στο Καλοχώρι Θεσσαλονίκης.

Ενιαία ψηφιακή πύλη για επιχειρήσεις

Η Ελληνική Κυβέρνηση, προκειμένου να παρέχει αποτελεσματικά στις επιχειρήσεις ψηφιακές υπηρεσίες, ενέκρινε την πρόταση για τη δημιουργία μιας ενιαίας ψηφιακής πύλης η οποία θα παρέχει online πληροφορίες, διαδικασίες, βοήθεια και υπηρεσίες επίλυσης προβλημάτων σε πολίτες και επιχειρήσεις. Η ενιαία ψηφιακή πύλη θα ενσωματώσει αρκετά δίκτυα και υπηρεσίες που έχουν δημιουργηθεί σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο για να βοηθήσουν τους πολίτες και τις επιχειρήσεις στις διασυνοριακές τους δραστηριότητες. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται τα ευρωπαϊκά κέντρα καταναλωτών, το SOLVIT, το γραφείο υποστήριξης για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, το Europe Direct και το δίκτυο Enterprise Europe Network. Η διεπαφή χρήστη θα είναι φιλική προς το χρήστη και θα είναι διαθέσιμη σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και θα διασφαλίζει την κεντρική πρόσβαση των πολιτών και των επιχειρήσεων της ΕΕ στις πληροφορίες που χρειάζονται για να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, την κινητικότητα στην ΕΕ καθώς και την πλήρη πρόσβαση σε διαδικτυακές διαδικασίες χωρίς διακρίσεις. Το έργο αναμένεται να ολοκληρω-

θεί το δεύτερο τρίμηνο του 2022.

Ανταγωνισμός προϊόντων και υπηρεσιών

Η μείωση των φραγμών εισόδου στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών θα επιτρέψει την είσοδο νέων επιχειρήσεων, θα αυξήσει τα κίνητρα για επενδύσεις και καινοτομίες, και θα συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του επιχειρηματικού τομέα. Με βάση τους Δείκτες Ρύθμισης της Αγοράς Προϊόντων του ΟΟΣΑ (OECD Product Market Regulation), οι αγορές ελληνικών προϊόντων ήταν μέχρι το 2013 οι δεύτερες πιο ρυθμισμένες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ελληνική Κυβέρνηση αξιοποίησε τρεις διαδοχικές αξιολογήσεις των συνθηκών ανταγωνισμού στην Ελλάδα που διεξήγαγε ο ΟΟΣΑ και η Ελληνική Αρχή Ανταγωνισμού για τον εντοπισμό και την κατάργηση στρεβλώσεων. Σε λιγότερο από τρία χρόνια, υλοποιήθηκαν περισσότερα από τα δύο τρίτα των συστάσεων των εν λόγω αξιολογήσεων.

Στο άμεσο μέλλον, η προστασία του Έλληνα καταναλωτή και η αναζωογόνηση της παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, θα στηριχτεί σε μια συνεχή προσπάθεια αναθεώρησης των ρυθμίσεων της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών με σκοπό:

- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, με στόχο τη μείωση του διοικητικού φόρτου των ΜμΕ.
- Την κατάργηση ρυθμίσεων που προστατεύουν εγκατεστημένες επιχειρήσεις έναντι νέων, στρεβλώνοντας τον ανταγωνισμό χωρίς σημαντικά οφέλη για τους καταναλωτές.
- Την εξασφάλιση επαρκούς ρυθμιστικού πλαισίου για την ασφάλεια, τις περιβαλλοντικές επιδόσεις και την προστασία των καταναλωτών.

Βασική απαίτηση για το έργο αυτό είναι η δυνατότητα εκπόνησης ποσοτικών αναλύσεων. Στην ψηφιακή εποχή, η βελτίωση της νομοθεσίας και η αξιολόγηση των φραγμών στον ανταγωνισμό πρέπει να βασίζονται σε δεδομένα. Σε αυτή την κατεύθυνση, δημιουργείται ένα Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS). Το Παρατηρητήριο αναμένεται να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη χάραξη πολιτικής, καθώς και στην εφαρμογή αρχών για την βελτίωση της νομοθεσίας, σχετικά με την εκ των προτέρων και εκ των υστέρων αξιολόγηση διατάξεων που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Το Παρατηρητήριο θα λειτουργεί συνδυάζοντας τα διαθέσιμα επιχειρηματικά, οικονομικά, δημογραφικά και χωρικά δεδομένα, παρέχοντας αναλύσεις για τη διαμόρφωση πολιτικών για την επιχειρηματικότητα, τον ανταγωνισμό και την ανταγωνιστικότητα.

Τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν, επίσης, για τη διεξαγωγή μελετών και αναλύσεων ανταγωνισμού, σε συνεργασία με την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Θα δοθεί ειδικότερα έμφαση σε βασικούς τομείς της οικονομίας, όπου ο κίνδυνος ολιγοπωλιακών συνθηκών ή άλλες πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού είναι υψηλός. Το Παρατηρητήριο θα παρέχει, επίσης, δεδομένα και θα λαμβάνει σχόλια από τα ενδιαφερόμενα μέρη, η πολύτιμη συνεισφορά των οποίων θα λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό της πολιτικής.

Η συνολική πρόοδος θα παρακολουθείται με αναφορά στο δείκτη μεταρρύθμισης της αγοράς προϊόντων του ΟΟΣΑ.

Καταπολέμηση παρεμπορίου και προστασία καταναλωτών

Ο ν. 4512/2018 κωδικοποίησε για πρώτη φορά την καταναλωτική νομοθεσία, επέκτεινε την προστασία από καταχρηστικούς όρους σε συμβάσεις με προδιατυπωμένους όρους στο σύνολο των πολύ μικρών επιχειρήσεων και εναρμόνισε μεγάλο αριθμό διατάξεων με καλές πρακτικές σε σειρά κρατών - μελών της Ε.Ε. Επιπλέον, τη διετία 2016 - 2018, έχουν πραγματοποιηθεί περισσότεροι από 8.000 έλεγχοι από μικτά κλιμάκια, με τη συμμετοχή και το συντονισμό των αρμόδιων ελεγκτικών υπηρεσιών για την καταπολέμηση του παρεμπορίου. Τα διαθέσιμα στοιχεία φαίνεται να επιβεβαιώνουν την αποτελεσματικότητα της υλοποιούμενης μεταρρύθμισης. Μόνο τους πρώτους 9 μήνες του 2018, κατασχέθηκαν περισσότεροι από 38 τόνοι παράνομων ή προϊόντων απομιμήσεων. Επόμενο στάδιο της μεταρρύθμισης, το οποίο θα υλοποιηθεί εντός του Α' εξαμήνου του 2019, είναι η κατάθεση σχεδίου νόμου με αντικείμενο τη συνολική αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών καταπολέμησης του παρεμπορίου, με στόχο να τεθούν σε λειτουργία εντός του 2020. Η προσπάθεια για ενίσχυση της διαφάνειας και βελτίωσης της λειτουργίας της αγοράς θα υποστηρίζεται από το Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας. Η δομή αυτή σχεδιάζεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης και την SRSS, με στόχο την ποσοτική αξιολόγηση αναπτυξιακών πολιτικών και των συνθηκών ανταγωνισμού.

Σύγχρονο Κτηματολόγιο και Χωρικός Σχεδιασμός

Η Ελλάδα υλοποιεί την ολοκλήρωση του χωρικού της σχεδιασμού για να αντιμετωπίσει τα ζητήματα που αφορούν στη χρήση της γης, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι μεταρρυθμίσεις που υλοποιούνται συμβάλλουν στην ανάπτυξη του ελληνικού χώ-

ρου, αφενός με την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου, με την προστασία του δημοσίου συμφέροντος. Επιπλέον, ο ολοκληρωμένος χωρικός σχεδιασμός και η επίλυση των προβλημάτων χρήσης γης θα διευκολύνουν την εισαγωγή πολιτικών για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων κινδύνων από την κλιματική αλλαγή, ιδίως όσον αφορά τα ακραία γεγονότα και τις επιπτώσεις τους (κίνδυνοι πλημμύρας, δασικές πυρκαγιές, προστασία και διαχείριση παράκτιων περιοχών), συνεισφέροντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή.

Οι βασικές πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν:

- Συντονισμό των στρατηγικών, τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών αναπτυξιακών σχεδίων με τα διαφορετικά επίπεδα χωρικού σχεδιασμού, προκειμένου να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία για την εθνική οικονομία και για τις τοπικές κοινωνίες.
- Απλούστευση και επιτάχυνση των διαδικασιών θεσμοθέτησης του χωρικού σχεδιασμού.
- Μείωση της πολυπλοκότητας των νομικών και χωρικών ρυθμίσεων.
- Προστασία και διαχείριση του φυσικού κεφαλαίου της χώρας.
- Ανάπτυξη ενός νέου συστήματος κατηγοριών χρήσης γης, το οποίο βελτιώνει τον πολεοδομικό σχεδιασμό, την ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή, την ποιότητα ζωής των κατοίκων, ενώ διευκολύνει την επιχειρηματικότητα.

Οι μεταρρυθμίσεις καλύπτουν όλο το φάσμα του χωρικού σχεδιασμού, βάσει ενός αυστηρού χρονοδιαγράμματος, το οποίο θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι το 2021. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνουν: την εφαρμογή της δευτερογενούς νομοθεσίας για το νέο θεσμικό πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού (Δεκέμβριος 2018), την αναθεώρηση του περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού (Σεπτέμβριος 2018), την κατάρτιση τοπικών χωρικών σχεδίων σε ολόκληρη τη χώρα, ένα σημαντικό έργο που θα υλοποιηθεί σε διαφορετικές κυλιόμενες φάσεις (έναρξη Σεπτέμβριος 2018), καθώς και την αναθεώρηση των ειδικών χωροταξικών πλαισίων για τις κύριες οικονομικές δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός (2019), η βιομηχανία (2020), οι ορυκτοί πόροι (2020), οι ΑΠΕ (2020) και οι υδατοκαλλιέργειες (2021). Αναφορικά με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας, έχει ξεκινήσει ένα σημαντικό πρόγραμμα για την έγκριση Προεδρικών Διαταγμάτων για τη δημιουργία οργανωμένων περιοχών ανάπτυξης της υδατοκαλλιέργειας σε ολόκληρη τη χώρα (έως τα τέλη του 2019) σύμφωνα με το ισχύον χωροταξικό πλαίσιο.

Όσον αφορά το Εθνικό Κτηματολόγιο, έχει εγκριθεί ένας οδικός χάρτης, ο οποίος προβλέπει σημαντικά ορόσημα για την πλήρη λειτουργία του νέου οργανισμού και την έγκαιρη ολοκλήρωση της κτηματογράφησης. Ο οδικός χάρτης θα παρακολουθείται και θα ενημερώνεται τακτικά. Ο οδικός χάρτης, επίσης, περιλαμβάνει την ολοκλήρωση της κύρωσης των δασικών χαρτών (τέλη 2020) και τον καθορισμό του αιγιαλού (αρχές 2019). Τέλος, ψηφίστηκε πρόσφατα ο Ν. 4546/2018 που ενσωματώνει την οδηγία της ΕΕ για το θαλάσσιο χωρικό σχεδιασμό.

Επιπλέον, δρομολογείται σειρά διαρθρωτικών παρεμβάσεων, με σκοπό τον εξορθολογισμό των διαδικασιών αδειοδότησης, τη μείωση του διοικητικού φόρτου και τη σημαντική μείωση του κόστους για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Για το σκοπό αυτό, βρίσκεται σε εξέλιξη η μεταρρύθμιση της διοικητικής δομής για τα γεωχωρικά δεδομένα (2019), η ανάπτυξη της απαραίτητης υποδομής για την ηλεκτρονική υποβολή οικοδομικών αδειών (Ιούλιος 2018) και η υλοποίηση του προγράμματος «ηλεκτρονικής πολεοδομίας» (Δεκέμβριος 2018).

Κατασκευαστική Βιομηχανία: Απλούστευση και επιτάχυνση της αδειοδότησης

Ο πρόσφατος Ν. 4495/2017 αποσκοπεί στην απλούστευση και επιτάχυνση της έκδοσης οικοδομικών αδειών. Η έκδοση αδειών παραμένει στις κατά τύπου πολεοδομίες, ενώ ο έλεγχος ανατίθεται στις αντίστοιχες Περιφέρειες. Με την αλλαγή αυτή, η Κυβέρνηση στοχεύει στην επιτάχυνση έκδοσης αδειών και στην αντιμετώπιση της διαφθοράς. Η προσπάθεια αυτή επιτυγχάνεται μέσω και της κατηγοριοποίησης του έργου προς αδειοδότηση. Τα κριτήρια ενδεικτικά αφορούν, τον προϋπολογισμό του έργου, τους όρους δόμησης της περιοχής, την εφαρμογή εθνικού κτηματολογίου κλπ. Έτσι, ο νόμος δίνει τη δυνατότητα -με την ηλεκτρονική υποβολή των απαιτούμενων εγγράφων- αυτόματης έκδοσης άδειας με ευθύνη του μηχανικού. Επιπλέον, και στις άλλες κατηγορίες, θέτει περιορισμό στο χρόνο απάντησης από την πολεοδομία. Επισημαίνεται ότι όλη η διαδικασία έκδοσης αδειών θα γίνεται μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας και θα συνδέεται με την ηλεκτρονική ταυτότητα του κτιρίου ενώ τα δεδομένα θα είναι συμβατά με τις εθνικές βάσεις δεδομένων. Στο πλαίσιο του νόμου αναβαθμίζεται και ο ρόλος των Ελεγκτών Δόμησης μέσω Μητρώου Ιδιωτών Μηχανικών, οι οποίοι θα διενεργούν εντατικούς ελέγχους για τον εντοπισμό αυθαιρεσιών.

3. Ποιοτικές και Προσβάσιμες Υποδομές για την Ανάπτυξη

Η ύπαρξη αειφόρων υποδομών υψηλής ποιότητας, ανθεκτικών και εύκολα προσβάσιμων, αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την ανάπτυξη. Το Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών για την Ελλάδα 2017-2027-2037 είναι ένα βασικό κείμενο που καθορίζει τη στρατηγική ανάπτυξης του τομέα των μεταφορών για τα επόμενα 20 χρόνια στηρίζοντας την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Οι Στρατηγικοί Στόχοι (High-Level Objectives, HLO) που έχουν τεθεί στα πλαίσια του ΕΣΣΜ είναι: 1) η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και αποδοτικότητας, 2) η ενίσχυση της περιφερειακής και διεθνούς συνδεσιμότητας, 3) η διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας που επιτυγχάνεται με τη στροφή σε πιο φιλικά προς το περιβάλλον μέσα μεταφοράς, 4) η ενίσχυση της προσβασιμότητας και κοινωνικής ένταξης πολιτών μέσω έργων που αυξάνουν την προσβασιμότητα περιοχών οι οποίες επί του παρόντος δε θεωρούνται ικανοποιητικά προσιτές και 5) η διασφάλιση ασφάλειας και προστασίας. Ο τομέας των μεταφορών και των Logistics αποτελεί έναν από τους ανερχόμενους και δυναμικούς κλάδους της οικονομίας και από τους βασικούς πυλώνες ανάπτυξης της χώρας. Βασικός στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής για την εφοδιαστική αλυσίδα είναι η αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Στην κατεύθυνση αυτή, επιμέρους στόχοι όπως η προώθηση των πολυτροπικών μεταφορών, η σύσταση και λειτουργία κατάλληλα χωροθετημένων εμπορευματικών κέντρων, η έμφαση στην ανάπτυξη υπηρεσιών διαμετακόμισης προστιθέμενης αξίας σε επίπεδο διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας και της κατάρτισης σε αυτές, αναμένεται να συμβάλουν στην ανάπτυξη των υπολοίπων τομέων της Εθνικής Οικονομίας (βιομηχανία, εξαγωγές, εμπόριο, τουρισμός, αγροτική παραγωγή) και στη μείωση της ανεργίας. Στο πλαίσιο αυτό και με βάση το Σχέδιο Δράσης για την Εφοδιαστική Αλυσίδα, ενθαρρύνονται πολιτικές με στόχο την ανάπτυξη των δικτύων, των υποδομών εφοδιαστικής και την διευκόλυνση των διατροφικών μεταφορών.

Η Κυβέρνηση έχει αναγνωρίσει τις τεράστιες δυνατότητες των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), δημιουργώντας το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης. Το Υπουργείο επεξεργάζεται και εφαρμόζει πολιτικές για την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης στις τεχνολογίες της πληροφορίας και των τηλεπικοινωνιών, την ενίσχυση της οικονομίας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της, προάγοντας ταυτόχρονα την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλύτερη ενσωμάτωση. Αυτοί οι γενικοί στόχοι παρουσιάζονται στην Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική (ΕΨΣ) που

εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2016, δημιουργώντας έναν από οδικό χάρτη για το ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Οι προτεραιότητες της Εθνικής Ψηφιακής Στρατηγικής περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της πρόσβασης χωρίς αποκλεισμούς στις ψηφιακές υποδομές, την επιτάχυνση της μετάβασης στο διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας, τη διαμόρφωση ενός λειτουργικού και αποτελεσματικού νομικού πλαισίου για την ψηφιακή οικονομία, την οικοδόμηση μιας σύγχρονης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και την παροχή υποστήριξης στις ΜμΕ ώστε να επωφεληθούν από τα ψηφιακά εργαλεία για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητάς τους.

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) αποτελεί τον πρώτο μακρόπνοο ενεργειακό σχεδιασμό που αποκτά η χώρα. Το Σχέδιο στηρίζεται σε 3 κεντρικούς πυλώνες: α) στην αναδιάρθρωση του ενεργειακού μίγματος της χώρας μέχρι το 2030, με αύξηση συμμετοχής των ΑΠΕ (στο 32% της συνολικής κατανάλωσης), β) στον περιορισμό του ειδικού βάρους του λιγνίτη και γ) στην αξιοποίηση του φυσικού αερίου ως σταθεροποιητικού παράγοντα για τη μεταβατική περίοδο. Στην εξοικονόμηση ενέργειας σε πλήθος κλάδων της οικονομίας, με στόχο να επιτυγχάνεται ο φιλόδοξος στόχος της εξοικονόμησης του 1,5% σε ετήσια βάση. Στην αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, με ενίσχυση των υφιστάμενων πολιτικών και με επιπρόσθετα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται η πρόσβαση όλων των πολιτών, ειδικά των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων, στην ενέργεια.

Τέλος, η αποτελεσματική διαχείριση της δημόσιας περιουσίας και των δημόσιων επιχειρήσεων συνιστά ένα σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των παραπάνω στόχων. Ο τομέας αυτός αποτελεί αντικείμενο σημαντικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την προώθηση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας, της περιβαλλοντικής αειφορίας, της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και συνολικότερα της συμβολής της δημόσιας περιουσίας στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη και στην παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας προς τους πολίτες.

3.1. Υποδομές και Δίκτυα

3.1.1. Υποδομές μεταφορών

Η Κυβέρνηση δίδει μεγάλη σημασία στη δημιουργία προσβάσιμων, ποιοτικών, ανθεκτικών, αξιόπιστων και βιώσιμων υποδομών. Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ) θέτει τους μεγάλους άξονες της πολιτικής μεταφορών: την ανάπτυξη και αναβάθμιση των οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων της χώρας, την ενσωμάτωσή τους σε διευρωπαϊκά δίκτυα, την προώθηση συνδυασμένων και νέων τρόπων μεταφοράς, τη βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών, την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μεταφορών, το σχεδιασμό ενός διαλειτουργικού και υψηλής ποιότητας σιδηροδρομικού δικτύου και τη βελτίωση της περιφερειακής κινητικότητας. Σε ό,τι αφορά στα logistics, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη της Εφοδιαστικής Αλυσίδας υποστηρίζει το στόχο της χώρας να καταστεί ηγετικό κέντρο σε αυτόν τον τομέα, μέσα από την ανάπτυξη υπηρεσιών διαμετακόμισης υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Μεταφορές

Η ελληνική Κυβέρνηση έχει ξεκινήσει, από το Μάιο του 2017, την εκπόνηση του ΕΣΣΜ με στόχο την αναβάθμιση και την επέκταση των υποδομών μεταφορών της χώρας. Πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να αποτελέσει τη βάση για την αειφόρο ανάπτυξη ανταγωνιστικών υποδομών και υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας, μεσοπρόθεσμα (2027) και μακροπρόθεσμα (2037). Συγκεκριμένα, το ΕΣΣΜ θα καθορίσει την αναπτυξιακή στρατηγική του τομέα για τα επόμενα 20 χρόνια, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο ως προς την ενίσχυση των μεσομακροπρόθεσμων αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας.

Το ΕΣΣΜ αποτελεί το κύριο εργαλείο για την υποστήριξη της εθνικής πολιτικής μεταφορών, τόσο σε ό,τι αφορά στον προγραμματισμό των δράσεων, όσο και στην υλοποίησή τους. Προωθεί τη διασύνδεση και ολοκλήρωση όλων των μέσων μεταφοράς (οδικών, σιδηροδρομικών, εναέριων, θαλάσσιων) μέσα από οριζόντιες και κάθετες παρεμβάσεις σε όλα τα επίπεδα διοίκησης.

Συγκεκριμένα, η Στρατηγική Μεταφορών στοχεύει:

- Στην προώθηση της ολοκλήρωσης μέρους των υποδομών του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), οδικών και σιδηροδρομικών και στην περαιτέρω ανάπτυξη/αναβάθμιση του αναλυτικού ΔΕΔ-Μ, με έμφαση στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, αλλά και παρεμβάσεις λιμένων και αεροδρομίων.
- Στην προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και στον εκσυγχρονισμό του συστήματος μεταφορών (σιδηροδρομικές συνδέσεις με τα λιμάνια του βασικού ΔΕΔ-Μ και τα εμπορευματικά κέντρα, οδικές συνδέσεις διευρωπαϊκών λιμανιών και αεροδρομίων της ηπειρωτικής και νησιωτικής χώρας).
- Στη βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών (οδική ασφάλεια, ασφάλεια ναυσιπλοΐας και λιμενι-

κών εγκαταστάσεων, ασφάλεια αεροναυτιλίας).

- Στην ανάπτυξη συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (περιλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών πλωτών οδών και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή της βιώσιμης περιφερειακής/τοπικής κινητικότητας.

- Στην ανάπτυξη συνεκτικού και διαλειτουργικού συστήματος σιδηροδρομικών μεταφορών υψηλής ποιότητας.

- Στην ενίσχυση περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ περιλαμβανομένων των διατροπικών κόμβων.

Εφοδιαστική Αλυσίδα (logistics)

Η Κυβέρνηση αποδίδει πρωταρχική, επίσης, σημασία στην ανάπτυξη του τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας. Στόχος είναι η παροχή αποτελεσματικών, ανταγωνιστικών, αξιόπιστων, πλήρως ολοκληρωμένων, βιώσιμων και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών εφοδιαστικής αλυσίδας, που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

Στο πλαίσιο αυτό, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την εφοδιαστική αλυσίδα, το οποίο πρόκειται να ολοκληρωθεί μέχρι το 2020, υποστηρίζει το στρατηγικό στόχο η Ελλάδα να καταστεί ηγετική δύναμη στον τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Υπογραμμίζεται ότι η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην προσέλκυση εμπορευματικών ροών μέσω των ελληνικών κόμβων logistics. Η πρόοδος αυτή αφορά κυρίως στη διαμετακόμιση αγαθών μέσω των ελληνικών λιμένων και ιδιαίτερα του Λιμένα Πειραιά, σημαντικό τμήμα των οποίων εξάγεται μέσω

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

διεθνών οδών. Η Ελλάδα αποτελεί χώρα διέλευσης εμπορευμάτων μεταξύ Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής, ενώ τα λιμάνια της Βορειοανατολικής Ελλάδας συνδέονται, επίσης, με λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας.

Ο μετασχηματισμός της χώρας σε ηγετική δύναμη στον τομέα των logistics δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την αύξηση των διεθνών εμπορευματικών ροών. Απαιτείται να δοθεί έμφαση στη διαμετακόμιση εμπορευμάτων - και όχι στη μεταφόρτωση - και ειδικότερα στην ανάπτυξη υπηρεσιών υψηλής προ-

στιθέμενης αξίας που μπορούν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας στην Ελλάδα. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών προωθεί την απλούστευση των διαδικασιών διακίνησης εμπορευμάτων και παροχής υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, την ενίσχυση της ροής πληροφορίας για την εφοδιαστική αλυσίδα, τη μέτρηση και τη δημοσίευση του αποτυπώματος άνθρακα της εφοδιαστικής αλυσίδας και την ανάπτυξη πρακτικών στον τομέα της αστικής εφοδιαστικής αλυσίδας.

3.1.2. Ψηφιακή οικονομία

Οι ψηφιακές τεχνολογίες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για το μετασχηματισμό της Ελληνικής οικονομίας προς δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και μπορεί να οδηγήσουν σε μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας, σε ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας ζωής των Ελλήνων πολιτών και της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών. Οι προτεραιότητες της Εθνικής Ψηφιακής Στρατηγικής περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της πρόσβασης χωρίς αποκλεισμούς στις ψηφιακές υποδομές, την επιτάχυνση της μετάβασης στο διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας, την παροχή ενός κατάλληλου νομικού πλαισίου, την οικοδόμηση μιας σύγχρονης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και την παροχή βοήθειας στους οικονομικούς τομείς και στις ΜμΕ ώστε να επωφεληθούν από τα ψηφιακά εργαλεία που ενισχύουν την παραγωγικότητα.

Μια Στρατηγική για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας

Η Κυβέρνηση έχει αναγνωρίσει τις τεράστιες δυνατότητες των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), δημιουργώντας το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης. Το Υπουργείο επεξεργάζεται και εφαρμόζει πολιτικές για την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης στις τεχνολογίες της πληροφορίας και των τηλεπικοινωνιών, την ενίσχυση της οικονομίας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της, προάγοντας ταυτόχρονα την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την ένταξη. Αυτοί οι γενικοί στόχοι εκτίθενται στην Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική (ΕΨΣ) που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2016, δημιουργώντας έναν από οδικό χάρτη για το ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας.

Το Υπουργείο επικεντρώνεται στην ομαλή μετάβαση στη νέα ψηφιακή εποχή, η οποία εξασφαλίζει δίκαιη, ισότιμη, έγκαιρη και αποτελεσματική πρόσβαση στα οφέλη που προβλέπονται από την Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση (4IR) σε όλους τους πολίτες. Η πρόσβαση στα εργαλεία της νέας ψηφιακής εποχής αφορά στον πυρήνα της δημοκρατίας. Έτσι, ο απώτερος στόχος είναι το μέλλον να είναι προσβάσιμο σε όλους. Μια ολοκληρωμένη στρατηγική είναι επίσης απαραίτητη για να διασφαλίσει ότι οι κλάδοι και οι επιχειρήσεις της ελληνικής οικονομίας θα αποκομίσουν όλα τα οφέλη από τη μετάβαση στη 'Βιομηχανία 4.0'. Τα ψηφιακά εργαλεία έχουν επίσης τη δυνατότητα να βελτιώσουν σημαντικά τη λειτουργία της δημόσιας δι-

οίκησης, όπως και τις σχέσεις της με τις επιχειρήσεις και τους πολίτες.

Ψηφιακές υποδομές και υπηρεσίες

Το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, με στοχευμένες παρεμβάσεις κινητοποιεί δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις ύψους 3 δισ. ευρώ προκειμένου η χώρα να περάσει από την εποχή του χαλκού στις οπτικές ίνες, στο βασικό όχημα ανάπτυξης δικτύων νέας γενιάς.

Rural Broadband

Πρόκειται για το έργο εθνικής κλίμακας «Ανάπτυξη Ευρυσυχνικών Υποδομών σε Λευκές Αγροτικές και Απομακρυσμένες Περιοχές», προϋπολογισμού 167 εκατ. €. Ήδη βρίσκεται στο στάδιο της εμπορικής διάθεσης στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα και πολύ σύντομα θα τεθεί σε λειτουργία στην Κεντρική Ελλάδα (με την αδειοδότηση κεραιοσυστημάτων). Σημειώνεται ότι το έργο απέσπασε διεθνή διάκριση στα «European Broadband Awards 2017».

Super Fast Broadband (SFBB)

Το πρόγραμμα αυτό στηρίζεται στη διάθεση κουπονιών για πολύ γρήγορο Internet με σύνδεση οπτικής ίνας ως το σπίτι, για πολίτες και ελεύθερους επαγγελματίες (ΠΔΕ 50 εκατ. ευρώ), με στόχο την ενίσχυση υπηρεσιών πρόσβασης σε υπερυψηλές διαδικτυακές ταχύτητες τουλάχιστον 100 Mbps, άμεσα αναβαθμίσι-

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

με σε 1 Gbps. Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι η η Ε.Ε., για πρώτη φορά, ενέκρινε σύστημα με κουπόνι επιδότησης για ταχύτερες ευρυζωνικές υπηρεσίες.

Ultra Fast Broadband

Ο συνολικός επιλέξιμος προϋπολογισμός της δράσης ανέρχεται σε 300 εκατ. € (δημόσια δαπάνη) και συγχρηματοδοτείται από τα Διαρθρωτικά & Επενδυτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (265.000.000€ προέρχονται από το ΕΤΠΑ, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία 2014-2020» (ΕΠΑνΕΚ) και 35 εκ. € από το ΕΓΤΑΑ, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020).

Έχει ήδη πάρει την έγκριση από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ε.Ε. Τον Ιανουάριο του 2019 πήρε την έγκριση της διυπουργικής επιτροπής ΣΔΙΤ. Πρόκειται για το μεγαλύτερο έργο ΣΔΙΤ, που έχει εγκριθεί, μοχλεύοντας κοινοτικούς πόρους του ΕΣΠΑ και ιδιωτικά κεφάλαια. Αφορά περισσότερους από 2,4 εκατ. πολίτες, που θα αποκτήσουν τη δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο με ταχύτητες τουλάχιστον 100 Mbps μέσω της ανάπτυξης εκτεταμένου δικτύου οπτικών ινών, όσο το δυνατόν πιο κοντά στον τελικό χρήστη.

Ψηφιακές υπηρεσίες για όλους

- Επιχορηγούμενες ευρυζωνικές συνδέσεις για πρωτοετείς φοιτητές σε όλα τα Πανεπιστήμια, ΤΕΙ και ΑΕΙ της χώρας. Η συγκεκριμένη δράση έχει ξεκινήσει από το 2017. Δυνητικά επωφελοούνται 50.000 φοιτητές.

- Παροχή δωρεάν ευρυζωνικής σύνδεσης στους μόνιμους κατοίκους των απομακρυσμένων νησιών της χώρας. Αφορά στην παροχή δημόσιας επιχορήγησης στους μόνιμους κατοίκους νησιών καθώς και στους υπαλλήλους του εν γένει Δημόσιου Τομέα και στο προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας που υπηρετούν σε αυτά, για την απόκτηση ή διατήρηση κινητής (mobile) ή δορυφορικής ευρυζωνικής σύνδεσης στο διαδίκτυο.

Πιλοτικά δίκτυα 5G

Έχουν ήδη υπογραφεί προγραμματικές συμφωνίες με τους δήμους Ζωγράφου, Τρικάλων και Καλαμάτας για την πιλοτική εφαρμογή των τηλεπικοινωνιών πέμπτης γενιάς (5G)-ανάπτυξη μεγάλων υποδομών.

Έξυπνες πόλεις

Στις 20 Μαΐου είναι η καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών στο πλαίσιο ανοικτού διεθνούς ηλεκτρονικού διαγωνισμού για το έργο «Δι-

αμόρφωση Στρατηγικής για τις Έξυπνες πόλεις και υλοποίηση Εθνικού Συστήματος Διαχείρισης Στάθμευσης». Το νέο αυτό έργο, συνολικού προϋπολογισμού 20.480.000 ευρώ (χρηματοδότηση από ΠΔΕ), προσφέρει μια κεντρική υποδομή για να λειτουργήσουν έξυπνα συστήματα ελεγχόμενης στάθμευσης σε Δήμους όλης της χώρας. Δημιουργείται μια κεντρική πλατφόρμα που θα διαχειρίζεται αρχικά τουλάχιστον 20.000 θέσεις ελεγχόμενης στάθμευσης με δυνατότητα επέκτασης σε άλλες εφαρμογές, όπως έξυπνος οδο φωτισμός, έξυπνοι κάδοι και απορριμματοφόρα, συλλογή και διαχείριση δεδομένων κίνησης στους δρόμους.

Χρηματοδότηση της ψηφιοποίησης

Η χρηματοδότηση της ψηφιακής μετάβασης απαιτεί την κινητοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων. Κρίσιμος είναι ο ρόλος των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων. Για παράδειγμα, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ψηφιακή Σύγκλιση» ολοκληρώθηκε με απόλυτη επιτυχία και πλήρη απορρόφηση πόρων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης της ΕΕ. Με τη χρηματοδότησή του έχουν υλοποιηθεί σημαντικά έργα που θα αλλάξουν τη λειτουργία του κράτους, θα συμβάλουν στη βελτίωση των υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη βασικών υποδομών και θα δημιουργήσουν συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης. Όσον αφορά στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ψηφιακής σύγκλισης, η ελληνική Κυβέρνηση θα δημιουργήσει ένα εθνικό ταμείο ψηφιακής σύγκλισης, το οποίο θα προωθεί κατά κύριο λόγο τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας και την ψηφιακή ισοτιμία για όλους τους πολίτες.

Ένα κατάλληλο νομικό πλαίσιο

Συγκεκριμένα παραδείγματα ενεργειών της ελληνικής Κυβέρνησης περιλαμβάνουν:

- Την υιοθέτηση της οδηγίας NIS σχετικά με την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο.

- Τη νομοθεσία σχετικά με τη χορήγηση αδειών νόμιμης λειτουργίας τηλεοπτικών καναλιών. Τα επόμενα δέκα χρόνια, το ελληνικό Δημόσιο θα εισπράξει τουλάχιστον 175 εκατ. ευρώ από τις άδειες, ενώ έχουν εξασφαλιστεί για το δημόσιο ταμείο 140 εκατ. ευρώ από το φόρο διαφήμισης. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζονται οι θέσεις εργασίας στους τηλεοπτικούς σταθμούς (400 θέσεις ανά σταθμό), ενώ έχουν τεθεί αυστηρές προϋποθέσεις για τη διατήρηση κάθε τηλεοπτικής άδειας.

- Από το Φεβρουάριο του 2019 ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας, η ΕΡΤ, έχει το δικό του ολοκλη-

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

ρωμένο ψηφιακό δίκτυο πομπών, εξοικονομώντας 1,6 εκατ. ευρώ ετησίως από την καταβολή τιμήματος στον ψηφιακό πάροχο δικτύου (Digea).

Για μια δυναμική ηλεκτρονική διακυβέρνηση

Σύστημα Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων (ΣΗΔΕ)

Πρόκειται για το πιο σημαντικό έργο ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που έχει σχεδιαστεί από Έλληνες επιστήμονες, προϋπολογισμού 19,3 εκατ. ευρώ. Το έργο καταργεί το χαρτί σε όλους τους δημοσίους φορείς, αφού τα έγγραφα θα διακινούνται ηλεκτρονικά με απομακρυσμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, και μαζί με το ΣΥΖΕΥΞΙΣ II επιτυγχάνουν εξοικονόμηση 480 εκ. ευρώ ετησίως. Παράλληλα, το ΣΗΔΕ οδηγεί στην πάταξη της γραφειοκρατίας, την ενίσχυση της διαφάνειας και σε αλλαγή της αντίληψης των πολιτών για το δημόσιο.

Ψηφιακό ΓΕΜΗ

Ψηφιοποιούνται οι υπηρεσίες του ΓΕΜΗ με αυτοματοποιημένη παροχή δικαιολογητικών (web services) και κατάθεση ισολογισμών με ψηφιακές υπογραφές. Θα παρέχονται δωρεάν 130.000 Ψηφιακές Υπογραφές προς επιχειρήσεις που υποβάλλουν ισολογισμούς.

ΣΥΖΕΥΞΙΣ II

Το ΣΥΖΕΥΞΙΣ II-Υποδομές ασφάλειας/Τηλεφωνίας/Τηλεδιάσκεψης/Καλωδίωσης αναμένεται να υλοποιηθεί το Β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Το έργο θα έχει τριετή ορίζοντα ολοκλήρωσης και θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ και από εθνικούς πόρους. Με το ΣΥΖΕΥΞΙΣ II, οι δημόσιες υπηρεσίες θα μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους ταχύτερα και με χαμηλότερο κόστος, διευκολύνοντας ταυτόχρονα τις συναλλαγές των πολιτών με το Δημόσιο. Μέσα από την υλοποίησή του, αναμένεται δραστική μείωση των ετήσιων τηλεπικοινωνιακών δαπανών του ελληνικού Δημοσίου έως €100 εκατ.

Αντικείμενο του ΣΥΖΕΥΞΙΣ II αποτελεί η τεχνολογική αναβάθμιση των υποδομών του ελληνικού Δημοσίου και η παροχή δικτυακών υπηρεσιών, που θα εξασφαλίζουν γρήγορη ευρυζωνική σύνδεση, ικανή να εξυπηρετήσει τις σύγχρονες ανάγκες ενός ψηφιακού Δημοσίου. Το ΣΥΖΕΥΞΙΣ II θα εξασφαλίζει ευρυζωνική κάλυψη σε περίπου 34.000 δημόσια κτίρια, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων. Επίσης, θα εξασφαλίσει την παροχή ευρυζωνικών συνδέσεων σε 375 ασύρματα σημεία πρόσβασης για το κοινό (public

hotspots). Στόχος είναι, μάλιστα, να υπάρξει πλήρης αξιοποίηση των 68 Μητροπολιτικών Ευρυζωνικών Δικτύων Οπτικών Ινών (ΜΑΝ).

Το έργο θα επιτρέψει υψηλές ταχύτητες σύνδεσης έως 1 Gbps σε δημόσιους φορείς, δίνοντας τους τη δυνατότητα ασφαλούς χρήσης βίντεο, τηλεσυνεργασίας και mobile τεχνολογιών. Ταυτόχρονα, η υλοποίηση του ΣΥΖΕΥΞΙΣ II θα ανοίξει το δρόμο για παροχή νέων τηλεματικών υπηρεσιών. Μέσα από το δίκτυο αυτό, θα εξυπηρετηθούν 34.000 περίπου σημεία/κτίρια του Δημόσιου Τομέα (από 4.500 περίπου σημεία που καλύπτονται σήμερα από το ΣΥΖΕΥΞΙΣ I).

Ένα κλειδί για την ανταγωνιστικότητα του ιδιωτικού τομέα

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει επίσης να αποτελέσει προτεραιότητα, καθώς είναι το κλειδί για την αποκατάσταση και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς του.

Ένα παράδειγμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός του γεωργικού τομέα με προϋπολογισμό 33,5 εκατ. ευρώ. Ένα έργο πρότυπο, τομή στη καθημερινότητα του Έλληνα αγρότη, που υποστηρίζει την Εθνική Υποδομή Ευφυούς Γεωργίας. Πρόκειται για μια τεχνολογική πλατφόρμα συλλογής δεδομένων σχετικών με την αγροτική παραγωγή (δεδομένων για το έδαφος, την καλλιέργεια, την ατμόσφαιρα, το νερό, την αγροτική εκμετάλλευση) με στόχο να καταστεί πιο αποτελεσματικό το έργο του αγρότη, να μειωθεί το κόστος παραγωγής και να αυξηθεί η απόδοση της καλλιέργειάς του. Χώρες, όπως η Κύπρος, η Αίγυπτος και η Σερβία, έχουν εκδηλώσει έντονο ενδιαφέρον να εφαρμόσουν την ελληνική πλατφόρμα.

Ενιαία Ψηφιακή Πύλη

Η Ελληνική Κυβέρνηση, προκειμένου να παρέχει αποτελεσματικά στις επιχειρήσεις ψηφιακές υπηρεσίες, ενέκρινε τη θέση για τη δημιουργία μιας ενιαίας ψηφιακής πύλης η οποία θα παρέχει on-line πληροφορίες, διαδικασίες, βοήθεια και υπηρεσίες επίλυσης προβλημάτων σε πολίτες και επιχειρήσεις. Η ενιαία ψηφιακή πύλη θα ενσωματώσει αρκετά δίκτυα και υπηρεσίες που έχουν δημιουργηθεί σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο για να βοηθήσουν τους πολίτες και τις επιχειρήσεις στις διασυννοριακές τους δραστηριότητες. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται τα ευρωπαϊκά κέντρα καταναλωτών, το SOLVIT, το γραφείο υποστήριξης για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, το Europe Direct και το δίκτυο Enterprise Europe Network. Η διεπαφή χρήστη θα είναι φιλική προς το χρήστη και θα είναι διαθέσιμη σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και θα διασφαλίζει την κεντρική πρόσβαση των

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

πολιτών και των επιχειρήσεων της ΕΕ στις πληροφορίες που χρειάζονται για να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, την κινητικότητα στην ΕΕ καθώς και την πλήρη πρόσβαση σε διαδικτυακές διαδικασίες χωρίς διακρίσεις. Το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί το δεύτερο τρίμηνο του 2022.

Επένδυση στην Πολιτική του Διαστήματος

Η Κυβέρνηση ίδρυσε το Ελληνικό Διαστημικό Οργανισμό και το Συμβούλιο Διαστημικής Πολιτικής, με στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση του δικαιώματος που έχουμε ως χώρα στο διαστημικό φάσμα, το οποίο αξιοποιούσαμε στο παρελθόν από κοινού με την Κύπρο, αλλά είχαμε απεμπολήσει τα τελευταία χρόνια.

Με την απόφαση αυτή, συγκροτείται ένα πλαίσιο στήριξης της εγχώριας ακαδημαϊκής και επιχειρηματικής κοινότητας, που παράγει διαστημικές εφαρμογές και προϊόντα. Με την κατασκευή, εκτόξευση και λειτουργία συστοιχίας 11 μικροδορυφόρων (δράση προϋπολογισμού 24.000.000€) προσφέρονται υπηρεσίες στη γεωργία και στη δασοκομία, στη διαχείριση κινδύνων, στην ενίσχυση της ναυτιλίας, της ασφάλειας, της διαχείρισης φυσικών πόρων, κ.ά.

Στις 5 Φεβρουαρίου 2019 τέθηκε ειδικότερα σε τροχιά ο δορυφόρος επικοινωνιών Hellas Sat 4, ο οποίος εκτοξεύτηκε από τη γαλλική Γουιάνα και ο έλεγχος θα γίνεται από τα γραφεία της Hellas Sat στο

Κορωπί και στη Λευκωσία. Πλέον η Ελλάδα, διπλασιάζει το διαστημικό της φάσμα.

Στο γενικότερο αυτό πλαίσιο, ιδρύεται ESA BIC στην Ελλάδα, προσφέροντας υποστήριξη σε νέους επιχειρηματίες, ώστε να αξιοποιήσουν τεχνολογίες που έχουν αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος για τη δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Η Ελλάδα συνεργάζεται επίσης με διεθνείς διαστημικούς οργανισμούς. Η συνεργασία της χώρας μας (υπογραφή συμφώνου συνεργασίας με Γαλλία, Αγγλία, Ρουμανία, Μεξικό) περιλαμβάνει τον ακαδημαϊκό και τον βιομηχανικό τομέα κυρίως όμως τις εφαρμογές του διαστήματος προς όφελος των πολιτών.

Συνεργασία έχει επίσης αναπτυχθεί και με τη NASA στο πλαίσιο διεθνούς αποστολής στη Σελήνη. Για πρώτη φορά η Ελλάδα συμμετέχει επίσημα ως χώρα σε μία διεθνή αποστολή, στην οποία έχουν κατατεθεί 14 προτάσεις από ελληνικούς ακαδημαϊκούς οργανισμούς, ερευνητικά κέντρα και εταιρείες για περαιτέρω αξιολόγηση.

Συνολικά, η εθνική πολιτική για το διάστημα συνιστά μια στρατηγική επένδυση για τη χώρα με ισχυρό αναπτυξιακό πρόσημο καθώς αποτελεί τομέα με ιδιαίτερα ισχυρά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και ισχυρές θετικές εξωτερικές επιδράσεις στην οικονομία, την απασχόληση και την ποιότητα ζωής των πολιτών όλης της χώρας.

3.1.3. Ενεργειακές υποδομές

Μια σειρά από στρατηγικά έργα, δομικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές ενέργειας, στο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο, καθώς και καινοτόμες δράσεις, πρόκειται να καταστήσουν την Ελλάδα βασικό πόλο για νέες επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ξεχωρίζουν, ειδικότερα, η νέα στρατηγική για την ανάπτυξη των ΑΠΕ, ο μετασχηματισμός των εγχώριων αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, η υλοποίηση σημαντικού αριθμού έργων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και κομβικά έργα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Όλα τα παραπάνω αποτελούν καταλύτη για την προσέλκυση νέων επενδύσεων, ενώ αναμένεται να τονώσουν την εγχώρια παραγωγή και τη βιομηχανία μέσω της μείωσης του ενεργειακού κόστους και κατ' επέκταση του κόστους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της διείσδυσης των ΑΠΕ στο 30% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας έως το 2030 (μερίδιο τουλάχιστον 50% στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2030), είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν έργα ύψους περίπου 3 δισ. ευρώ έως και το 2020 και πλέον των 5,5 δισ. ευρώ έως το 2030. Ταυτόχρονα, η επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου σε ολόκληρη τη χώρα, εκτός από σημαντικό αναπτυξιακό έργο που συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, θα συνεισφέρει σε αισθητή μείωση του ενεργειακού κόστους για τους καταναλωτές, αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα των μικρών επιχειρήσεων και των μικρών βιομηχανιών που χρησιμοποιούν θερμική ενέργεια. Επίσης, η ενίσχυση των έργων μεταφοράς και αποθήκευσης φυσικού αερίου και η σημαντική αύξηση της δυναμικότητας διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας της Ελλάδας με γειτονικές χώρες αναμένεται να συνεισφέρει στη μείωση του κόστους ηλεκτρισμού, συμβάλλοντας στην ανταγωνιστικότητα της εγχώριας βιομηχανίας και των τοπικών επιχειρήσεων, οι οποίες θα είναι πλέον σε θέση να προσφέρουν φθηνότερα προϊόντα και να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει επίσης, καταρτίσει το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα.

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

Η ενεργειακή βιομηχανία στην Ελλάδα διαθέτει σημαντικό δυναμικό που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας σύγχρονης και ανταγωνιστικής αγοράς και στη μείωση του ενεργειακού κόστους. Ταυτόχρονα, η ασφάλεια του εφοδιασμού και η διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας παραμένουν βασική προτεραιότητα και σημαντικό εργαλείο γεωπολιτικής αναβάθμισης της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι κυβερνητικές προτεραιότητες στον τομέα της ενέργειας είναι:

- Η σαφής δέσμευση για περιορισμό των αερίων θερμοκηπίου, εκπληρώνοντας τους εθνικούς και κοινοτικούς στόχους για τις εκπομπές, με την αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και εξοικονόμηση μέσω ενεργειακής αναβάθμισης του κτηριακού αποθέματος.

- Η αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (ΑΠΕ) με στόχο την επίτευξη των εθνικών και ευρωπαϊκών στόχων. Ειδικότερα, στόχος είναι η διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας να είναι τουλάχιστον 30% έως το 2030, ενώ το ακριβές ποσοστό διείσδυσης των ΑΠΕ θα καθοριστεί μετά την ολοκλήρωση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, το οποίο θα οριστικοποιηθεί μέχρι το τέλος του 2018.

- Μέτρα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας, ιδίως στον κτηριακό τομέα (νοικοκυριά και δημόσιος τομέας),-στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και στο βιομηχανικό τομέα.

- Προσαρμογή των εγχώριων αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου στις απαιτήσεις του ευρωπαϊκού θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου (Οδηγίες, Κανονισμοί κ.α.) π.χ. εφαρμογή Μοντέλου Στόχου (Target Model) με στόχο την ενίσχυση του ανταγωνισμού και της διαφάνειας.

- Μείωση της ενεργειακής εξάρτησης μέσω της ορθολογικής και βιώσιμης εκμετάλλευσης των εγχώριων πηγών ενέργειας και των διαφοροποιημένων διασυνδέσεων.

- Συμβολή στην περιφερειακή ανάπτυξη μέσω της αποκεντρωμένης παραγωγής και της συμμετοχής των καταναλωτών (νοικοκυριά, επιχειρήσεις, δήμοι και κοινότητες ενέργειας) στην παραγωγή και στις αγορές ενέργειας.

- Επίτευξη εύλογου και προσιτού κόστους παραγωγής και πώλησης ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών.

- Αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

- Μετατροπή της χώρας σε κόμβο μεταφοράς ενέργειας.

- Μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ορυκτών πρώτων υλών.

- Ικανοποίηση της ανάγκης για ορυκτές πρώτες

ύλες με ελάχιστο κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος.

Δράσεις πολιτικής υπό υλοποίηση

Σημαντικός αριθμός δράσεων βρίσκονται επί του παρόντος σε εφαρμογή, όπως είναι: **α)** η διασύνδεση των μη διασυνδεδεμένων νησιών με την ηπειρωτική χώρα, **β)** η μεταρρύθμιση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, **γ)** η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου αδειοδότησης για τις ΑΠΕ, **δ)** η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και **ε)** η ενίσχυση της εκμετάλλευσης ορυκτών πρώτων υλών.

Παράλληλα, ξεκίνησε η διαδικασία για την εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα μέχρι το 2030. Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα θα λάβει υπόψη τις προαναφερθείσες προτεραιότητες, καθώς και στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, όπως ορίζονται από τις ενεργειακές και κλιματικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πρώτη έκδοση του Σχεδίου αναμένεται το 4ο τρίμηνο του 2018 ενώ η τελική έκδοση πρόκειται να δημοσιευθεί το 2019 μετά από διαβουλεύσεις με την ΕΕ.

Διασύνδεση των μη διασυνδεδεμένων νησιών

Η διασύνδεση των νησιών των Κυκλάδων με την ηπειρωτική χώρα έχει ήδη ξεκινήσει ενώ σειρά έχει η Κρήτη. Η διασύνδεση των νησιών των Κυκλάδων θα έχει πολλαπλά οφέλη, καθώς **α)** θα επιτρέψει τον παροπλισμό των παλαιών ρυπογόνων πετρελαιικών μονάδων που χρησιμοποιούνται σήμερα στα περισσότερα ελληνικά νησιά, **β)** θα μειώσει δραστικά το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, **γ)** θα μετριάσει περαιτέρω τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, **δ)** θα βελτιώσει την ποιότητα του αέρα σε τοπικό επίπεδο, **ε)** θα συμβάλει στην επίτευξη των εθνικών στόχων του 2030 για τις ατμοσφαιρικές εκπομπές, **στ)** θα επιτρέψει μεγαλύτερη διείσδυση των ΑΠΕ στο ηλεκτρικό δίκτυο (για τα δίκτυα που παραμένουν απομονωμένα αυτό επιτυγχάνεται με την εγκατάσταση και λειτουργία καινοτόμων υβριδικών συστημάτων) και **ζ)** θα βελτιώσει την τουριστική δραστηριότητα μέσω της βελτίωσης των συνθηκών στο φυσικό περιβάλλον. Πρέπει να σημειωθεί ότι δραστηριοποιείται ήδη ομάδα εργασίας με ευθύνη της ΡΑΕ που εξετάζει την οικονομική σκοπιμότητα της διασύνδεσης των μη διασυνδεδεμένων νήσων με την ηπειρωτική χώρα. Η διασύνδεση των μη διασυνδεδεμένων νήσων, ιδιαίτερα της Κρήτης έως το 2023, θα επιτρέψει, επίσης, την επέκταση της χονδρικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και θα μειώσει σημαντικά το κόστος των Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας που χρεώνονται στους καταναλωτές μέσω των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος.

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

Νέο καθεστώς στήριξης των ΑΠΕ και ενίσχυση της τοπικής παραγωγής ΑΠΕ

Ο Ν. 4414/2016 αναθέωρησε το νομικό πλαίσιο που διέπει τον τομέα των ΑΠΕ με την εισαγωγή ενός νέου καθεστώτος στήριξης για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και από μονάδες συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής απόδοσης (HECHP), μέσω παροχής λειτουργικής ενίσχυσης. Στόχος του νέου πλαισίου είναι να επιτευχθεί η ενσωμάτωση και η συμμετοχή των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας σε μια καλύτερη βάση κόστους/οφέλους, με μικρότερη εξάρτηση από τις υψηλές κρατικές επιδοτήσεις και προς όφελος της κοινωνίας. Επίσης, σύμφωνα με το Ν.4414/2016, οι νέες μονάδες ΑΠΕ πρόκειται να εγκαθίστανται μέσω διαγωνισμών. Στο πλαίσιο αυτό, έχει προγραμματιστεί έως το έτος 2020 και υλοποιείται η προκήρυξη διαγωνιστικών διαδικασιών για την εγκατάσταση νέων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ ύψους 2600 MW.

Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι το νομοθετικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ ενισχύει την τοπική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του «προγράμματος net metering» με το οποίο συμψηφίζεται η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από τη μονάδα ΑΠΕ με την καταναλισκόμενη, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος για τους καταναλωτές. Παράλληλα, έχει ολοκληρωθεί η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου και σύγχρονου θεσμικού πλαισίου σχετικά με την ανάπτυξη του καινοτόμου και ελπιδοφόρου θεσμού των ενεργειακών κοινοτήτων στην Ελλάδα.

Αναδιάρθρωση της εγχώριας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας

Οι απαραίτητες νομοθετικές παρεμβάσεις για τη μεταρρύθμιση της εγχώριας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας έχουν ολοκληρωθεί. Οι παρεμβάσεις αυτές θα ενισχύσουν τις διαδικασίες σύζευξης της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας με τις αγορές άλλων γειτονικών χωρών της ΕΕ που είναι διασυνδεδεμένες με την Ελλάδα σύμφωνα και με τις απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού Μοντέλου Στόχου (Target Model).

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) προχωρούν στη νέα φάση στο σχεδιασμό της εφαρμογής του Μοντέλου Στόχου (Target Model) στην ελληνική χονδρική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Κεντρικοί στόχοι της υλοποίησης είναι η προώθηση της διαφάνειας στην αγορά και της ασφάλειας των συναλλαγών για τους παραγωγούς και τους προμηθευτές, η δημιουργία ενός προβλέψιμου και σταθερού περιβάλλοντος για νέες επενδύσεις, η ενίσχυση των συστημάτων απόκρι-

σης/ζήτησης (demand response), καθώς και η ενσωμάτωση των μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Στο πλαίσιο αυτό γίνεται εφικτή η διεξαγωγή συναλλαγών σε τέσσερις αγορές: α) στην ενεργειακή χρηματοπιστωτική αγορά (προθεσμιακή αγορά), β) στην αγορά της επόμενης ημέρας, γ) στην ενδομερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας² που θα τεθούν σε εφαρμογή από το Ελληνικό Χρηματιστήριο Ενέργειας Α.Ε. και δ) στην αγορά εξισορρόπησης που θα λειτουργεί από τον Ανεξάρτητο Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ Α.Ε.).

Συνολικά, οι παραπάνω παρεμβάσεις προβλέπεται να ενισχύσουν καταλυτικά την ανταγωνιστικότητα της χονδρικής και λιανικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, προσφέροντας προσιτές τιμές ηλεκτρικής ενέργειας τόσο για τους βιομηχανικούς όσο και για τους οικιακούς καταναλωτές. Παράλληλα, με την εισαγωγή του Μοντέλου Στόχου -και λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ για την περίπτωση του λιγνίτη- η Κυβέρνηση προωθεί το άνοιγμα της παραγωγής λιγνίτη και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη στον ανταγωνισμό, προχωρώντας ταυτόχρονα στις απαραίτητες παρεμβάσεις, ώστε η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε να παραμείνει ανεξάρτητη και να καταστεί πλήρως βιώσιμη και ανταγωνιστική στη νέα αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Παράλληλα σημειώνεται ότι οι ελληνικές αρχές, το Σεπτέμβριο του έτους 2019, καλούνται να αξιολογήσουν τη λειτουργία των νέων αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο του Μοντέλου Στόχου (Target Model), συμπεριλαμβανομένης της ενεργειακής χρηματοπιστωτικής αγοράς, την ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μέτρων σχετικά με την ικανότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη, την επίδραση του μηχανισμού πώλησης προθεσμιακών προϊόντων στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (μηχανισμός NOME), την εξέλιξη των μεριδίων λιανικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και την ενδεχόμενη ανάγκη εναλλακτικών πολιτικών ή/και διαρθρωτικών μέτρων με γενικό στόχο τη μεγιστοποίηση του οφέλους για τους καταναλωτές.

Έργα υποδομής

Η αναδιάρθρωση της εγχώριας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας θα συνοδεύεται από μεγάλα έργα υποδομής.

Ξεχωρίζουν ειδικότερα:

- Η αντικατάσταση όλων των παλαιών μετρητικών διατάξεων ηλεκτρικής ενέργειας με «έξυπνους»

² Σύμφωνα με το νόμο 4425/2016, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 4512/2018, ο ελληνικός Διαχειριστής της Αγοράς Ηλεκτρισμού, η ΛΑΓΗΕ Α.Ε., καθίσταται μέτοχος

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

μετρητές (μέχρι το 2030).

- Η διασύνδεση των μη διασυνδεδεμένων νησιών με την ηπειρωτική χώρα (ιδίως της Κρήτης).
- Η νέα γραμμή διασύνδεσης μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας (έργο Μαρίτσα - Νέα Σάντα).

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα νέα έργα διασύνδεσης αναμένεται να αυξήσουν την τρέχουσα διασυνδετική ισχύ (NTC – Net Transfer Capacity) από περίπου 2000 MW σε περισσότερα από 3000 MW.

Η νέα αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και η ανάπτυξη των έξυπνων μετρητών παρέχουν την ευκαιρία στους καταναλωτές να συμμετάσχουν στην αγορά (demand response), ενώ οι ενεργειακές κοινότητες αναμένεται να δραστηριοποιηθούν τόσο στην αποκεντρωμένη παραγωγή όσο και στην προμήθεια ενέργειας. Οι νέες αυτές δυνατότητες θα έχουν θετική επίδραση στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας.

Μέτρα ενεργειακής απόδοσης

Ένα καθεστώς υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης -που απευθύνεται σε προμηθευτές ενέργειας (φυσικού αερίου, πετρελαιοειδών, ηλεκτρικής ενέργειας) συμπεριλαμβανομένου και του τομέα των μεταφορών- τέθηκε σε εφαρμογή τον Ιανουάριο του 2017. Το νέο καθεστώς απαιτεί από τα υπόχρεα μέρη να υλοποιήσουν παρεμβάσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης στη βάση ενός ετήσιου στόχου και του μεριδίου αγοράς τους. Επίσης, η πρόσφατη εφαρμογή της πολιτικής ενεργειακών ελέγχων συνιστά σημαντικό βήμα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης του τομέα της βιομηχανίας στην Ελλάδα. Η πολιτική αυτή παρέχει την ευκαιρία στους προμηθευτές να συνεργαστούν με τις βιομηχανικές επιχειρήσεις με αντικείμενο τη διενέργεια ενεργειακών ελέγχων και τον/την από κοινού σχεδιασμό/εφαρμογή συστήματος ενεργειακής απόδοσης. Όσον αφορά στον κτηριακό τομέα, όπου υφίστανται τεράστιες δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας, δίνεται έμφαση στην αναβάθμιση του υφιστάμενου κτηριακού αποθέματος (από το 2010 είναι περιορισμένος ο αριθμός νέων οικοδομών) σύμφωνα με τις νέες υποχρεώσεις ενεργειακής απόδοσης (π.χ. βελτιώσεις στη θερμομόνωση).

Παράλληλα, είναι σε εξέλιξη στοχευμένες δράσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης: α) η υλοποίηση του προγράμματος «Εξοικονομώ κατ' οίκον II» για την ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών, β) η ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων, γ) η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των ΜμΕ, δ) η ενίσχυση και η ανάπτυξη έργων τηλεθέρμανσης και ε) η υποχρεωτική ποσόστωση με πιο αποδοτικά, από ενεργει-

ακή άποψη, οχήματα στο δημόσιο τομέα.

Ανάπτυξη του δικτύου φυσικού αερίου και ενίσχυση των υποδομών φυσικού αερίου

Βασικός στρατηγικός στόχος σε ό,τι αφορά στη χρήση του φυσικού αερίου στην Ελλάδα είναι η επέκταση της χρήσης του για θέρμανση και ειδικότερα η αύξηση της χρήσης στον κτηριακό τομέα (οικιακός και τριτογενής τομέας), συμπεριλαμβανομένης της χρήσης για σκοπούς ψύξης. Ιδιαίτερη, επίσης, προσοχή θα δοθεί στη διείσδυση των συστημάτων κεντρικής θέρμανσης, καθώς και στην αύξηση της χρήσης φυσικού αερίου για θέρμανση/ψύξη στη βιομηχανία.

Η επέκταση των υφιστάμενων δικτύων διανομής φυσικού αερίου στην Αττική, τη Θεσσαλία και τη Θεσσαλονίκη θα πραγματοποιηθεί μέχρι το 2021, ενώ προγραμματίζεται μέχρι το τέλος του ίδιου έτους η κατασκευή δικτύων διανομής φυσικού αερίου σε νέες γεωγραφικές περιοχές και ειδικότερα στην Κεντρική Ελλάδα, την Κεντρική Μακεδονία και την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη. Επίσης, σχεδιάζεται η ανάπτυξη υποδομών διανομής CNG (συμπιεσμένου φυσικού αερίου) σε επιλεγμένες περιοχές για την προμήθεια απομακρυσμένων καταναλωτών και πρατηρίων καυσίμων φυσικού αερίου.

Σε ό,τι αφορά στη χρήση του φυσικού αερίου στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, που είναι ο κύριος τομέας της κατανάλωσης (~ 65%), οι σχετικές τάσεις θα εξαρτηθούν από δύο παράγοντες: α) τη λειτουργία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και β) τις μελλοντικές επενδύσεις στον τομέα του φυσικού αερίου. Εκτιμάται ότι η μελλοντική κατανάλωση στον τομέα του φυσικού αερίου πρόκειται να κυμανθεί ανάλογα με τις εξελίξεις σχετικά με τη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας, το κόστος προμήθειας φυσικού αερίου, τη διείσδυση των ΑΠΕ, και το ενεργειακό ισοζύγιο μέσω των διασυνδέσεων.

Η επέκταση της χρήσης φυσικού αερίου υποστηρίζεται, επίσης, από μεταρρυθμίσεις στην αγορά λιανικής, όπως ο διαχωρισμός των εταιρειών διανομής και των εταιρειών προμήθειας. Η πλήρης απελευθέρωση της λιανικής αγοράς αερίου αναμένεται να ενισχύσει το ενδιαφέρον για δημιουργία νέων εταιρειών προμήθειας φυσικού αερίου, οδηγώντας σε ένα πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον προς όφελος των καταναλωτών. Ο Κανονισμός Διαχείρισης Δικτύου Διανομής και ο Κώδικας Προμήθειας έχουν ήδη εκδοθεί, ενώ ο Κανονισμός Αδειών αναμένεται να ολοκληρωθεί κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2018.

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

Ενδεικτικά, έχουν ολοκληρωθεί οι ακόλουθες ενέργειες για την απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου: α) το πρόγραμμα δημοπράτησης φυσικού αερίου (gas release program) που ξεκίνησε μέσω των ηλεκτρονικών δημοπρασιών της ΔΕΠΑ για την περίοδο 2017-2020, β) η ενσωμάτωση στο ελληνικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κανονισμών για τα συστήματα μεταφοράς φυσικού αερίου και γ) η ανάπτυξη/λειτουργία μιας οργανωμένης αγοράς φυσικού αερίου που περιλαμβάνει μια αγορά εξισορρόπησης. Επίσης η ελληνική πολιτεία λαμβάνει μέτρα για το άνοιγμα της αγοράς φυσικού αερίου μέσω του εταιρικού μετασχηματισμού της ΔΕΠΑ σε ΔΕΠΑ Υποδομών και ΔΕΠΑ Εμπορίας, διαδικασία που θα εκκινήσει τον Οκτώβριο του 2018 και θα ολοκληρωθεί το Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Παράλληλα η προκήρυξη του διαγωνισμού για την πώληση μεριδίου 50% συν μια μετοχή του Δημοσίου της εμπορικής δραστηριότητας της ΔΕΠΑ θα εκκινήσει τον Νοέμβριο 2018 και θα ολοκληρωθεί το φθινόπωρο του 2019 (Σεπτέμβριος 2019), ενώ κατόπιν της ολοκλήρωσης αυτού, το Νοέμβριο του 2019, θα ακολουθήσει η προκήρυξη του διαγωνισμού για την πώληση μεριδίου 14% του Δημοσίου της ΔΕΠΑ Υποδομών.

Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα εφαρμόζει σταδιακά στην αγορά φυσικού αερίου το μοντέλο στόχο, όπως αυτό περιγράφεται από το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, ώστε να επιτευχθεί η δημιουργία και η λειτουργία μιας αποτελεσματικής χονδρικής αγοράς φυσικού αερίου.

Κύρια βήματα σε αυτή την κατεύθυνση είναι η πλήρης ευθυγράμμιση με το σχετικό ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, η δημιουργία και λειτουργία ενός εικονικού σημείου συναλλαγών, η δημιουργία και λειτουργία μιας πλατφόρμας αγοράς εξισορρόπησης, η λειτουργία μιας ρυθμιζόμενης αγοράς και η διαπραγμάτευση ευρέος φάσματος προϊόντων φυσικού αερίου, καθώς και η αναβάθμιση του τερματικού σταθμού LNG της Ρεβυθούσας με την ολοκλήρωση της επέκτασής της.

Επιπλέον, σημαντικό στοιχείο είναι και ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής εθνικού και διεθνούς ενδιαφέροντος, κυρίως για την ενίσχυση της επέκτασης των συστημάτων μεταφοράς φυσικού αερίου στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο.

Ξεχωρίζουν:

- Ο υπό κατασκευή Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου (TAP).
- Ο ελληνοβουλγαρικός αγωγός φυσικού αερίου (IGB).
- Ο νέος τερματικός σταθμός Υδροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ) στην Αλεξανδρούπολη.
- Ο αγωγός φυσικού αερίου ανατολικής Μεσογείου (EastMed).

- Η αναβάθμιση του τερματικού σταθμού ΥΦΑ της Ρεβυθούσας.

- Η διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας Κόμβου Φυσικού Αερίου.

Τέλος, επισημαίνεται ότι καταγράφεται σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον στην Ελλάδα από ιδιωτικούς φορείς, όπως αποδεικνύεται από το ενδιαφέρον μεγάλων ενεργειακών ομίλων, στην ιδιωτικοποίηση του ΔΕΣΦΑ και στην επέκταση του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα (χονδρική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, οικιακός τομέας, τομέας των μεταφορών).

Βιώσιμη εκμετάλλευση/εξερεύνηση ορυκτών πρώτων υλών και ενεργειακών ορυκτών

Οι ορυκτές πρώτες ύλες και τα ενεργειακά ορυκτά αποτελούν αδιαμφισβήτητα μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας. Υποστηρίζουν τη μεταποιητική βιομηχανία, την οικοδομή και τη γεωργία και εξασφαλίζουν τον ενεργειακό εφοδιασμό τόσο με παραδοσιακά καύσιμα (λιγνίτη) όσο και με ανανεώσιμες πηγές (γεωθερμική ενέργεια). Η εξόρυξη ορυκτών μπορεί ωστόσο να έχει αντίκτυπο στο τοπίο, στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής των πληθυσμών που ζουν στις γύρω περιοχές. Στόχος είναι η ελαχιστοποίηση των σχετικών οχλήσεων με την εφαρμογή μιας περιβαλλοντικά υπεύθυνης πολιτικής για τον ορυκτό πλούτο σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Εκτός από τη διαδικασία υποβολής προσφορών για την εκμετάλλευση/εξερεύνηση υπεράκτιων περιοχών υδρογονανθράκων, τέθηκε σε εφαρμογή το νέο θεσμικό πλαίσιο για τη λατομική δραστηριότητα. Με το πλαίσιο αυτό, μεταρρυθμίζεται συνολικά η νομοθεσία για όλες τις κατηγορίες λατομικών ορυκτών. Ακολούθησε αντίστοιχη νομοθετική παρέμβαση στη γεωθερμική ενέργεια με στόχο την κινητοποίηση των επενδύσεων και ιδίως στην εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας χαμηλής ενθαλπίας για χρήσεις στη γεωργία και στη θέρμανση κτιρίων.

Επικείμενες δράσεις και μεσομακροπρόθεσμος ενεργειακός σχεδιασμός

Πέρα από τις προαναφερθείσες μεταρρυθμίσεις, πολιτικές και δράσεις, το υπό διαμόρφωση «Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα» θα περιλαμβάνει μια σειρά από παρεμβάσεις με βραχυπρόθεσμη έως και μεσοπρόθεσμη εμβέλεια. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν να αναφερθούν ενδεικτικά τα ακόλουθα πεδία.

Ενεργειακό μείγμα

- Διασφάλιση ασφάλειας εφοδιασμού και περιορισμός ενεργειακής εξάρτησης με παράλληλη αρ-

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

μονική λειτουργία των αγορών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας που θα διαθέτουν προσιτά ενεργειακά προϊόντα.

- Διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου παραγωγής λιγνίτη προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού, να αντιμετωπιστούν οι διαταραχές της αγοράς και να επιτευχθούν λογικές τιμές ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα, οι ελληνικές αρχές θα αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών σε μια «καθαρότερη» εποχή, με συγκροτημένες παρεμβάσεις περιβαλλοντικής αποκατάστασης της γης, διάθεση αποκατασταθισίων περιοχών με σκοπό την τοπική ανάπτυξη σύμφωνα με ένα νέο περιφερειακό αναπτυξιακό σχέδιο, προώθηση αυτόνομων δικτύων, ανάπτυξη ενεργειακών κοινοτήτων, επέκταση του δικτύου διανομής φυσικού αερίου και εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και συστημάτων αποθήκευσης και αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα (30% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας μέχρι το 2030).

Νησιά

- Προώθηση ανάπτυξης αυτόνομων νησιωτικών συστημάτων με υψηλή διείσδυση ΑΠΕ μέσω της εγκατάστασης υβριδικών συστημάτων ηλεκτροπαραγωγής (ΑΠΕ και αποθήκευση), με δυνατότητα συμμετοχής ή υλοποίησης των έργων αυτών από ενεργειακές κοινότητες ή τοπικές κοινότητες.

- Ολοκλήρωση της διασύνδεσης 3 αυτόνομων νησιωτικών συστημάτων των Κυκλάδων στο Αιγαίο με την Αττική/Αθήνα.

- Διασύνδεση των υπόλοιπων «Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών» με το Σύστημα μέχρι το έτος 2030. Ειδικότερα, η πρώτη φάση διασύνδεσης έχει ήδη ολοκληρωθεί ενώ οι υπόλοιπες φάσεις της διασύνδεσης θα ολοκληρωθούν έως το έτος 2022.

- Διασύνδεση της Κρήτης με την Πελοπόννησο έως το έτος 2020 και της Κρήτης με την Αττική/Αθήνα έως το έτος 2023.

- Διασύνδεση των υπόλοιπων Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών με το Σύστημα μέχρι το έτος 2030.

Κατανάλωση ενέργειας και ΑΠΕ

- Έμφαση στην αντικατάσταση του πετρελαίου θέρμανσης με συστήματα θέρμανσης/ψύξης από ΑΠΕ (ηλιακή, γεωθερμική, βιομάζα και βιοαέριο).

- Αύξηση της ηλεκτροκίνησης μέσω της εγκατάστασης σημείων φόρτισης σε εθνικές οδούς, αστικά κέντρα και Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά.

- Μείωση της κατανάλωσης πετρελαίου στον τομέα των μεταφορών, η οποία συμβάλλει στο 41,6% (6,47 Mtoe) της τελικής κατανάλωσης ενέργειας.

- Απλούστευση των διαδικασιών χορήγησης αδειών για εγκατάσταση έργων από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και επανεξέταση του πλαισίου αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ταυτόχρονη εξασφάλιση επενδυτών και περιβαλλοντική προστασία).

- Αναθεώρηση του Εθνικού Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας που καθορίζει πού και υπό ποιους όρους μπορεί να πραγματοποιηθεί ένα έργο ΑΠΕ.

- Περαιτέρω διερεύνηση και ανάπτυξη τεχνολογιών ΑΠΕ, πέραν των ηλιακών και αιολικών, με υψηλό δυναμικό στην Ελλάδα (π.χ. γεωθερμία, βιομάζα).

- Έναρξη διαγωνιστικών διαδικασιών για την εγκατάσταση νέων σταθμών ΑΠΕ σύμφωνα με τους εθνικούς στόχους των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα.

Διεθνή έργα

- Υποστήριξη της κατασκευής του Διαδριατικού Αγωγού (TAP), του ελληνοβουλγαρικού αγωγού (IGB), του νέου τερματικού σταθμού υδροποιημένου φυσικού αερίου στην Αλεξανδρούπολη, της αναβάθμισης της εγκατάστασης του ΥΦΑ Ρεβυθούσας και του αγωγού διασύνδεσης στην ανατολική Μεσόγειο. Επιπλέον, η Κυβέρνηση μελετά τη δημιουργία μιας σύγχρονης υποδομής αποθήκευσης φυσικού αερίου, η οποία πρόκειται να επιτρέψει την κάλυψη των μεσοπρόθεσμων αναγκών σε φυσικό αέριο σε περιόδους υψηλών τιμών, θέτοντας παράλληλα τη βάση για τη δημιουργία ενός κόμβου φυσικού αερίου (natural gas hub).

- Επέκταση και ενίσχυση των εγχώριων και υπερεθνικών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας (π.χ. Ελλάδα-Βουλγαρία μέσω της γραμμής Νέας Σάντα-Μαρίτσα, καθώς και του έργου διασύνδεσης Euro-Asia Interconnector που θα συνδέσει ηλεκτρικά την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ).

Ορυκτές πρώτες ύλες και ενεργειακά ορυκτά

- Εκπόνηση Ειδικού Χωρικού Σχεδίου για ορυκτές πρώτες ύλες.

- Επανεκκίνηση των δραστηριοτήτων εξόρυξης, με ισορροπία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μέσω διαφανών και ανταγωνιστικών διαδικασιών.

- Νέες διεθνείς διαδικασίες υποβολής προσφορών για την έρευνα και εκμετάλλευση υπεράκτιων περιοχών υδρογονανθράκων.

3.2. Βαλκανική Συνεργασία και Συνανάπτυξη

3.2.1. Αναπτύσσοντας κοινές υποδομές, δίκτυα και δραστηριότητες

Η Ελλάδα κατέχει στρατηγική θέση στα Βαλκάνια και τη ΝΑ Μεσόγειο και ο ρόλος της είναι καθοριστικός για την προώθηση της συνεργασίας και της συνανάπτυξης των χωρών της ευρύτερης περιοχής. Ήδη η Ελλάδα ενισχύει τις διμερείς σχέσεις της και συμμετέχει δραστήρια σε σχήματα πολυμερούς συνεργασίας. Μετά το τέλος των Προγραμμάτων Προσαρμογής, η Ελλάδα ανακτά σημαντικούς βαθμούς ελευθερίας και αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την άσκηση διακριτών αναπτυξιακών πολιτικών σε διεθνές επίπεδο, οι οποίες βρίσκονται σε αλληλόδραση με την επιτάχυνση της εγχώριας αναπτυξιακής διαδικασίας. Η Συμφωνία των Πρεσπών, αποτελεί σημαντικό βήμα σε αυτήν την κατεύθυνση και αναδεικνύει την Ελλάδα σε πρωταγωνιστικό παράγοντα της περιφερειακής ολοκλήρωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα θέτει το στρατηγικό στόχο της Βαλκανικής Συνεργασίας και Συνανάπτυξης ως ένα ευρύτερο πρόταγμα ειρήνης, ασφάλειας και ευημερίας για τους λαούς της περιοχής με όρους δίκαιης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης που καλείται να επιτύχει την περιφερειακή σύγκλιση, τη μείωση των ανισοτήτων και την εμπάθυνση των δημοκρατικών θεσμών, διασφαλίζοντας την περιβαλλοντική αειφορία. Εξάλλου, το μικρό μέγεθος των χωρών της ευρύτερης περιοχής, το δημογραφικό πρόβλημα και η διαρροή υψηλά ειδικευμένου προσωπικού στο εξωτερικό, αποτελούν κοινά γνωρίσματα της Βαλκανικής που επιτάσσουν την προώθηση συντεταγμένων αναπτυξιακών δράσεων για την αντιμετώπισή τους. Τα δυνητικά πεδία συνεργασίας εκτείνονται από τον επιχειρηματικό τομέα, στην ερευνητική συνεργασία μέχρι και την προώθηση κοινών δράσεων σε επίπεδο εμπορικών αποστολών και εκθέσεων, σε παγκόσμιες και μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές, για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι υποδομές και τα δίκτυα κάθε χώρας αποκτούν προστιθέμενη αξία όταν αναβαθμίζονται μέσω των ποικίλων διασυνδεσιμότητων σε κοινές υποδομές και κοινά δίκτυα, η ελληνική Κυβέρνηση, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και συμμετέχει σε σχήματα συνεργασίας που προωθούν αυτή την προσέγγιση. Σε επιχειρησιακό επίπεδο αποδίδεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη των οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων από τα ελληνικά λιμάνια προς τα Βαλκάνια και την Ευρώπη, στην ενίσχυση των εμπορικών δεσμών και στην περαιτέρω μετεξέλιξη της χώρας σε περιφερειακό κόμβο ενεργειακής διαμετακόμισης μέσω των ενεργειακών αγωγών και της ολοκλήρωσης των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας. Στο χρηματοοικονομικό πεδίο, η θεσμοθέτηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός κοινού χρηματοοικονομικού οργανισμού στα Βαλκάνια, που θα εξυπηρετεί τους στόχους της επενδυτικής συνεργασίας και της ανάπτυξης δικτύων.

Παράλληλα, υλοποιώντας την ατζέντα των «Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών» και ιδιαίτερα το Στόχο 17 για τη «Συνεργασία για τους Στόχους», καθώς και σε συντονισμό με τους Διεθνείς Οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ, η Ελλάδα προωθεί πρωτοβουλίες για την περιφερειακή ανάπτυξη των θεσμών προκειμένου να ενισχυθούν περαιτέρω οι οικονομικές και αναπτυξιακές προοπτικές.

Προώθηση της συνοχής στην περιοχή μέσω της διασυνδεσιμότητας

Η Κυβέρνηση αναλαμβάνει πρωτοβουλίες διασύνδεσης των Βαλκανικών χωρών. Ο εκσυγχρονισμός, η διασύνδεση και η σύγκλιση ομοειδών οικονομικών δραστηριοτήτων των Βαλκανικών χωρών μπορεί να αποτελέσει βάση για μελλοντική ανάπτυξη. Από την άποψη αυτή, η Ελλάδα έχει τέσσερις στρατηγικές προτεραιότητες: α) την ανάπτυξη των υποδομών μεταφορών σε περιφερειακό επίπεδο, β) την προώθησή τους ως «διεθνούς κόμβου εμπορευματικών μεταφορών» προς όφελος όλων των Βαλκανικών χωρών, γ) την εξάλειψη των διασυνδοριακών καθυστερήσεων και δ) την ανάπτυξη της ενεργειακής διασύνδεσης.

Σύνδεσμοι μεταφοράς

Σε ό,τι αφορά τις οδικές και σιδηροδρομικές συνδέσεις, η ελληνική Κυβέρνηση θα εντείνει τις προσπάθειες αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών από τα λιμάνια του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης και της Βόρειας Ελλάδας προς και από τις χώρες των Βαλκανίων και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Όσον αφορά στα οδικά δίκτυα, οι προτεραιότητες είναι:

- Ο Οδικός άξονας Χ και ειδικότερα ο εκσυγχρο-

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

νισμός του σιδηροδρομικού άξονα Χ που συνδέει τη Θεσσαλονίκη, τα Σκόπια, το Βελιγράδι, το Ζάγκρεμπ και τη Βουδαπέστη.

- Ο πανευρωπαϊκός διάδρομος ΙΧ που συνδέει το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης με τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία, τη Βαλτική Θάλασσα και τη Ρωσία.

- Ο νέος Αδριατικός-Ιονικός Διάδρομος μέσω των Δυτικών Βαλκανίων, που συνδέει το λιμάνι της Ηγουμενίτσας με το Μαυροβούνιο.

Εν τω μεταξύ, ο εκσυγχρονισμός των ελληνικών και Βαλκανικών σιδηροδρομικών δικτύων και ειδικότερα η σύνδεση της Αλεξανδρούπολης με την Αδριατική Θάλασσα θα ενισχύσει περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, της Αλεξανδρούπολης και άλλων ελληνικών λιμένων. Αυτοί οι ολοκληρωμένοι κόμβοι μεταφορών θα αυξήσουν σημαντικά την πρόσβαση των λιμένων σε ευρύτερες αγορές.

Μεταφορές εμπορευμάτων

Η Ελλάδα μπορεί να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο ως διεθνές κέντρο εμπορευματικών μεταφορών προς όφελος της ευρύτερης περιοχής. Η εφοδιαστική αλυσίδα είναι ένας από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας και σημαντική πηγή εισοδήματος, πλούτου και απασχόλησης. Οι ελληνικές αρχές θα επιταχύνουν την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την εφοδιαστική αλυσίδα στοχεύοντας στην αναβάθμιση της Ελλάδας σε περιφερειακό κόμβο εφοδιαστικής αλυσίδας. Επιπλέον, η χώρα θα μπορέσει έτσι να αναπτύξει υποστηρικτικές υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας (ανασυσκευασία, μερική μεταποίηση, κ.λπ.).

Μη φυσικά εμπόδια

Ο τρίτος τομέας αφορά τη μείωση των μη φυσικών εμποδίων στα σύνορα. Οι ελληνικές αρχές θα εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εξάλειψη των καθυστερήσεων στο εμπόριο, οι οποίες επηρεάζουν το κόστος και την ποιότητα των προϊόντων. Παράλληλα, στόχος της συνεργασίας είναι η άμβλυση των επιπτώσεων από τους εμπορικούς και φορολογικούς ανταγωνισμούς και το κοινωνικό ντάμπινγκ.

Ενεργειακή διασύνδεση

Η τέταρτη στρατηγική προτεραιότητα αφορά στον ενεργειακό τομέα και το συνεχιζόμενο επανασχεδιασμό του ενεργειακού χάρτη της ΝΑ Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου. Οι περιφερειακές εξελίξεις στην έρευνα υδρογονανθράκων επηρεάζουν τις δυνατότητες, τις ευκαιρίες και τις σχετικές προτεραιότη-

τες. Η ελληνική Κυβέρνηση εντείνει τις προσπάθειες για να μετατρέψει την Ελλάδα σε κέντρο διαμετακόμισης ενέργειας, αλλά και σε παραγωγό ενέργειας. Έχουν ξεκινήσει σημαντικά έργα, όπως ο αγωγός TAP, ο αγωγός IGB, ο προγραμματισμένος πλωτός τερματικός σταθμός υγροποιημένου φυσικού αερίου στην Αλεξανδρούπολη, η αναβάθμιση της ηλεκτρικής διασύνδεσης με την Ιταλία (με τις κάθετες συνδέσεις) και άλλα υπό ανάπτυξη έργα που προβλέπεται να αναβαθμίσουν την ενεργειακή ασφάλεια των Βαλκανίων.

Ενισχύοντας τη συνεργασία: Από τις υποδομές σε νέα πεδία Συνανάπτυξης των Βαλκανίων

Η διοργάνωση του πρόσφατου 1ου Βαλκανικού Φόρουμ στη Θεσσαλονίκη την Άνοιξη του 2019, με πρωτοβουλία της ελληνικής πλευράς, ανέδειξε τις προτεραιότητες που έθεσαν οι χώρες των Βαλκανίων σχετικά με τα δυνητικά πεδία οικονομικής και διπλωματικής συνεργασίας, ώστε να καταστεί η περιοχή επενδυτικός πόλος έλξης και σημείο αναφοράς για την ειρηνική επίλυση διαφορών και τη συνεργασία στην Ευρώπη και τον κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα θέτει το στρατηγικό στόχο της Βαλκανικής Συνανάπτυξης, ως ένα αποτέλεσμα διακριτών και συμπληρωματικών πολιτικών στους τομείς περιφερειακής ενοποίησης και σύγκλισης, μείωσης των ανισοτήτων, εμβάθυνσης των δημοκρατικών θεσμών, χρηματοοικονομικής και εμπορικής διασύνδεσης, ενεργειακής απεξάρτησης και περιβαλλοντικής προστασίας, δικαιοσύνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Παράλληλα με την οικοδόμηση θεσμών για τη βαλκανική ανάπτυξη και ολοκλήρωση, προωθούνται κοινές πρωτοβουλίες με χώρες των Βαλκανίων σε διμερές ή πολυμερές επίπεδο σε τομείς στους οποίους έχουν διαμορφωθεί οι συνθήκες για προώθηση ώριμων επενδυτικών ή άλλων προγραμμάτων. Ενδεικτικά, αναφέρονται η τετραμερής πρωτοβουλία Ελλάδας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Σερβίας για την ενεργειακή διασυνδεσιμότητα των 4 χωρών, καθώς και για την ανάληψη διοργάνωσης διεθνών αθλητικών διοργανώσεων, όπως επίσης και η αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και άλλων πόρων για την χρηματοδότηση κοινών επενδύσεων.

Αλλά και σε διμερές επίπεδο μπορεί να αναπτυχθεί συνεργασία με τις χώρες των Βαλκανίων που δεν έχουν ενταχθεί στην ΕΕ, στο πεδίο της μεταφοράς τεχνολογίας. Η Ελλάδα διαθέτει σημαντική εμπειρία και αντίστοιχους φορείς που μπορούν να παράσχουν τεχνολογία για:

α) την αξιοποίηση χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ στους τομείς των μικρών και μεσίων επιχειρήσεων (ΜΟΔ).

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

β) την ανάπτυξη δομών στη γείτονα χώρα στους τομείς της τυποποίησης και της πιστοποίησης (ΕΛΟΤ, ΕΣΥΔ).

γ) τα θέματα βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας (ΟΒΙ), καθώς και σε θέματα μετρολογίας (Εθνικό Κέντρο Μετρολογίας).

δ) την απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ειδικότερα σε θέματα διαδικασιών, αδειοδότησης, έναρξης επιχειρήσεων (ίδρυση επιχειρήσεων σε λίγα λεπτά) και εποπτείας οικονομικών δραστηριοτήτων

ε) τη σύναψη διμερούς μνημονίου συνεργασίας για την προστασία του καταναλωτή και την καταπολέμηση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών.

στ) την εναρμόνιση της νομοθεσίας και του θεσμικού περιβάλλοντος της Βόρειας Μακεδονίας στα ευρωπαϊκά δεδομένα, σε τομείς όπως η προστασία του καταναλωτή, η νομοθεσία περί σημάτων κ.ά.

Μεταξύ άλλων, για τη χρηματοδοτική στήριξη του

εγχειρήματος της συνεργασίας και συνανάπτυξης, δημιουργείται νέο χρηματοδοτικό εργαλείο, από τη μεταφορά κεφαλαίων ύψους 198 εκατομμυρίων ευρώ του ταμείου ΕΣΟΑΒ του Υπουργείου Εξωτερικών προς το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, για την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας στα Βαλκάνια και τη ΝΑ Ευρώπη καθώς και την κινητροδότηση της δημιουργίας μικτών επιχειρηματικών σχημάτων. Το νέο χρηματοδοτικό εργαλείο θα λειτουργεί συμπληρωματικά προς υφιστάμενα χρηματοδοτικά εργαλεία, προσφέροντας πιστώσεις, εγγυήσεις κ.ά. σε επιχειρηματικές δράσεις στην περιοχή των Βαλκανίων και της ΝΑ Μεσογείου. Τα κονδύλια προβλέπεται αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες και τη διαμόρφωση επιχειρηματικών δεσμών και διασυνοριακών συνδέσεων, στην κατεύθυνση περαιτέρω τόνωσης της ελληνικής εξωστρέφειας.

3.3. Ανάπτυξη της Αξίας των Περιουσιακών Στοιχείων του Δημοσίου

Η ελληνική Κυβέρνηση εφαρμόζει σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου με στόχο την προώθηση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας, της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, της συμβολής σε αναπτυξιακούς στόχους και της παροχής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών προς τους πολίτες. Σε αυτή την κατεύθυνση, η δημιουργία της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ), η οποία διατηρεί μετοχές των μεγαλύτερων δημόσιων επιχειρήσεων της χώρας, αποτελεί μια μεταρρύθμιση κομβικής σημασίας. Η ΕΕΣΥΠ καλείται να αξιολογεί τη διαχείριση/διοίκηση αυτών των επιχειρήσεων με στόχο να τις καταστήσει υπεύθυνες, διαφανείς και αποτελεσματικές. Το Ελληνικό Δημόσιο έχει ήδη εγκρίνει το Στρατηγικό Σχέδιο της εταιρείας μέχρι το 2022. Όσον αφορά στον τομέα των ακινήτων, το κράτος συνεχίζει το μεταρρυθμιστικό του πρόγραμμα, μεταξύ άλλων, με τη δημιουργία του ψηφιακού μητρώου ακινήτων.

Διαφανής και αποτελεσματική διαχείριση της δημόσιας περιουσίας

Το Ελληνικό Δημόσιο έχει στην κυριότητά του σημαντικά περιουσιακά στοιχεία, τα οποία χωρίζονται σε δύο κύριες κατηγορίες: α) συμμετοχή σε δημόσιες επιχειρήσεις και β) ακίνητα. Η αποτελεσματική διαχείριση αυτών των περιουσιακών στοιχείων, προς εκπλήρωση των στρατηγικών στόχων δημόσιου συμφέροντος που έχει θέσει το κράτος, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Τα πλεονεκτήματα είναι άμεσα και έμμεσα: η απομείωση των ελλειμμάτων, η εξασφάλιση θετικών (ή περαιτέρω θετικών) ταμειακών ροών και η δημιουργία θετικών οικονομικών εξωτερικοτήτων που προάγουν την ανάπτυξη ολόκληρης της οικονομίας.

Η ελληνική Κυβέρνηση, κατανοώντας πλήρως τη σημασία του δημόσιου πλούτου, υλοποιεί σημαντικές

μεταρρυθμίσεις στον τομέα της διαχείρισης των δημόσιων περιουσιακών στοιχείων με στόχο την προώθηση της διαφάνειας, της λειτουργικής και δημοσιονομικής αποτελεσματικότητας, της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, της παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας προς τους πολίτες, καθώς και της συμβολής της δημόσιας περιουσίας στους γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του κράτους.

Η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας

Μία από τις μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών είναι η δημιουργία της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ). Η ΕΕΣΥΠ αποτελεί μια θεσμική προσπάθεια για μια πιο υπεύθυνη και διαφανή διαχείριση της ιδιοκτησίας δημόσιων περιουσιακών στοιχείων και συμμετοχών.

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

Το στρατηγικό αυτό ζήτημα έχει απασχολήσει, επίσης, πολλές άλλες χώρες τις τελευταίες δεκαετίες. Η εταιρεία ιδρύθηκε το Μάιο του 2016 με το Ν. 4389/2016, ενώ το Διοικητικό της Συμβούλιο συγκροτήθηκε σε σώμα το Φεβρουάριο του 2017.

Η ΕΕΣΥΠ έθεσε κάτω από μία ενιαία θεσμική δομή τις σημαντικότερες δημόσιες επιχειρήσεις, που αναφέρονται στο νόμο ως «Άλλες Θυγατρικές», και οι οποίες στο παρελθόν ήταν υπό καθεστώς άμεσης κρατικής ιδιοκτησίας, καθώς και τις «Άμεσες Θυγατρικές», που είναι οι ακόλουθες:

- Το Ταμείο Αξιοποίησης της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ). Το ΤΑΙΠΕΔ είναι αρμόδιο για την υλοποίηση του σχεδίου αποκρατικοποιήσεων της χώρας με στόχο τη δημιουργία εσόδων για τη μείωση του δημόσιου χρέους, καθώς και τη δημιουργία πολλαπλών μακροπρόθεσμων ωφελειών από επιτυχημένες ιδιωτικοποιήσεις μέσω: α) των κεφαλαίων που επενδύονται, β) των στρατηγικών συμπράξεων, γ) της μεταφοράς γνώσης και δ) της γενικότερης ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας. Το σχέδιο ιδιωτικοποιήσεων βρίσκεται σε εξέλιξη και ήδη, για το 2018, έχουν ολοκληρωθεί με επιτυχία ορισμένες διαγωνιστικές διαδικασίες.

- Η Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ). Η ΕΤΑΔ είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και εκμετάλλευση της ιδιωτικής ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Στόχος της είναι η δημιουργία εσόδων για το κράτος, καθώς και η συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη σε βασικούς τομείς όπως ο τουρισμός και η γεωργία στις διάφορες περιοχές της χώρας όπου βρίσκονται τα ακίνητα.

- Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας του Ελληνικού Δημοσίου (ΤΧΣ). Είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση των συμμετοχών του κράτους στις συστημικές τράπεζες.

Συνολικά, η συμβολή της ΕΕΣΥΠ στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας θεωρείται στρατηγική και θα υλοποιηθεί με τέσσερις τρόπους:

1. μέσω των εσόδων που προκύπτουν, το 50% των οποίων θα χρησιμοποιηθεί για την εξόφληση του χρέους, ενώ τα υπόλοιπα έσοδα θα χρησιμοποιηθούν από το Ελληνικό Δημόσιο για επενδύσεις στην εθνική οικονομία ή από την ΕΕΣΥΠ για επενδύσεις σε δημόσιες επιχειρήσεις που έχει στην κατοχή της, σύμφωνα και με τον ιδρυτικό της νόμο.

2. μέσω της αξιολόγησης και αναδιοργάνωσης/μετασχηματισμού των δημόσιων επιχειρήσεων με κριτήρια λειτουργικής αποτελεσματικότητας, βελτιστοποίησης της χρήσης πόρων, καινοτομίας και βελτίωσης των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες.

3. μέσω της χρήσης ακινήτων, όπως περιγράφεται στη Αναπτυξιακή Στρατηγική.

4. μέσω στρατηγικών εταιρικών σχέσεων και ανταλλαγής γνώσεων με συναφείς διεθνείς οργανι-

σμούς διαχείρισης δημόσιων περιουσιακών στοιχείων, διεθνείς οργανισμούς, όπως η ΕΤΕπ και ο ΟΟΣΑ, Πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς, τεχνολογικά κέντρα κ.λπ.

Συμμετοχές του Δημοσίου σε Δημόσιες Επιχειρήσεις

Η ΕΕΣΥΠ έχει στην κατοχή της τις συμμετοχές του Δημοσίου σε ορισμένες από τις μεγαλύτερες δημόσιες επιχειρήσεις της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, βασική αποστολή της ΕΕΣΥΠ είναι η αξιολόγηση των διοικητικών και επιχειρηματικών μοντέλων των δημοσίων επιχειρήσεων με στόχο να τις καταστήσει υπεύθυνες, διαφανείς και αποτελεσματικές στην εκπλήρωση του δημόσιου σκοπού τους και στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών.

Για το σκοπό αυτό, η ΕΕΣΥΠ έχει εκπονήσει ένα Στρατηγικό Σχέδιο, λαμβάνοντας υπόψη τις στρατηγικές κατευθύνσεις του μοναδικού μετόχου, δηλαδή του Ελληνικού Δημοσίου. Το πρώτο Στρατηγικό Σχέδιο έχει ήδη καταρτιστεί και εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Μετόχου τον Ιανουάριο του 2018. Περιλαμβάνει διεξοδικές αναλύσεις εταιρειών, τομέων, καθώς και συγκριτικές αξιολογήσεις, με στόχο τον καθορισμό της συνολικής στρατηγικής προσέγγισης της Εταιρείας για την καλύτερη διαχείριση και αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του χαρτοφυλακίου της. Το Στρατηγικό Σχέδιο ασχολείται, επίσης, με θέματα βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης, καθώς και με το κατάλληλο πλαίσιο υποβολής εκθέσεων, συμπεριλαμβανομένων και των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων για οικονομικά και δημοσιονομικά ζητήματα.

Σύμφωνα με το στρατηγικό σχέδιο, σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα η ΕΕΣΥΠ:

1. Καθορίζει τις στρατηγικές προτεραιότητες, τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν από τις Δημόσιες Επιχειρήσεις, καθώς και συγκεκριμένες προβλέψεις για τη σύνταξη αναφορών των Δημόσιων Επιχειρήσεων προς την ΕΕΣΥΠ (δηλ. χρηματοοικονομική πληροφόρηση, συμμόρφωση με την εταιρική διακυβέρνηση, κ.λπ.).

2. Αξιολογεί και παρακολουθεί την εφαρμογή των επικαιροποιημένων επιχειρηματικών σχεδίων που υποβάλλονται στην ΕΕΣΥΠ από τις δημόσιες επιχειρήσεις. Τα εν λόγω σχέδια περιλαμβάνουν δράσεις για την επίτευξη συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στόχων, καθώς και Βασικούς Δείκτες Απόδοσης (KPI). Στους στόχους αυτούς περιλαμβάνονται η λειτουργική αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα, η διαφάνεια και η λογοδοσία, η βελτίωση της χρηματοοικονομικής επίδοσης και των μερισμάτων, καθώς και η γενικότερη βελτίωση των προοπτικών ανταγωνιστι-

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

κόπτης και ανάπτυξης.

3. Αξιολογεί την ανάγκη βελτίωσης των επιχειρηματικών μοντέλων και της οργανωτικής δομής των Δημόσιων Επιχειρήσεων και συνεργάζεται με τα Διοικητικά τους Συμβούλια για το σκοπό αυτό.

4. Καθορίζει βραχυπρόθεσμους επιτεύξιμους στόχους οι οποίοι συμβάλλουν στη δημιουργία αξίας και στην αύξηση των εσόδων.

5. Αξιολογεί τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου των Δημόσιων Επιχειρήσεων και τα αντικαθιστά με νέα μέλη, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

6. Ενισχύει τις διαδικασίες εταιρικής διακυβέρνησης των Δημόσιων Επιχειρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές του ΟΟΣΑ.

7. Τροποποιεί το καταστατικό των δημόσιων επιχειρήσεων με στόχο την ευθυγράμμισή τους με το εταιρικό δίκαιο.

Μεσοπρόθεσμα, η ΕΕΣΥΠ:

1. θα ενισχύσει τις λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου και αξιολόγησης κινδύνου.

2. θα συμβάλλει στην τυποποίηση των σχέσεων μεταξύ κράτους, ΕΕΣΥΠ και δημόσιων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων για τους σκοπούς ανάθεσης υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ/SGEI) και για την εκκίνηση του Μηχανισμού Συντονισμού.

3. όπου κρίνεται απαραίτητο, θα δρομολογεί την επικαιροποίηση επιχειρησιακών σχεδίων των Δημόσιων Επιχειρήσεων και θα παρακολουθεί τον προγραμματισμό τους σε σχέση με κρίσιμα ζητήματα, όπως σχετικά με τις δυνατότητες αξιοποίησης σύγχρονων τάσεων για τη δημιουργία αξίας (επενδύσεις σε υποδομές και νέες τεχνολογίες, βελτιστοποίηση της αλυσίδας εφοδιασμού, καινοτομία, συνέργειες μεταξύ διαφόρων τομέων της οικονομίας, πιθανές στρατηγικές εταιρικές συνεργασίες κλπ.).

4. θα προσδιορίζει και αξιολογεί εναλλακτικές επιλογές χρηματοδότησης (εκτός του κρατικού προϋπολογισμού) και θα συνεισφέρει στη βελτίωση της κεφαλαιακής δομής των Δημόσιων Επιχειρήσεων.

5. θα διασφαλίζει την παροχή σύγχρονων, υψηλής ποιότητας και σε ανταγωνιστικό κόστος υπηρεσιών σε πολίτες.

6. θα καθορίζει τους μεσοπρόθεσμους στόχους για τη βελτίωση των επιδόσεων, τη συμβολή στα κρατικά έσοδα και την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης αξίας των περιουσιακών της στοιχείων, μέσω της εκτίμησης των διαφόρων επιλογών και δομών αξιοποίησης και ανάπτυξής τους.

Μακροπρόθεσμα, η ΕΕΣΥΠ επιδιώκει:

1. τη συνεχή βελτίωση της κεφαλαιακής διάρθρωσης των εταιρειών, καθώς θα σημειώνεται βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος.

2. τη δημιουργία διοικητικής διαφάνειας, υπευθυνότητας και ανεξαρτησίας, σε όλα τα επίπεδα, καθώς και βελτίωση των λειτουργιών και των παρεχόμενων

υπηρεσιών μέσω διαβούλευσης με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

3. τη βελτίωση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, καθώς και του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

4. την προώθηση της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών.

Μακροπρόθεσμος στόχος της Κυβέρνησης είναι να καταστήσει την ΕΕΣΥΠ αναπτυξιακό εργαλείο για την ελληνική οικονομία, τόσο μέσω της δημιουργίας και μόχλευσης επενδυτικών πόρων όσο και μέσω της συμμετοχής της, όπου κρίνεται σκόπιμο, στις εθνικές και τομεακές αναπτυξιακές πολιτικές.

ΕΤΑΔ

Ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων της εταιρείας αφορά στη διαχείριση της ιδιωτικής ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Με την ίδρυση της ΕΕΣΥΠ, η ΕΤΑΔ έγινε μία από τις άμεσες θυγατρικές της, με ένα χαρτοφυλάκιο που αριθμεί περίπου 70.000 τίτλους ακινήτων, καθιστώντας τη μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα. Η ΕΤΑΔ κατέχει μια σειρά σημαντικών περιουσιακών στοιχείων, όπως τα Ολυμπιακά ακίνητα και εκείνα του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα πρώην ξενοδοχεία Ξενία, τις μαρίνες του Αλίμου και της Θεσσαλονίκης και πέντε χιονοδρομικά κέντρα.

Με βάση τις στρατηγικές κατευθύνσεις του μοναδικού μετόχου και τις διοικητικές πρωτοβουλίες της ΕΕΣΥΠ:

α. η ΕΕΣΥΠ, σε συνεργασία με την ΕΤΑΔ, προχωρεί στην αναδιοργάνωση της ΕΤΑΔ, προκειμένου η οργανωτική δομή της να είναι πιο αποτελεσματική σε ό,τι αφορά την υλοποίηση της στρατηγικής της.

β. κατά προτεραιότητα, η ΕΤΑΔ επικεντρώνεται στη δέουσα επιμέλεια των περιουσιακών στοιχείων που της μεταβιβάζονται.

γ. με την ολοκλήρωση της λεπτομερούς καταγραφής των περιουσιακών στοιχείων, θα ακολουθεί ταξινόμησή τους με βάση τις δυνατότητες αξιοποίησής τους, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πιο εξειδικευμένο αναπτυξιακό σχέδιο. Το σχέδιο αυτό θα περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους, ανάλογα με τις δυνατότητες αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων.

δ. επιπλέον, η εταιρεία θα προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες, ώστε τα περιουσιακά στοιχεία που ταξινομούνται ως «χαμηλής ωρίμανσης» να ωριμάσουν περαιτέρω ή να επιστρέψουν σε άμεση δημόσια κυριότητα σε περίπτωση που θεωρηθούν ως μη αξιοποιήσιμα για τους σκοπούς της. Σημειώνεται ότι τα τελευταία χρόνια, δεν έχει πραγματοποιηθεί αντίστοιχη σοβαρότητα προσπάθεια, με αποτέλεσμα να παρατηρείται το φαινόμενο της πολυδιάσπασης των

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

βάσεων δεδομένων και της ύπαρξης αρχείων με κατακερματισμένες πληροφορίες.

ε. μόλις γίνει η αποτύπωση της πραγματικής κατάστασης της συνολικής ακίνητης περιουσίας της, η Εταιρεία θα είναι σε καλύτερη θέση να αναλάβει επενδυτικές πρωτοβουλίες όπως μακροπρόθεσμες παραχωρήσεις, πωλήσεις, καθώς και άλλα επενδυτικά ή χρηματοδοτικά σχήματα.

στ. το κράτος έχει ήδη δημιουργήσει τα απαιτούμενα εργαλεία, έτσι ώστε να αξιολογεί την περιουσία του και να μεταφέρει στην ΕΤΑΔ περιουσιακά στοιχεία που εξυπηρετούν στο χαρτοφυλάκιό της.

ζ. εκτός από την ομογενοποίηση και την ωρίμανση του χαρτοφυλακίου ακίνητης περιουσίας της, η ΕΤΑΔ θα προβεί, επίσης, σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την παρακολούθηση και ομογενοποίηση των υφιστάμενων συμβάσεων μίσθωσης και παραχώρησης προκειμένου να βελτιστοποιήσει την εκμετάλλευση και τις ροές εσόδων.

ΤΑΙΠΕΔ

Το ΤΑΙΠΕΔ ιδρύθηκε το 2011 με σκοπό να υλοποιήσει το σχέδιο αποκρτικοποιήσεων της χώρας και να συνεισφέρει πόρους για την αποπληρωμή του δημόσιου χρέους. Το σχέδιο ιδιωτικοποίησης, για το οποίο είναι υπεύθυνο το ΤΑΙΠΕΔ, απεικονίζεται στο «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αξιοποίησης» (ΕΠΑ/ADP, Παράρτημα 3 του παρόντος), το οποίο εγκρίνεται από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΙΠ) και δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του ΤΑΙΠΕΔ.

Η ΕΕΣΥΠ έχει τις ακόλουθες προτεραιότητες για το ΤΑΙΠΕΔ:

1. Να τροποποιηθεί ο εσωτερικός κανονισμός του ΤΑΙΠΕΔ ώστε να αντικατοπτρίζει τις βασικές αρχές του εσωτερικού κανονισμού της ΕΕΣΥΠ.
2. Να αξιολογήσει και να επανασχεδιάσει (αν είναι απαραίτητο) τη δομή της εταιρείας. Αυτό θα γίνει με στόχο τη βελτίωση της διαχείρισης και εφαρμογής του ΕΠΑ.
3. Να δημιουργηθούν σταθερές διαδικασίες αναφοράς μεταξύ του ΤΑΙΠΕΔ και της ΕΕΣΥΠ, μέσω των οποίων το ΤΑΙΠΕΔ θα πρέπει να δημοσιοποιεί, μεταξύ άλλων, λεπτομερείς μελέτες σχετικά με τα οφέλη που επιτεύχθηκαν από την εκτέλεση συγκεκριμένων συναλλαγών που σχετίζονται με το ΕΠΑ.
4. Να ενεργοποιηθεί το αδρανές, μέχρι τώρα, τμήμα διοίκησης, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο, για την επιτάχυνση σημαντικών επερχόμενων ιδιωτικοποιήσεων.

Ο ρόλος του Ελληνικού Δημοσίου

Παρόλο που η διαχείριση σημαντικού μέρους της

δημόσιας περιουσίας έχει ανατεθεί στην ΕΕΣΥΠ, το Δημόσιο παραμένει ο άμεσος ιδιοκτήτης μικρότερων δημόσιων οργανισμών και επιχειρήσεων, καθώς και ακινήτων. Για μια σειρά μικρότερων δημόσιων οργανισμών και επιχειρήσεων, εντός του επόμενου έτους θα αναπτυχθούν οριζόντιες πολιτικές, με τον καθορισμό κοινών και διαφανών στρατηγικών και επιχειρησιακών κριτηρίων.

Επιπλέον, όπως περιγράφεται σαφώς στον ιδρυτικό νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό της ΕΕΣΥΠ, οι Στρατηγικές Κατευθύνσεις Πολιτικής για το χαρτοφυλάκιο της ΕΕΣΥΠ εξακολουθούν να παρέχονται από το Δημόσιο, ενώ η διοίκηση της εταιρείας προβλέπεται να λειτουργεί με ανεξαρτησία, ακολουθώντας συγκεκριμένους προκαθορισμένους κανόνες, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή τους. Μία από τις βασικές διατάξεις του νομικού και κανονιστικού πλαισίου της ΕΕΣΥΠ σχετίζεται με τη διαμόρφωση και έγκριση του Στρατηγικού Σχεδίου της Εταιρείας. Αυτό βασίζεται στις Στρατηγικές Κατευθύνσεις που υποβάλλονται στο Διοικητικό Συμβούλιο από τον Υπουργό Οικονομικών. Το Ελληνικό Δημόσιο, παραμένοντας δεσμευμένο στις μεταρρυθμιστικές του πρωτοβουλίες, έχει ήδη εγκρίνει το Στρατηγικό Σχέδιο της εταιρείας για την περίοδο 2018-2022. Σε επίπεδο δημόσιων επιχειρήσεων, το Δημόσιο έχει υιοθετήσει έναν Μηχανισμό Συντονισμού, ως μέρος του Εσωτερικού Κανονισμού της ΕΕΣΥΠ, ο οποίος, μεταξύ άλλων, θα χρησιμοποιηθεί για την εδραίωση του πλαισίου επικοινωνίας και αναφοράς μεταξύ των δημόσιων επιχειρήσεων που μεταφέρονται στην ΕΕΣΥΠ, της Διοίκησης της Εταιρείας και του Δημοσίου. Επιπλέον, ο Μηχανισμός Συντονισμού πρόκειται να προτυποποιήσει τις διαδικασίες ανάθεσης των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ) που έχουν ανατεθεί στις δημόσιες επιχειρήσεις, δημιουργώντας, επίσης, ένα πλαίσιο αξιολόγησης για υπηρεσίες που έχουν ήδη ανατεθεί. Αυτό θα οδηγήσει στη διαφανή παροχή ΥΓΟΣ, προσφέροντας δημοσιονομικά και οικονομικά αποτελέσματα τόσο για το Δημόσιο όσο και για τις ίδιες τις επιχειρήσεις.

Όσον αφορά την ακίνητη περιουσία, το κράτος δεσμεύεται να συνεχίσει το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, με τη δημιουργία του Μητρώου Ακίνητης Περιουσίας (ΜΑΠ), στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης. Η προσπάθεια επικεντρώνεται στο γεγονός ότι το ΜΑΠ είναι ένα επικαιροποιημένο γεωγραφικό και περιγραφικό μητρώο, που συνδέει τις βάσεις δεδομένων δημόσιας ακίνητης περιουσίας όλων των Υπουργείων. Παράλληλα, το ΜΑΠ διασυνδέεται με όλες τις δημόσιες ψηφιακές βάσεις δεδομένων (είτε ήδη σε λειτουργία είτε σε στάδιο ανάπτυξης), με συστήματα πληροφοριών, όπως τα δεδομένα του Κτηματολογίου (Κτηματογραφικοί Χάρτες, Ιταλικό Κτηματολόγιο, Δασικοί Χάρτες, Ορθο-

φωτογραφίες), της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, της ΕΛΣΤΑΤ, αλλά και της «e-ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ», που περιλαμβάνει ψηφιακά δεδομένα σχετικά με ειδικές ρυθμίσεις-όρους και περιορισμούς δόμησης. Το Μητρώο αυτό θα χρησιμοποιηθεί ως ένα ολοκληρωμένο εργαλείο τόσο για την αποτελεσματική ανάπτυξη των περιουσιακών στοιχείων που διαχειρίζεται το Δημόσιο όσο και για τα περιουσιακά στοιχεία που μεταφέρθηκαν στην ΕΕΣΥΠ, δεδομένου ότι η χρήση του θα επιτρέψει να επιλύεται τάχιστα κάθε νομικό ή τεχνικό εμπόδιο.

Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ) και Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού(ΟΑΕΔ)

Οι ΦΚΑ και ο ΟΑΕΔ εκτιμάται ότι έχουν στο ενεργητικό τους 1.126 ακίνητα σε όλη την Ελλάδα, από τα οποία το 58% (650 καταχωρήσεις) βρίσκεται στη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και το 23% (256 καταχωρήσεις) στο Ιστορικό Κέντρο της πόλης. Συνολικά, τα ακίνητα αυτά καλύπτουν μια δομημένη επιφάνεια 1.160.000 τ.μ.

Η ύφεση στην αγορά ακινήτων στην Ελλάδα, κατά την τελευταία δεκαετία, είχε άμεσο αντίκτυπο στα ακίνητα των εποπτευόμενων φορέων του ΥΠΕΚΑΑ. Ένα τεράστιο τμήμα τους έμεινε ανενεργό, συμβάλλοντας αρνητικά στην κρίση του κέντρου των πόλεων και στο φαινόμενο «ντόμινο», με καθίζηση τιμών της κτηματαγοράς, όπως και με κλείσιμο γειτονικών κυρίως εμπορικών και τουριστικών επιχειρήσεων λόγω της έκδηλης υποβάθμισης περιοχών. Συνολικά, η ύφεση προκάλεσε αύξηση των κλειστών καταστημάτων και γραφείων σε ποσοστό 40-70% στις κεντρικές αστικές περιοχές. Η ερήμωση αυτή των κτιρίων των εποπτευόμενων φορέων του ΥΠΕΚΑΑ εκτιμάται ότι προκάλεσε σύμφωνα με τα δεδομένα της περιόδου 2010-2016, απώλειες στην αξία γης περίπου 420 εκατ. ευρώ και αντίστοιχες απώλειες 16.000 θέσεων εργασίας.

Σε απάντηση στις παραπάνω ανησυχητικές εξελίξεις, δρομολογήθηκε από τον Ιούνιο το πρόγραμμα ανάκτησης των ακινήτων του Ιστορικού Κέντρου της Αθήνας, με στόχο την αναστροφή του αρνητικού κλίματος, την ανάκτηση των απολεσθέντων εσόδων και αξιών και τη δημιουργία θετικής επίδρασης στην ευρύτερη αγορά. Για αυτό το σκοπό οργανώθηκε ένα σχέδιο στρατηγικών χρήσεων με βάση πολεοδομικά πρότυπα για ιστορικά κέντρα πόλεων, αντλώντας από την εμπειρία της Αθήνας και των ευρωπαϊκών ιστορικών πόλεων. Στόχος είναι το City Branding με παράλληλη οικονομική και κοινωνική ανταπόδοση μέσω φιλικών στο χαρακτήρα της πόλης χρήσεων τουρισμού, εμπορίου, υπηρεσιών, κατοικίας. Σε αυτό το σημείο,

πρέπει να αναφερθεί ότι για πρώτη φορά το ΥΠΕΚΑΑ διαθέτει μια πλήρη και ενοποιημένη βάση δεδομένων για το σύνολο της ακίνητης περιουσίας του, η οποία βρίσκεται υπό συνεχή επικαιροποίηση των καταγραφών, που προκύπτουν από τη σταδιακή ενοποίηση της ακίνητης περιουσίας των πρ. Ασφαλιστικών Ταμείων και λοιπών εποπτευόμενων φορέων. Ένας από τους στόχους της ψηφιακής καταγραφής είναι και η δημιουργία ανοικτής ψηφιακής πλατφόρμας για τα εν λόγω ακίνητα, που βρίσκεται σε στάδιο διερεύνησης.

Μέσα από μακροχρόνιες εκμισθώσεις ή παραχωρήσεις χρήσης, το πρόγραμμα αποσκοπεί στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας μέσω της μετεγκατάστασης υπηρεσιών του ευρύτερου δημοσίου τομέα, κάτι που αναμένεται να οδηγήσει και στην αναζωογόνηση κεντρικών περιοχών. Το πρόγραμμα απευθύνεται και στον ιδιωτικό τομέα για χρήση και υποστήριξη στρατηγικών χρήσεων με εμπορικό χαρακτήρα σε μητροπολιτικές περιοχές, μέσω της δρομολόγησης πλειοδοτικών διαγωνισμών. Επιπλέον, ενισχύεται η αξιοποίηση ακινήτων με κοινωνικό πρόσημο, τόσο από φορείς του ευρύτερου δημοσίου, αλλά και νομικά πρόσωπα κοινωφελούς και ανθρωπιστικού χαρακτήρα, φορείς Κ.Α.Λ.Ο, κ.λπ.

Συνδυαστικά με τα παραπάνω, προωθείται η ενίσχυση πολιτιστικών χώρων και δράσεων στην πόλη, μέσω της δυνατότητας βραχυχρόνιων παραχωρήσεων ακινήτων. Σχετικές δράσεις, εκτιμάται ότι προσθέτουν αξία στα ανενεργά ακίνητα, μέσω της μεγάλης επισκεψιμότητας και προβολής σε διεθνές και εγχώριο κοινό.

Ήδη δρομολογούνται οι επεκτάσεις του προγράμματος στον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, για περίπου 25 ακίνητα σε κάθε περιοχή. Στον Πειραιά συγκεκριμένα, η αξιοποίηση αφορά σε ανενεργά ή υπολειπόμενα ακίνητα, με κριτήρια κοινωφελούς σκοπού, αναζωογόνησης του ιστορικού κέντρου του δήμου και οικονομικού οφέλους για τους ΦΚΑ/ΟΑΕΔ. Στη Θεσσαλονίκη, η αξιοποίηση αφορά σε ακίνητα μεταξύ των οποίων και διατηρητέα, οριζόντιες ιδιοκτησίες σε κτίρια γραφείων, αστικά οικόπεδα και εκτάσεις γης εκτός σχεδίου. Επιπλέον, στην πόλη του Βόλου, προχωρά η συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, με στόχο την αξιοποίηση του εγκαταλειμμένου και ερειπωμένου μεγάλου πρώην εργοστασίου της Βαμβακουργιάς Βόλου, για φοιτητικές εστίες, χρήσεις ερευνητικού κέντρου, ανταποδοτικές χρήσεις κέντρου πόλης και χώρους πρασίνου. Συνολικά, το πρόγραμμα αξιοποίησης εκτιμάται ότι συνιστά μια επιτυχημένη πρωτοβουλία που μπορεί να αποτελέσει καλή πρακτική για αντίστοιχες δράσεις για δεκάδες χιλιάδες ακίνητα που βρίσκονται υπό την ευθύνη των φορέων του Δημοσίου (Υπουργεία, εποπτευόμενοι Φορείς, ιδρύματα, ΑΕΙ, κληροδοτήματα, δημόσιες εταιρείες).

3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

Το πρόγραμμα υλοποιείται με βάση τα ακόλουθα στάδια:

1. πρωτογενή καταγραφή και ολοκλήρωση της πλήρως ενοποιημένης βάσης δεδομένων για τις περιουσίες των ΟΚΑ και του ΟΑΕΔ. Το βήμα αυτό έχει ήδη ολοκληρωθεί.

2. ολοκλήρωση της ανοιχτής ψηφιακής πλατφόρμας για τα ακίνητα.

3. διαμόρφωση νέου θεσμικού πλαισίου (νόμοι Ν. 4430/2016, άρθρο 50 και Ν. 4554/2018, άρθρο 36 – 37) για την αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και του ΟΑΕΔ με σκοπό α) τη διευκόλυνση της μακροχρόνιας εκμίσθωσης των ακινήτων, από φορείς του Δημοσίου, νομικά πρόσωπα κοινωφελούς και ανθρωπιστικού χαρακτήρα, φορείς Κ.Α.Ο, δευτεροβάθμιας & τριτοβάθμιας συνδικαλιστικής οργανώσεως (αποκλειστικά ΟΑΕΔ) και ιδιώτες και β) τη δυνατότητα βραχυχρόνιας παραχώρησης για πολιτιστικές και λοιπές χρήσεις σε φυσικά και νομικά πρόσωπα. Το βήμα αυτό έχει ήδη ολοκληρωθεί.

4. πιλοτικό πρόγραμμα για τη βελτίωση των ακινήτων του Ιστορικού Κέντρου της Αθήνας. Ο αρχικός στόχος της άμεσης πιλοτικής αξιοποίησης 24 ακινήτων έχει πολλαπλασιαστεί, με την ενεργοποίηση των διαδικασιών για 90 ακίνητα στην Αθήνα, μέσα από 300 αρχικά επίσημα αιτήματα ενδιαφερόμενων. Το στάδιο αυτό είναι σε διαδικασία συμβασιοποίησης.

5. εκκένωση ακινήτων από μη-χρησιμοποιημένες

υπηρεσίες αρχειοθέτησης, αποθήκες κλπ. Μεταφορά σε ενοποιημένα αρχεία και αποθήκες σε μη-εμπορικά ακίνητα.

Την ίδια στιγμή ο ΕΦΚΑ, από την σύστασή του έως σήμερα, εφαρμόζει την υλοποίηση στεγαστικού προγράμματος για τις υπηρεσίες του. Εκτιμάται ότι θα χρειαστούν περίπου 2 έτη για να ολοκληρωθεί το μακροπρόθεσμο στεγαστικό πρόγραμμα του ΕΦΚΑ. Ήδη έχει ολοκληρωθεί η πρώτη φάση, που είναι η διενέργεια όλων των διαγωνισμών στην επικράτεια (περίπου 110 διαγωνισμοί), ενώ, έχει ξεκινήσει η δεύτερη φάση, που είναι είτε η διενέργεια επαναληπτικών διαγωνισμών για τις περιπτώσεις που ο διαγωνισμός κρίθηκε άγονος είτε η μίσθωση των χώρων στις περιπτώσεις που βρέθηκε κατάλληλο κτήριο.

Το πρόγραμμα, εκτιμάται ότι θα επιφέρει μείωση 26% στη ετήσια δαπάνη για μισθώματα, μετά το πέρας της διετίας.

Παράλληλα, από τη σταδιακή αξιοποίηση του κτιριακού προγράμματος του ΕΦΚΑ, δηλαδή την αξιοποίηση των κενών κτιρίων, των οικοπέδων και αγροτεμαχίων, επιδιώκεται, η μείωση των καταβαλλόμενων μισθωμάτων προς τρίτους κατά 50% σε βάθος 8 ετών, η αύξηση των εισπραττόμενων μισθωμάτων κατά 3 εκατ. ευρώ σε βάθος 4ετίας και η μείωση του αναξιοποίητου κτιριακού αποθέματος κατά 60% σε βάθος 4ετίας.

4. Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη

Στόχος της Κυβέρνησης, σε πλήρη συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 2030, είναι όλοι οι πολίτες της χώρας να έχουν ίσες ευκαιρίες και ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, να απολαμβάνουν δίκαιες συνθήκες εργασίας και το κράτος να παρέχει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας και υγείας με ειδική μέριμνα για την καθολικότητα του Δημοσίου Συστήματος Υγείας. Παράλληλα, η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος υπηρετεί τις ανάγκες του νέου αναπτυξιακού μοντέλου, συμβάλλοντας δραστικά στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Επιπρόσθετα, η Κυβέρνηση αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο των νέων, των παιδιών και της οικογένειας για το μέλλον της χώρας τοποθετώντας τους στην κορυφή της οικονομικής και πολιτικής ατζέντας.

Σε παραγωγικό επίπεδο, η ελληνική Κυβέρνηση υλοποιεί πολιτικές που στοχεύουν στην ανάπτυξη βιώσιμων και παραγωγικών πρωτοβουλιών οι οποίες βασίζονται σε κοινωνικές, περιβαλλοντικά φιλικές και συνεργατικές οικονομικές αξίες. Οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, ένα νέο θεσμικό πλαίσιο και ένα σύνολο κανόνων για την ανάπτυξη της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Ταυτόχρονα, καταβάλλεται σημαντική προσπάθεια για την προώθηση επενδύσεων και καινοτομιών που εντάσσονται στην κυκλική οικονομία, με στόχο την αποτελεσματική χρήση των φυσικών και άλλων πόρων. Ο στόχος αυτός υλοποιείται μέσω της προώθησης της επαναχρησιμοποίησης δευτερογενών υλικών και αποβλήτων και της εκπόνησης εθνικού σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία. Συγκεκριμένα, το σχέδιο περιλαμβάνει χρηματοδοτικά μέσα και κίνητρα για την ενίσχυση της γνώσης, την προώθηση επιχειρηματικών ευκαιριών και τη δημιουργία αποτελεσματικών δομών διακυβέρνησης για τη μετάβαση της οικονομίας προς ένα νέο μοντέλο με βιώσιμα παραγωγικά και καταναλωτικά πρότυπα.

Κεντρικός, επίσης, στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής είναι η ενίσχυση της χωρικής συνοχής της χώρας και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η υπό υλοποίηση ολοκληρωμένη και σε βάθος ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των Ο.Τ.Α υπηρετεί τον στόχο της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, εφαρμόζεται επίσης μια ολοκληρωμένη δέσμη πολιτικών και δράσεων για τη νησιωτικότητα. Οι πολιτικές αυτές περιλαμβάνουν τη βελτίωση της πρόσβασης στα νησιά μέσω ενισχυμένων δικτύων μεταφορών, τη διασφάλιση της έξυπνης και αποτελεσματικής διαχείρισης των υδάτων και των αποβλήτων, την προστασία των

ακτών, την αναβάθμιση των υποδομών και τη διασφάλιση βιώσιμης πρόσβασης στην ενέργεια, την αύξηση της πρόσβασης σε ψηφιακές υπηρεσίες, την ανάπτυξη της γεωργίας και της αλιείας καθώς και τη βελτίωση της πρόσβασης στο δημόσιο σύστημα υγείας.

Πέρα από τις προαναφερθείσες πολιτικές και πρωτοβουλίες, είναι σημαντικό να τονισθεί ο ρόλος της εκπαίδευσης στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή μιας ανάπτυξης που θα προωθήσει ταυτόχρονα τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας που προϋποθέτουν την ύπαρξη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Κύριοι στόχοι των μεταρρυθμίσεων στην Παιδεία είναι: α) ο εκσυγχρονισμός των εκπαιδευτικών δομών, β) η βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και γ) η ομαλή ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας. Αυτό επιτυγχάνεται με παρεμβάσεις σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με στόχο τη γεφύρωση του χάσματος δεξιοτήτων, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και τη μείωση της ανεργίας.

Σε αυτή την προσπάθεια βελτίωσης του οικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα, δεν παραβλέπουμε τη σημασία των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης. Η ισότιμη και καθολική κάλυψη υγείας για όλους τους πολίτες συνιστά προτεραιότητα, καθώς αποτελεί μέσο για την έξοδο τους από τη φτώχεια, τη μείωση των ανισοτήτων και τη συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης. Σημαντική προϋπόθεση σε αυτή την προσπάθεια είναι το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης να λειτουργεί αποδοτικά και αποτελεσματικά, να έχει επαρκείς πόρους και να διασφαλίζει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία. Στην ίδια κατεύθυνση, η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού και επαρκούς δικτύου κοινωνικής προστασίας αποτελεί αναγκαία συνθήκη για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, την προστασία από ενδεχόμενες μελλοντικές διαταραχές, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και, κατ'επέκταση, τη δημιουργία ενός συνολικότερου κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος που ευνοεί την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητά της. Ξεχωρίζει η θέσπιση δύο θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων που είναι σήμερα σε εφαρμογή και διαδικασία συνεχούς ανάπτυξης και υλοποίησης: α) η δημιουργία ενός Ενιαίου Ασφαλιστικού Συστήματος και β) η λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Το συνδυαστικό αποτέλεσμα αυτών των μεταρρυθμίσεων είναι η καλύτερη διαχείριση των δημόσιων πόρων με στόχο την ουσιαστική βελτίωση των όρων διαβίωσης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Με την έξοδο από την κρίση και την οικονομική ανάκαμψη, έχει ξεκινήσει η επέκταση της κοινωνικής προστασίας σε νέες κοινωνικές ομάδες, πέραν των ευάλωτων ομάδων, με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη των παιδιών και της οικογένειας. Ταυτόχρονα, η ενσωμάτωση των αρχών ενός σύγχρονου κράτους πρόνοιας, με έμφαση στην πλήρη αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών, επιτρέπει ήδη την αντιμετώπιση αδυναμιών του παρελθόντος και πρόκειται να καταστήσει την κοινωνική προστασία πιο διαφανή, πιο δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς.

4.1. Η Αναπτυξιακή Στρατηγική και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

4.1.1. Η συμβολή της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής στην επίτευξη των 17 ΣΒΑ της Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Οι πολιτικές και οι δράσεις της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής βρίσκονται σε άρρηκτη διασύνδεση και συνοχή με τις στρατηγικές επιδιώξεις της Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), η εφαρμογή των οποίων παρακολουθείται και συντονίζεται, σε εθνικό επίπεδο, από την Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης (Γ.Γ.Κ). Τόσο η Αναπτυξιακή Στρατηγική όσο και οι ΣΒΑ υπηρετούν μια ολιστική προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας, που περιλαμβάνει και συνδέει τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης – οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική.

Η Κυβέρνηση έχει υπογραμμίσει την ισχυρή και συνεχή δέσμευσή της για την εφαρμογή της Ατζέντα 2030, η οποία συμφωνήθηκε από τα 193 κράτη μέλη του ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο του 2015 και αυτό διότι οι ΣΒΑ παρέχουν ένα φιλόδοξο στρατηγικό πλαίσιο στην κατεύθυνση της Δίκαιης και Βιώσιμης ανάπτυξης, διασφαλίζοντας την απαραίτητη ισορροπία μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης, κοινωνικής συνοχής, προστασίας του περιβάλλοντος και του φυσικού κεφαλαίου της χώρας, προς όφελος όχι μόνο των σημερινών αλλά και των μελλοντικών γενεών.

Μέσα από μια διαδικασία ανοιχτού διαλόγου μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών αλλά και ενός ευρέως φάσματος κοινωνικών εταίρων και ενδιαφερόμενων φορέων, η Κυβέρνηση, μέσω της Γ.Γ.Κ, εκκίνησε το 2017 μία σε βάθος χαρτογράφηση των εφαρμοζόμενων πολιτικών, προκειμένου να οριστεί το σημείο εκκίνησης της χώρας αναφορικά με τους ΣΒΑ. Αυτή η διαδικασία οδήγησε στην υιοθέτηση μιας δέσμης 8 Εθνικών Προτεραιοτήτων για την προσαρμογή των 17 ΣΒΑ στις εθνικές συνθήκες και ανάγκες, οι οποίες συνδέονται παράλληλα με τους κεντρικούς στόχους της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής.

Οι εθνικές αυτές προτεραιότητες καλύπτουν και τους 17 ΣΒΑ και απηχούν, με ολοκληρωμένο και ισορροπημένο τρόπο στην:

1. Προώθηση μιας ανταγωνιστικής, καινοτόμου και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.
2. Προαγωγή της πλήρους απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους.
3. Αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.
4. Μείωση κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους.
5. Προώθηση μιας υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης.
6. Ενίσχυση της προστασίας και ορθολογικής διαχείρισης του φυσικού κεφαλαίου ως βάση για κοινωνική ευημερία και μετάβαση σε μία κλιματικά ουδέτερη οικονομία.

7. Οικοδόμηση αποδοτικών, αξιόπιστων και διάφανων θεσμών.

8. Ενίσχυση και προώθηση ανοιχτών, συμμετοχικών και δημοκρατικών διαδικασιών και συμπράξεων.

Η Ελλάδα, ανταποκρινόμενη στις διεθνείς υποχρεώσεις της, συνέταξε την Εθνική Έκθεση Αξιολόγησης για τους ΣΒΑ, την οποία και παρουσίασε στο Φόρουμ Πολιτικού Επιπέδου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΟΗΕ, τον Ιούλιο του 2018. Η Έκθεση αποτυπώνει μεταξύ άλλων:

α) το θεσμικό μηχανισμό που λειτουργεί στη χώρα, ο οποίος διασφαλίζει αφενός την υψηλή πολιτική δέσμευση για την επιτυχή εφαρμογή του εγχειρήματος και αφετέρου τη διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου, β) τις κυβερνητικές πολιτικές που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο των 8 εθνικών προτεραιοτήτων για τους ΣΒΑ, και της διασύνδεσής τους με συγκεκριμένους ΣΒΑ, καθώς και με τη Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική, γ) το ρόλο των ενδιαφερόμενων μερών (τοπική αυτοδιοίκηση, ακαδημαϊκή/ερευνητική κοινότητα, ιδιωτικός τομέας, κοινωνία πολιτών), δ) τα βασικά μέσα εφαρμογής και παραδείγματα ολοκληρωμένης διασύνδεσης πολιτικών, ε) την παρουσίαση των επόμενων βημάτων που πρέπει να γίνουν, όπως το Εθνικό Σχέδιο Εφαρμογής για τους ΣΒΑ, στ) το στατιστικό παράρτημα της ΕΛΣΤΑΤ.

Η ελληνική Κυβέρνηση, σταθερά προσηλωμένη στην επιτυχή εφαρμογή των ΣΒΑ, έχει ήδη ξεκινήσει κατά το 2019 τη διαδικασία εκπόνησης ενός Εθνικού Σχεδίου Εφαρμογής των ΣΒΑ, το οποίο θα αποτυπώνει, μεταξύ άλλων, το σύνολο κεντρικών και μακροπρόθεσμων μέτρων πολιτικής που έχουν ή πρόκειται να υιοθετηθούν, τα οποία συμβάλλουν, συνδυαστικά με την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική, στην υλοποίηση των ΣΒΑ. Ταυτόχρονα θα δώσει έμφαση στη συνοχή των δημόσιων πολιτικών, στη μέτρηση της προόδου εφαρμογής, στη διεύρυνση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας πολιτών, καθώς και στη μεγαλύτερη εμπλοκή της Βουλής στην παρακολούθηση της εφαρμογής των ΣΒΑ.

4.2. Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και Διαχείριση Κινδύνων

4.2.1. Στρατηγική για την κλιματική προσαρμογή

Αποτελεί πλέον κοινή διαπίστωση ότι δεν υφίσταται σήμερα τομέας του περιβάλλοντος, οικονομική δραστηριότητα και περιοχή του πλανήτη που δεν θα επηρεαστεί, άμεσα ή έμμεσα, από την κλιματική αλλαγή. Η Ελλάδα βιώνει ήδη αυξημένη συχνότητα ακραίων υδρομετεωρολογικών φαινομένων, των οποίων οι επιπτώσεις εντείνονται λόγω της αυξημένης τρωτότητας, αποτέλεσμα χρόνιων ελλείψεων στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη σχετικών δραστηριοτήτων. Η ελληνική Κυβέρνηση, ακολουθώντας τη συνολική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις απαιτήσεις της Συμφωνίας των Παρισίων, εκπόνησε την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, η οποία θεσμοθετήθηκε με το Νόμο 4414/2016. Στρατηγικός στόχος είναι η ενσωμάτωση της διάστασης της κλιματικής επικινδυνότητας σε όλες τις τομεακές πολιτικές, στην παραγωγική δομή της χώρας, στις μεγάλες επενδύσεις του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, όπως επίσης και στα χρηματοδοτικά εργαλεία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Η Μεσόγειος χαρακτηρίζεται ως μια από τις πλέον εκτεθειμένες περιοχές του πλανήτη στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής, η οποία αναμένεται να υποστεί ιδιαίτερα αυξημένη μεταβλητότητα σε ό,τι αφορά τα ύψη των βροχοπτώσεων, των θερμοκρασιών και τη στάθμη της θάλασσας, εντείνοντας τα ήδη υπαρκτά προβλήματα διάβρωσης στις παράκτιες ζώνες. Με τη σειρά τους, παρόμοιες αλλαγές έχουν επιπτώσεις σε όλους τους τομείς: γεωργική παραγωγή, διαχείριση υδατικών πόρων, τουρισμό, παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, χρήση ενέργειας, συνθήκες διαβίωσης πληθυσμού (ιδίως στα αστικά κέντρα), ελκυστικότητα τουριστικών προορισμών, συχνότητα και ένταση δασικών πυρκαγιών, συχνότητα και ένταση πλημμυρικών φαινομένων, τιμές και παραγωγή τροφίμων, αλυσίδες αξίας στη βιομηχανία/μεταποίηση, κ.λπ.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω επιπτώσεων θεσμοθετήθηκε η Εθνική Στρατηγική για τη προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή με το νόμο ν. 4414/2016 που μεταξύ των άλλων προβλέπει την υποχρέωση των περιφερειών της χώρας να εκπονήσουν Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής και συστάθηκε το Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, όπου εκπροσωπούνται όλα τα συναρμόδια Υπουργεία, με στόχο τον καλύτερο συντονισμό για την ενσωμάτωση της κλιματικής επικινδυνότητας σε όλες τις τομεακές πολιτικές.

Με δεδομένη τη διατομεακή διάσταση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και το χαμηλό βαθμό προβολής/πρόβλεψης, τόσο των βραχυπρόθεσμων όσο και των μεσομακροπρόθεσμων επιπτώσεων της, στρατηγικός στόχος της Κυβέρνησης είναι η ενσωμάτωση της κλιματικής επικινδυνότητας σε όλες

τις τομεακές πολιτικές, στην παραγωγική δομή της χώρας, στις μεγάλες επενδύσεις του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, όπως επίσης και στα χρηματοδοτικά εργαλεία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Αντίστοιχη πολιτική βούληση υπάρχει και ως προς το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, μέσω της σταδιακής, ριζικής και λελογισμένης αναδιάρθρωσης όλων των παραγωγικών τομέων και των καταναλωτικών προτύπων, πέραν αυτών που προβλέπονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, το οποίο υλοποιεί τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με χρονικό ορίζοντα το 2030, αποτελεί προτεραιότητα της Κυβέρνησης.

Η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή

Η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, η οποία θεσμοθετήθηκε με το Ν. 4414/2016 έχει 10ετή ορίζοντα, καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές για την αύξηση της κλιματικής ανθεκτικότητας της χώρας σε 15 τομείς τρωτότητας: Γεωργία-Κτηνοτροφία, Δασικά Οικοσυστήματα, Βιοποικιλότητα-Οικοσυστήματα, Υδατοκαλλιέργειες, Αλιεία, Υδάτινοι πόροι, Παράκτιες Ζώνες, Τουρισμός, Ενέργεια, Υποδομές-Μεταφορές, Υγεία, Δομημένο Περιβάλλον, Εξορυκτική Βιομηχανία, Πολιτιστική Κληρονομιά, Ασφαλιστικός Τομέας. Τα Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΑ) εξειδικεύουν και ιεραρχούν τα μέτρα προσαρμογής σε περιφερειακό επίπεδο.

Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή

Η σε βάθος αναλυτική εξειδίκευση και ιεράρχηση μέτρων αποτελεί αντικείμενο των Περιφερειακών Σχεδίων Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (Πε-ΣΠΚΑ). Οι Περιφέρειες της Χώρας στην παρούσα χρονική περίοδο βρίσκονται στη διαδικασία εκπόνησης των οικείων ΠεΣΠΚΑ (με διαφορετικούς βαθμούς ωρίμανσης ανά Περιφέρεια) και συνολικό αναμενόμενο χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης το τέλος του 2020.

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι και δράσεις της Στρατηγικής

- Ολοκλήρωση των Περιφερειακών Σχεδίων Προσαρμογής, έως τα τέλη του 2020.
- Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας με δεδομένα κλιματικών προβολών για την υποβοήθηση του σχεδιασμού σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Αξιολόγηση και προτεραιοποίηση δράσεων και μέτρων προσαρμογής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Ενσωμάτωση κριτηρίων κλιματικής επικινδυνότητας για τη χρηματοδότηση νέων υποδομών στη νέα χρηματοδοτική περίοδο 2021-2027.
- Σταδιακή ενσωμάτωση κλιματικής επικινδυνότητας σε όλους τους τομειακούς σχεδιασμούς του

Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ανάλογα με το χρονικό ορίζοντα αναθεώρησης των σχεδιασμών αυτών (π.χ. 2η Αναθεώρηση Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμού - 2021, 1η Αναθεώρηση Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας - 2021, Σχέδιο Δράσης για την Εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση-2020, τελικό Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα-2019, Μακροπρόθεσμη Στρατηγική Χαμηλού Άνθρακα - 2019).

- Ανακοίνωση (Β' τρίμηνο του 2019) και υλοποίηση στοχευμένων μέτρων (με χρονικό ορίζοντα Ζετίας - τέλη 2021) για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών α) σε δάση και δασικές εκτάσεις και β) σε μικτές περιοχές δάσους κατοικίας).
- Προώθηση καίριων αντιπλημμυρικών έργων στο σύνολο της χώρας.
- Προώθηση στοχευμένων παρεμβάσεων (αναχώματα, ήπιες παρεμβάσεις) για προστασία από διάβρωση και αναχώματα.
- Εκπόνηση Σχεδίων Ασφάλειας Νερού για αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών/ζημιών από ακραία υδρομετεωρολογικά φαινόμενα σε όλα τα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα της χώρας.
- Συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία, μέσω του Εθνικού Συμβουλίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, με στόχο την ενσωμάτωση των παραμέτρων κλιματικής επικινδυνότητας στους αντίστοιχους τομείς σχεδιασμού.

4.2.2. Δομική αναβάθμιση του συστήματος πολιτικής προστασίας

Η αναβάθμιση του συστήματος πολιτικής προστασίας αναδείχθηκε ως αναγκαιότητα μετά την καταστροφική πυρκαγιά της 23ης Ιουλίου 2018 στην Ανατολική Αττική. Ήδη δρομολογήθηκε η ριζική αναδιάρθρωση του συστήματος πολιτικής προστασίας της χώρας στα πρότυπα των πλέον προηγμένων κρατών στον τομέα αυτό με την εκπόνηση Σ/Ν, το οποίο έχει αναρτηθεί στο διαδικτυακό τόπο διαβουλεύσεων. Σκοπός του νέου Εθνικού Συστήματος είναι η προστασία της ζωής, της υγείας και περιουσίας των πολιτών, των υποδομών,- συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς- καθώς και υπηρεσιών ζωτικής σημασίας, η μείωση του κινδύνου και η ελαχιστοποίηση των συνεπειών από καταστροφές που προκαλούν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ανεξαρτήτως αιτίας. Η θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Πολιτικής Προστασίας και της Εθνικής Αρχής οριστικοποιείται το Β' τρίμηνο του 2019, ενώ η εφαρμογή του πρόκειται να είναι σταδιακή με χρονικό ορίζοντα το τέλος του 2021.

Η εξέταση του θεσμικού πλαισίου της πολιτικής προστασίας ανέδειξε σοβαρές αδυναμίες που αφορούσαν στη σύγκυση αρμοδιοτήτων μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων, στην απουσία επιχειρησιακού μοντέλου και στη περιορισμένη δυνατότητα χρηματοδότησης δράσεων από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας.

Για την αντιμετώπιση των ανωτέρω αδυναμιών, έχει εκπονηθεί ήδη σχέδιο νόμου για νέο Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας το οποίο θα παρέχει ένα αναβαθμισμένο πλαίσιο σε λειτουργικό, επιχειρησιακό και επιστημονικό επίπεδο. Το νέο σύστημα θα ενισχύει την ικανότητα αποτελεσματικής ανταπόκρισης

σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, που προκαλούνται από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, καθώς και στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής η οποία χαρακτηρίζεται από ακραία καιρικά φαινόμενα μεγαλύτερης συχνότητας με σκοπό την προστασία της ζωής, υγείας και περιουσίας των πολιτών, των υποδομών, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς, των υλικών και πολιτιστικών αγαθών και του περιβάλλοντος καθώς και της ελαχιστοποίησης των συνεπειών από καταστροφές, που προκαλούν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, ανεξάρτητα από τα αίτια που την προκάλεσαν.

Για τη θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Πολιτικής Προστασίας:

- Αναλύθηκαν μοντέλα χωρών (ΗΠΑ, πολιτειών της Αυστραλίας, Ιταλίας, Ρουμανίας και λοιπών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης), που αναμόρφωσαν ριζικά τα συστήματα πολιτικής προστασίας τους έπειτα από μεγάλες καταστροφές (σε επίπεδο θεσμικών προβλέψεων, μοντέλου λειτουργίας, οργανωτικής δομής, σχεδιασμού, επιχειρησιακών οργάνων και διαδικασιών).

- Δρομολογήθηκε μεταφορά τεχνογνωσίας από χώρες της ΕΕ, κυρίως από τη Γαλλία και είναι ήδη σε εξέλιξη σχετικό πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας των διαρθρωτικών ταμείων της Ε.Ε.

- Αναλύθηκαν πλαίσια, όπως η Στρατηγική για τη Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών (Πλαίσιο Δράσης του Sendai), της ΕΕ [π.χ. EU Action Plan SWD (2016) 205 final/2], τα οποία λαμβάνουν υπ' όψη την κλιματική αλλαγή, το Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας της Ένωσης, προτάσεις και πορίσματα της επιστημονικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένου του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Joint Research Center) σε θέματα διαχείρισης κρίσεων και καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, κ.λπ.

Το Εθνικό Σύστημα, συμβάλλοντας στην επίτευξη των σκοπών του θεσμικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολιτική προστασία, διέπεται από τις παρακάτω βασικές αρχές:

α) Ενιαία διαχείριση εκτάκτων αναγκών, ανεξάρτητα από το είδος, το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και την αιτία που τις προκαλεί (all hazards approach) και εφαρμογή σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και στο σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων, β) συμπερίληψη του συνόλου του κρατικού μηχανισμού, εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας και φορέων του ιδιωτικού τομέα και ενεργή συμμετοχή του συνόλου της κοινωνίας, γ) Ευέλικτες, δυναμικές και διαλειτουργικές επιχειρησιακές δομές όλων των επιπέδων διοίκησης, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα κλιμάκωσης του επιπέδου ανταπόκρισης αναλόγως των αναγκών, δ) αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης σε όλες τις φάσεις του κύκλου διαχείρισης κα-

ταστροφών από την πρόληψη έως την αποκατάσταση, ε) εκπαίδευση και πιστοποίηση των στελεχών, στ) υλοποίηση του συντονισμού, και της λήψης αποφάσεων κατά την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών, όσο το δυνατόν πλησιέστερα στο πεδίο επιχειρήσεων, ζ) ανάλυση του κινδύνου και της επικινδυνότητας σε κεντρικό, περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο η οποία θα αποτελεί τη βάση για το σχεδιασμό πολιτικής προστασίας και την υλοποίηση δράσεων σε όλες τις φάσεις του κύκλου διαχείρισης εκτάκτων αναγκών, συμπεριλαμβανομένων της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, όπου θα λαμβάνεται υπόψη η αναπηρία, η γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία, καθώς και οι ειδικότερες ανάγκες των διαφορετικών ομάδων πληθυσμού.

Κεντρικό στοιχείο της αναβάθμισης του συστήματος αποτελεί η ίδρυση της Εθνικής Αρχής Πολιτικής Προστασίας, ως αυτοτελούς Υπηρεσίας υπαγόμενης στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, με αποστολή τη χάραξη της πολιτικής στον τομέα πολιτικής προστασίας, την οργάνωση του Εθνικού Συστήματος Πολιτικής Προστασίας καθώς και τον σχεδιασμό, την οργάνωση, το συντονισμό και την υλοποίηση των δράσεων επιπέδου Κεντρικής Διοίκησης. Στις αρμοδιότητες της Εθνικής Αρχής περιλαμβάνονται η ανάλυση των κινδύνων και απειλών και εκτίμηση της επικινδυνότητας αυτών, η πρόληψη και ο μετριασμός των επιπτώσεων των κινδύνων, η διαχείριση εκτάκτων αναγκών και η βραχεία αποκατάσταση από καταστροφές, η οργάνωση και εποπτεία του Συστήματος Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας και η διεθνής εκπροσώπηση της χώρας για ζητήματα πολιτικής προστασίας. Η Εθνική Αρχή θα αναπτύσσει επίσης συνεργασίες με την επιστημονική και ερευνητική κοινότητα, με σκοπό την αξιοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και προϊόντων εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας στις δραστηριότητες της πολιτικής προστασίας.

Η θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Πολιτικής Προστασίας και της Εθνικής Αρχής προβλέπεται να οριστικοποιηθεί το Β' τρίμηνο του 2019, ενώ η εφαρμογή του θα είναι σταδιακή, με χρονικό ορίζοντα τέλος του 2021.

4.3. Προώθηση της Κοινωνικής και Κυκλικής Οικονομίας

4.3.1. Δημιουργία οικοσυστήματος κοινωνικής επιχειρηματικότητας και σχετικά συνεργατικά εγχειρήματα

Η Κυβέρνηση εφαρμόζει πολιτικές που στοχεύουν στην ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών πρωτοβουλιών, οι οποίες βασίζονται στις αρχές της κοινωνικής και συνεργατικής οικονομίας. Σε αυτή την κατεύθυνση έχουν ήδη ληφθεί σημαντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες. Ειδικότερα, με το Ν.4430/2016 θεσμοθετήθηκε πλαίσιο για τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Ακολούθησε η θέσπιση των Ενεργειακών Κοινοτήτων (Ν. 4513/2018) με σκοπό την προώθηση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στον τομέα της Ενέργειας με ισχυρή συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων. Συγκροτήθηκε, επίσης, μια διυπουργική, κοινή ομάδα εμπειρογνομόνων για την «Κυκλική Οικονομία» με σκοπό τον συντονισμό των δράσεων και τον καθορισμό συνολικότερων στρατηγικών προτεραιοτήτων.

Η Κυβέρνηση υλοποιεί μια σειρά πολιτικών που στοχεύουν στη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών εγχειρημάτων, με βάση τις αξίες και τους στόχους της κοινωνικής και συνεταιριστικής οικονομίας. Η αναπτυξιακή προοπτική αυτού του τομέα είναι σημαντική. Σε ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, η Ιταλία, και η Ισπανία, οι πολυάριθμες κοινωνικές και συνεταιριστικές επιχειρήσεις σημειώνουν σημαντικές επιδόσεις σε όρους θέσεων εργασίας και συμμετοχής στο ΑΕΠ. Στην Ελλάδα σημειώνεται έντονο ενδιαφέρον και κινητικότητα, παρά το γεγονός ότι το διάστημα ισχύος του νέου νομικού πλαισίου, από το τέλος του 2016, είναι περιορισμένο. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων φορέων στο Μητρώο κοινωνικής οικονομίας παρουσιάζει σημαντική αυξητική τάση και ανέρχεται σε περίπου 1.400 φορείς καλύπτοντας ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων σε όλη την επικράτεια.

Το νέο θεσμικό και στρατηγικό πλαίσιο της Κ.Α.Ο

Η ανάπτυξη της Κ.Α.Ο αποτελεί οριζόντια στρατηγική προτεραιότητα της Κυβέρνησης για μια οικονομική ανάπτυξη στη βάση των αρχών της δημοκρατικής λειτουργίας των φορέων της οικονομίας, για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ένταξη των ευάλωτων και ειδικών ομάδων του πληθυσμού. Ο Ν. 4430/2016 εισάγει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, για τις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις» (Κοιν.Σ.Επ), ενώ παράλληλα θεσπίζει μια νέα νομική μορφή, αυτήν του συνεταιρισμού εργαζομένων, που έχει ως πρωταρχικό σκοπό το όφελος των μελών του. Το νέο αυτό πλαίσιο εισάγει ένα πλέγμα από ρυθμίσεις με στόχο τη διασφάλιση ενός περιβάλλοντος το οποίο θα διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της Κ.Α.Ο σε όλους τους πο-

λίτες και σε κάθε παραγωγική δραστηριότητα, καθώς επιτρέπει σε κάθε μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο να αναγνωριστεί ως φορέας Κ.Α.Ο., εφόσον πληροί τα κριτήρια που θέτει ο νόμος, τα οποία αντανakλούν τις θεμελιώδεις αξίες και αρχές της Κ.Α.Ο. Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε στο ΥΠΕΚΑΑ, η Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, η οποία αποτελεί την πρώτη αυτοτελή διοικητική μονάδα στον τομέα της Κ.Α.Ο.

Μέτρα ενίσχυσης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

Ένα ολοκληρωμένο «Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας 2017-2023» αναπτύχθηκε και τέθηκε σε εφαρμογή. Το σχέδιο αυτό χρηματοδοτείται κυρίως από το ΕΣΠΑ, με συνολικό προϋπολογισμό άνω των 160 εκατ. ευρώ, από δύο Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάστηκε η ίδρυση Κέντρων Στήριξης της Κ.Α.Ο σε κάθε περιφερειακή ενότητα. Ήδη, το πρώτο τετράμηνο του 2019, τέθηκαν σε λειτουργία τα πρώτα «Κέντρα Στήριξης της Κ.Α.Ο». Τα Κέντρα Στήριξης είναι τα ίδια φορείς Κ.Α.Ο., και η αποστολή τους είναι να λειτουργήσουν ως σημεία πληροφόρησης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για υπάρχοντες και δυνητικούς φορείς της Κ.Α.Ο. Η εκπαίδευση, παρακολούθηση και εν γένει στήριξη των Κέντρων από την Ειδική Γραμματεία, θα γίνει μεταξύ άλλων με τη χρήση ειδικής πλατφόρμας, η οποία θα αποτελεί τμήμα του εθνικού μηχανισμού Κ.Α.Ο, η συγκρότηση του οποίου θα χρηματοδοτηθεί από την τεχνική βοήθεια (SRSS). Στην τελική φάση βρίσκεται η προετοιμασία της πρόσκλησης για την επιχορήγηση των υφιστάμενων φορέ-

ων Κ.Α.Λ.Ο καθώς οι προδιαγραφές της πρέπει να εναρμονιστούν με το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα χαρακτηριστικά των φορέων στη χώρα μας. Επιπρόσθετα, θα ακολουθήσει αντίστοιχη πρόσκληση για νέους φορείς Κ.Α.Λ.Ο. από τις Περιφέρειες.

Το σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη του χώρου της Κ.Α.Λ.Ο. περιλαμβάνει επίσης «συστημικές» παρεμβάσεις στο πλαίσιο της τεχνικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι ενέργειες αυτές, αφορούν σε δράσεις δημοσιότητας, όπως η διοργάνωση ετήσιων εθνικών εκθέσεων, στο πλαίσιο των οποίων οι φορείς Κ.Α.Λ.Ο. προωθούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους προς το ευρύ κοινό και αναπτύσσουν μεταξύ τους συνεργασίες και δικτυώσεις. Μέχρι σήμερα έχουν διοργανωθεί δύο ετήσιες εθνικές εκθέσεις (1η ΕΧΡΟ Κ.Α.Λ.Ο- Νοέμβριος 2017, 2η ΕΧΡΟ Κ.Α.Λ.Ο- Νοέμβριος 2018), ενώ σχεδιάζεται η 3η ΕΧΡΟ Κ.Α.Λ.Ο το Νοέμβριο του 2019. Στις ετήσιες εκθέσεις αναδείχθηκαν τα επιτεύγματα άνω των 150 φορέων σε διάφορους τομείς, από τα παραδοσιακά βιοτεχνικά προϊόντα έως τις τεχνολογίες επικοινωνίας και Πληροφορικής. Απώτερος στόχος είναι η Εθνική ΕΧΡΟ να επαναλαμβάνεται σε ετήσια βάση και να συμπληρώνεται από αντίστοιχες περιφερειακές.

Η χαρτογράφηση του πεδίου της Κ.Α.Λ.Ο. αποτυπώνεται στην πρώτη και δεύτερη Ετήσια Έκθεση Κ.Α.Λ.Ο. (2017 και 2018). Στην ανάπτυξη της έρευνας για την Κ.Α.Λ.Ο θα συμβάλει επίσης το Σύμφωνο Συνεργασίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με το Υπουργείο Εργασίας και την Ειδική Γραμματεία Κ.Α.Λ.Ο., το

οποίο υπεγράφη το Νοέμβριο του 2018.

Τέλος, το ζήτημα του χρηματοδοτικού πλαισίου, βρίσκεται σε στάδιο υλοποίησης σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων τα συμπεράσματα της οποίας θα ληφθούν υπόψη για τη διαμόρφωση κατάλληλων χρηματοπιστωτικών εργαλείων (εγγυήσεις, μικροδάνεια κ.ά.). Επίσης, η νεοϊδρυθείσα Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα περιλαμβάνει στους σκοπούς της τη στήριξη της Κ.Α.Λ.Ο. Η λειτουργία της Τράπεζας αναμένεται να συνεισφέρει ουσιαστικά στη χρηματοδότηση και περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.

Ενεργειακές Κοινότητες

Ο πρόσφατος Ν. 4513/2018 θέσπισε και ενεργοποίησε το θεσμό των Ενεργειακών Κοινοτήτων με στόχο την προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και της καινοτομίας στον ενεργειακό τομέα. Οι κοινότητες αυτές θα δραστηριοποιηθούν στους τομείς της παραγωγής, αποθήκευσης, ιδιοκατανάλωσης, διανομής και προμήθειας ενέργειας με στόχους: α) την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας, β) την προαγωγή της ενεργειακής αειφορίας, γ) την ενίσχυση της ενεργειακής αυτότητας και ασφάλειας σε νησιωτικούς δήμους, καθώς και δ) τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

4.3.2. Κυκλική οικονομία

Ο μετασχηματισμός της οικονομίας σε κυκλική παρουσιάζει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες τόσο για την προώθηση επενδύσεων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας όσο και για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, ενώ προσδίδει και αειφορική διάσταση στην ανάπτυξη. Η πράσινη οικονομία αναμένεται να μειώσει το αποτύπωμα και τις εκπομπές άνθρακα και να συμβάλλει στην αποδοτική χρήση των πόρων, στην επαναχρησιμοποίηση δευτερογενών υλικών, στην καινοτομία και τις επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες, στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων, στη χρήση της εγχώριας γνώσης και έρευνας, καθώς και στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. Οι προτεραιότητες του «Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κυκλική Οικονομία» περιλαμβάνουν την άρση των γραφειοκρατικών περιορισμών ως προς τη διάχυση των αρχών της κυκλικής οικονομίας, τη δέσμευση πόρων από διάφορες πηγές για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση των σχετικών δράσεων, την αύξηση κινήτρων για τις επιχειρήσεις, την ενίσχυση της γνώσης, της ενημέρωσης και της καθιέρωσης ευέλικτων δομών διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο των δράσεων για τον οικολογικό μετασχηματισμό της οικονομίας υλοποιούνται μέτρα για τη διαχείριση αποβλήτων, την ανακύκλωση, τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης και τις δευτερογενείς πρώτες ύλες. Ταυτόχρονα, θα ενθαρρύνεται και η συμμετοχή των επιχειρήσεων σε βιώσιμες πρακτικές, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης «πράσινων» δημόσιων συμβάσεων, αλλά και φορολογικών και χρηματοοικονομικών κινήτρων. Συγκροτήθηκε, επίσης, μια διυπουργική, κοινή, ομάδα εμπειρογνομόνων για την «Κυκλική Οικονομία» με σκοπό τον συντονισμό των δράσεων και τον καθορισμό συνολικότερων στρατηγικών προτεραιοτήτων, για την κυκλική οικονομία.

Η στροφή προς την κυκλική οικονομία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος και προτεραιότητα της Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Η κυκλική οικονομία αποτελεί μια μορφή οικονομικής δραστηριότητας, προσαρμοσμένης στα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας και βιομηχανίας, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα σαφή περιφερειακή και τοπική διάσταση, που προσθέτει αξία σε ολόκληρη την αλυσίδα του κύκλου ζωής των προϊόντων. Ταυτόχρονα, οι επενδύσεις στη διαχείριση αποβλήτων και στην κυκλική οικονομία μπορούν να μειώσουν τα πρόστιμα που επωμίζεται η Ελλάδα για τη μη τήρηση της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας σχετικά με τους παράνομους χώρους ταφής απορριμμάτων και τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων.

Ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας

Το «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία», το οποίο περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμες παρεμβάσεις και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες, εγκρίθηκε από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΙΠ) στις αρχές του 2018. Ακολούθησαν ευρεία διαβούλευση και εμπλουτισμός του, ειδική συνεδρίαση διαλόγου στη Βουλή (28.6.2018), γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και στη συνέχεια παρουσιάστηκε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΣΥΠ, 20.12.2018). Το σχέδιο αυτό είναι συμβατό με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης του 2015

για την Κυκλική Οικονομία και την Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030. Προτεραιότητες του σχεδίου για το 2018 αποτελούν:

- Οι Ρυθμιστικές και νομοθετικές παρεμβάσεις για την άρση των γραφειοκρατικών περιορισμών και τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας.
- Η δέσμευση υφιστάμενων πόρων από διάφορες πηγές, για τη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων, καθώς και πιλοτικών σχεδίων ευρείας κλίμακας, όπως και η διεύρυνση των φορολογικών και οικονομικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν δευτερογενή υλικά και επενδύουν στην τεχνολογία αιχμής με σκοπό τη βιομηχανική συμβίωση, τη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης, την επαναχρησιμοποίηση πόρων και τη στήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλού άνθρακα.
- Η περαιτέρω ενίσχυση της γνώσης, της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης και της συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών, των επιστημόνων, των καταναλωτών και της κοινωνίας.
- Η ενίσχυση δομών διακυβέρνησης για τη μετάβαση στην κυκλική οικονομία.
- Η εισαγωγή δεικτών μέτρησης αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της πρόοδου ως προς την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας, καθώς και για τη συμβολή τους στην επίτευξη ευρύτερων στόχων πολιτικής, όπως αυτοί ορίζονται στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Οι Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις ως εργαλείο Προώθησης της κυκλικής οικονομίας

Οι Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις (ΠΔΣ) αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη στόχων περιβαλλοντικής πολιτικής, οι οποίοι σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, τη χρήση των πόρων και τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας – ιδίως δεδομένου του ύψους των δαπανών του δημόσιου τομέα για αγαθά και υπηρεσίες στην Ευρώπη.

Το 2003 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την υιοθέτηση της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων - ΟΠΠ (Integrated Product Policy Building on Environmental Life-Cycle Thinking - COM/2003/0302 final), ως αναπόσπαστου μέρους της Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στην ΕΕ, κάλεσε τα κράτη μέλη να καταρτίσουν Εθνικά Σχέδια Δράσης (ΕΣΔ) για το «πρασίνισμα» των Δημόσιων Συμβάσεων μέχρι τα τέλη του 2006. Ωστόσο, παρότι έχουν υπάρξει βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, η Ελλάδα δεν έχει ολοκληρώσει μέχρι σήμερα την εκπόνηση, υιοθέτηση και υλοποίηση ανάλογου Σχεδίου Δράσης.

Η Κυβέρνηση, προχωρά άμεσα στη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης για την εισαγωγή «Πράσινων» κριτηρίων στις Δημόσιες Συμβάσεις για ένα σημαντικό αριθμό προϊόντων και υπηρεσιών που προμηθεύεται το δημόσιο, τα οποία ως σκοπό θα έχουν την επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στα κόστη των προμηθειών, το περιβαλλοντικό αποτύπωμα, τη διαθεσιμότητα στην αγορά, καθώς και τη βελτίωση της κυκλικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών του Δημοσίου. Το Σχέδιο Δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις βρίσκεται υπό εκπόνηση από διυπουργική επιτροπή και αναμένεται να ολοκληρωθεί το Φθινόπωρο του 2019.

Επιπλέον, η Ελλάδα συμμετέχει στο πρόγραμμα GRASPINNO, το οποίο θα υλοποιηθεί κατά τη διάρκεια του 2019 και θα προσφέρει λύσεις, μέσα από Πράσινες Συμβάσεις, για δημόσια κτήρια ενεργειακής απόδοσης.

Διαχείριση αποβλήτων & Ανακύκλωση

Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί μακροχρονική πρόκληση για τις ελληνικές πόλεις. Η πρόκληση αυτή έγκειται στη μετάβαση από παρωχημένες πρακτικές, όπως η ταφή, σε σύγχρονες πρακτικές, όπως η επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωση με διαλογή στην πηγή. Τόσο το «Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων», όσο και το «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Πρόληψη Αποβλήτων» είναι ήδη σε διαδικασία υλοποίησης. Τα δύο αυτά σχέδια, σε συνδυασμό με τα 13 «Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων» και το «Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Απο-

βλήτων», διαμορφώνουν το συνολικό νομοθετικό πλαίσιο για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων.

Τονίζεται ότι ψηφίστηκε νέος νόμος (Ν. 4496/2017) για την ανακύκλωση, με στόχο την πλήρη ευθυγράμμιση της υπάρχουσας νομοθεσίας (Ν. 2939/2001) με τις αρχές της κυκλικής οικονομίας, καθώς και νόμος που θεσπίζει το πλαίσιο των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (Ν. 4555/2018). Ο Ν. 4496/2017 αποσκοπεί ειδικότερα στη βέλτιστη λειτουργία των συστημάτων ανακύκλωσης, με βάση προγράμματα για τη Διευρυμένη Ευθύνη του Παραγωγού, η οποία εγγυάται ότι οι απαραίτητοι οικονομικοί πόροι διοχετεύονται στη βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας ανακύκλωσης. Επιπλέον, αναβαθμίζει το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνικής οικονομίας, δίνει κίνητρα στους Δήμους και στους δημότες και ενθαρρύνει την εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών και τη δημιουργία δευτερογενούς αγοράς υλικών, καθώς και ευκαιριών απασχόλησης για προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης στο πεδίο της κυκλικής οικονομίας. Αυτή η δράση θα οδηγήσει, στη μείωση των προστίμων που επιβιβάζεται η Ελλάδα για τη μη τήρηση των περιβαλλοντικών κανονισμών (βλ. παράνομοι χώροι ταφής απορριμμάτων και διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων).

Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες για τις Ενεργειακές Κοινότητες, για τη δημιουργία Πράσινων Σημείων, τη δυνατότητα εμπορίας ανακτώμενων υλικών και ενέργειας, τον Κανονισμό Τιμολόγησης και την ενίσχυση δράσεων κυκλικής οικονομίας, καθώς και οι ρυθμίσεις για τη μείωση της χρήσης πλαστικής σακούλας είναι, επίσης, συναφείς με το θεσμικό πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των αποκεντρωμένων υποδομών για τη διαχείριση αποβλήτων και στην υποστήριξη των σχεδίων διαλογής και ανακύκλωσης. Ένα σημαντικό ποσό έχει ήδη δεσμευθεί για την ανάπτυξη υποδομών την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2014-2020). Άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως το Horizon 2020, για ευρείας κλίμακας πιλοτικά σχέδια, το πρόγραμμα LIFE και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) μπορούν, επίσης, να στηρίξουν την εφαρμογή και τις βέλτιστες πρακτικές.

Η Ελλάδα προωθεί ενεργά την υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Σήματος (EU Ecolabel) για προϊόντα και υπηρεσίες που έχουν μικρότερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Το Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων (ΗΜΑ), το οποίο λειτουργεί από τις αρχές του 2017, θα βελτιώσει τη συλλογή δεδομένων, ενώ η εφαρμογή του μπορεί να χρησιμοποιηθεί περαιτέρω στον εντοπισμό ευκαιριών για δευτερεύουσες αγορές πρώτων υλών.

Σε ό,τι αφορά την προώθηση Πράσινων Δημό-

σιων Συμβάσεων, η Ελλάδα επιδιώκει την επιτάχυνση διαδικασιών και ενεργειών, ώστε να ανέλθει στα επίπεδα των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών. Για το σκοπό αυτό επανασυστάθηκε η Εθνική Επιτροπή για την προώθηση των Πράσινων Δημοσίων Συμβάσεων τον Ιούνιο του 2017, ενώ συγκροτήθηκε ομάδα εμπειρογνομόνων του ΕΛΟΤ, προκειμένου να προωθήσει τη χρήση διεθνών προτύπων και να αναπτύξει εθνικά πρότυπα για το περιβάλλον, τα απόβλητα και την κυκλική οικονομία. Θα παρακολουθεί, επίσης, τις διεθνείς και ευρωπαϊκές εξελίξεις της τυποποίησης και θα αξιολογεί τις εγχώριες ανάγκες στο εν λόγω πεδίο. Επιπλέον, δημιουργήθηκε διυπουργική ομάδα εργασίας για την αντιμετώπιση της σπατάλης τροφίμων και τη μείωση των υπολειμμάτων τροφίμων.

Προσεχείς στρατηγικές και μεσοπρόθεσμες «πράσινες» προτεραιότητες

- Ανάπτυξη νέων προτύπων για βιώσιμα κτήρια και υποδομές, σύμφωνα με τις έννοιες της κυκλικής οικονομίας και της κλιματικής ανθεκτικότητας (από τον σχεδιασμό στην κατασκευή, χρήση, κατεδάφιση, ανάκτηση υλικών και επαναχρησιμοποίηση).
- Δημιουργία περιφερειακών αγορών δευτερογενών πρώτων υλών.
- Ενσωμάτωση αναλύσεων κύκλου ζωής και κριτηρίων περιβάλλοντος και αποτυπώματος άνθρακα στην τεχνο-οικονομική και περιβαλλοντική αξιολόγηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και προϊόντων.
- Εισαγωγή φορολογικών και χρηματοοικονομικών κινήτρων για επιχειρήσεις που εφαρμόζουν/επενδύουν σε φιλική προς το περιβάλλον τεχνολογία, η οποία βελτιώνει τις επιδόσεις πέρα από τα ισχύοντα πρότυπα.
- Εισαγωγή κριτηρίων «κυκλικής οικονομίας» στον Αναπτυξιακό Νόμο, ώστε να δοθεί προτεραιότητα και κατάλληλη στήριξη στις αντίστοιχες επενδύσεις.
- Ανάπτυξη προτύπων για τη χρήση λιπασμάτων από οργανικά απόβλητα.
- Δημιουργία του νομικού πλαισίου για την παραγωγή βιο-μεθανίου (green gas/πράσινο αέριο) από οργανικά απόβλητα και περαιτέρω αξιοποίησή του (π.χ. διοχέτευσή του στο δίκτυο φυσικού αερίου ή χρήση ως εναλλακτικό καύσιμο μεταφοράς).
- Ενίσχυση και υποστήριξη της ευρύτερης χρήσης δευτερευόντων εναλλακτικών καυσίμων στον βιομηχανικό τομέα, για τη μείωση των περιβαλλοντικών και ανθρακικών αποτυπωμάτων κατά την παραγωγή.
- Επενδύσεις στις βιομηχανικές και λιμενικές χρήσεις ή στην επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένου νερού βιομηχανικών και αστικών λυμάτων (π.χ. αστικό πράσινο, περι-αστική γεωργία, βιομηχανικό νερό, λιμενικές υπηρεσίες, κ.ά.).

- Δημιουργία «Πράσινων Κέντρων» σε τοπικό επίπεδο που θα ενθαρρύνουν την επισκευή, την επαναχρησιμοποίηση, την ανταλλαγή, την κατάρτιση σε διαδικασίες επισκευής και επαναχρησιμοποίησης, κλπ.

- Εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για βιομηχανική συμβίωση, ανακύκλωση και επέκταση του κύκλου ζωής του προϊόντος.

- Δημιουργία ενός μόνιμου Φόρουμ Διαλόγου για την «Κυκλική Οικονομία» με βιομηχανίες, μεγάλες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ερευνητές, κοινωνικούς επιχειρηματίες, κλπ.

Ενίσχυση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων για την τοπική ανάπτυξη

Στο παρελθόν, το φυσικό περιβάλλον αντιμετωπίστηκε συχνά ως εμπόδιο και περιοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη. Η συγκεκριμένη προσέγγιση και αντίληψη οδήγησε στον πολλαπλασιασμό πρακτικών που έθεσαν σε κίνδυνο τους φυσικούς πόρους της χώρας, καθώς και στη σταδιακή μείωση σημαντικών τοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων (π.χ. αγροτικός τομέας, δασοπονία και ιχθυοκαλλιέργειες).

Η Αναπτυξιακή Στρατηγική αναγνωρίζει το φυσικό κεφάλαιο και το περιβάλλον ως θεμελιώδεις παράγοντες της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η προστασία και η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, με οριοθέτηση και ορθή αξιοποίησή τους, δίνουν τη δυνατότητα για νέα εργασία και νέα προϊόντα, εξασφαλίζοντας καλύτερη ποιότητα ζωής για όλους τους πολίτες.

Δασοπονία

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν περίπου τα 2/3 της ελληνικής επικράτειας. Ωστόσο, παραμένουν ένας φυσικός πόρος με ελάχιστο μερίδιο στο ΑΕΠ της χώρας, απειλούμενα από την αστική επέκταση, τις πυρκαγιές και την κλιματική αλλαγή.

Με καθυστέρηση σχεδόν 40 ετών, το ελληνικό κράτος βρίσκεται στη διαδικασία ανάρτησης και κύρωσης δασικών χαρτών για όλη τη χώρα. Ήδη, έχουν κυρωθεί δασικοί χάρτες για το 41,5% του ελληνικού εδάφους και το έργο θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2020. Σημειώνεται ότι η οριοθέτηση των δασικών περιοχών έχει ήδη μειώσει σημαντικά την οικονομική και γραφειοκρατική επιβάρυνση των νέων επενδύσεων και υποδομών, διευκολύνοντας την επίλυση διαμαχών σχετικών με τις χρήσεις γης και επιταχύνοντας έτσι τις διαδικασίες αδειοδότησης.

Επιπλέον, τον Απρίλιο του 2018, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ξεκίνησε έναν ανοιχτό διάλογο με την κοινωνία για την ανάπτυξη της Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση. Η Στρατηγική, θεσμοθετή-

θκε στο τέλος του 2018, θα έχει 20ετή ορίζοντα και θα στοχεύει στην αύξηση της δασοπονίας στο 1% του ΑΕΠ της χώρας, με νέες οικονομικές ευκαιρίες στη διαχείριση και αξιοποίηση των δασών αλλά και στον αγροτικό τομέα, την κτηνοτροφία, τον οικότουρισμό και τη δασοκομία.

Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών

Η διαχείριση προστατευόμενων περιοχών και η βιοποικιλότητα μπαίνουν σε μια νέα εποχή. Τον Δεκέμβριο του 2017, η ελληνική Κυβέρνηση καθιέρωσε επιπλέον προστατευόμενες περιοχές και βελτίωσε τον κατάλογο NATURA 2000, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, εξασφαλίζοντας έτσι την προστασία εύθραυστων θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Ο Ν. 4519/2018 εξασφαλίζει για πρώτη φορά ότι και οι 446 προστατευόμενες περιοχές της χώρας είναι υπό την παρακολούθηση των τοπικών φορέων. Οι 36 Φορείς Διαχείρισης, που ιδρύθηκαν με το Ν. 4519/2018, έχουν αποκτήσει, επίσης, ένα νέο ρόλο, υποστηρικτικό προς τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική επιχειρηματικότητα μέσω της εμπλοκής τους, για παράδειγμα, στη δημιουργία σήματος (branding) τοπικών προϊόντων ή σε οικότουριστικές δραστηριότητες.

Η Ελλάδα προχωρά, επίσης, σε ρυθμίσεις των χρήσεων γης και της οικονομικής δραστηριότητας στις προστατευόμενες περιοχές, μέσω της έκδοσης των Προεδρικών Διαταγμάτων, που τόσο πολύ άργησαν, και της ανάπτυξης Σχεδίων Διαχείρισης για όλες τις περιοχές NATURA 2000. Αυτό το μεγάλο εγχείρημα των 17,5 εκατ. ευρώ θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2021 το αργότερο, αποσαφηνίζοντας το πλαίσιο για τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης και τις οικονομικές δραστηριότητες στις προστατευόμενες περιοχές και ευθυγραμμίζοντας την τοπική ανάπτυξη με τους στόχους διατήρησης της βιοποικιλότητας.

Διαχείριση υδατικών πόρων και υπηρεσίες ύδρευσης

Το νερό είναι κοινωνικό αγαθό, θεμελιώδες για την ποιότητα ζωής, για υγιή οικοσυστήματα αλλά και για σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες. Πολλές περιοχές της Ελλάδας αντιμετωπίζουν, ωστόσο, προβλήματα, όπως λειψυδρία (ιδιαίτερα στις νησιωτικές περιοχές), επιδείνωση της ποιότητας του νερού λόγω της ρύπανσης και της υπεράντλησης, καθώς και καθυστερήσεις σε ό,τι αφορά την υλοποίηση επενδύσεων για την αποδοτική χρήση του νερού και την επεξεργα-

σία των υγρών αποβλήτων. Η κύρωση των δευτέρων Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) της χώρας τον Δεκέμβριο του 2017, διαμορφώνει πλέον ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ). Το ολοκληρωμένο αυτό πλαίσιο περιλαμβάνει, επίσης, μέτρα για τη μείωση της ρύπανσης, την ενίσχυση των αποθεμάτων νερού, όπου αυτό χρειάζεται, μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο, καθώς και μέτρα για την ενίσχυση της αποδοτικής χρήσης του νερού.

Σε συνδυασμό με τα ΣΔΛΑΠ, η Κυβέρνηση στοχεύει στη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των υπηρεσιών ύδατος, μέσω ενός λειτουργικού και διαφανούς πλαισίου για την κοστολόγηση και τιμολόγησή τους. Το εν λόγω πλαίσιο, διασφαλίζει, επίσης, την ισότιμη και προσιτή πρόσβαση όλων στις υπηρεσίες ύδατος, καθώς και την υλοποίηση βιώσιμων επενδύσεων, με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση νερού και τον έλεγχο των διαρροών. Αυτές οι αρχές, που ξεδιεικτέθηκαν με την Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ 135275/22.05.2017), βρίσκονται πλέον υπό υλοποίηση.

Συγκεκριμένα:

- Αναβαθμίζεται το πληροφοριακό σύστημα για το κόστος των υπηρεσιών ύδατος και την τιμολόγησή τους από όλους τους παρόχους υπηρεσιών ύδατος [Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), Οργανισμοί Έργων Βελτιώσεων (ΓΟΕΒ και ΤΟΕΒ) και μεμονωμένοι Δήμοι]. Το σύστημα, που τέθηκε σε λειτουργία το Μάιο του 2018, ενισχύει τη διαφάνεια στην τιμολόγηση του νερού και τη λογοδοσία των παρόχων υπηρεσιών ύδατος απέναντι στους χρήστες νερού και την κοινωνία συνολικά.

- Εκπονούνται και αξιολογούνται Επιχειρησιακά Σχέδια για τους παρόχους υπηρεσιών ύδατος των μητροπολιτικών περιοχών της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ Α.Ε.) και κυρίως πτυχών που αφορούν προγραμματισμένες επενδύσεις για τη βελτίωση των υποδομών, την ασφάλεια του νερού και την αποδοτικότητα συνολικότερα.

- Εκπονούνται Σχέδια για τη βελτίωση, μέσω έξυπνων δικτύων, της υδροδότησης σε όλη τη χώρα, με στόχο τη μείωση των απωλειών στα δίκτυα και τη βέλτιστη χρήση νερού. Για τη συλλογή και αποχέτευση αστικών λυμάτων, διατίθενται περίπου 1 δισ. ευρώ από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους για την ανάπτυξη των υποδομών σε περιοχές με πάνω από 2.000 κατοίκους, συμβάλλοντας στη μείωση της πίεσης στους υδατικούς πόρους και στην ευθυγράμμιση με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ.

4.3.3. Διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο πολιτικών και εργαλείων για την ανάπτυξη των Κοινών (Commons)

Τα Κοινά αποτελούν κοινωνικά συστήματα διαχείρισης πόρων από κοινότητες παραγωγών/χρηστών. Η δυναμική και αναπτυξιακή συνεισφορά των Κοινών έχει αναγνωριστεί θεσμικά σε διεθνές επίπεδο και ενσωματώνεται σταδιακά στις πολιτικές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με πιο χαρακτηριστικές τις περιπτώσεις πόλεων όπως η Μπολόνια, η Βαρκελώνη και η Γάνδη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκπονεί πολιτικές στα πεδία των ανοικτών δεδομένων, της ανοικτής επιστήμης και των ανοικτών προτύπων (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διαλειτουργικότητας), αναγνωρίζοντας το ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία, την εμπέδωση της διαφάνειας και της χρηστής διακυβέρνησης. Ο Ο.Η.Ε. και η UNESCO, στο πλαίσιο της Ατζέντας για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, ενθαρρύνουν την εκπόνηση πολιτικών για τους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους. Το ενδιαφέρον για τη δυνατότητα συμβολής των Κοινών στην αντιμετώπιση κοινωνικών και οικολογικών προβλημάτων που προκύπτουν από το σύγχρονο μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης αναζωπυρώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες και αποτυπώθηκε με την απονομή στην οικονομολόγο Ε. Ostrom του Βραβείου Νόμπελ Οικονομικών Επιστημών. Στόχος της Κυβέρνησης είναι η κάλυψη της υστέρησης που καταγράφει η χώρα στο πεδίο των Κοινών και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που αναδεικνύονται με τη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου για την απελευθέρωση της βιώσιμης αναπτυξιακής δυναμικής που εμπεριέχει ο εν λόγω τομέας. Σ' αυτήν την κατεύθυνση έχουν ληφθεί ήδη μια σειρά από πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου, στην πρόβλεψη χρηματοδοτικών πηγών και στην ανάπτυξη της έρευνας και της γνώσης για τα Κοινά.

Εφαρμοσμένες αναπτυξιακές δυνατότητες των Κοινών

Ο ταχύτατος μετασχηματισμός της παγκόσμιας οικονομίας με την ανάπτυξη του διαδικτύου και των ψηφιακών τεχνολογιών, δημιούργησε νέες προοπτικές στην παραγωγή και το διαμοιρασμό κοινών πόρων αλλά και νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας σε δίκτυα ομότιμων παραγωγών/χρηστών. Για παράδειγμα, το Ελεύθερο Λογισμικό/Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ) αποτελεί σήμερα τον κορμό της υποδομής λογισμικού του παγκόσμιου ιστού και χρησιμοποιείται ως βάση για την παραγωγή αξίας από εταιρείες, κοινότητες και κυβερνήσεις. Στον τομέα του πολιτισμού και του διαμοιρασμού περιεχομένου, οι άδειες Creative Commons αποτελούν πολύτιμο εργαλείο διάχυσης, επαναχρησιμοποίησης περιεχομένου και μείωσης του κόστους των συναλλαγών. Αξιοσημείωτες κοινές υποδομές έχουν αναπτυχθεί και συντηρούνται με πρωτοβουλία των πολιτών (ασύρματα επικοινωνιακά δίκτυα, ενεργειακά δίκτυα κ.ά.). Σε διεθνές επίπεδο, το κίνημα των Συνεταιριστικών Πλατφορμών (Platform Cooperativism) αναπτύσσει ψηφιακές συνεταιριστικές πλατφόρμες που οργανώνονται με βάση τις αρχές των συνεταιρισμών ως εναλλακτική προσέγγιση στην κλασική οικονομία διαμοιρασμού. Επιστημονικές μελέτες υποδεικνύουν ότι η διαχείριση Πόρων Κοινής Δεξαμενής (αλιευτικές περιοχές, δάση κ.ά.) ως Κοινά, είναι συχνά πολύ πιο αποτελεσματική από αυτή των ιδιωτικών εταιρειών ή του κράτους,

ειδικά σε ό,τι αφορά στην εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη κοινόχρηστων ανοικτών τεχνολογιών και ανοικτών προτύπων, αποτελεί επίσης σημαντικό εργαλείο για τη γρήγορη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Μάλιστα, η διασύνδεση των ανοικτών τεχνολογιών και προτύπων με την πολιτική της κυκλικής οικονομίας και των πράσινων δημοσίων προμηθειών, επιτρέπει την οικοδόμηση ενός μοντέλου μεταποίησης προϊόντων μακροχρόνιου κύκλου ζωής, με διαλειτουργικό από προεπιλογή σχεδιασμό, επαναχρησιμοποιούμενα αρθρώματα και αυξημένη επισκευασιμότητα.

Πρωτοβουλίες και εργαλεία για την ανάπτυξη των Κοινών στην Ελλάδα

Η Κυβέρνηση έχοντας αναγνωρίσει τις προοπτικές των Κοινών για τη δημιουργία συνθηκών βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης, έχει ήδη νομοθετήσει μια σειρά μεταρρυθμίσεων με στόχο τη σταδιακή διαμόρφωση ενός πλαισίου για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους φορείς Κ.Α.Ο και τις τοπικές κοινωνίες, στην κατεύθυνση της ανάπτυξης των Κοινών:

- Το νέο Θεσμικό και Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κ.Α.Ο (Ν.4430/2016). Το θεσμικό πλαίσιο και οι αρχές λειτουργίας των φορέων Κ.Α.Ο υπηρετούν τις ανάγκες επιχειρημάτων ανάπτυξης Κοινών
- Το θεσμικό πλαίσιο των Ενεργειακών Κοινοτή-

των (Ν. 4513/2018) παρέχει τη δυνατότητα ανάληψης δράσεων για τα Κοινά στο πεδίο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

- Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (Ν. 4608/2019) περιλαμβάνει στους σκοπούς της τη χρηματοδότηση της κοινωνικής οικονομίας

- Ο νόμος 4485/2017 για την ανώτατη εκπαίδευση προβλέπει μεταξύ άλλων ως θεσμική αποστολή των ΑΕΙ την ανάπτυξη κοινών, ανοικτών πόρων στην εκπαίδευση, την έρευνα, την τεχνολογία και τον πολιτισμό.

- Ο νόμος 4605/2019 του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης, προβλέπει μεταξύ άλλων τη δημόσια προσφορά αδειών εκμετάλλευσης και έκπτωση από τα τέλη όταν η ευρεσιτεχνία διατίθεται σε φορείς

Κ.Α.Ο και σε Δημόσιους Οργανισμούς Κοινής Ωφέλειας. Προβλέπει επίσης την σύσταση κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας.

Οι άξονες προτεραιότητας για την ανάπτυξη νέων δράσεων και πολιτικών περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη συγκρότηση Forum των Κοινών, τη χρηματοδοτική υποστήριξη πιλοτικών δράσεων σε επιλεγμένους τομείς (ενέργεια, ανακύκλωση, εκπαίδευση, υγεία), την επέκταση της χρήσης του ΕΛ/ΛΑΚ στη δημόσια διοίκηση και την εκπαίδευση καθώς και την ανάπτυξη εργαστηρίων ανοικτών τεχνολογιών και προτύπων στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την συνεργασία των τοπικών και περιφερειακών επιχειρηματικών φορέων, των ΑΕΙ και των δομών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

4.4. Η Ενίσχυση της Περιφερειακής και Αστικής Ανάπτυξης

Πρωταρχικός στόχος της Αναπτυξιακής Στρατηγικής είναι η ενίσχυση της εθνικής εδαφικής συνοχής και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, δηλαδή να διασφαλιστεί η περιφερειακή διάσταση της στρατηγικής. Για το σκοπό αυτό, η Κυβέρνηση οργάνωσε 16 Περιφερειακά Συνέδρια για την Παραγωγική Ανασυγκρότηση, τα συμπεράσματα των οποίων ενσωματώνονται στη χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο. Παράλληλα, υλοποιείται ένα ολοκληρωμένο σύνολο νησιωτικών πολιτικών, βασικές προτεραιότητες του οποίου είναι: η βελτίωση της πρόσβασης στα νησιά μέσω των ενισχυμένων δικτύων μεταφορών, η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας με την έξυπνη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων, η αναβάθμιση των υποδομών και η διασφάλιση βιώσιμης πρόσβασης στην ενέργεια, η αύξηση της πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες, η ανάπτυξη της γεωργίας και της αλιείας, καθώς και η ενίσχυση της πρόσβασης στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη. Η περιφερειακή συνοχή αποτελεί, επίσης, βασική προτεραιότητα του Αναπτυξιακού Νόμου. Η αστική και η περιφερειακή διάσταση της ανάπτυξης πρέπει να τοποθετηθεί στο επίκεντρο της εθνικής προσπάθειας για την παραγωγική ανασυγκρότηση.

4.4.1. Τα Περιφερειακά συνέδρια για την παραγωγική ανασυγκρότηση

Τα 16 Περιφερειακά Συνέδρια για την Παραγωγική Ανασυγκρότηση αποτελούν μια σημαντική πρωτοβουλία της Κυβέρνησης. Μέσω των Συνεδρίων, οι τοπικές αρχές (Περιφέρειες και Δήμοι), οι τοπικοί/περιφερειακοί παραγωγικοί και κοινωνικοί φορείς, οι επαγγελματικές οργανώσεις, τα συνδικάτα και οι επιστημονικοί φορείς συμμετέχουν σε άμεση και ανοικτή διαβούλευση με τον Πρωθυπουργό, τους Υπουργούς και τα στελέχη της κεντρικής διοίκησης.

Στόχοι του διαλόγου είναι ο εντοπισμός και η επεξεργασία μέτρων ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής. Οι τοπικοί και περιφερειακοί φορείς συμμετέχουν έτσι ενεργά στην εκπόνηση της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Εμπνευσμένη από τις ιδέες της αποκέντρωσης, της δημοκρατίας, του διαλόγου και της σύνθεσης, η Αναπτυξιακή Στρατηγική δε διαμορφώνεται

-όπως γινόταν στο παρελθόν- από την κεντρική διοίκηση για λογαριασμό των Περιφερειών: οι ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και τα χαρακτηριστικά των τοπικών συστημάτων παραγωγής βρίσκονται στο επίκεντρο και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Επιπλέον, αντικείμενο των Συνεδρίων είναι ο εντοπισμός σημαντικών τοπικών προτεραιοτήτων και ο από κοινού σχεδιασμός πρωτοβουλιών με την τοπική κοινωνία.

Με την ολοκλήρωση των 16 Συνεδρίων, ενεργοποιήθηκε ο μηχανισμός για την παρακολούθηση της υλοποίησης των αποφάσεων, την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους και την ενσωμάτωση των σχετικών πληροφοριών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

4.4.2. Ενισχύοντας τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην εθνική αναπτυξιακή προσπάθεια

Ο δρόμος για τη Δίκαιη και Βιώσιμη Ανάπτυξη περνά μέσα την από αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων και δυνατοτήτων τις οποίες γνωρίζουν καλύτερα οι τοπικές κοινωνίες. Δυστυχώς, η Τοπική Αυτοδιοίκηση υπήρξε ένα από τα μεγαλύτερα θύματα της κρίσης, με αποτέλεσμα τη λειτουργία της σε καθεστώς πάγιας υποχρηματοδότησης και υποστελέχωσης. Σήμερα, σε συνεργασία με τους αυτοδιοικητικούς φορείς, καταβάλλεται σημαντική προσπάθεια για την υπέρβαση αυτών των δυσκολιών με στόχο την καθολική αναβάθμιση του αναπτυξιακού ρόλου της. Οι κεντρικές αυτές παρεμβάσεις επικεντρώνονται σε τέσσερα επίπεδα: το θεσμικό, το χρηματοδοτικό, τη στελέχωση και την ψηφιακή αναβάθμιση.

Στόχος είναι, για πρώτη φορά στην ιστορία της, η ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση να αναβαθμιστεί σε κεντρικό πρωταγωνιστή της ανάπτυξης, αποκτώντας τους πόρους, τα μέσα και τους ανθρώπους που θα της επιτρέψουν να σχεδιάσει και να αξιοποιήσει, βιώσιμα και ολιστικά, τις σημαντικές και ευρέως αναγνωρισμένες αναπτυξιακές δυνατότητες κάθε περιοχής της χώρας. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση υπήρξε, δυστυχώς, ένα από τα μεγαλύτερα θύματα της κρίσης. Η περικοπή -έως και 60% τα πρώτα χρόνια της κρίσης- της κρατικής χρηματοδότησης προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) σε συνδυασμό με τον δραστικό περιορισμό των προσλήψεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα είχε ως αποτέλεσμα πολλές από τις υπηρεσίες των Δήμων και Περιφερειών να υπολειπόμενες. Σημειώνεται ότι η μεταρρύθμιση του Καλλικράτη (ν.3852/2010) μετέφερε στους ΟΤΑ σημαντικές αρμοδιότητες, χωρίς όμως αυτές να συνοδεύονται από την αντίστοιχη μεταφορά πόρων.

Η Κυβέρνηση, σε συνεργασία με τους αυτοδιοικητικούς φορείς, καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, την ουσιαστική ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την αναβάθμισή της σε βασικό πρωταγωνιστή της ανάπτυξης.

Αποσαφήνιση και Ενίσχυση του Θεσμικού Πλαισίου

Μέσα από τη μεγάλη μεταρρύθμιση του Κλεισθένη (ν. 4555/2018), ενισχύονται σημαντικά οι δυνατότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον τομέα άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής. Οι δήμοι αποκτούν πλέον τη δυνατότητα να συστήνουν νομικά πρόσωπα για την εκμετάλλευση τοπικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, να μετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, να καταρτίζουν τετραετή επιχειρησιακά προγράμματα που θα τους επιτρέψουν να υλοποιήσουν ένα συνολικότερο και πιο μακροχρόνιο αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Παράλληλα, αντιμετωπίζεται με συστηματικό

και ολοκληρωμένο τρόπο το μεγάλο και διαχρονικό πρόβλημα της σύγχυσης και αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων ανάμεσα στα δύο επίπεδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Κεντρικής Διοίκησης. Έχουν ήδη συγκροτηθεί Διυπουργικές Επιτροπές Ανακαθορισμού Αρμοδιοτήτων και Διαδικασιών με στόχο την αποσαφήνιση και την ομογενοποίηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των τριών επιπέδων διοίκησης (Δήμοι - Περιφέρειες - Κράτος), στη βάση της εγγύτητας, της επικουρικότητας και της αποτελεσματικότητας. Ταυτόχρονα, έχει δημιουργηθεί στο Υπουργείο Εσωτερικών Μόνιμη Επιτροπή Ελέγχου Αρμοδιοτήτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης με αντικείμενο τον διαρκή έλεγχο, την εποπτεία και την παροχή γνώμης για κάθε ζήτημα σχετικό με τη μεταβολή του νομοθετικού πλαισίου καθορισμού των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού.

Τέλος, σχεδιάζεται ο Κλεισθένης II που θα αντιμετωπίζει συνολικότερα το πρόβλημα, προχωρώντας με συστηματικό τρόπο στην αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στους δήμους, τις περιφέρειες και το κράτος, με ταυτόχρονη μεταφορά περισσότερων αρμοδιοτήτων (με τους ανάλογους πόρους, φυσικά) στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ποσοτικές και Στοχευμένες Επενδύσεις

Στον κρίσιμο τομέα της χρηματοδότησης, αυξήθηκαν για δεύτερο συνεχόμενο έτος (2018 και 2019) οι ετήσιοι πόροι που κατευθύνονται στους ΟΤΑ από τον προϋπολογισμό (Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι), και θεσπίστηκαν νέα κριτήρια για την πιο δίκαιη και ορθολογική κατανομή τους. Εκτός από τον πληθυσμό, τώρα λαμβάνονται υπόψη και μια σειρά άλλοι παράμετροι όπως η ορεινότητα, η νησιωτικότητα, το επίπεδο της ανεργίας και της φτώχειας. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν νέα χρηματοδοτικά εργαλεία για τη στοχευμένη ενίσχυση των ΟΤΑ. Εμβληματική δράση αυτής της προσπάθειας είναι το Πρόγραμμα ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ το οποίο χρηματοδοτεί τους δήμους και τις περιφέρειες όλης της χώρας για την υλοποίηση κρίσιμων

αναπτυξιακών έργων για τις τοπικές κοινωνίες.

Σε λίγους μόλις μήνες από την έναρξη του προγράμματος (Καλοκαίρι 2018), έχουν ενεργοποιηθεί πάνω από 2 δισ. ευρώ, πρόσθετοι της κρατικής χρηματοδότησης των ΟΤΑ, πόροι που διασφαλίζουν για πρώτη φορά τη δυνατότητα των ΟΤΑ να δημιουργούν βασικές υποδομές για ένα μεγάλο εύρος αναγκών: από την ύδρευση και την αποχέτευση μέχρι την αντιπλημμυρική προστασία και την αγροτική οδοποιία και από τα σχολικά κτίρια και τις αθλητικές εγκαταστάσεις μέχρι την αξιοποίηση του κτιριακού τους αποθέματος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προσκλήσεις του προγράμματος «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ» δεν διαφέρουν σε επίπεδο ωριμότητας και πληρότητας από εκείνες των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών προγραμμάτων και τα κριτήρια αξιολόγησης των υπό ένταξη έργων είναι απολύτως εναρμονισμένα με αυτά του ΕΣΠΑ. Δεν εντάσσονται δηλαδή έργα ανώριμα ή αμφισβητούμενης σκοπιμότητας αλλά έργα αναγκαία και σε προχωρημένο στάδιο ωριμότητας. Τέλος, και ιδιαίτερα σημαντικό, η χρηματοδότηση αυτή δεν επιβαρύνει καθόλου τους ΟΤΑ καθώς καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων.

Ο «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ» αλλάζει κυριολεκτικά, το πρόσωπο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προς όφελος των πολιτών και των τοπικών κοινωνιών, καθώς οι ΟΤΑ αποκτούν για πρώτη φορά, ουσιαστικές δυνατότητες για να σχεδιάσουν και να ασκήσουν αναπτυξιακές πολιτικές στα όρια ευθύνης τους.

Αποτελεσματική Στελέχωση

Στο εξίσου κρίσιμο ζήτημα της στελέχωσης των ΟΤΑ, είναι σε εξέλιξη πρόγραμμα προσλήψεων προσωπικού μόνιμης και σταθερής απασχόλησης με βάση τις ανάγκες που οι ίδιοι οι αυτοδιοικητικοί φορείς προσδιορίζουν. Ήδη βρίσκεται σε στάδιο ολοκλήρωσης ο διαγωνισμός για την πρόσληψη 8.166 εργαζομένων στις ανταποδοτικές υπηρεσίες των δήμων (καθαριότητα, ύδρευση).

Προτεραιότητα, ωστόσο, δίνεται στην κάλυψη όλων των ΟΤΑ, ιδίως των μικρών νησιωτικών, ορεινών και απομακρυσμένων δήμων, με επαρκή επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό. Τη στελέχωση, δηλαδή, με τους απαραίτητους οικονομολόγους, μηχανικούς και

προσωπικό άλλων ειδικοτήτων που θα επιτρέψουν στους δήμους να αξιοποιήσουν τα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία, τα οποία έχουν στη διάθεσή τους, ώστε να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν αναπτυξιακές παρεμβάσεις στις τοπικές κοινωνίες. Για το σκοπό αυτό τα Υπουργεία Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης έχουν συμφωνήσει σε ένα τριετές πρόγραμμα 1.500 προσλήψεων.

Ψηφιακή αναβάθμιση

Ύψιστη, τέλος, προτεραιότητα αποτελεί η εισαγωγή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ψηφιακή εποχή. Σε αυτή την κατεύθυνση το Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΕ) και την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), υλοποιεί ένα σημαντικό έργο προϋπολογισμού 30 εκ. ευρώ για την ψηφιακή αναβάθμιση των ΟΤΑ. Το πρόγραμμα αυτό θα αναβαθμίσει ριζικά τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι δήμοι στους πολίτες και τις επιχειρήσεις και θα βελτιώσει σημαντικά το αναπτυξιακό τους δυναμικό.

Περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, την ψηφιοποίηση και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση στους ΟΤΑ με στόχο την επιτάχυνση, απλούστευση και αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη διαμόρφωση δομών και διαδικασιών σύγχρονων και φιλικών προς τους πολίτες μέσα από την οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των δήμων και των περιφερειών, την εκπαίδευση των εργαζομένων της Αυτοδιοίκησης ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής καθώς και την ενίσχυση της διαφάνειας στη λειτουργία των ΟΤΑ και της συμμετοχής των πολιτών. Επιπλέον, θεσμοθετήθηκε και οργανώνεται ήδη το «Μητρώο Πολιτών» που συνδέει τα δημοτολόγια με τα ληξιαρχεία, περιορίζοντας σημαντικά τη γραφειοκρατία σε μεγάλο εύρος υπηρεσιών.

Συνοψίζοντας, για πρώτη φορά στην ιστορία της, η ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση τοποθετείται στο επίκεντρο των αναπτυξιακών προσπαθειών και αποκτά τους πόρους, τα μέσα και τους ανθρώπους που θα της επιτρέψουν να αξιοποιήσει ολιστικά τις τοπικές οικονομικές δυνατότητες και να πρωταγωνιστήσει στην παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας.

4.4.3. Αειφόρος ανάπτυξη Ελληνικών νησιών

Δράσεις για την ανάπτυξη των ελληνικών νησιών

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό νησιών. Το 17,7% της χώρας αποτελείται από περίπου 6.000 νησιά, 117 από τα οποία κατοικούνται. Η ακτογραμμή των νησιών εκτείνεται σε 15.000 χιλιόμετρα. Με πληθυσμό 1,63 εκατ., τα νησιά αντιπροσωπεύουν το 15,1% του ελληνικού πληθυσμού.

Η νησιωτικότητα χαρακτηρίζεται από ορισμένες ιδιαιτερότητες:

- Από τη μία, πολλά νησιά είναι μικρά, απομακρυσμένα και απομονωμένα, γεγονός που υπονομεύει τις αναπτυξιακές προοπτικές και την οικονομική βιωσιμότητά τους.

- Από την άλλη, τα νησιά απολαμβάνουν ένα μοναδικό και πλούσιο - αν και εύθραυστο - φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο, με υψηλό επίπεδο βιοποικιλότητας και πολιτιστικής ποικιλομορφίας. Ως εκ τούτου, τα μειονεκτήματα του νησιωτικού χαρακτήρα μπορούν να μετατραπούν σε αναπτυξιακές ευκαιρίες, αν υποστηριχθούν από κατάλληλες πολιτικές.

Συνολικά, η αναπτυξιακή πολιτική για τα νησιά είναι πολυεπίπεδη και εφαρμόζεται στους παρακάτω άξονες: προσβασιμότητα, προστασία φυσικού περιβάλλοντος, υποδομές και ενεργειακή απόδοση, ψηφιακές υποδομές, γεωργία και αλιεία, δημόσια υγεία.

Βελτίωση της προσβασιμότητας

Η προσβασιμότητα είναι ίσως το πιο σημαντικό πρόβλημα των νησιών. Η εφαρμογή του «μεταφορικού ισοδύναμου», τόσο για τους επιβάτες όσο και για τα εμπορεύματα, αποτελεί συνεπώς κεντρικό σημείο της νησιωτικής πολιτικής.

Πρόκειται για έναν τύπο επιδότησης για τις μεταφορές των κατοίκων και των εμπορευμάτων και συνίσταται σε μείωση των ναύλων των πορθμείων, προκειμένου να εξομοιωθεί το κόστος των θαλάσσιων μεταφορών με το κόστος μεταφοράς στην ξηρά. Πρόκειται για μια εφαρμογή αντίστοιχων πολιτικών που ακολουθούν χώρες όπως η Σκωτία, η Δανία, η Γαλλία (Κορσική) και η Σουηδία. Ο σχετικός νόμος ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2018. Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκίνησε πιλοτικά μεταξύ Ιουλίου και Δεκεμβρίου του 2018 και προβλέπεται να είναι σε πλήρη ανάπτυξη μέχρι το 2021.

Το μεταφορικό ισοδύναμο έδωσε το δικαίωμα στους κατοίκους των νησιών να ταξιδεύουν στη θάλασσα με ίση οικονομική επιβάρυνση εάν ταξίδευαν στη στεριά. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του Αντισταθμίματος Νησιωτικού Κόστους, μια μορφή επιδότησης

που πιστώνεται στους δικαιούχους αφού πρώτα ελεγχθούν τα στοιχεία μετακίνησης τους. Αντίστοιχα για τα εμπορεύματα και εφόδια των νησιωτών πιστώνεται αντιστάθμισμα που καλύπτει τη διαφορά κόστους ανάμεσα σε χερσαία και θαλάσσια μετακίνηση.

Μέχρι τον Μάρτιο του 2019 πάνω από 160.000 νησιώτες έκαναν χρήση του μέτρου για τις μετακινήσεις τους. Από τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν, πάνω από 9.000 από κάθε νησί της Ελλάδας έχουν λάβει ή αναμένεται να λάβουν πίσω, κατά μέσο όρο, το 43% του μεταφορικού κόστους που έχουν δαπανήσει, δημιουργώντας έτσι ρεαλιστικές συνθήκες αντιστροφής των αρνητικών συνεπειών της Νησιωτικότητας και ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα των νησιωτικών προϊόντων.

Πέραν του μεταφορικού ισοδύναμου, η δομική αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων μεταφοράς επιβατών και εμπορευμάτων προς τα νησιά είναι απαραίτητη. Ξεχωρίζουν τρία βασικά πεδία παρέμβασης:

1. Επανασχεδιασμός του χάρτη των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων για την ολοκλήρωση της σύνδεσης των νησιών, ιδιαίτερα των πιο απομακρυσμένων, τόσο μεταξύ τους (ακτινωτή διασύνδεση) όσο και με την ηπειρωτική χώρα. Έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα οι ακόλουθες ενέργειες:

- Διαβούλευση με τις τοπικές κοινωνίες στα νησιά για τη βελτίωση του παράκτιου δικτύου.
- Επανασχεδιασμός του χάρτη θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων.
- Συγκρότηση ομάδας εργασίας για την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου της ακτοπλοΐας.
- Υιοθέτηση πρακτικών διαχείρισης επιχειρησιακών διαδικασιών στη Διεύθυνση Θαλάσσιων Επικοινωνιών.

2. Ανάπτυξη ολοκληρωμένου σχεδίου θαλάσσιων, αεροπορικών και χερσαίων μεταφορών, προκειμένου να επιτευχθεί η έγκαιρη μετάβαση των κατοίκων και των επισκεπτών από και προς τα νησιά. Έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα οι ακόλουθες ενέργειες:

- Δημιουργία ομάδας εργασίας για τη σύσταση Συμβουλίου για τις διατροφικές μεταφορές.
- Ψηφιοποίηση ενός δικτύου συνδυασμένων μεταφορών στα νησιά.
- Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τις θαλάσσιες μεταφορές στην Ελλάδα, με τη συμμετοχή του Ελληνικού Ναυτικού.
- Παροχή τριών πλοίων σε απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές για τις ανάγκες του ΕΚΑΒ (πλωτά ασθενοφόρα).
- Ανάπτυξη δικτύου υδατοδρόμων.

- Εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών.

3. Ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων και τις αεροπορικές μεταφορές, προκειμένου να διατηρηθεί το δίκτυο και να εξασφαλιστούν οι τακτικές συνδέσεις που απαιτούνται για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Η παρέμβαση αυτή μπορεί να ωφελήσει και στην εξάλειψη στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που προκύπτουν από την επικράτηση ολιγοπωλιακών συνθηκών στην αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνουν χώρα τα εξής:

- Εξυπηρέτηση 105 δρομολογιακών γραμμών διασύνδεσης νησιών και σύνδεσή τους με την ηπειρωτική χώρα με 218 σκάφη (11/2016 έως 10/2017), μέσω δηλώσεων δρομολόγησης χωρίς σύμβαση.

- Εξυπηρέτηση νησιών, τα οποία δεν καλύπτονται από την αγορά, με επιπλέον 56 συνδέσεις που εξασφαλίστηκαν μέσω της σύναψης συμβάσεων υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας (PSO).

- Νέες πολυετείς προσκλήσεις/συμβάσεις για Υποχρεώσεις Δημόσιας Υπηρεσίας υπό την προϋπόθεση κατασκευής καινούργιων πλοίων με πράσινες τεχνολογίες (LNG, RES, ηλεκτροκίνηση, υβριδικά) εντός 3 ετών και την εκπλήρωση του συμβολαίου για τα πρώτα τρία χρόνια με επαρκή και κατάλληλα πλοία που να πληρούν τους όρους πλοήγησης.

Προστασία του μοναδικού φυσικού περιβάλλοντος των νησιών

Η περιβαλλοντική πολιτική για τα νησιά, λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχή μεταβολή του περιβάλλοντος λόγω της κλιματικής αλλαγής, περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στη διασφάλιση και την υπεύθυνη εκμετάλλευση των λιγοςτών φυσικών πόρων των νησιών, ενώ παράλληλα επιδιώκουν τη μέγιστη δυνατή ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή. Ξεχωρίζουν ειδικότερα τρία βασικά πεδία:

1. Εξασφάλιση της αυτάρκειας σε νερό των απομακρυσμένων και άνυδρων νησιών, κυρίως επιτρέποντας την κατασκευή μονάδων αφαλάτωσης. Οι μονάδες αφαλάτωσης έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί στην Πάτμο-Αρκιούς, στο Καστελόριζο, στους Λειψούς και στην Αμοργό (Κατάπολα και Αιγιάλη). Πρόσθετες μονάδες θα κατασκευαστούν την περίοδο 2018-2021 στη Δονούσα, στα Κουφονήσια, στην Ηρακλεία, την Κίμωλο, στο Μαράθι, στον Πανορμίτη Σύμης, στο Αγαθονήσι, στη Νίσυρο, στην Ιθάκη και στο Μαθράκι.

2. Ανάπτυξη έξυπνης διαχείρισης υδάτων και

απορριμμάτων στα νησιά. Σε εφαρμογή βρίσκεται ήδη ένα μοντέλο αξιοποίησης απορριμμάτων στη Σαντορίνη με στόχο την ανάπτυξη και κατασκευή μονάδας αξιοποίησής τους για την παραγωγή ενέργειας. Περαιτέρω δράσεις υπό σχεδιασμό περιλαμβάνουν την κατασκευή φραγμάτων, αποβάρων και υποθαλάσσιων αγωγών μεταφοράς νερού, την αποκατάσταση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και την υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων, όπως η χρήση σταθμών μεταφοράς απορριμμάτων, πλωτών εργαλείων διαχείρισης γεωργικών και ζωικών αποβλήτων και δημιουργία πράσινων σημείων.

3. Προστασία των ακτών και των υδάτων. Προβλέπεται ειδικότερα, η επικαιροποίηση των θαλάσσιων χαρτών και των χαρτών ακτογραμμών, των δασικών χαρτών, η θέσπιση ειδικού πλαισίου παρακολούθησης και ενισχυμένης πρόληψης για τις δασικές περιοχές, η ενίσχυση της προστασίας των ειδικών περιοχών NATURA και η προστασία των παράκτιων ζωνών.

Υποδομές και ενεργειακή απόδοση

Η Κυβέρνηση επιδιώκει να αναβαθμίσει τις βασικές υποδομές και τους λιμένες των νησιών, καθώς και να εφαρμόσει έργα προστασίας του περιβάλλοντος για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Συγκεκριμένα, οι πρωτοβουλίες της περιλαμβάνουν:

- Ένα δημόσιο επενδυτικό σχέδιο ύψους 180 εκατ. ευρώ για τα νησιά του Βόρειου και Νότιου Αιγαίου από το 2017 έως το 2020 το οποίο αναμένεται να επιφέρει σημαντική τόνωση της τοπικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας, χρηματοδοτώντας υποδομές και έργα προστασίας του περιβάλλοντος.

- Σύσταση Τεχνικής Ομάδας Εργασίας Νησιωτικών Δήμων. Δημιουργείται μονάδα υποστήριξης για την προετοιμασία των μελετών και την παρακολούθηση της υλοποίησης των σχεδίων.

- Διασύνδεση 42 νησιών από το Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΔΔΗΕ) και τον Ανεξάρτητο Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ).

- Ίδρυση Ενεργειακών Κοινοτήτων βάσει του πρόσφατου Νόμου που παρέχει κίνητρα σε νησιά κάτω των 3.000 κατοίκων.

Άξιες αναφοράς είναι, επίσης, δύο σημαντικές εμβληματικές παρεμβάσεις που έχουν προγραμματιστεί: η εκκίνηση του έργου «Ενεργειακά Νησιά» και του πιλοτικού έργου «Πράσινη Υψηλή Τεχνολογία» για την εκμετάλλευση της αιολικής, ηλιακής, γεωθερμικής και κυματικής ενέργειας στο Αγαθονήσι, την Τήλο, τη Σύμη, την Ερεικούσα, τη Γαύδο, το Καστελόριζο και τη Λήμνο.

Ψηφιακά Νησιά

Ο κύριος στόχος της πολιτικής Ψηφιακών Νησιών είναι η σύνδεση όλων των ελληνικών νησιών μέσω δορυφόρου και ευρυζωνικών συνδέσεων. Περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση δορυφορικής πρόσβασης για μόνιμους κατοίκους σε απομακρυσμένες περιοχές και σε σημεία εκτός κάλυψης, την παροχή δωρεάν ευρυζωνικής πρόσβασης στους κατοίκους απομακρυσμένων νησιών, καθώς και Wi-Fi σε δημόσιους χώρους.

Γεωργία και αλιεία

Η Κυβέρνηση επιδιώκει να προωθήσει την παραγωγή γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας σε περιοχές με μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα όπως τα νησιά. Οι τρέχουσες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν:

- Την εφαρμογή πιλοτικού προγράμματος για τη δημιουργία δύο συνεργατικών επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα στα μικρά νησιά των Κυκλάδων.
- Τη χρηματοδότηση του προγράμματος «Εγκατάσταση Νέων Αγροτών», με αυξημένα κίνητρα για τα νησιά. Τα ποσά επιχορήγησης κυμαίνονται από 17.000 έως 22.000 ευρώ με μπόνους 2.500 ευρώ για μικρά νησιά με πληθυσμό έως 3.000 κατοίκους.
- Προγραμματισμένες πρόσθετες δράσεις οι οποίες περιλαμβάνουν:
  - Τοπικά σχέδια για τον αλιευτικό και καταδυτικό τουρισμό
  - Δημιουργία μικρών ευέλικτων σφαγείων

- Επέκταση της εφαρμογής Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) σε συγκεκριμένα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα με στόχο την προώθηση των εξαγωγών

- Προώθηση της ελληνικής κουζίνας, ειδικά του ελληνικού πρωινού, στις τουριστικές εγκαταστάσεις των νησιών.

Δημόσια Υγεία

Για δεκαετίες, η υγειονομική περίθαλψη στα νησιά ήταν παραμελημένη. Η κατάσταση αυτή οφείλεται κυρίως στην απομόνωση και στο μικρό μέγεθος των κοινοτήτων. Ο ιδιωτικός τομέας υγείας σχεδόν απουσιάζει σε πολλές περιπτώσεις, γεγονός που προσδίδει αυξημένες ευθύνες στο δημόσιο σύστημα υγείας. Συνεπώς, είναι απαραίτητο να αναβαθμιστούν με συστηματικό τρόπο και σχεδιασμό οι υφιστάμενες υποδομές και να υποστηριχθούν με εξειδικευμένο προσωπικό. Η Κυβέρνηση έχει ήδη προγραμματίσει την αγορά τριών πλωτών ασθενοφόρων για τη μεταφορά ασθενών, τα οποία θα καλύπτουν τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα και τη νότια Κρήτη. Σχεδιάζει, επίσης, να στείλει μια ομάδα στρατιωτικών γιατρών για να καλύψουν τις ανάγκες των απομακρυσμένων νησιών. Παράλληλα στα νησιά έχουν εγκατασταθεί 25 σταθμοί τηλεϊατρικής από το 2016 και θα πραγματοποιηθεί εκπαίδευση γιατρών σε νοσοκομεία. Θα καταβληθεί, επίσης, αποζημίωση ύψους 400 ευρώ στους γιατρούς που κάνουν την υποχρεωτική υπηρεσία υπαίθρου σε νησιά.

4.4.4. Στηρίζοντας της Μικρομεσαία Επιχειρηματικότητα στις Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιοχές

Η Κυβέρνηση, σε συνέχεια και των συμπερασμάτων των Περιφερειακών Συνεδριών που πραγματοποιήθηκαν σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, θέτει σε υλοποίηση μια δράση με αντικυκλική και περιφερειακή διάσταση με αποδέκτες επιχειρήσεις της περιφέρειας. Συγκεκριμένα, η πρωτοβουλία αυτή αφορά σε επιχειρήσεις που αφενός έχουν υποστεί απώλειες εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης και αφετέρου επιβαρύνονται από τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τις συγκεκριμένες μειονεκτούσες περιοχές ή/και κλάδους.

Η στήριξη στις εν λόγω επιχειρήσεις θα πραγματοποιηθεί μέσα από την κάλυψη μέρους του μισθολογικού κόστους. Η προβλεπόμενη ενίσχυση συνδέεται με το ύψος του μικτού μισθολογικού κόστους, αποσκοπεί στην αύξηση της απασχόλησης και την ενίσχυση της υποβαθμισμένης οικονομίας αυτών των περιφερειακών περιοχών ώστε να διευκολύνεται η ανάκαμψη των πλέον μειονεκτούντων και να επιταχύνεται παράλληλα η ενίσχυση των πλέον υποσχόμενων περιοχών.

Η πολιτική υπέρ των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών εκπέμπει ένα ισχυρό μήνυμα υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις που επέδειξαν ανθεκτικότητα στην κρίση, προσδοκώντας ότι και αυτές, πλέον με μεγαλύτερη αισιοδοξία θα προβούν σε νέες επιχειρηματικές κινήσεις που θα οδηγήσουν σε νέα παραγωγική δυναμικότητα και περαιτέρω αποκλιμάκωση της ανεργίας. Προσδοκάται ότι οι επιχειρήσεις που θα ενισχυθούν θα διαδραματίσουν κυρίαρχο ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας με βάση τις προτεραιότητες της Αναπτυξιακής Στρατηγικής για την αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και συγκεκριμένα, συμβάλλοντας συγκεκριμένα στην τόνωση των εξαγωγών, στην ενίσχυση του τεχνολογικού και γνωστικού περιεχομένου τους, στη διασύνδεση επιχειρήσεων διαφορετικών κλάδων και τομέων, στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας και στην επίτευξη οικονομικών κλίμακας μέσω συνεργασιών, συμπράξεων και συγχωνεύσεων.

Αξιολόγηση Αναγκών και Επιλέξιμες Περιοχές

Οι επιλέξιμες περιοχές αξιολογήθηκαν με βάση τρία μείζονα κριτήρια που αναλύονται σε οκτώ επιμέρους. Τα τρία αυτά κριτήρια είναι:

1. η οικονομία της περιοχής (προσέγγιση μέσω κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ανεργίας, κατά κεφαλή προστιθέμενης αξίας, καταθέσεων και φορολογικών καταβολών),
2. η δημογραφική της εικόνα (ποσοστό κατοίκων άνω των 65 ετών),
3. το εκπαιδευτικό της επίπεδο (ποσοστά χαμηλής και υψηλής εκπαίδευσης).

Στη συνέχεια, οι περιοχές αυτές ομαδοποιήθηκαν βάσει στατιστικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση μεγάλων συνόλων δεδομένων με

πολυδιάστατες μεταβλητές, ώστε να προκύψει μια συνεκτική ταξινόμησή τους κατά σειρά προβληματικότητας.

Η διαδικασία καταβολής των ενισχύσεων θα ακολουθήσει τον κανόνα De Minimis (ενίσχυση ανά ΜμΕ έως 200.000 ευρώ σε 2 ή 3 χρόνια) ώστε να καλυφθούν άμεσα δαπάνες των επιχειρήσεων που πραγματοποιήθηκαν εντός του 2018 και στη συνέχεια θα ακολουθήσει δεύτερος κύκλος προγράμματος για τις δαπάνες του 2019.

Η πολιτική αυτή θα αρχίσει να εφαρμόζεται στο Γ' τρίμηνο του 2019.

4.4.5. Ένα νέο πλαίσιο για την αναζωογόνηση και τις αναπλάσεις αστικού χώρου

Οι συνθήκες σε πολλές πόλεις της χώρας, καθιστούν αναγκαίες τις επικαιροποιημένες αστικές αναπλάσεις και παρεμβάσεις κυρίως στα τμήματα εκείνα που γηράσκουν και στερούνται πρασίνου ή και κοινοχρήστων χώρων. Οι περιοχές που χρήζουν άμεσων παρεμβάσεων είναι κυρίως η Πρωτεύουσα (εθνικό κέντρο υπηρεσιών και συγκέντρωσης κεφαλαίου), η Θεσσαλονίκη (ως διαπεριφερειακός πόλος συγκέντρωσης υπηρεσιών και κεφαλαίου) αλλά και τα υπόλοιπα αστικά κέντρα (ισχυροί περιφερειακοί πόλοι και λοιπά αστικά κέντρα υπηρεσιών), των οποίων το κέντρο περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό κτηρίων με ηλικία άνω των 60 ή 70 ετών. Το πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα οξυμένο σε περιοχές στο κέντρο κυρίως της Αθήνας που στην κυριολεξία απειλείται τόσο από κοινωνική όσο και από οικονομική αλλά και πολεοδομική σκοπιά. Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των σημαντικών προβλημάτων και την αστική αναζωογόνηση, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας προωθεί νομοθετική πρωτοβουλία με στόχο την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης από τους φορείς χωρικού σχεδιασμού και εφαρμογής. Η νομοθετική πρωτοβουλία συνδέεται άμεσα με τους δεσμευτικούς στόχους που έχει θέσει η ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια.

Η διαμόρφωση μιας σύγχρονης Πολιτικής Αστικών Αναπλάσεων συμπληρώνει τον Ολοκληρωμένο Χωρικό Σχεδιασμό. Στόχος της νέας πολιτικής είναι να αντιμετωπιστούν οι χρονίζουσες παθογένειες των ελληνικών αστικών κέντρων, και συγκεκριμένα η έλλειψη κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου, η χαμηλή ποιότητα του δημόσιου χώρου, η κακή ποιότητα του κτιριακού αποθέματος, των κυκλοφοριακών συνθηκών και οι επιπτώσεις της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης.

Το προωθούμενο νομοσχέδιο περιλαμβάνει τη συμπλήρωση και αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου των Αστικών Αναπλάσεων (ν.2508/1997) και τη διασύνδεση των παλαιότερων και νέων εργαλείων χωρικού σχεδιασμού (όπως το ΣΟΑΠ και το ΕΧΣ). Ως αποτέλεσμα, αναμένεται να διαμορφωθεί ένα ολοκληρωμένο, απλό και επιχειρησιακό πλαίσιο αναζωο-

γόνησης του αστικού χώρου με τη διασφάλιση της πρόσβασης στους αναγκαίους χρηματοδοτικούς πόρους.

Η νομοθετική πρωτοβουλία αποσκοπεί στην επίτευξη μιας σειράς στόχων τόσο σε επίπεδο στρατηγικών στοχεύσεων όσο και σε επίπεδο διαδικασιών υλοποίησης και θεσμικών ρυθμίσεων.

Στρατηγικές κατευθύνσεις

Το υπό διαμόρφωση πλαίσιο αποσκοπεί:

- Στην προώθηση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Αστικών Αναπλάσεων σε εναρμόνιση με τις εθνικές και ενωσιακές πολιτικές.
- Στην εφαρμογή των αρχών της συμπαγούς πόλης, στην αναχαίτιση της αστικής διάχυσης και της κα-

4. Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη

τασπατάλησης των φυσικών και ενεργειακών πόρων.

- Στη λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση των πόλεων και των υποβαθμισμένων περιοχών.
- Στην αύξηση του αστικού πρασίνου και ενίσχυση του βιοκλιματικού σχεδιασμού.
- Στο συνδυασμό πολεοδομικού και συγκοινωνιακού σχεδιασμού, προώθηση των ήπιων και ισότιμων μορφών μετακίνησης.
- Στη αναβάθμιση της ποιότητας του δημόσιου χώρου και των χώρων κοινωνικοποίησης.
- Στην αξιοποίηση του αστικού πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- Στη βελτιστοποίηση αξιοποίησης των οικονομικών πόρων μέσω συνεργειών.

Βελτίωση διαδικασιών και θεσμικών ρυθμίσεων

Το νέο πλαίσιο θα συμβάλει στην αποτελεσματικότερη υλοποίηση των αστικών αναπλάσεων μέσω:

- Ικανοποιητικής και λειτουργικής κάθετης διασύνδεσης σχεδιασμού και εφαρμογής.
- Οριζόντιας διασύνδεσης χωρικών και τομεακών πολιτικών.
- Βέλτιστης διασύνδεσης χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού.
- Εξασφάλισης ταχύτητας και ευελιξίας εξειδίκευσης και εφαρμογής στο έδαφος, του στρατηγικού και του ρυθμιστικού σχεδιασμού.
- Δημιουργίας πλαισίου προγραμμάτων εφαρμογής με ταυτόχρονη εξασφάλιση των αναγκαίων χρηματοδοτικών πόρων.
- Αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων και ενίσχυση του ρόλου των Δήμων βάσει των κατευθύνσεων της μεταρρύθμισης «Κλεισθένης 2» και σε εναρμόνιση με τον ν.4447/2016.
- Τόνωσης της ενδοδιοικητικής συνεργασίας και της συνεργασίας με τους εμπλεκόμενους ιδιωτικούς

φορείς στη βάση κοινών στόχων και επιδιώξεων με αμοιβαίο όφελος.

- Ενίσχυσης του συμμετοχικού σχεδιασμού στη λήψη αποφάσεων.

Συνολικά, βασική καινοτομική διάσταση του αναμορφωμένου θεσμικού πλαισίου αποτελεί η τάση δεσμευτικότερης διασύνδεσης του χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού επιτρέποντας την εφαρμογή Προγραμμάτων Αναπλάσεων μεγάλης σημασίας και εμβέλειας καθώς και μικρότερης κλίμακας, με ολοκληρωμένο, σύγχρονο, αποτελεσματικό και συμμετοχικό τρόπο, ώστε να ενδυναμώνεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση και να διασυνδέονται ποιο ενεργά τόσο οι φορείς όσο και οι πολίτες με τον σχεδιασμό.

Χρηματοδότηση

Για τη χρηματοδότηση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης επιδιώκεται ο συντονισμός και ο συνδυασμός δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων, ώστε να επιτυγχάνεται η συνέργεια ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, επί τη βάση κοινών στόχων και προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των δημόσιων (εθνικών ή ευρωπαϊκών) χρηματοδοτήσεων. Το νομοσχέδιο προβλέπει: α) την εφαρμογή όλων των δυνατικών εργαλείων χρηματοδότησης που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία (ν. 4423/2016, ν. 4413/2016 και ν. 3389/2005), β) πιο σύγχρονες μορφές συνέργειας Δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων (Υ.Α. 6269/ 1895/Α1/2017, Β' 4159), καθώς και γ) εξασφάλιση πόρων από ποικίλες πηγές όπως αυτές εκπορεύονται από διάφορες τομεακές πολιτικές, (π.χ. ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης, κοινωνικό ταμείο και ταμείο συνοχής κοκ).

4.5. Νέο Κοινωνικό Κράτος

4.5.1. Βελτιώνοντας το εκπαιδευτικό σύστημα

Η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελεί πυλώνα της Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Η παιδεία είναι αγαθό που η Κυβέρνηση επιδιώκει, με μια σειρά πρωτοβουλιών, να προσφέρεται σε όλους/ες ισότιμα, χωρίς διακρίσεις και σε όσο το δυνατόν υψηλότερη ποιότητα. Η βελτίωση της εκπαίδευσης εξυπηρετεί τις ανάγκες του νέου αναπτυξιακού μοντέλου και προωθεί τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Κύριοι στόχοι της Κυβέρνησης είναι ειδικότερα, ο εκσυγχρονισμός των εκπαιδευτικών δομών, η βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και η ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας. Ξεχωρίζουν εμβληματικές μεταρρυθμίσεις, όπως η καθιέρωση διετούς υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης, η ενίσχυση της ειδικής αγωγής, η αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και η καθιέρωση της μαθητείας, η αναδιάρθρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η θεσμοθέτηση νέας διαδικασίας για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η αναβάθμιση της διοικητικής δομής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η λειτουργική διασύνδεσή της με τα ερευνητικά κέντρα.

Η έμφαση στην εκπαίδευση είναι ιστορικό χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας. Παρά το γεγονός ότι η χώρα διαθέτει υψηλού επιπέδου επιστημονικό προσωπικό, με εξαιρετικές επιδόσεις και διεθνή αναγνώριση, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης έχουν οδηγήσει σε σημαντική υστέρηση σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης.

Κύριοι στρατηγικοί στόχοι

Η ενίσχυση της εκπαίδευσης και της παραγωγής νέας γνώσης δεν αποτελεί μόνο ηθική υποχρέωση. Αποτελεί, επίσης, ένα πολύτιμο εργαλείο και μέσο που εξυπηρετεί τις ανάγκες του νέου μοντέλου ανάπτυξης. Οι κύριοι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής της Κυβέρνησης είναι, αφενός ο συνεχής εκσυγχρονισμός των εκπαιδευτικών δομών, η βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και αφετέρου, η αποτελεσματική ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Μεταρρυθμίσεις του εκπαιδευτικού συστήματος

Η προσαρμογή της εκπαίδευσης στις ανάγκες του νέου μοντέλου ανάπτυξης της χώρας περνάει μέσα από τον πλήρη επανασχεδιασμό της κατανομής και αξιοποίησης των ανθρώπινων πόρων του συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαία η πλήρωση των υφιστάμενων κενών θέσεων σε διδακτικό προσωπικό. Το Υπουργείο Παιδείας έχει ήδη υποβάλει μελέτη

για μόνιμους διορισμούς δασκάλων σε βάθος τριετίας. Η συνέχιση της παρούσας κατάστασης, με το ποσοστό των αναπληρωτών να υπερβαίνει το 15% του συνολικού αριθμού εκπαιδευτικών, θα επιφέρει καταστροφικές συνέπειες. Σημειώνεται ότι στην Ευρώπη το αντίστοιχο ποσοστό δεν ξεπερνά το 5%. Η ανάγκη για συγκεκριμένους διορισμούς, σε συνδυασμό με την αύξηση της χρηματοδότησης για την εκπαίδευση, είναι ζητήματα που έχουν αναγνωριστεί από την Έκθεση για την Εκπαίδευση που κατέθεσε ο ΟΟΣΑ το 2018, ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την υλοποίηση οποιωνδήποτε συστάσεων για την εκπαιδευτική πολιτική. Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί κανένας διορισμός μόνιμων εκπαιδευτικών από το 2009.

Εξίσου σημαντική είναι και η ενίσχυση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Σε αυτή την κατεύθυνση, οι κύριες παρεμβάσεις της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι: η κατάρτιση ενός Εθνικού Σχεδίου για την Κατάρτιση Εκπαιδευτικών, η ενίσχυση της υποστήριξης του εκπαιδευτικού δυναμικού με εξειδικευμένο προσωπικό, η δημιουργία νέων προγραμμάτων σπουδών και νέου διδακτικού υλικού για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η εισαγωγή νέων μεθόδων αξιολόγησης μαθητών/τριών, όπως η περιγραφική αξιολόγηση και οι σύνθετες εργασίες, η δημιουργία υποστηρικτικών δομών για τα σχολεία, η αξιολόγηση των στελεχών εκπαίδευσης και η καθιέρωση εσωτερικής διαδικασίας ετήσιου σχεδιασμού και αποτίμησης του έργου των σχολικών μονάδων. Το ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα έχει μακροχρόνια αδυναμία εξωτερικών δομών που στηρίζουν τα σχολεία. Οι νέες

Υποστηρικτικές Δομές για το Εκπαιδευτικό Έργο, όπως εμφανίζονται στο Τριετές Σχέδιο για την Εκπαίδευση, νομοθετήθηκαν ήδη. Το νέο πλαίσιο θα ενοποιήσει και κυρίως θα αναβαθμίσει όλες τις υπάρχουσες υποστηρικτικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Αυτή η προσπάθεια συνοδεύεται από μέτρα για τον εξορθολογισμό των πόρων του εκπαιδευτικού συστήματος. Έχουν προωθηθεί και σχεδιάζονται, μέτρα για την απλούστευση των διαδικασιών, τη μείωση της γραφειοκρατίας, την έγκαιρη εφαρμογή όλων των απαραίτητων προπαρασκευαστικών ενεργειών για το άνοιγμα των σχολείων, καθώς και μια συνεκτική διαδικασία κινητικότητας του προσωπικού πριν από το άνοιγμα των σχολείων.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν μέρος του Τριετούς Σχεδίου για την Εκπαίδευση (Ιούλιος 2017), το οποίο συντάχθηκε μετά την ολοκλήρωση του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Εκπαίδευση σε συνεργασία με τα θεσμικά όργανα και μέσω της σχετικής δημόσιας διαβούλευσης, που έχει ήδη δοθεί στη δημοσιότητα. Συνολικά, η αύξηση της χρηματοδότησης στην Παιδεία θα αξιοποιηθεί, σχεδόν εξ ολοκλήρου, για την υλοποίηση του Τριετούς Σχεδίου.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το Ενιαίου Τύπου Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο και Νηπιαγωγείο, καθώς και ο νέος θεσμός της υποχρεωτικής διετούς προσχολικής εκπαίδευσης (Ν. 4521/2018) χρήζουν περαιτέρω στήριξης. Σημειώνεται ότι αυτός ο Ενιαίος Τύπος σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει δημιουργηθεί ώστε να προσφέρεται ισότητα ευκαιριών στη μόρφωση. Επίσης, υλοποιούνται αφενός, το πρόγραμμα «σχολικά γεύματα» για όλες τις σχολικές μονάδες και αφετέρου, τα πιλοτικά προγράμματα της περιγραφικής αξιολόγησης και της καινοτομικής παιδαγωγικής Φρενέ.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η Κυβέρνηση αύξησε τις εβδομάδες διδασκαλίας, καθώς μείωσε το βάρος των προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων, προχώρησε σε εξορθολογισμό της διδακτέας ύλης, δημιούργησε νέα προγράμματα σπουδών, καθιέρωσε τη «Θεματική Εβδομάδα» που εστιάζει σε μια σειρά από θέματα που συνάδουν με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και τις τρέχουσες εξελίξεις στους διεθνείς οργανισμούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, ΕΕ), επιμόρφωσε και εφάρμοσε πιλοτικά την περιγραφική αξιολόγηση για τους/τις μαθητές/τριες πιλοτικών γυμνασίων, ενώ θεσμοθέτησε, επίσης, τις δημιουργικές εργασίες στα Γενικά Λύκεια. Το σχέδιο για την αναδιάρθρωση του Λυκείου εκπονείται σταδιακά, ώστε να συμπεριλάβει σημαντικές αλλαγές στο σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στόχος είναι η ολοκλήρωση όλων των απαραίτητων μέτρων, ώστε να καλλιεργείται από την όλη διαδικασία η κριτική σκέψη, να περιορίζεται δραστικά η αποσθήιση και να μειώνεται ο χρόνος προετοιμασιών για τις εισαγω-

γικές εξετάσεις εντός του σχολείου, χωρίς προσφυγή στην παραπαιδεία, ένα ζήτημα που αναφέρεται εμφανικά στις συστάσεις του ΟΟΣΑ.

Αντιμετωπίζοντας ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Σε πρόσφατη νομοθετική πρωτοβουλία (Ν. 4547/2018) προβλέπονται μέτρα που εξασφαλίζουν μια φιλική προς την ένταξη προσέγγιση της ειδικής αγωγής, με στόχο την άρση των φραγμών, την εφαρμογή της ισότιμης εκπαίδευσης των μαθητών/τριών με αναπηρία, καθώς και την καλλιέργεια στάσεων και συμπεριφορών σεβασμού προς την ποικιλομορφία και τη διαφορετικότητα. Επίσης, ενισχύθηκαν και εισήχθησαν Τμήματα Ένταξης στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπροσθέτως, έχουν δημιουργηθεί και θα επεκταθούν δομές για την ένταξη των παιδιών προσφύγων και μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι δομές αυτές χρειάζονται περαιτέρω στήριξη.

Ειδικές μεταρρυθμίσεις στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Τα δυσλειτουργικά Συμβούλια των Πανεπιστημίων και των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων αντικαθίστανται από περιφερειακά Ακαδημαϊκά Συμβούλια για την Ανώτατη Εκπαίδευση και Έρευνα (ΑΣΑΕΕ). Τα συμβούλια αυτά εκλέγονται από τα ίδια τα ακαδημαϊκά ιδρύματα και τα ερευνητικά κέντρα κάθε περιοχής (Ν. 4485/2017). Ο κύριος στόχος των ΑΣΑΕΕ είναι να προωθήσουν την περιφερειακή ανάπτυξη. Ο ρόλος τους περιλαμβάνει, επίσης, τον έλεγχο της υλοποίησης του στρατηγικού σχεδίου και του προϋπολογισμού κάθε Ιδρύματος. Στόχος αυτών των αλλαγών είναι οι έλεγχοι και η λογοδοσία να πραγματοποιούνται μέσω ενός υπερ-θεσμικού οργανισμού ο οποίος θα διασφαλίζει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αυστηρότητα στις σχετικές διαδικασίες.

Η Κυβέρνηση έχει αναγνωρίσει τη σημασία του ο επαναπροσανατολισμού του εκπαιδευτικού συστήματος για την καλύτερη ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας. Η ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου για την Εκπαίδευση και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (Ν. 4452/2017) αποφασίστηκε με στόχο να λειτουργήσει ως σύνδεσμος μεταξύ της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας και την αντιμετώπιση μελλοντικών αναντιστοιχιών μεταξύ δεξιοτήτων και αναγκών. Ένας από τους στόχους του εν λόγω Συμβουλίου (Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ.) είναι η συνεχής παρακολούθηση και διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των αποκτηθέντων διπλωμάτων και των αναγκών της αγοράς εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, το Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ. πρέπει να παρέχει στους

σπουδαστές ΑΕΙ ευκαιρίες διασύνδεσης μεταξύ ιδρυμάτων και ακαδημαϊκών μαθημάτων. Η συμβολή του είναι κρίσιμη για την προώθηση νέων παραγωγικών κατευθύνσεων σπουδών με παραγωγικό προσανατολισμό στην ανώτερη εκπαίδευση, με τη δημιουργία νέων πανεπιστημιακών τμημάτων και την αναδιάρθρωση των υφιστάμενων, ώστε να συνδεθούν καλύτερα με τους τομείς, κλάδους και δραστηριότητες που παρουσιάζουν σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές. Συμπληρωματικά, ο Ν. 4485/2017 εισήγαγε τα διετή προγράμματα κατάρτισης που θα οργανωθούν και θα εποπτεύονται από τα ΑΕΙ σε συνεργασία με άλλους ενδιαφερόμενους φορείς από την αγορά και τις τοπικές αρχές. Με αυτόν τον τρόπο, τα ΑΕΙ αποκτούν πιο άμεση σύνδεση με τις ανάγκες της πραγματικής οικονομίας και η αγορά μπορεί εύκολα να συμμετέχει στη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των συγκεκριμένων μαθημάτων, ώστε να βρίσκει εργαζόμενους πιο έτοιμους να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε πεδία-κλειδιά για την ελληνική οικονομία. Σχεδόν όλα τα παραπάνω θεσμοθετήθηκαν για πρώτη φορά στην πρόσφατη ιστορία των ελληνικών ΑΕΙ.

Σε ό,τι αφορά τα διαχειριστικά και χρηματοδοτικά ζητήματα, προβλέπονται μέτρα για την ευέλικτη οικονομική διαχείριση όλων των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως ο ενιαίος προϋπολογισμός και απολογισμός με βάση το σύνολο των διαθέσιμων κεφαλαίων: α) τακτικός προϋπολογισμός, β) ΕΣΠΑ, γ) δανεισμός από την ΕΤΕπ και άλλους μηχανισμούς χρηματοδότησης, δ) αξιοποίηση ακινήτων ε) και έσοδα από ίδιους πόρους που προέκυψαν από την παροχή υπηρεσιών. Επιπλέον, δρομολογούνται μέτρα προώθησης της αυτοδιοίκησης των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Η ουσιαστική διοικητική αναδιάρθρωση των ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων προωθείται μέσω παρεμβάσεων που περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, την εκλογή πρυτάνεων για τετραετή θητεία, την εκλογή αντιπρυτάνεων από ξεχωριστό ψηφοδέλτιο, την επαναθεμελίωση σε νέες βάσεις του συμβουλίου της Πρυτανικής Αρχής, την ενίσχυση της αντιπροσωπευτικότητας των συμβουλίων. Όλα τα παραπάνω στοχεύουν στην αποκομματοποίηση της διοίκησης του πανεπιστημίου. Επιπλέον, οι φοιτητές/τριες μπορούν να ορίσουν συμμετέχοντες στα όργανα διοίκησης, χωρίς ωστόσο να συμμετέχουν στις εκλογές των οργάνων διοίκησης. Αυτή η σημαντική παρέμβαση αφορά, επίσης, στην πλήρη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των μεταπτυχιακών προγραμμάτων, εξασφαλίζοντας την επάρκεια του προσωπικού και τη συνάφεια κάθε μεταπτυχιακού προγράμματος με το τμήμα του, εξασφαλίζοντας την ελεύθερη πρόσβαση στα άτομα με περιορισμένο οικογενειακό και προσωπικό εισόδημα, συνδέοντας τα έσοδα από τα μεταπτυχιακά προγράμματα με τον

τακτικό προϋπολογισμό κλπ. Η αναδιάρθρωση των Ανώτατων Ιδρυμάτων είναι εφικτή όχι μόνο υπό όρους εσωτερικής λειτουργίας και σχέσης τους με την κεντρική διοίκηση, αλλά και υπό όρους οικονομικών κλίμακας και μεγέθους.

Συνέργειες και συγχωνεύσεις

Η στρατηγική συνεργειών μεταξύ Πανεπιστημίων, ΤΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων βρίσκεται σε εξέλιξη και θα συνεχιστεί ως μια ακόμη πτυχή των πανεπιστημιακών μεταρρυθμίσεων. Περιλαμβάνει ένα συνεκτικό επανασχεδιασμό για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την έρευνα με στόχο τη δημιουργία ενός ενιαίου Χώρου Εκπαίδευσης και Έρευνας. Μέρος αυτής της προσπάθειας είναι η συνεργασία των δύο Τ.Ε.Ι. Αττικής που οδηγούν στη δημιουργία του Πανεπιστημίου της Δυτικής Αττικής (Ν. 4521/2018). Σχεδόν σε όλη την Ελλάδα υπάρχουν ομάδες εργασίας που διερευνούν τις δυνατότητες παρόμοιων προσπαθειών συνεργασίας μεταξύ Πανεπιστημίων και ΤΕΙ. Πολλά τμήματα ΤΕΙ ενσωματώνονται σε Πανεπιστήμια και άλλα τμήματα ολοκληρώνουν τον ιστορικό τους κύκλο, χωρίς να επηρεάζεται το εργασιακό καθεστώς των εκπαιδευτικών και των εργαζομένων και τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων.

Έμφαση στην ποιότητα και τις διεθνείς συνεργασίες

Η ποιότητα στην εκπαίδευση θεωρείται μία από τις θεμελιώδεις αρχές της αποστολής των ΑΕΙ. Ο πρόσφατος Ν. 4485/2017 περιλαμβάνει πολλές διατάξεις που ενισχύουν και προωθούν την κουλτούρα ποιότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ακολουθώντας τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, ο νόμος αυτός εισάγει την ειδική «Επιστημονική Συμβουλευτική Επιτροπή» (ΕΣΕ), για να επιβλέπει και να αξιολογεί τις μεταπτυχιακές σπουδές σε κάθε σχολή ΑΕΙ, σε συνδυασμό με τις πιο επίσημες αξιολογήσεις ΗQA. Επιπλέον, για πρώτη φορά, ο νόμος ενθαρρύνει τα ΑΕΙ και τους Ερευνητικούς φορείς να δημιουργήσουν κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα. Έτσι, ο νόμος είναι πλήρως εναρμονισμένος με τις πρόσφατες κοινοτικές πολιτικές, ολιστικές για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας, οι οποίες έχουν ήδη ανακοινωθεί στο πλαίσιο της Υπουργικής Διάσκεψης για τη Διαδικασία της Μπολόνια (Παρίσι, 24-25 Μαΐου 2018). Παράλληλα, για την προώθηση της διεθνοποίησης των ΑΕΙ, ο Ν. 4485/2017 επιτρέπει στα ελληνικά ΑΕΙ να προσφέρουν προπτυχιακά προγράμματα σε άλλες γλώσσες εκτός της Ελληνικής. Οι συνέργειες και ενοποιήσεις των ΑΕΙ θα οδηγήσουν σε καλύτερη χρήση των υποδομών, εξοικονόμηση πόρων και βελτίωση της αναλογίας σπουδαστών/εκπαιδευτικών με θετικά αποτελέσματα για την ποιότητα της εκπαίδευσης. Τέλος, το Υπουργείο Παιδείας

συμμετέχει ενεργά στην Ομάδα Παρακολούθησης της Μπολόνια (BFUG) που επιβλέπει τη Διαδικασία της Μπολόνια. Είναι σε συνεχή διάδραση με τα ελληνικά ΑΕΙ ώστε να ενισχυθούν οι επιδόσεις στη φοιτητική κινητικότητα μέσω του προγράμματος Erasmus+ και να υιοθετηθούν κρίσιμα εργαλεία της Μπολόνια που

διευκολύνουν την αναγνώριση και την κινητικότητα, όπως το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων (ECTS) και το Παράρτημα Διπλώματος (Diploma Supplement).

4.5.2. Ενίσχυση του συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Η αναβάθμιση των προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (EEK) αποτελεί προτεραιότητα της εκπαιδευτικής πολιτικής με στόχο τη γεφύρωση του χάσματος και της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων. Τα βασικά στοιχεία της στρατηγικής EEK είναι η ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των αναγκών της αγοράς εργασίας, η αναβάθμιση της ποιότητας του προγράμματος σπουδών, η αύξηση της ελκυστικότητας της EEK, η προώθηση της μαθητείας, η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης, αυστηρής αλλά αυτόνομης διακυβέρνησης, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η νέα Εθνική και Τεχνική Επιτροπή για την EEK θα παρακολουθεί και αξιολογεί την υλοποίηση της παραπάνω στρατηγικής.

Στις αρχές του 2016, η Κυβέρνηση παρουσίασε ένα ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο για τη βελτίωση των προγραμμάτων EEK και Μαθητείας. Το σχέδιο αυτό επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων EEK προκειμένου να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των γονέων, των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

Η στρατηγική σχεδιάστηκε βάσει των αναγκών της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, καθώς και των βέλτιστων ευρωπαϊκών πρακτικών. Συγκεκριμένα, όραμα της στρατηγικής είναι να αντιμετωπίσει τις ανάγκες των σπουδαστών για ποιοτική εκπαίδευση στον τομέα της τεχνολογικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, να προσφέρει στους πτυχιούχους επαγγελματικές ευκαιρίες, καθώς και να παρέχει ασφάλεια στους εκπαιδευτικούς σε ό,τι αφορά την επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Τα βασικά στοιχεία της εθνικής στρατηγικής EEK είναι:

- Η ενίσχυση της διασύνδεσης μεταξύ των προγραμμάτων EEK και των αναγκών της αγοράς εργασίας και της οικονομίας με σκοπό την αμοιβαία βελτίωσή τους.
- Η αναβάθμιση της ποιότητας του προγράμματος EEK, με την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών και ολοκληρωμένων προγραμμάτων κατάρτισης εκπαιδευτικών.
- Η ενίσχυση της ελκυστικότητας των προγραμμάτων EEK για τους νέους.
- Η διάδοση των προγραμμάτων της Μαθητείας.
- Η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης και ευέλικτης δομής διακυβέρνησης, με άξονες τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής, τη θέσπιση σαφών και αυστηρών διαδικασιών υλοποίησης και με τη μεγαλύτερη δυνατή αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- Η ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου της EEK και

τη στήριξη της ενεργού συμμετοχής των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Σημειώνεται ότι το Στρατηγικό Σχέδιο βρίσκεται ήδη υπό υλοποίηση. Οι περισσότερες από τις δράσεις που εφαρμόζονται έχουν εξασφαλισμένη χρηματοδότηση μέσω πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Το σχήμα της Μαθητείας

Η σταδιακή υιοθέτηση του προγράμματος μαθητείας έχει κεντρική σημασία για την αύξηση της ελκυστικότητας της EEK για τους αποφοίτους, ως εναλλακτική δυνατότητα για την αναβάθμιση των επαγγελματικών τους προσόντων. Για το σκοπό αυτό, εγκρίθηκε ειδικό Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας το οποίο περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες μάθησης και εργασίας. Οι διατάξεις αυτές τονίζουν ότι η μαθητεία ακολουθεί συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών, προκειμένου να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και να διασφαλιστεί η σωστή εφαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο σχολείο και στον χώρο εργασίας. Επιπλέον, οι μαθητευόμενοι δικαιούνται ημερήσια αποζημίωση και ασφάλιση ώστε να εξοικειωθούν με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εργαζομένων και ταυτόχρονα οι εργοδότες να δεσμευτούν επί της ουσίας στην κατάρτιση των μαθητευομένων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, τον Μάρτιο του 2017 έλαβε χώρα η πρώτη φάση εφαρμογής της μαθητείας στα ΕΠΑΛ, με πολύ καλά αποτελέσματα και θετικά σχόλια από τους συμμετέχοντες. Η δεύτερη φάση πραγματοποιήθηκε σε μεγαλύτερη κλίμακα τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 2017. Συνολικά 4.200 μαθητές έχουν εγγραφεί στο νέο πρόγραμμα μαθητείας για την ενίσχυση της σύνδεσης με τον ιδιωτικό τομέα και την εξασφάλιση ποιοτικών θέσεων μαθητείας.

Το «Μια νέα αρχή για τα ΕΠΑΛ» είναι ένα φάσμα παρεμβάσεων στην πρώτη τάξη του επαγγελματικού σχολείου, το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου του σχολείου, στην καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης και στην υποστήριξη των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος προσφέρεται μια εναλλακτική προσέγγιση ενισχυτικής διδασκαλίας στα ελληνικά και τα μαθηματικά. Επιπλέον, ψυχολόγοι προσλαμβάνονται για την παροχή υποστήριξης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ταυτόχρονα, τα σχολεία χρηματοδοτούνται για την ανάπτυξη δημιουργικών συλλογικών δράσεων και διαθέτουν υποδομές τηλεδιάσκεψης και τηλε-εκπαίδευσης, ώστε να μπορούν να επικοινωνούν και να ανταλλάσσουν καλές πρακτικές.

Το έργο διαρθρώνεται σε δύο φάσεις:

- Πιλοτική εφαρμογή (2017-2018) σε 9 ΕΠΑΛ (ήδη σε εξέλιξη).
- Ευρύτερη εφαρμογή (από το σχολικό έτος 2018-2019) σε όλα τα ΕΠΑΛ της χώρας.

Μια από τις βασικές, επίσης, προβλέψεις της στρατηγικής είναι να εξοπλίσει όλες τις δημόσιες δομές ΕΕΚ με την απαραίτητη υλική υποδομή. Έχουν εξασφαλισθεί γι' αυτόν το σκοπό συνολικά 26 εκατ. ευρώ από τα κονδύλια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Επίσης, προωθείται η συγγραφή νέων προγραμμάτων σπουδών και εκπαιδευτικού υλικού για τα

ΕΠΑΛ, νέων οδηγών σπουδών για τα ΙΕΚ, καθώς και προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών.

Διασφαλίζοντας την ομαλή υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση

Στο πλαίσιο του νέου ολοκληρωμένου συστήματος ΕΕΚ, η Εθνική και Τεχνική Επιτροπή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης ιδρύθηκε με το Ν. 4485/2017. Το νέο θεσμικό όργανο είναι επιφορτισμένο με την παρακολούθηση της υλοποίησης του στρατηγικού σχεδίου και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του.

Η πρώτη συνεδρίαση της Εθνικής και Τεχνικής Επιτροπής πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο του 2018 και συζήτησε:

- Τη χαρτογράφηση των αναγκών σε δεξιότητες της ελληνικής αγοράς εργασίας.
- Το σχεδιασμό δράσεων πολιτικής για την κάλυψη των εν λόγω αναγκών.
- Την παρακολούθηση της σταδιοδρομίας των αποφοίτων επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Το σχεδιασμό συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης για την υλοποίηση του Σχεδίου.

4.5.3. Για ένα καθολικό και αποτελεσματικό σύστημα υγείας

Η Κυβέρνηση έχει δεσμευτεί για την ισότιμη, καθολική και ποιοτική υγειονομική κάλυψη του πληθυσμού. Έγκαιρα εξασφάλισε με σχετικό Νόμο τη δωρεάν πρόσβαση των ανασφάλιστων στις δομές του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Κεντρική προτεραιότητα στον τομέα της υγείας αποτελεί η μεταρρύθμιση στο Πρωτοβάθμιο Σύστημα Υγείας με την ίδρυση Τοπικών Μονάδων Υγείας (Το.Μ.Υ.) και η στελέχωσή τους με οικογενειακούς γιατρούς και ομάδες υγείας (νοσηλευτές, επισκέπτες υγείας, κοινωνικούς λειτουργούς, διοικητικό προσωπικό). Προτεραιότητες αποτελούν, επίσης, η ενίσχυση των Κέντρων Υγείας Πρωτοβάθμιας Περίθαλψης και των Περιφερειακών Ιατρείων, καθώς και η οργάνωση της επείγουσας περίθαλψης με αυτοτελή Τμήματα Επείγοντων Περιστατικών (ΤΕΠ) στα Νοσοκομεία. Τα Νοσοκομεία και τα Κέντρα Υγείας ενισχύονται τόσο σε επίπεδο υλικών υποδομών (π.χ. ιατροτεχνολογικό εξοπλισμό) όσο και σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού (στελέχωση, σύστημα εφημεριών), ώστε να εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών υγείας προς όλους τους πολίτες, τους κατοίκους, τους πρόσφυγες και τους επισκέπτες της χώρας, περιλαμβανόμενων και εκείνων που διαμένουν στις δυσπρόσιτες περιοχές και τα πολυάριθμα νησιά της Ελλάδας. Η Κυβέρνηση εργάζεται, επίσης, για την ανάπτυξη των κεντρικών προμηθειών Υγείας μέσω της ΕΚΑΠΥ, για τον εξορθολογισμό των δαπανών και την καταπολέμηση της διαφθοράς στο σύστημα δημόσιας υγείας.

Το Υπουργείο Υγείας δεσμεύεται για την ισότιμη και καθολική κάλυψη της υγείας του πληθυσμού. Σε αυτή την κατεύθυνση, προχώρησε σε μια παρέμβαση στρατηγικής σημασίας για την πρόσβαση όλων των ανασφάλιστων πολιτών στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ), αποσυνδέοντας δηλαδή την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας από την κοινωνική ασφάλιση. Περίπου 900.000 ανασφάλιστοι πολίτες (ήτοι το 40% των ανασφάλιστων πολιτών της χώρας) έκανε χρήση των υπηρεσιών του ΕΣΥ το 2017, με βάση τις δυνατότητες του νέου πλαισίου. Το κόστος αυτής της παρέμβασης ανήλθε συνολικά σε 406 εκατ. ευρώ, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για φάρμακα (165 εκατ. ευρώ για φάρμακα, 56 εκατ. ευρώ για ιατρικές εξετάσεις, 185 εκατ. ευρώ για υπηρεσίες υγείας).

Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Η Ελλάδα, με την υποστήριξη του Π.Ο.Υ., έχει ξεκινήσει διετή πρωτοβουλία στο πλαίσιο της μεγάλης μεταρρύθμισης του τομέα της υγείας. Η δεύτερη φάση του προγράμματος «Ενίσχυση της ικανότητας για καθολική κάλυψη» (SCUC2) υποστηρίζει την πορεία της Ελλάδας προς την καθολική υγειονομική κάλυψη. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην παροχή καθολικής πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας, στην καθιέρωση μιας διαφανούς και χωρίς αποκλεισμούς εκσυγχρονισμένης διακυβέρνησης στον τομέα της υγείας, καθώς και στη βιώσιμη χρηματοδότησή της. Οι κύριες προτεραιότητες του προγράμματος SCUC2 είναι η ανάπτυξη του δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και η αντιμετώπιση προβλημάτων δημόσιας υγείας. Η πρωτοβουλία συμβάλλει στην αξιολόγηση των υπηρεσιών επείγουσας ιατροφαρμα-

κευτικής περίθαλψης, στη βελτιστοποίηση της χρήσης τεχνολογικών μέσων, στη μείωση της οικονομικής συμμετοχής των χρηστών και στη βελτίωση των κεντρικών μηχανισμών προμηθειών. Παράλληλα, το πρόγραμμα θα συνεχίσει να διευκολύνει τους διαύλους επικοινωνίας ανάμεσα στο αρμόδιο Υπουργείο και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η θέσπιση του Ν. 4486/2017 «Μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας» τον Δεκέμβριο του 2017 σηματοδότησε την εγκαίνιαση 3 τοπικών μονάδων υγείας (Το.Μ.Υ.) στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης. Το Υπουργείο Υγείας και οι Περιφέρειες έχουν δημιουργήσει 47 Το.Μ.Υ από τον Μάρτιο του 2018. Μέχρι τα τέλη Μαΐου 2018 ο αριθμός των Το.Μ.Υ αντιστοιχεί σε τουλάχιστον 100 μονάδες. Επιπλέον, εκδόθηκαν υπουργικές αποφάσεις σχετικά με:

- Τη διαδικασία παραπομπής.
- Τη διαδικασία καταχώρισης του πληθυσμού σε έναν γενικό γιατρό.
- Τα χρονοδιαγράμματα των γενικών γιατρούς. Παράλληλα, είναι σε εξέλιξη η διαδικασία σύμβασης του ΕΟΠΥΥ με οικογενειακούς γιατρούς (γενικούς γιατρούς, παθολόγους και παιδίατρος).

Κεντρική Διαχείριση των Προμηθειών

Τα δομικά προβλήματα και οι παθογένειες του συστήματος προμηθειών δημόσιας υγείας στην Ελλάδα έχουν τεκμηριωθεί τόσο από τις ελληνικές Αρχές όσο και από διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κρίθηκε, επομένως, απαραίτητη μια ριζική μεταρρύθμιση για την αντιμετώπιση των φαινομένων διαφθοράς και σπατάλης.

Σε αυτή την κατεύθυνση, με το Ν. 4472/2017 θε-

σμοθετήθηκε η Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (ΕΚΑΠΥ) που εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας. Αντικείμενο της ΕΚΑΠΥ είναι ο κεντροκοπιμένος στρατηγικός και επιχειρησιακός σχεδιασμός του οικονομικού και εφοδιαστικού κύκλου προμήθειας προϊόντων και υπηρεσιών του συστήματος υγείας, καθώς και η παρακολούθηση και ο έλεγχος των αναλώσεων στον τομέα της Δημόσιας Υγείας. Η εξοικονόμηση ποσού της τάξης του 25% σε κάθε κεντρική προμήθεια αποτελεί εμβληματικό στόχο του νέου φορέα. Για την επίτευξή του, η ΕΚΑΠΥ καλείται να αυξήσει δραστικά την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών προμήθειας, να εξορθολογήσει τις σχετικές δαπάνες βάσει στρατηγικού σχεδιασμού, να καταπολεμήσει τη διαφθορά και να προωθήσει τη διαφάνεια. Σημειώνεται ότι η προηγούμενη αρμόδια αρχή, η Επιτροπή Προμηθειών Υγείας, ξεκίνησε 36 κεντρικούς διαγωνισμούς μεταξύ 2008 και 2017. Μόλις δέκα από αυτούς κατέληξαν, ωστόσο, σε συμβάσεις. Ο περιορισμένος αριθμός επιτυχημένων κεντρικών συμβάσεων είναι αποτέλεσμα ενός δυσκίνητου μηχανισμού προμηθειών που χαρακτηρίζεται από έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού, περίπλοκες γραφειοκρατικές διαδικασίες, καθώς και έλλειψη πληροφοριών/οργανωτικών εργαλείων. Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα σημαντικές καθυστερήσεις και δυσλειτουργίες στις συμβάσεις αλλά και αύξηση του κόστους των παρεχόμενων υπηρεσιών στους πολίτες σε συνδυασμό με μείωση της ποιότητάς τους.

Σε απάντηση στα ανωτέρω προβλήματα, η ΕΚΑΠΥ επιδιώκει την καθιέρωση καθολικά αποδεκτών προτύπων και διαδικασιών προμηθειών. Η στελέχωση της Αρχής με προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης ικανό να ανταποκριθεί σε αυξημένα εργασιακά καθήκοντα και απαιτήσεις θέτει την ανάγκη πρόσληψης εξειδικευμένων στελεχών, καθώς και εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού (με συμβάσεις ορισμένου χρόνου). Το προσωπικό της ΕΚΑΠΥ θα αυξηθεί συνεπώς από 80 σε 100 άτομα, προκειμένου να καλύψει τις ειδικές αυτές ανάγκες.

Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η ΕΚΑΠΥ έχει εκπονήσει ένα τριετές Στρατηγικό Σχέδιο που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων:

- Τη λειτουργική αναβάθμιση της ΕΚΑΠΥ.
- Τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό κεντρικών προμηθειών για ένα μεγάλο μέρος των ιατρικών συσκευών, φαρμάκων και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας.
- Τη βελτίωση της ποιότητας των πληροφοριών που διακινούνται στο σύστημα υγείας.
- Τη βελτίωση των διαδικασιών υποβολής προσφορών, τη χρήση σύγχρονων και ανταγωνιστικών εργαλείων, τη βελτίωση του οργανωτικού και διοικητικού πλαισίου των συμβάσεων, την παροχή κατάρτισης στο προσωπικό και την καθιέρωση κοινών προ-

τύπων (έγγραφα και διαδικασίες).

- Την αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων.
- Την αναβάθμιση της επικοινωνίας με διεθνείς οργανισμούς και τη συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα.

Εξορθολογισμός των δαπανών για την Υγεία και το Φάρμακο

Ο εξορθολογισμός των φαρμακευτικών δαπανών αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την απρόσκοπτη υλοποίηση και τη χρηματοδότηση της καθολικής, ισότιμης και αποτελεσματικής φροντίδας των ασθενών. Στο πλαίσιο αυτό, η Κυβέρνηση αύξησε τις προσπάθειές της και ανέπτυξε ένα σύνολο κινήτρων και υποχρεώσεων για τους συμμετέχοντες στην αλυσίδα εφοδιασμού φαρμάκων, προκειμένου να αυξηθεί η διείσδυση των γενόσημων φαρμάκων στην εγχώρια αγορά. Η Κυβέρνηση αναπτύσσει διαγνωστικά και θεραπευτικά πρωτοκόλλα συνταγογράφησης. Συγκεκριμένα, σε μία προσπάθεια διασφάλισης της ταχύτερης διάγνωσης, της βέλτιστης θεραπείας, της αποτελεσματικότερης παρακολούθησης των ασθενών, αλλά και της πλέον αποδοτικής διαχείρισης των πόρων για την υγεία, το Υπουργείο Υγείας έχει προχωρήσει από το Μάιο του 2017 σε ανασύσταση της Επιτροπής για την παρακολούθηση της φαρμακευτικής δαπάνης, την κατάρτιση και επεξεργασία των διαγνωστικών/θεραπευτικών πρωτοκόλλων και τη δημιουργία μητρώων ασθενών. Ένας σημαντικός αριθμός αυτών των θεραπευτικών πρωτοκόλλων έχει ήδη εισαχθεί στο σύστημα ηλεκτρονικής συνταγογράφησης. Επιπλέον, η Κυβέρνηση θα συστήσει έναν Οργανισμό Αξιολόγησης Ιατρικής Τεχνολογίας (ΟΑΙΤ) για να αξιολογηθεί ποια προϊόντα θα αποζημιώνονται και υπό ποιους όρους. Ο οργανισμός αυτός θα καταστεί ενεργός και πλήρως λειτουργικός μέχρι τα τέλη του 2018. Ως ενδιάμεσο βήμα θα συσταθεί μια Επιτροπή Αξιολόγησης Ιατρικής Τεχνολογίας κατά το πρώτο εξάμηνο του 2018. Η σχετική νομοθεσία έχει ήδη ψηφιστεί και έχει ξεκινήσει η διαδικασία σύστασης της Επιτροπής. Η κυβέρνηση εφαρμόζει, επίσης, έναν αυτόματο μηχανισμό claw-back στις φαρμακευτικές εταιρείες, γεγονός που εγγυάται ότι οι φαρμακευτικές δαπάνες των ασθενών των εξωτερικών ιατρείων δεν θα υπερβαίνουν τους στόχους του ΕΟΠΥΥ.

Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των νοσοκομείων

Η Κυβέρνηση έχει θέσει σε εφαρμογή και συνεχίζει να αναπτύσσει μια σειρά από μέτρα στο νοσοκομειακό τομέα για τη μείωση της σπατάλης, τον εξορθολογισμό της κατανομής ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, την πρόληψη και καταπολέμηση της

διαφθοράς, καθώς και την αύξηση της διαφάνειας στις διοικητικές δομές.

Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν:

- Την ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος Business Intelligence, μέσω του οποίου θα καταστούν προσβάσιμοι σε σχεδόν πραγματικό χρόνο ορισμένοι νοσοκομειακοί δείκτες-κλειδιά που σχετίζονται με εισαγωγές, κατανάλωση φαρμάκων, προσωπικό, οικονομικά στοιχεία.

- Την υιοθέτηση ενός σχεδίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον τομέα της υγείας σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ.

- Την ανάπτυξη ενός συστήματος Ομοειδών Διαγνωστικών Ομάδων για τις δαπάνες νοσηλείας, για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας και τη βελτιστοποίηση της αποδοτικότητας και της κατανομής πόρων.

- Την επέκταση αρμοδιοτήτων της Διαπραγματευτικής Επιτροπής για φαρμακευτικά προϊόντα ώστε να συμπεριληφθούν τα νοσοκομειακά φάρμακα.

- Την αναθεώρηση της διοικητικής δομής των νοσοκομείων, ώστε να συμπεριληφθούν φορείς χρηστών/ασθενών σε φορείς που λαμβάνουν αποφάσεις-κλειδιά.

- Τη συνέχιση της διαδικασίας αναθεώρησης δαπανών, σε συνεργασία με το ΓΛΚ, ώστε να εντοπιστούν περιοχές χαμηλής αποδοτικότητας και σπατάλης.

Ιατρική Κάνναβη

Τον Μάρτιο του 2018, το Ελληνικό Κοινοβούλιο ψήφισε νόμο που επιτρέπει την παραγωγή φαρμακευτικής κάνναβης. Ο Ν. 4523/2018 επιτρέπει την καλλιέργεια και παραγωγή ιατρικής κάνναβης σε ειδικά αδειοδοτημένες ολοκληρωμένες μονάδες. Η άδεια περιλαμβάνει την παραγωγή, τη μεταποίηση και την παραγωγή ολοκληρωμένων φαρμακευτικών προϊόντων κάνναβης.

4.5.4. Αναβαθμίζοντας και ενισχύοντας την κοινωνική προστασία

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν δύο δομικές μεταρρυθμίσεις στο σύστημα κοινωνικής προστασίας: η δημιουργία ενός Ενιαίου Ασφαλιστικού Συστήματος και η θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΣΚΑ).

Το Ενιαίο Ασφαλιστικό Σύστημα αποτελεί διοικητική μεταρρύθμιση εξαιρετικά μεγάλης κλίμακας, η οποία για πρώτη φορά ορίζει κοινούς κανόνες ασφάλισης και συνταξιοδότησης για όλους τους ασφαλισμένους. Ταυτόχρονα, το νέο ενιαίο σύστημα διευκολύνει την επιτάχυνση της χορήγησης σύνταξης, στοχεύοντας στη μείωση της περιόδου αναμονής, από δύο έτη σε τρεις μήνες. Η πλήρης εφαρμογή της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης είναι ζωτικής σημασίας, καθώς θα δημιουργήσει ένα σύγχρονο, βιώσιμο και δίκαιο σύστημα κοινωνικής προστασίας.

Το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΣΚΑ) αποτελεί μεταρρύθμιση ορόσημο. Δημιουργείται από 2 ψηφιακούς πυλώνες:

- τον Εθνικό Μηχανισμό (ΥΠΕΚΑΑ, 13 Περιφέρειες, 242 Κέντρα Κοινότητας) και
- τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) ο οποίος συγκεντρώνει όλα τα προνοιακά επιδόματα και τα αποδίδει ψηφιακά.

Η συγκρότηση του καινοτόμου αυτού συστήματος θέτει οριστικό τέλος στη γραφειοκρατία και τις πελατειακές σχέσεις και καθιστά την κοινωνική προστασία διαφανή, δίκαιη, αποτελεσματική, φιλική, χωρίς αποκλεισμούς με επίκεντρο τον πολίτη και τα δικαιώματά του. Το νέο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας αποτελεί πυλώνα της Δίκαιης και Βιώσιμης Ανάπτυξης διαμορφώνοντας ένα σαφή οδικό χάρτη για τις πολιτικές του αύριο στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, σε πλήρη εναρμόνιση με τις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Ένα ενοποιημένο, σύγχρονο και βιώσιμο ασφαλιστικό σύστημα

Διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα του Συστήματος

Το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αναμορφωθεί πλήρως, με την ενοποίηση των κυριότερων ασφαλιστικών ιδρυμάτων στον «Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (ΕΦΚΑ) και όλων των επικουρικών ταμείων στο «Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών» (ΕΤΕΑΕΠ). Αυτή η σημαντική διοικητική αναδιάρθρωση αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες πρόσφατες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα. Η επαναθεμελίωση και αναζωογόνηση της σχέσης μεταξύ των Ελλήνων πολιτών και της Κοινωνικής Ασφάλισης θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη βελτίωση της λειτουργίας και τη βελτιστοποίηση τόσο των εσόδων όσο και των παροχών της.

Ο Ν. 4387/2016, ο οποίος εισήγαγε το Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης, αποτελεί μια ριζική αλλαγή στη οργανωτική δομή, τη λειτουργία και τις παροχές της κοινωνικής ασφάλισης. Στόχος αυτών των παρεμβάσεων είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος, μέσω της αύξησης των εσόδων του ΕΦΚΑ και του εξορθολογισμού του κόστους λειτουργίας του. Από δημοσιονομική άποψη, η μεταρρύθμιση του 2016 υπήρξε εμπροσθοβαρής. Μαζί με

τη συμπληρωματική νομοθεσία που ψηφίστηκε τον Αύγουστο του 2015 και τον Μάιο του 2017, οι εξοικονομήσεις πόρων αναμένεται να ανέλθουν στο 2,8% του ΑΕΠ έως το 2020 ενισχύοντας τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος. Οι δαπάνες για τις συντάξεις αναμένεται να μειωθούν από 17,3% του ΑΕΠ το 2016 σε 13,4% έως το 2020 και σε 12,9% το 2040, σε σύγκριση με έναν ευρωπαϊκό μέσο όρο της τάξης του 13%. Από το 2025, η κρατική χρηματοδότηση θα καλύπτει μόνο την εθνική σύνταξη (4,8% του ΑΕΠ) και δεν θα υφίσταται ανάγκη πρόσθετης χρηματοδότησης, δεδομένου ότι το έλλειμμα θα έχει εξαλειφθεί. Οι εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών θα αντιπροσωπεύουν σχεδόν όλες τις ανταποδοτικές εισφορές του συστήματος από το 2026 και μετά. Κατά συνέπεια, η υλοποίηση της εμβληματικής αυτής μεταρρύθμισης διασφαλίζει τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος.

Η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές επίπεδο παροχών παρά τους υπάρχοντες δημοσιονομικούς περιορισμούς. Η μεταρρύθμιση αντιμετωπίζει τα ιδιαίτερα προβλήματα που χαρακτηρίζουν το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα: το χρηματοδοτικό κενό, τον αυξημένο κατακερματισμό του συστήματος, τις αδικίες που ανακύπτουν από την ύπαρξη διαφορετικών ασφαλιστικών

κανόνων και καθεστώτων εισφορών και παροχών, το υψηλό ποσοστό αδήλωτης εργασίας, την αναποτελεσματική διοίκηση. Συνολικά, οι βελτιώσεις αυτές θα βοηθήσουν στην άμβλυση των επιπτώσεων της πρόσφατης κρίσης στο σύστημα (υψηλά ποσοστά ανεργίας, μείωση των μισθών και αύξηση της αδήλωτης απασχόλησης).

Βελτιώνοντας τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του συστήματος για τους πολίτες

Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικές προσπάθειες καταβάλλονται για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης και τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών. Σε εξέλιξη είναι παρεμβάσεις με αντικείμενο την ψηφιοποίηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και την απλούστευση και τυποποίηση διαδικασιών. Η χρήση των ψηφιακών εργαλείων, ειδικότερα, θα μειώσει τον χρόνο ολοκλήρωσης των διοικητικών και άλλων διαδικασιών και θα τις καταστήσει πιο διαφανείς, εύχρηστες και αξιόπιστες. Η ψηφιοποίηση του ΕΦΚΑ θα βοηθήσει και στην επιτάχυνση της απονομής των συντάξεων. Κεντρικός στόχος του Υπουργείου Εργασίας είναι η μέση περίοδος αναμονής να μειωθεί από δύο έτη, σε δύο μήνες. Σημειώνεται ότι η ψηφιοποίηση του ΕΦΚΑ έχει διασφαλιστεί με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Το ΕΚΤ υποστηρίζει, επίσης, χρηματοδοτικά δράσεις για την αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής και άλλες δράσεις όπως το «Σύνταξη σε μια μέρα».

Σχέδιο δράσης για την πλήρη ενοποίηση του Συστήματος

Ο ΕΦΚΑ έχει θέσει σε υλοποίηση το σχέδιο συγχώνευσης όλων των Ταμείων Κοινωνικής Ασφάλισης, μέχρι το 2020. Τα κύρια εναπομείναντα ορόσημα του Σχεδίου είναι: α) λειτουργική ενοποίηση συγχωνευμένων ταμείων υπό ολοκληρωμένες οργανωτικές δομές, β) μείωση του κόστους των ενοικίων και των μισθώσεων, γ) εξοικονόμηση σε προσωπικό και διοικητικές θέσεις, δ) μείωση του αριθμού τοπικών γραφείων, ε) ενοποίηση πληροφοριακών συστημάτων και στ) αναδιάρθρωση των υπηρεσιών ελέγχου και εισπραξης.

Οφειλές - Διευκόλυνση ασφαλισμένων

Η ενσωμάτωση όλων των παλαιών οφειλών στο ΚΕΑΟ καθιστά τη διαχείριση του χρέους πιο δίκαιη και αποτελεσματική. Μια ομάδα εργασίας έχει οριστεί για να αποσαφηνίσει τις διαδικασίες και τα εργαλεία εισπραξης μεταξύ της φορολογικής διοίκησης και του ΕΦΚΑ-ΚΕΑΟ, με στόχο να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και να μειωθεί το διοικητικό βάρος σε αυτούς που καταβάλουν εισφορές και σε αυτούς που έχουν

χρέη.

Πολιτικές του Κράτους Πρόνοιας μετά την κρίση: Μεταρρυθμιστικές τομές και πολιτικές

Για ένα σύγχρονο και διαφανές κράτος πρόνοιας: Το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Το νέο Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΣΚΑ) συγκροτείται από δύο ψηφιακούς πυλώνες. Ο πρώτος είναι ο εθνικός μηχανισμός για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και συνοχής, στα πλαίσια της ΕΣΚΕ 2015 και των αντίστοιχων περιφερειακών στρατηγικών. Ο Εθνικός Μηχανισμός παρέχει δεδομένα για τον έλεγχο και σχεδιασμό προνοιακών πολιτικών ενώ ταυτόχρονα συνιστά ένα ισχυρό εργαλείο για την καταπολέμηση των πελατειακών σχέσεων και της αδιαφάνειας του προηγούμενου συστήματος, διασφαλίζοντας ενιαίες διαδικασίες για όλους τους πολίτες. Ο Μηχανισμός στηρίζεται στο γεωπληροφοριακό σύστημα που διασυνδέει και συντονίζει 3 ηλεκτρονικά μητρώα: μητρώο ωφελουμένων, μητρώο κοινωνικών υπηρεσιών και προγραμμάτων και μητρώο φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Το γεωπληροφοριακό σύστημα είναι προσβάσιμο από το ΥΠΕΚΑΑ, από τις 13 Περιφέρειες και τα 242 Κέντρα Κοινότητας.

Τα Κέντρα Κοινότητας ειδικότερα έχουν διπλό ρόλο: ενημερώνουν αφενός τους πολίτες και μεταφέρουν αφετέρου την πληροφορία στο Υπουργείο, στις Περιφέρειες, στους Δήμους και στον δεύτερο ψηφιακό πυλώνα, τον ΟΠΕΚΑ (Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων Κοινωνικής Αλληλεγγύης). Η λειτουργία του Μηχανισμού καθιερώνει συνεπώς μια αμφίδρομη διαδικασία τόσο μεταξύ της κεντρικής και τοπικής διοίκησης όσο και μεταξύ του πολίτη και του κράτους. Με τα Κέντρα Κοινότητας, παρέχεται για πρώτη φορά, σε επίπεδο Δήμου, ένα ψηφιακό one-stop-shop, στο οποίο ο πολίτης ενημερώνεται για τα προγράμματα που υλοποιούνται και τις υπηρεσίες που παρέχονται στην περιοχή του (αλλά και ευρύτερα). Τα Κέντρα Κοινότητας θα επεκταθούν εντός του 2019 και στους 325 Δήμους της χώρας. Ενισχύονται επίσης με δύο νέες δομές, τα 100 Κέντρα Στήριξης της οικογένειας και τα 150 Κέντρα Ολοκληρωμένης Φροντίδας Ηλικιωμένων (Ο.Φ.ΗΛΙ.) οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Ο ΟΠΕΚΑ συγκεντρώνει και αποδίδει ψηφιακά όλα τα επιδόματα στους δικαιούχους. Σήμερα αποδίδονται ηλεκτρονικά το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ), το επίδομα στέγης, τα αναπηρικά επιδόματα, το επίδομα παιδιού και τα επιδόματα αγροτικής

εστίας. Ο Οργανισμός διαθέτει ενιαίες ψηφιακές πλατφόρμες προσβάσιμες διαδικτυακά από τους πολίτες και τα Κέντρα Κοινότητας. Επίσης, έχει συγκροτηθεί διεύθυνση επιθεώρησης και ελέγχου για τα επιδόματα που αποδίδονται.

Αλλαγή του προνοιακού μοντέλου υπέρ πολλών - Επενδύοντας στα παιδιά και τις οικογένειες

Ο προνοιακός προϋπολογισμός το 2015 ήταν 790 εκατ. ευρώ. Μέσα σε 4 έτη, παρά τις αντίξοες οικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες, οι σχετικοί πόροι τετραπλασιάστηκαν (από 790 εκατ. σε 3.225 εκατ.). Στρατηγικός στόχος είναι η Ελλάδα να συγκλίνει μέχρι το 2021 με τον κοινοτικό μέσο όρο προνοιακών δαπανών προκειμένου να μπορέσει να ασκήσει μια ποσοτικά και ποιοτικά αποτελεσματική σύγχρονη πολιτική πρόνοιας στη βάση των σημαντικών δυνατοτήτων που παρέχει η μεταρρύθμιση του ΕΣΚΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, η προνοιακή πολιτική διευρύνεται από δράσεις για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες σε οριζόντιες δράσεις που περιλαμβάνουν τα μεσαία στρώματα του πληθυσμού. Οι δράσεις αυτές εστιάζουν σε δυο θεμελιώδη πεδία: στο Παιδί και στη Στέγη. Οι δράσεις αφορούν πλέον όλα τα παιδιά, αντί για δράσεις στοχευμένες μόνο σε ευάλωτες κατηγορίες (παιδιά με αναπηρία, σε κατάσταση φτώχειας, εγκαταλελειμμένα) αυξάνοντας τον σχετικό προϋπολογισμό από 822 εκατ. το 2015 σε 1.416 εκατ. το 2019.

Στο πλαίσιο αυτό η Κυβέρνηση:

- Αύξησε σημαντικά (από 650 εκατ. το 2017 σε 1.100 εκατ. το 2018) το αναμορφωμένο επίδομα παιδιού με αποτέλεσμα να ωφελούνται 140.000 επιπλέον παιδιά.

- Συνεχίζει το επιτυχημένο πρόγραμμα των σχολικών γευμάτων με 153.000 σχολικά γεύματα την ημέρα με στόχο τη σταδιακή αύξηση τους σε 600.000 μέχρι το 2022 (κάλυψη όλων των δημοτικών σχολείων της χώρας).

- Αυξάνει τον αριθμό των βρεφονηπιακών σταθμών με 10.000 νέες θέσεις, εφαρμόζει από το 2018 τη δίχρονη προσχολική εκπαίδευση και επεκτείνει την δωρεάν είσοδο σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, στα παιδιά των άνεργων και σε παιδιά γονέων σε κατάσταση φτώχειας.

Συνολικά, οι δράσεις αυτές συνιστούν μέρος του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Παιδιά το οποίο εκπονήθηκε από την Κυβέρνηση και εγκρίθηκε από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής με στόχο τη θέσπιση ενός ισχυρού, ανθεκτικού και βιώσιμου πλαισίου παιδικής προστασίας.

Επίσης, με το νέο καινοτόμο και σύγχρονο νόμο για την αναδοχή και την υιοθεσία και το πιλοτικό πρόγραμμα για την αποϊδρυματοποίηση εφαρμόζονται συντονισμένες δράσεις με στόχο τα παιδιά να

μεταφερθούν από τα ιδρύματα σε οικογένειες και να ανασταλεί η λειτουργία απαρχαιωμένων δομών ασυλίου τύπου.

Παράλληλα, υπό εκπόνηση είναι η Εθνική Στρατηγική για την αποϊδρυματοποίηση. Το σχέδιο προβλέπει ψηφιακό μηχανισμό για την υποστήριξη των διαδικασιών αποϊδρυματοποίησης που θα συνδέεται με το ψηφιακό σύστημα αναδοχής- υιοθεσίας.

Οι δράσεις για την οικογένεια συμπληρώνονται από ένα συνολικό σχέδιο για τη στέγαση:

- Επιδότηση ενοικίου σε 260.000 νοικοκυριά (667.000 άτομα), ύψους 300 εκατ. ευρώ ετησίως

- Νέο πλαίσιο προστασίας της α' κατοικίας, το οποίο περιλαμβάνει ένα σύστημα επιδότησης δανείου για τα οικονομικά αδύναμα νοικοκυριά.

Συνολικά, περισσότεροι από 1 εκατομμύριο συμπολίτες μας, με προϋπολογισμό που φτάνει 500 εκατ. ευρώ ετησίως, θα ωφεληθούν με τα δύο αυτά προγράμματα (επίδομα ενοικίου και επιδότηση δανείου).

Δίκτυο ασφάλειας κατά της φτώχειας, της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης, το οποίο παρέχεται σήμερα σε 600.000 δικαιούχους, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των δραματικών επιπτώσεων της κρίσης. Για πρώτη φορά από την έναρξη της κρίσης η ακραία φτώχεια μειώνεται. Η παιδική φτώχεια μειώθηκε από 26,3% το 2015 σε 24,5% το 2017 (εισοδήματα 2016). Το 2022 υπολογίζεται, ειδικότερα, ότι το ποσοστό φτώχειας θα είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το 2008 (23%). Σημειώνεται ότι το 2020 θα αυξηθεί, κατά 11% η μηνιαία ενίσχυση του ΚΕΑ ως αποτέλεσμα της αύξησης του κατώτατου μισθού.

Ταυτόχρονα, κεντρικός στόχος της Κυβέρνησης είναι να ενισχυθεί η επανένταξη στην αγορά εργασίας των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων με στόχο να μη δημιουργηθούν συνθήκες «παγίδευσης στη φτώχεια». Ήδη το 10% των άνεργων δικαιούχων του ΚΕΑ έχουν πρόσβαση στα προγράμματα απασχόλησης του Ο.Α.Ε.Δ. Ο αριθμός αυτός θα προσεγγίσει το 20% εντός των επόμενων δύο ετών. Ο Εθνικός Μηχανισμός ενεργοποιεί ελέγχους σε όλα τα επιδόματα για την εξάλειψη αντικινήτρων ένταξης στην αγορά εργασίας.

Μέτρα για ευάλωτες ομάδες

Άτομα με αναπηρία

- Θεσμοθετήθηκε το 15% των θέσεων που προκηρύσσονται στον Δημόσιο τομέα να διατίθενται σε άτομα με αναπηρία.

- Δημιουργήθηκε Ηλεκτρονικός Φάκελος Αναπηρίας για την υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία με

στόχο την κατάργηση απαράδεκτων συνθηκών αντιμετώπισης των ΑμεΑ (γραφειοκρατία, καθυστερήσεις, κ.λπ.). Ο Ηλεκτρονικός Φάκελος Αναπηρίας εξετάζεται στα ΚΕΠΑ (τα οποία αναμορφώνονται) για την απόδοση του ποσοστού αναπηρίας. Η μεταρρύθμιση αυτή, που συνδέει τα Κέντρα Κοινότητας, τα ΚΕΠΑ και τον ΟΠΕΚΑ, αποτελεί το πλαίσιο για την αξιολόγηση της αναπηρίας και εφαρμόζεται σταδιακά σε όλες τις περιοχές της χώρας. Ο ακριβής οδικός χάρτης για την πλήρη εφαρμογή θα προκύψει βάσει συνολικής αξιολόγησης του πιλοτικού προγράμματος, με την τεχνική υποστήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Αυστριακού οργανισμού AED (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη) και της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS).

- Εξαιρέθηκε το επίδομα αναπηρίας για ανασφάλιστους από κατάσχεση και συμψηφισμό με χρέη στην εφορία και στο δημόσιο και συνεχίζεται η καταβολή του σε περίπτωση εύρεσης εργασίας, ενισχύοντας την πρόσβαση των ΑμεΑ στην εργασία, θεωρώντας το επίδομα ως εξασφάλιση της ισοτιμίας του αναπήρου.

- Ταυτόχρονα από τον Ιανουάριο του 2019 το σύνολο των επιδομάτων αναπηρίας (προνοιακών και ανταποδοτικών) αποδίδεται από τον ΟΠΕΚΑ χωρίς τη μεσολάβηση των Δήμων, δημιουργώντας ευνοϊκότερες συνθήκες για τη ταχύτερη ενοποίηση των διοικητικών διαδικασιών αξιολόγησης της αναπηρίας με χρήση των Ηλεκτρονικών Εισηγητικών Φάκελων Αναπηρίας.

- Θεσπίστηκε νέος ΕΠΠΑ (Ενιαίος Πίνακας Ποσοστών Αναπηρίας) και εναρμονίστηκε με το ICDIO του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.

- Αυξήθηκαν οι μη αναστρέψιμες παθήσεις από

45 σε 135 και εντάχθηκαν 160 νέες σπάνιες παθήσεις.

Ηλικιωμένοι

Η Κυβέρνηση έχει δρομολογήσει την ψηφιακή ενοποίηση των τριών βασικών δομών προστασίας ηλικιωμένων: το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», τα Κέντρα Ανοικτής Προστασίας για τους Ηλικιωμένους (ΚΑΠΗ) και τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.). Η ενοποίηση εντάσσεται σε ένα συνολικότερο σχεδιασμό με αντικείμενο τη δημιουργία ενός ψηφιακού συστήματος ολοκληρωμένης φροντίδας για τους ηλικιωμένους (Ο.Φ.ΗΛΙ.). Στόχος του συστήματος είναι η υποστήριξη των ηλικιωμένων για να παραμείνουν στο σπίτι και την οικογένειά τους. Ιδρύονται συνολικά 150 Κέντρα Ο.Φ.ΗΛΙ.

Ρομά

Οι Έλληνες Ρομά, πολίτες της χώρας, εξακολουθούν να βιώνουν διακρίσεις σε πολλά επίπεδα.

Μετά από λεπτομερή χαρτογράφηση, ανάλυση και ταξινόμηση πάνω από 370 οικισμών Ρομά σε όλη την επικράτεια, η Ειδική Γραμματεία Ρομά προχώρησε με τον Νόμο 4483/17 στον σχεδιασμό οργανωμένων χώρων μετεγκατάστασης σε όλη την Ελλάδα για να βάλει τέλος στους καταυλισμούς της εξαθλίωσης. Παράλληλα, κάνει παρεμβάσεις σε 55 δήμους για να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης και προωθείται η επιδότηση ενοικίου. Η προώθηση στην απασχόληση συνιστά βασική προτεραιότητα. Ιδρύονται τοπικά δίκτυα στις Περιφερειακές Ενότητες και δημιουργήθηκαν 50 Κέντρα Ρομά συνδεδεμένα με τα Κέντρα Κοινότητας. Εκεί εργάζονται 100 διαμεσολαβητές και νέοι Ρομά με στόχο την ενεργοποίηση των κοινοτήτων Ρομά και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά.

4.5.5. Για μια ανάπτυξη χωρίς διακρίσεις

Η βιωσιμότητα της ανάπτυξης και η προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης έχουν ως προϋπόθεση την πλήρη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και την απαλλαγή από κάθε είδους διακρίσεις. Η Κυβέρνηση, σε πλήρη συμμόρφωση με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 2030 (ΣΒΑ), από την έναρξη της διακυβέρνησής της έως και σήμερα, προσπαθεί να διασφαλίσει ισότιμες ευκαιρίες για όλους. Στόχος της είναι έως το 2030 να ενδυναμωθεί και να προαχθεί η κοινωνική, οικονομική και πολιτική ένταξη όλων, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, αναπηρίας, φυλής, εθνικότητας, καταγωγής, θρησκείας ή οικονομικής ή άλλης κατάστασης (Στόχοι 5 και 10 ΣΒΑ).

Η επίτευξη αυτού του στόχου έχει ήδη αρχίσει να γίνεται πράξη, μέσω της κατάργησης νόμων, πολιτικών και πρακτικών που επέτρεπαν τη διατήρηση διακρίσεων και μέσω της προώθησης των κατάλληλων νομοθεσιών, πολιτικών και δράσεων. Οι σημαντικότερες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της άρσης των διακρίσεων, της προστασίας κάθε πολίτη από την ρατσιστική βία και τον ρατσιστικό λόγο και της διασφάλισης ισότιμων ευκαιριών είναι οι ακόλουθες:

- Η ψήφιση του ν. 4604/2019 για την “Προώθηση

της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας – Ρυθμίσεις για την απονομή ιθαγένειας – Διατάξεις σχετικές με τις εκλογές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση – Λοιπές διατάξεις”, που στοχεύει στην πραγμάτωση και εμπέδωση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων και την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Με σκοπό την ενίσχυση της γυναικείας ενεργούς συμμετοχής στο Κοινοβούλιο, περιλαμβάνεται πρόβλεψη για αύξηση του

ποσοστού ανά φύλο σε ποσοστό τουλάχιστον ίσο με το 40% του συνολικού αριθμού των υποψηφίων ανά εκλογική περιφέρεια, για τις βουλευτικές εκλογές και τις ευρωεκλογές (έχει ήδη θεσμοθετηθεί στις αυτοδιοικητικές εκλογές με τον Κλεισθένη). Θεσμοθετούνται, επίσης, τα Αυτοτελή Γραφεία Ισότητας στις Περιφέρειες, στην ΚΕΔΕ και ΕΝ.ΠΕ, οι Επιτροπές Ισότητας στους Δήμους και αναβαθμίζονται οι Περιφερειακές Επιτροπές Ισότητας.

- Η ψήφιση του ν. 4531/2018, με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας

- Η εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2010 (παρουσιάστηκε σε ημερίδα που διοργάνωσε η ΓΓΙΦ την 1η Μαρτίου 2017)

- Η ενίσχυση της αντιρατσιστικής νομοθεσίας: α) με τροποποίηση της διάταξης του σχετικού άρθρου του Ποινικού Κώδικα (81Α) ώστε να μην υπάγονται σ' αυτήν αποκλειστικά δράστες που ενεργούν με κίνητρο το μίσος αλλά και όταν με οποιοδήποτε άλλο κίνητρο επιλέγουν το θύμα εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και β) με προσθήκη άρθρου (361B ΠΚ) για επέκταση της ποινικής προστασίας του ατόμου απέναντι σε καταφρονητική μεταχείριση μέσω του αποκλεισμού του από παροχές αγαθών και υπηρεσιών λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου (ν. 4356/2015).

- Η εκπόνηση νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη πολιτών τρίτων Χωρών (εγκρίθηκε από το ΚΥΣΚΟΙΠ 18.7.2018 και τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής 15.1.2019-15.2.2019).

- Η κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Κυβερνοέγκλημα και του Προσθέτου Πρωτοκόλλου της, σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης, που διαπράττονται μέσω συστημάτων υπολογιστών (ν. 4411/2016).

- Η ψήφιση του νέου ενισχυμένου συμφώνου συμβίωσης, με επέκταση στα ομόφυλα ζευγάρια. Η εξίσωση των κοινωνικοασφαλιστικών και φορολογικών δικαιωμάτων των αντισυμβαλλομένων στο σύμφωνο συμβίωσης με αυτά των εγγάμων, η ανάλογη εφαρμογή ως προς το κληρονομικό δικαίωμα των μερών του συμφώνου, των διατάξεων του Αστικού Κώδικα που αφορούν στους συζύγους, η δυνατότητα που τους παρέχεται να διεκδικήσουν συνυπηρέτηση και οικογενειακά επιδόματα κ.λπ. (ν. 4356/2015).

- Η κατάργηση αναχρονιστικών διατάξεων που εισήγαγαν διάκριση σε βάρος της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας,

όπως το άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα (παρά φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων) (ν. 4356/2015).

- Η ψήφιση για την προώθηση των θεσμών της αναδοχής και υιοθεσίας, που δίνει τη δυνατότητα αναδοχής παιδιών σε όλα τα ζευγάρια, που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης (ν. 4538/2018). Στις 18.4.2019 ενεργοποιήθηκε η ηλεκτρονική πλατφόρμα για την αναδοχή και υιοθεσία.

- Η ψήφιση του ν. 4491/2017 για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου.

- Η ολοκλήρωση των εργασιών της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου.

- Η ψήφιση του ν. 4511/2018 για την προαιρετική εφαρμογή της Σαρία στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.

- Η ψήφιση του ν. 4488/2017 με τον οποίο θεσπίζονται κατευθυντήριες αρχές για την υλοποίηση της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.

- Η δημιουργία ενιαίου, σαφούς και άρτιου νομικού πλαισίου εφαρμογής της ίσης μεταχείρισης, καταπολέμησης των διακρίσεων και η θέσπιση Εθνικού Μηχανισμού Εποπτείας της εφαρμογής των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν. 4443/2016).

- Η θέσπιση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους σωφρονιστικών καταστημάτων (ν. 4443/2016).

Η προστασία κάθε πολίτη από την ρατσιστική βία και τον ρατσιστικό λόγο, που στρέφεται κατά οποιουδήποτε προσώπου το οποίο μπορεί να θεωρηθεί «διαφορετικό» λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, αναπηρίας, δεν αποτελεί μόνο ατομικό δικαίωμα του πολίτη, αλλά συλλογικό δικαίωμα για την διαφύλαξη και την προστασία της Δημοκρατίας. Έτσι, όλες οι εξουσίες, η καθεμία στην ανεξάρτητη λειτουργία και από την διακριτή θέση της στο Κράτος Δικαίου, οφείλουν να μάχονται για την προστασία όλων των πολιτών που στοχοποιούνται λόγω των χαρακτηριστικών τους. Η Κυβέρνηση έχει προσπαθήσει, έως σήμερα, να οχυρώσει όσο το δυνατόν καλύτερα το νομοθετικό οπλοστάσιο σχετικά με την μείωση των ανισοτήτων και την ενίσχυση της ισότητας των φύλων. Σημαντική προϋπόθεση, όμως, σε αυτήν την κατεύθυνση είναι η αλλαγή νοοτροπίας και η αύξηση της ευαισθητοποίησης, η οποία θα επιτευχθεί τόσο μέσω των δράσεων της Πολιτείας, που δεν πρέπει να δείχνει καμία ανοχή στο ρατσισμό, τις διακρίσεις και τη μισαλλοδοξία, όσο και μέσω της κινητοποίησης της Κοινωνίας των Πολιτών.

4.6. Επένδυση στα Παιδιά και τη Νέα Γενιά

4.6.1. Επένδυση στα παιδιά - επένδυση στο μέλλον

Οι δυσμενείς επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης έγιναν ιδιαίτερα αισθητές σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, μεταξύ των οποίων τα παιδιά. Η Κυβέρνηση, προχώρησε στη θεσμοθέτηση και την υλοποίηση σημαντικών πολιτικών για το παιδί, αντιμετωπίζοντας όχι μόνο τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, αλλά κατοχυρώνοντας πρωτίστως καινούργια δικαιώματα στο πλαίσιο της συγκρότησης του νέου κοινωνικού κράτους. Επομένως, η σταδιακή συγκρότηση του νέου Κοινωνικού Κράτους και η επένδυση στο παιδί, που αποτελεί το μέλλον και διασφαλίζει την ανάπτυξη της κοινωνίας, αποτέλεσαν πρωταρχικό μέλημα.

Οι μεταρρυθμίσεις και πολιτικές που υλοποιήθηκαν, με όραμα τη δημιουργία μίας κοινωνίας συμπεριληπτικής για όλα τα παιδιά, όπως επιτάσσει η αρχή της μη διάκρισης, έβαλε τέλος σε μια μακροχρόνια περίοδο αδιαφορίας, αποσπασματικής και συνολικά ανεπαρκούς προσέγγισης των ζητημάτων που άπτονται των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Αποτέλεσμα αυτών των πρόσφατων πρωτοβουλιών είναι η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος προστασίας για το παιδί το οποίο συγκροτήθηκε μέσα από την ψήφιση εμβληματικών νομοθετημάτων και την προώθηση καίριων δράσεων:

- η ψήφιση του Ν. 4538/2018 του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την αναδοχή και υιοθεσία και τη δημιουργία Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων.
- η ψήφιση του Ν. 4521/2018 του Υπουργείου Παιδείας με τον οποίο ρυθμίζεται η δίχρονη προσχολική εκπαίδευση.
- η διεύρυνση της δωρεάν πρόσβασης παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς (από 79.000 παιδιά το 2015 σε 127.000 για την σχολική χρονιά 2018-2019) των Υπουργείων Εσωτερικών και Εργασίας.
- η ίδρυση νέων βρεφονηπιακών σταθμών (10.000 νέες θέσεις το 2018 – 2019) με στόχο μέχρι το 2021 να καλυφθεί η ζήτηση.
- η δράση του Υπουργείου Εσωτερικών για επιχορήγηση Δήμων και νομικών προσώπων με στόχο την ανακαίνιση, αναμόρφωση και εξοπλισμό υφιστάμενων βρεφικών, παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών με σύγχρονες προδιαγραφές λειτουργίας και ασφάλειας.
- η δράση του Υπουργείου Εργασίας για χορήγηση δωρεάν σχολικών γευμάτων για όλους τους μαθητές δημοτικών σχολείων των περιοχών που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση. Η δράση αφορά 153.244 μαθητές που απολαμβάνουν κάθε μέρα ζεστά γεύματα, σε 954 δημοτικά σχολεία σε 63 δήμους της χώρας (σχολική περίοδος 2018-2019). Συγκριτικά με τη σχολική περίοδο 2017-2018, το ποσοστό συμμετοχής των μαθητών στο πρόγραμμα αυξήθηκε κατά

22% και στόχος είναι η επέκταση σε όλα τα δημοτικά σχολεία της χώρας (600.000 παιδιά).

- η χορήγηση αυξημένου επιδόματος παιδιού από το Υπουργείο Εργασίας (Ν. 4512/2018) σε περισσότερες οικογένειες που βρίσκονται σε ανάγκη (900.000 οικογένειες το 2018 έναντι των 800.000 του 2017).
- η ψήφιση του Ν. 4554/2018 του Υπουργείου Εργασίας σχετικά με την επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων καθώς και η δράση για την ένταξη των προσφυγόπουλων στην εκπαίδευση.
- η διασφάλιση της καθολικής και ισότιμης πρόσβασης των ανασφάλιστων παιδιών/οικογενειών στο Δημόσιο Σύστημα Υγείας και στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η θεσμοθέτηση του οικογενειακού παιδίατρου σε TOMY και Κέντρα Υγείας στο πλαίσιο της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας.
- η ίδρυση, σύμφωνα με το Ν. 4478/2017 του Υπουργείου Δικαιοσύνης, των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων, τα «Σπίτια του Παιδιού».

Επιπλέον των ανωτέρω, η Κυβέρνηση, στο πλαίσιο της ενίσχυσης του θεσμικού πλαισίου για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, έκρινε αναγκαία την εκπόνηση ενός ολιστικού Σχεδίου Δράσης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του Παιδιού. Το Σχέδιο που εκπονήθηκε από Διυπουργική Ομάδα Εργασίας, με τη συνεισφορά των αρμόδιων Υπουργείων και φορέων και υπό τον συντονισμό της Γενικής Γραμματείας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, πρώτον εναρμονίζει την Ελλάδα με τα διεθνή πρότυπα, αφού προωθεί και διασφαλίζει την εφαρμογή των προβλέψεων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και δεύτερον με τον «Εθνικό Μηχανισμό Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» (Ν. 4491/2017, ΦΕΚ Α'/152/13-10-2017), καλύπτει το θεσμικό έλλειμμα που είχε επισημανθεί εδώ και χρόνια, από την Επιτροπή Ηνωμένων Εθνών (Καταληκτικές Παρατηρήσεις προς την Ελλάδα της Επιτροπής της Σύμβασης του ΟΗΕ της 15ης Ιουνίου 2012), για την μη ύπαρξη φορέα συντονισμού εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του

Παιδιού. Το Κυβερνητικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΥ.Σ.ΚΟΙ.Π.) ενέκρινε, στις 19/11/2018, το Σχέδιο Δράσης ως βάση, με στόχο να μετουσιωθεί σε μια ολοκληρωμένη μεσομακροπρόθεσμη Εθνική Στρατηγική που να προωθεί όλες τις δυνατές συνέργειες, μεταξύ Υπουργείων αλλά και μεταξύ της Πολιτείας και της Κοινωνίας.

Οι επτά άξονες υψηλής προτεραιότητας που θέτει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι οι ακόλουθοι: 1. Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα παιδιά, 2. Προστασία των Παιδιών στο πλαίσιο των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, 3. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών στην υγεία, 4. Δικαιώματα των παιδιών στην εκπαίδευση, 5. Παιδική προστασία στην κοινότητα – αποϊδρυματοποίηση, 6. Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά, 7. Οριζόντιες δράσεις για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες.

Μεταξύ των νέων δράσεων που προβλέπονται στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης και βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη είναι:

- η επιδότηση στέγης, σε πρώτη φάση, για 340.000 οικογένειες από το 2019.
- η παροχή υπηρεσιών οδοντιατρικής πρόληψης και περίθαλψης σε παιδιά μέχρι 18 ετών, με κάλυψη

από τον ΕΟΠΥΥ (ύψους 40 εκατ. ευρώ) από το 2019, μέσα από τη συνεργασία με ιδιώτες οδοντιάτρους.

- η δημιουργία 100 Κέντρων Στήριξης Οικογένειας, συνδεδεμένων με τα Κέντρα Κοινότητας για την έμπρακτη στήριξη γονέων και παιδιών στα προβλήματα της καθημερινότητάς τους.

- η αναθεώρηση του Οικογενειακού Δικαίου, με ρυθμίσεις μεταξύ άλλων για ζητήματα επιμέλειας τέκνων μετά το διαζύγιο (ολοκλήρωση εργασιών της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής τον Μάρτιο του 2019).

- η άρση οικονομικών επιβαρύνσεων των οικογενειών στον τομέα της Ειδικής Αγωγής, με αλλαγή του σημερινού συστήματος της προπληρωμής από γονείς και την υποβολή της δαπάνης στον ΕΟΠΥΥ.

- η ανάπτυξη νέων δημόσιων δομών παιδοψυχιατρικής φροντίδας, με δημιουργία και στελέχωση νέων παιδοψυχιατρικών κλινικών και Κοινοτικών Κέντρων Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων.

- η ενίσχυση του δικαιώματος των παιδιών για επικοινωνία με τον έγκλειστο γονιό τους.

Στόχος είναι οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού να υλοποιηθούν, με εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους, σε χρονικό ορίζοντα τριετίας, δηλαδή κατά το χρονικό διάστημα 2018-2020.

4.6.2. Η νέα γενιά στην κορυφή της ατζέντας

Η Κυβέρνηση έχει θέσει τη βελτίωση των προοπτικών της ελληνικής νεολαίας ως μία από τις βασικές προτεραιότητές της. Πράγματι, η κρίση έγινε δυσανάλογα αισθητή στη νέα γενιά. Τα ποσοστά διαρθρωτικής ανεργίας των νέων σχεδόν τριπλασιάστηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης και ανέρχονται σήμερα στο 45%. Το εξαιρετικά υψηλό αυτό ποσοστό επισύρει τον κίνδυνο μιας «χαμένης γενιάς». Η στρατηγική «Νεολαία 17-27» επιδιώκει να προωθήσει την αυτονομία και την ανεξαρτησία της νεολαίας και να διευκολύνει τη μετάβαση των νέων στην ενηλικίωση, να προσφέρει μια δίκαιη και ποιοτική εκπαίδευση-κατάρτιση-μαθητεία, να εξασφαλίσει αξιοπρεπή εργασία και να ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα των νέων, να ενισχύσει την υγεία και την ευημερία τους, τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των νέων και τη δημιουργία πόλεων φιλικών για τις δραστηριότητές τους. Η εν λόγω στρατηγική έχει τεθεί σε εφαρμογή από το Μάιο του 2018.

Η ανησυχητική κατάσταση της νεολαίας

Η Ελληνική Κυβέρνηση έχει θέσει σε προτεραιότητα τη βελτίωση των προοπτικών της νεολαίας. Ενώ υπάρχουν περίπου 1,7 εκατ. νέοι ηλικίας από 15 έως 29 ετών στην Ελλάδα ή περίπου 16% του ελληνικού πληθυσμού, οι ανάγκες τους είχαν παραμεριστεί πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Η ανεργία των νέων στην Ελλάδα είναι διαχρονικά αυξημένη, κυμαινόμε-

νη από 25 έως 30%. Επιπλέον, εξακολουθεί να επηρεάζει τις νέες γυναίκες σε μεγαλύτερο βαθμό από τους νέους άνδρες. Η νεολαία αποτελεί μια κοινωνική ομάδα που έχει πληγεί, περισσότερο από την κρίση. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων σχεδόν τριπλασιάστηκαν (από 20% περίπου το 2008, σε 60% περίπου το 2013). Παρά τη μικρή μείωση, η ανεργία παραμένει σε πολύ υψηλό επίπεδο ακόμα, το οποίο είναι της τάξης του 45% (και πάνω από 50% στις γυναίκες). Καταγράφονται, επίσης, μεγάλες περιφερειακές ανισότητες. Τα

υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων βρίσκονται σε περιοχές όπως η Ήπειρος και η Θεσσαλονίκη ακολουθούμενες από τις κεντρικές περιοχές της χώρας (Δυτική και Κεντρική Ελλάδα, Επτάνησα) και τις περιοχές της Μακεδονίας.

Το ποσοστό των νέων που δεν βρίσκεται σε καθεστώς απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης είναι, επίσης, ανησυχητικό (NEET). Το 2016, σχεδόν ένας στους τέσσερις νέους ήταν ανενεργός.

Η δυναμική αυτή είναι ακόμη ισχυρότερη για τις ηλικίες 25-29 χρονών, θέτοντας τη χώρα μπροστά στον μείζονα κίνδυνο μιας «χαμένης γενιάς». Ακόμη και μεταξύ των νέων που εργάζονται επικρατούν συνθήκες επισφάλειας: ένας στους τρεις βρίσκεται σε προσωρινή απασχόληση, πάνω από το 20% σε μερική απασχόληση (η πλειονότητα παρά τη βούλησή τους) και περίπου το 20% απασχολούνται, αλλά βρίσκονται εκτεθειμένοι σε κίνδυνο φτώχειας.

Μια εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία

Το Κυβερνητικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΥΣΚΟΙΠ) αποφάσισε την εκπόνηση μιας Ολοκληρωμένης Στρατηγικής για τη Νέα Γενιά (8.3.2017) που θα συντονίζει τις δράσεις όλων των Υπουργείων. Το ΚΥΣΚΟΙΠ έθεσε τρεις βασικούς άξονες:

- Την ενίσχυση των νέων από οικονομική και θεσμική άποψη, δηλαδή σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων τους.
  - Τη διευκόλυνση της μετάβασης από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση.
  - Την εφαρμογή στοχευμένων μέτρων για την επιτάχυνση της ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας.
- Προκειμένου να υλοποιηθούν οι στρατηγικές αυτές προτεραιότητες, το Υπουργείο Παιδείας μέσω

της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς εκπόνησε μια σαφή και ολοκληρωμένη μακροπρόθεσμη στρατηγική, η οποία λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές ανάγκες των νέων. Το στρατηγικό πλαίσιο «Νεολαία 17-27: Πλαίσιο Στρατηγικής και Σχέδιο Δράσης για την Ενδυνάμωση των Νέων» καθορίζει σαφείς στόχους που αποσκοπούν:

- Στην προώθηση της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των νέων και στη διευκόλυνση της μετάβασής τους στην ενηλικίωση.
- Στην παροχή δίκαιης και ποιοτικής εκπαίδευσης-κατάρτισης-μαθητείας.
- Στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς εργασίας για τη νεολαία και στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας των νέων.
- Στη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας των νέων.
- Στην ενίσχυση της συμμετοχής των νέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των νέων.
- Στη δημιουργία πόλων φιλικών προς τη νεολαία.

Για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των δημόσιων πολιτικών για τους νέους, είναι αναγκαία η πρόβλεψη ενός ισχυρού πλαισίου παρακολούθησης και αξιολόγησης της υλοποίησης της παραπάνω στρατηγικής. Για το σκοπό αυτό, προσδιορίστηκαν συγκεκριμένοι δείκτες, οι οποίοι θα αξιολογήσουν την πρόοδο και θα επιτρέψουν προσαρμογές κατά την εφαρμογή. Θα δημοσιευθεί, επίσης, Ετήσια Έκθεση Αξιολόγησης, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι προσπάθειες και οι πολιτικές για την ενδυνάμωση των νέων θα είναι αποτελεσματικές και ότι θα χαιρούν της απαιτούμενης συνέχειας στο χρόνο.

5. Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης

Για τη χρηματοδότηση της αναπτυξιακής της στρατηγικής, η ελληνική Κυβέρνηση στοχεύει στην αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και επιλογών και στην ενεργοποίηση επιπρόσθετων πόρων, μέσω της επέκτασης του φάσματος των διαθέσιμων εργαλείων.

Το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ), το οποίο απαρτίζεται κυρίως από τα Εθνικά Δημόσια Κεφάλαια και τους πόρους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων, αποτελεί έναν από τους κύριους πυλώνες για τη χρηματοδότηση του Αναπτυξιακού Σχεδίου της Κυβέρνησης. Τα διαρθρωτικά ταμεία εξυπηρετούν τους στόχους της Έξυπνης Ανάπτυξης (Smart Growth), της Δίκαιης (χωρίς αποκλεισμούς) Ανάπτυξης (Inclusive Development) και της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Growth) και συμπληρώνονται ταυτόχρονα από οριζόντιες πολιτικές. Η μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου του ΠΔΕ και η θέσπιση του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), το οποίο καθιερώνει ένα πολυετή μεσομακροπρόθεσμο επενδυτικό και αναπτυξιακό πρόγραμμα για τους εθνικούς πόρους του ΠΔΕ, συνιστούν δύο κορυφαίες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων.

Με την επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων και της γόνιμης συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ελλάδα έχει επιτύχει τα τελευταία τρία χρόνια το υψηλότερο ποσοστό απορρόφησης κονδυλίων των πόρων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με το συνολικό ποσό που διοχετεύθηκε στην ελληνική οικονομία να φθάνει στα 11 δισ. ευρώ.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση χρησιμοποιεί τους πόρους του Σχεδίου Juncker (Juncker Plan-EFSI) και ενισχύει τη συνεργασία της με διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως η ΕΤΕπ (EIB) και η ΕΤΑΑ (EBRD). Η Ελλάδα είναι πρώτη στην Ευρώπη με εγκεκριμένες και υπογεγραμμένες συμφωνίες δανειοδότησης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (EFSI). Έχουν ήδη υπογραφεί δάνεια και συμφωνίες 2,1 δισ. ευρώ, γεγονός που θα προκαλέσει επενδύσεις άνω των 8 δισ. ευρώ.

Συνδυάζοντας τις διάφορες πηγές χρηματοδότησης, η Κυβέρνηση έχει δημιουργήσει ένα σημαντικό εύρος χρηματοδοτικών εργαλείων για τις ΜμΕ (SMEs) και τις Νεοφυείς επιχειρήσεις (Start-ups), επιτρέποντάς τους να αναπτυχθούν και να γίνουν πιο εξωστρεφείς. Επίσης, υλοποιεί ένα ευρύ και πολυποίκιλο σχέδιο προγραμμάτων μεικτής χρηματοδότησης που στοχεύει στην ανάπτυξη των μικροχρηματοδοτήσεων, της επιχειρηματικότητας, της διευκόλυνσης/διεθνοποίησης του εμπορίου και της ενεργειακής απόδοσης. Μέσω αυτών των εργαλείων και των προγραμμάτων αξιοποιούνται και μοχλεύονται δημόσιοι πόροι, κινητοποιώντας σημαντικά κεφάλαια

από τον ιδιωτικό και χρηματοπιστωτικό τομέα.

Επιπρόσθετα, υλοποιείται ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος που παρέχει μια σειρά από ευκαιρίες χρηματοδότησης και επενδυτικά κίνητρα ενώ θεσμοθετήθηκε πρόσφατα η «Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα» με στόχο την υποστήριξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών επενδύσεων και την υποστήριξη των μετασχηματισμών του παραγωγικού συστήματος προς δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα θα συντονίζει όλα τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία, θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με τις εμπορικές τράπεζες, θα μεταφέρει και θα εφαρμόσει βέλτιστες πρακτικές από διεθνείς οργανισμούς και θα εξασφαλίσει πρόσθετη χρηματοδότηση για μεγάλα επενδυτικά σχέδια και επιχειρήσεις.

Τέλος, έχουν γίνει αποφασιστικά βήματα για την τόνωση του τραπεζικού τομέα. Το Υπουργείο Οικονομικών καταργεί σταδιακά τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων (capital controls) και βελτιώνει την τραπεζική εταιρική διακυβέρνηση, ενώ ταυτόχρονα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια μειώνονται βάσει ενός φιλόδοξου σχεδίου και ενός αυστηρού χρονοδιαγράμματος που έχει ήδη αποδώσει σημαντικά αποτελέσματα. Συνολικά, ο στόχος της Κυβέρνησης είναι να ενισχύσει τη ρευστότητα, να τονώσει το χρηματοπιστωτικό τομέα και να αντιμετωπίσει τα κενά χρηματοδότησης στην πραγματική οικονομία, ιδιαίτερα για τις ΜμΕ.

5.1. Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων/ Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

Η στρατηγική ανάπτυξης χρηματοδοτείται μέσω του ΠΔΕ, το οποίο αποτελείται από εθνικούς δημόσιους πόρους και πόρους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται τα κονδύλια του Σχεδίου Juncker (EFSI) και προσελκύεται πρόσθετη χρηματοδότηση ενισχύοντας τη συνεργασία της χώρας με Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ).

Τα τελευταία τρία χρόνια η Ελλάδα βρίσκεται στην κορυφή των χωρών μελών της ΕΕ όσον αφορά την απορρόφηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων και πρώτη στην Ευρώπη στην αξιοποίηση του Σχεδίου Juncker, σύμφωνα με το δείκτη επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ (Μάρτιος 2018). Ταυτόχρονα, η χώρα είναι 5ος παγκόσμιος προορισμός επενδύσεων, μεταξύ εκείνων των χωρών στις οποίες κατευθύνονται πόροι της ΕΤΑΑ (ΕΒΡΔ), έχοντας προσελκύσει συνολικές επενδύσεις ύψους 2,5 δισ. ευρώ κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας (Μάρτιος 2018). Επιπλέον, η ΕΤΕπ συνεχίζει να αυξάνει τη χρηματοδότησή της, στην ελληνική οικονομία, με εκταμιεύσεις ύψους 2 δισ. ευρώ μόνο για το 2017 καθώς και ποσού 7 δισ. ευρώ, το οποίο θα δεσμευθεί για επενδυτικά έργα τα επόμενα τρία χρόνια, τα οποία αναμένεται να μοχλεύσουν περαιτέρω επενδύσεις άνω των 20 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας.

Ο σχεδιασμός της Κυβέρνησης περιλαμβάνει τον βέλτιστο συνδυασμό όλων των διαθέσιμων πόρων, μέσω της κινητοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων και της επανεκκίνησης του τραπεζικού τομέα, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί το αποτέλεσμα της ανάπτυξης. Αυτές οι πηγές περιγράφονται λεπτομερώς παρακάτω.

Το ΠΔΕ είναι το κύριο εργαλείο για την υλοποίηση

και χρηματοδότηση της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Σχεδιάστηκε έτσι ώστε να εξυπηρετήσει τις προτεραιότητες που θέτει η Στρατηγική, αλλά και να κινητοποιήσει άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως οι ιδιωτικές επενδύσεις και ο τραπεζικός δανεισμός.

Το 2018 ο προϋπολογισμός του ΠΔΕ ήταν 6,75 δισ. ευρώ. Στα επόμενα χρόνια και στο πλαίσιο της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής, ο προϋπολογισμός του ΠΔΕ αυξάνεται σταθερά (φτάνει τα 7,3 δισ. ευρώ για κάθε ένα από τα έτη 2019-2022).

Επιπλέον, 2 δισ. ευρώ ετησίως θα διατεθούν στην οικονομία τα επόμενα χρόνια από κεφάλαια της ΕΤΕπ, της ΕΤΑΑ και άλλων διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Τα κεφάλαια αυτά αξιοποιούνται συνδυαστικά με τους πόρους του ΕΣΠΑ και του εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για τη χρηματοδότηση μικρών και μεγάλων έργων σε όλη τη χώρα, αλλά και στοχευμένων προγραμμάτων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Αυτό το ποσό των 2 δισ. ευρώ ετησίως αποτελεί μια μετριοπαθή πρόβλεψη που βασίζεται στα τρέχοντα στοιχεία. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το 2017 το ποσό των εκταμιεύσεων στην οικονομία από την ΕΤΕπ και την ΕΤΑΑ ανερχόταν σε 2,57 δισ. ευρώ με βάση τα στοιχεία αυτών των δύο τραπεζών.

Επομένως, εκτιμάται ότι τα επόμενα 5 χρόνια θα εισρεύσουν 45-50 δισ. ευρώ στην οικονομία από το ΠΔΕ και τη συνεργασία της Κυβέρνησης με τα προαναφερθέντα Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα. Επιπλέον, με βάση το μακροοικονομικό μοντέλο της ελληνικής οικονομίας που χρησιμοποιείται από το Υπουργείο Οικονομικών, θα πρέπει να εφαρμοστεί πολλαπλασιαστής μεταξύ 1,5 και 2,0 στο παραπάνω ποσό, προκειμένου να υπολογιστεί ο συνολικός αντίκτυπος των δημόσιων επενδύσεων στα επόμενα 5 έτη.

5.1.1. Διαρθρωτικά και άλλα κονδύλια της ΕΕ

Το συγχρηματοδοτούμενο μέρος του ΠΔΕ είναι το μεγαλύτερο από άποψη όγκου, καθώς ενσωματώνει τα ευρωπαϊκά κονδύλια που διαχειρίζεται η χώρα [ΕΣΠΑ 2014-2020, Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) και Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (ISF) για τη διαχείριση της μετανάστευσης, το Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση κ.λπ.]

ΕΣΠΑ 2014-2020 - Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ταμείο Συνοχής

Οι στρατηγικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ για το 2014 -2020 -εκτός από τον ειδικό τομέα της Αγροτικής Ανάπτυξης- περιλαμβάνουν τρεις πυλώνες: «Εξυπνη Ανάπτυξη», «Δίκαιη Ανάπτυξη» και «Βιώσιμη Ανάπτυξη».

Η «έξυπνη ανάπτυξη» επικεντρώνεται σε οκτώ τομείς (Ενέργειας, Γεωργικών προϊόντων, Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), Περιβάλλοντος, Φαρμακευτικών προϊόντων, Υγείας, Μεταφορών και Logistics, Πολιτισμού και Τουρισμού), στους οποίους η χώρα διαθέτει ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Οι πόροι που διατίθενται στους εν λόγω τομείς αναμένεται να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον φιλικό προς την επιχειρηματικότητα και ελκυστικό για τους επενδυτές, να ενισχύσουν την εξαγωγική δραστηριότητα, να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία, να προωθήσουν την απασχόληση, να βελτιώσουν τη συνεργασία και την επιχειρηματική κουλτούρα, να ενισχύσουν την καινοτομία και την Ε&Α.

Ο δεύτερος πυλώνας «Δίκαιη Ανάπτυξη» επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους της κρίσης και στην επανασύνδεση του ανθρώπινου δυναμικού με την αγορά εργασίας. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, προγράμματα για την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση της φτώχειας και την υποστήριξη των μακροχρόνια ανέργων. Προάγει, επίσης, τη γενική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, την ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και την ενίσχυση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και αλληλεγγύης.

Ο τρίτος πυλώνας «Βιώσιμη ανάπτυξη» αποσκοπεί στην κατανομή πόρων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι τρεις πυλώνες συμπληρώνονται από οριζόντιες πολιτικές που στοχεύουν στην αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης, καθώς και στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη νέων ενεργειακών, δημόσιων υποδομών και δικτύων μεταφορών.

Ός εκ τούτου, το ΕΣΠΑ δομείται πάνω σε μια ισχυρή στρατηγική προσέγγιση με στόχο την εξασφάλιση

της αποτελεσματικότερης και αποδοτικότερης χρήσης των πόρων που είναι διαθέσιμοι για την Ελλάδα κατά την περίοδο 2014-2020. Το ΕΣΠΑ αποτελεί το κύριο μέσο για επενδύσεις μέσω του προϋπολογισμού του ΠΔΕ (τα έργα ΕΣΠΑ υπερβαίνουν το 80% του συνολικού ΠΔΕ) για την υποστήριξη και την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας και ως εκ τούτου, θέτει τα θεμέλια για ένα νέο οικονομικό μοντέλο. Αντιμετωπίζει και μετριάσει τις σοβαρές επιπτώσεις των οικονομικών και κοινωνικών κρίσεων που χαρακτηρίζονται από την υψηλή ανεργία και κατά συνέπεια, συμβάλλει στη βιώσιμη έξοδο της Ελλάδας από την κρίση. Ενεργοποιεί και επιδιώκει το σχεδιαζόμενο εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και προωθεί διαρθρωτικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις.

Αυτή η σαφής και αυστηρή ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών παρέχει προστιθέμενη αξία στους καθορισμένους στόχους. Οι σημαντικότεροι κλάδοι που προσδιορίστηκαν είναι οι κινητήριοι μοχλοί ανάπτυξης και απασχόλησης. Αυτή η κατεύθυνση συνιστά μια έντονη και ορατή διαφορά σε σχέση με τις εμπειρίες του προηγούμενου προγραμματισμού και υλοποίησης δράσεων εκ μέρους των Ταμείων. Η ίδια ορατή διαφορά στην προσέγγιση, παρατηρείται επίσης, στην αποτελεσματική εφαρμογή των στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης που υιοθετήθηκαν σε αυτή τη διαδικασία ιεράρχησης προτεραιοτήτων, καθώς και στη σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης τεσσάρων βασικών θεματικών στόχων (Ε&Α, ΤΠΕ, Ενέργεια και ΜμΕ). Για παράδειγμα, υπάρχει σαφής διπλασιασμός του ποσοστού χρηματοδότησης της καινοτομίας, από 4% την περίοδο 2007-2013, στο 8% των πόρων του ΕΣΠΑ την περίοδο 2014-2020.

Οι προσπάθειες εστιάζουν στην καλλιέργεια ενός φιλικού προς τις επιχειρήσεις περιβάλλοντος που θα προσελκύει καινοτομία και επενδύσεις με την απλούστευση των διαδικασιών σύστασης και λειτουργίας, τη μείωση του διοικητικού φόρτου και τη διευκόλυνση των εξαγωγών.

Η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης και της θεσμικής ικανότητας, έχει καταστεί επιτακτική ανάγκη και ως εκ τούτου, η μεταρρύθμιση της διοίκησης και η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας αποτελεί κεντρική στόχευση στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ. Υπάρχει σαφής στόχευση σε βασικούς τομείς, όπως η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, η υγεία, η δικαιοσύνη, το κτηματολόγιο, η φορολογία κ.λπ. που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της συνολικής αποτελεσματικότητας της οικονομίας, ενισχύοντας την ικανότητα του κράτους να εφαρμόσει τη νομοθεσία και συνεπώς, να βελτιώσει το επιχειρηματικό περιβάλλον.

Οι ΤΠΕ και η ψηφιακή σύγκλιση είναι απαραίτητα για να εξασφαλιστεί ο μετασχηματισμός της χώρας σε μια σύγχρονη και καινοτόμο οικονομία. Οι αποτιμώμενες ελλείψεις των προηγούμενων περιόδων σε αυτόν τον τομέα, όπως η έλλειψη αποτελεσματικού μηχανισμού χάραξης πολιτικής και συντονισμού, κοστολόγησης, προμήθειας, υλοποίησης και επιχειρησιακής λειτουργίας έργων ΤΠΕ, αντιμετωπίζονται πλέον αποτελεσματικά με τη δημιουργία μιας Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Πολιτικής και Ειδικής Ψηφιακής Στρατηγικής. Έχουν περιγραφεί σαφώς τα απαραίτητα μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ΤΠΕ και, ως εκ τούτου, δίδεται έμφαση σε στοχοθετημένα έργα που υποστηρίζουν τη διοικητική μεταρρύθμιση (e-government). Παράλληλα, είναι πλέον διαθέσιμη η απαραίτητη χρηματοδότηση για την υποστήριξη της συνεχιζόμενης μετάβασης προς τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, την ηλεκτρονική τιμολόγηση και την ανάπτυξη της ψηφιακής αγοράς.

Η στρατηγική του ΕΣΠΑ εξυπηρετεί έως τώρα, και θα συνεχίσει στο μέλλον να το πράττει, τις μείζονες βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες για την άμβλυση των σοβαρών οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης. Για το σκοπό αυτό, δόθηκε προτεραιότητα στην καταπολέμηση της ανεργίας, στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ και στο σχεδιασμό μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής βασισμένης στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας και των περιφερειών της. Η στρατηγική αυτή θέτει τα θεμέλια για μια σταθερή και ανταγωνιστική οικονομία.

Οι μεταρρυθμίσεις στην παιδεία και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ζωτικής σημασίας για την προετοιμασία και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς. Σε αυτούς

τους τομείς κατευθύνονται αντίστοιχα τα απαραίτητα κονδύλια, με στόχο ιδίως τη διευκόλυνση της προγραμματισμένης επέκτασης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και τις βασικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Η υλοποίηση του προγράμματος της Youth Guarantee «Εγγύηση Απασχόλησης για τους Νέους» είναι, επίσης, σημαντική, προκειμένου να εντάξει τους νέους στην οικονομία και, ως εκ τούτου, ενσωματώνεται στη βασική πολιτική για την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων, συμβάλλοντας μεταξύ άλλων στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στις ΜμΕ.

ΕΣΠΑ 2014-2020 - Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Η στρατηγική του προγράμματος είναι διαρθρωμένη γύρω από δύο αλληλοσυνδεόμενους και συμπληρωματικούς βασικούς στόχους:

- Τη μετάβαση σε ένα ισχυρό, βιώσιμο σύστημα αγροδιατροφικής παραγωγής.
  - Τη βελτίωση των δυνατοτήτων των αγροτικών περιοχών και της υπαίθρου μέσα από την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ο στρατηγικός σχεδιασμός επικεντρώνεται στους παρακάτω στόχους:
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας του αγροδιατροφικού συστήματος και ενίσχυση της αλυσίδας αξίας των εγχώριων γεωργικών προϊόντων.
  - Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.
  - Προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων και αντιμετώπιση ή/και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
  - Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στις αγροτικές περιοχές.

5.1.2. Εθνικοί πόροι

Το εθνικό ΠΔΕ αποτελεί κρίσιμη πηγή χρηματοδότησης της Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Αφενός, υποστηρίζει τομείς και προτεραιότητες της στρατηγικής οι οποίοι δεν είναι επιλέξιμοι από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία αφετέρου, οι πόροι της μπορούν να συνδυαστούν με πόρους των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων, κινητοποιώντας ιδιωτικές και τραπεζικές επενδύσεις, επιτυγχάνοντας έτσι σημαντική μόχλευση των διαθέσιμων πόρων.

Το εθνικό ΠΔΕ χρηματοδοτεί έργα μικρής και μεσαίας κλίμακας υποδομών σε ολόκληρη τη χώρα, με προτεραιότητα τις μεταφορές, την αλυσίδα εφοδιασμού, την ενέργεια, το περιβάλλον, την πολιτική προστασία, τον πολιτισμό και τον τουρισμό. Επιπλέον,

χρηματοδοτεί την έρευνα και την καινοτομία και υποστηρίζει το κράτος πρόνοιας μέσω προγραμμάτων για την υγεία, την εκπαίδευση, την ενσωμάτωση του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.

Ο εθνικός προϋπολογισμός του ΠΔΕ έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και από το ιστορικό των 700 εκατ. ευρώ το 2015, υπερδιπλασιάστηκε στα 1,55 δισ. ευρώ στον προϋπολογισμό του 2019. Η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των εθνικών πόρων, αναμένεται να δημιουργήσει ένα νέο πρότυπο στοχοθετημένων παρεμβάσεων και μετρήσιμων αποτελεσμάτων και να θέσει σε εφαρ

μογή ένα σύστημα παρακολούθησης που θα διασφαλίζει τη μείωση της υποαπορρόφησης, των υπεραναλήψεων και άλλων δημοσιονομικών αποκλίσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο, το εθνικό ΠΔΕ θα δώσει πε-

ρισσότερο χώρο στην εφαρμογή της στρατηγικής ανάπτυξης, ως αυτόνομο εργαλείο προγραμματισμού, το οποίο συμπληρώνει τις προτεραιότητες των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ και άλλων χρηματοδοτικών μέσων.

5.1.3. Για ένα Σύγχρονο Πολυετές ΠΔΕ-Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

Το «Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων» (ΠΔΕ) -συγχρηματοδοτούμενοι και εθνικοί πόροι- συνιστά βασικό εργαλείο για τη χρηματοδότηση της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας και κεντρικό μηχανισμό υλοποίησης του ΕΣΠΑ. Το θεσμικό πλαίσιο που το διέπει και αφορά στις θεμελιώδεις αρχές και στις επιμέρους διαδικασίες διαχείρισης και εκτέλεσής του (κατάρτιση, χρηματοδότηση, πληρωμές) είναι अपαρχαιωμένο (από τη δεκαετία του 1950), πολύπλοκο και κατακερματισμένο, ενώ απουσιάζει μια σύγχρονη θεώρηση της έννοιας των Δημοσίων Επενδύσεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη ασάφειας, αμφισβητήσεων και αλληλοεπικαλύψεων, που αυξάνουν τη γραφειοκρατία.

Με στόχο την δημιουργία ενός πλαισίου που θα απαντά στις σύγχρονες ανάγκες και θα αντιμετωπίζει τις παραπάνω αδυναμίες, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης προωθεί δύο βασικές μεταρρυθμίσεις του ΠΔΕ.

Νέος νόμος για το ΠΔΕ

Ο νέος νόμος θα συγκεντρώσει το υφιστάμενο κατακερματισμένο θεσμικό πλαίσιο σε ένα ενιαίο θεσμικό κείμενο, θα ενσωματώσει διαδικασίες που δεν είναι καταγεγραμμένες και πρέπει να διατηρηθούν, θα τροποποιήσει ροές και διαδικασίες που πρέπει να απλοποιηθούν και να ομογενοποιηθούν ενώ θα ορίσει με σύγχρονο τρόπο την έννοια των Δημοσίων Επενδύσεων, περιλαμβάνοντας όλα τα νέα μέσα και μορφές χρηματοδότησης. Αυτό θα οδηγήσει στον εξορθολογισμό των διαδικασιών, στη μείωση της γραφειοκρατίας, και την ριζική αναμόρφωση του πλαισίου χρηματοδότησης των Δημοσίων Επενδύσεων της χώρας, διευκολύνοντας κρατικούς φορείς και πολίτες.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ)

Το ΕΠΑ το οποίο θεσμοθετήθηκε τον Απρίλιο του 2019, αποτελεί μια εμβληματική μεταρρύθμιση, οργανώνοντας για πρώτη φορά το σύνολο των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων σε ένα ενιαίο, συνεκτικό, μεσοπρόθεσμο αναπτυξιακό πρόγραμμα, στα πρότυπα του ΕΣΠΑ. Η κατάρτιση του ΕΠΑ βασίζεται στις κατευθύνσεις και στις εκάστοτε ανάγκες που προκύπτουν από την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική. Το ΕΠΑ, καθορίζει για κάθε προγραμματική περίοδο, καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, τη διάρκεια της εφαρμογής του, τον συνολικό και ανά πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή του. Για τον προσδιορισμό των πόρων του ΕΠΑ λαμβάνονται υπόψη, ενδεικτικά, οι δεσμεύσεις του εκάστοτε ισχύοντος δημοσιονομικού πλαισίου, οι προοπτικές της οικονομίας για το χρονικό διάστημα προγραμματισμού, η αρχή της συμπληρωματικότητας με συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις από την ΕΕ και διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς και οι ανάγκες που προκύπτουν από άλλα προγράμματα ανάπτυξης που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ ή άλλες πηγές χρηματοδότησης. Με το νομοσχέδιο του ΕΠΑ καθορίζονται οι κανόνες που διέπουν την κατάρτιση, τη στοχοθεσία, τον συντονισμό, τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων και έργων που το απαρτίζουν. Το πρώτο πολυετές ΕΠΑ αναμένεται να καλύψει τα έτη 2020-2025.

5.2. Μεικτή Χρηματοδότηση

Η Κυβέρνηση έχει δημιουργήσει μια σειρά προγραμμάτων και νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων που συνδυάζουν τους δημόσιους πόρους με άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως το Σχέδιο Juncker λειτουργώντας πολλαπλασιαστικά για την ανάπτυξη της οικονομίας. Τα εργαλεία αυτά είναι ειδικά σχεδιασμένα για να παρέχουν χρηματοδότηση προσαρμοσμένη στις ανάγκες των ΜμΕ και να υποστηρίζουν το κράτος στην κατασκευή κρίσιμων υποδομών. Επιπλέον, ενισχύθηκε η συνεργασία με διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως η ΕΤΕπ και η ΕΤΑΑ προσελκύοντας επιπλέον κεφάλαια για την ελληνική οικονομία. Στα εργαλεία και τα προγράμματα που αναφέρονται παρακάτω, συμμετέχουν τόσο χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (διεθνή και εγχώρια) όσο και ιδιώτες επενδυτές. Τα εργαλεία αυτά προέκυψαν μετά από προληπτική αξιολόγηση. Αυτή η αξιολόγηση εξέτασε το κενό χρηματοδότησης και διερεύνησε εναλλακτικές επιλογές και μηχανισμούς χρηματοδότησης. Στα επόμενα χρόνια θα υπάρξει συνεχής προσπάθεια για να καλυφθεί το χάσμα χρηματοδότησης μέσω στοχοθετημένων προγραμμάτων.

5.2.1. Εργαλεία για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜμΕ)

- Αμοιβαίο Κεφάλαιο “EquiFund”: Παρέχει κεφάλαια με τη μορφή Ιδίων Κεφαλαίων (Equity), Επιχειρηματικών κεφαλαίων (Venture Capital), Κεφαλαίων Εκκίνησης/Αρχικών σταδίων (Seed Capital) κ.λπ. Χρηματοδότηση: 200 εκατ. ευρώ Ευρωπαϊκών και εθνικών πόρων. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων συμμετέχει με 60 εκατ. ευρώ και η ΕΤΕΠ (ΕΙΒ) με περίπου 40 εκατ. ευρώ από το Σχέδιο Juncker (EFSI). Τέλος, οι ιδιώτες επενδυτές συνεισφέρουν με επιπλέον ίδιους πόρους. Έτσι, τα συνολικά κεφάλαια που θα είναι διαθέσιμα στις επιχειρήσεις ανέρχονται περίπου σε 500 εκατ. ευρώ.

- Ταμείο επιμερισμού κινδύνου, «Ταμείο Επιχειρηματικότητας I και II»: Χορηγεί δάνεια σε ΜμΕ με μειωμένο επιτόκιο ή εγγυήσεις σε σχέση με αυτά που απαιτούνται από τις εμπορικές τράπεζες. Χρηματοδότηση: 400 εκατ. ευρώ μέσω ΕΣΠΑ, 200 εκατ. ευρώ ανακυκλούμενα κεφάλαια από το αντίστοιχο εργαλείο του προηγούμενου ΕΣΠΑ και πρόσθετο κεφάλαιο τραπεζών ύψους 600 εκατ. ευρώ.

- Global Loan: Εγγύηση ρευστότητας από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) στις 4 Συστημικές Τράπεζες για τη χορήγηση δανείων αποκλειστικά σε ΜμΕ, εγγυημένες από το Ελληνικό Δημόσιο. Ο συνολικός όγκος των κεφαλαίων που θα διοχετευτούν στις επιχειρήσεις είναι 1 δισ. ευρώ.

- Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Χρηματοδότησης του Εξωτερικού Εμπορίου (Trade Finance Facility): Είναι το πρώτο προϊόν αυτού του τύπου από την ΕΤΕπ και διατίθεται αποκλειστικά στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα παρέχει εγγυήσεις ύψους 500 εκατ. ευρώ σε ξένες τράπεζες, καλύπτοντας το 85% των κινδύνων από τις εξαγωγικές δραστηριότητες των ελληνικών

ΜμΕ.

Σχεδιασμός

- Δημιουργία ενός Ταμείου Συμμετοχών (Equity Fund of Funds) που θα χρησιμοποιεί πόρους από το ΠΔΕ, σύμφωνα με το νέο Αναπτυξιακό Νόμο. Συμπληρωματικά με το EquiFund, θα καλύψει σημαντικό μέρος της ζήτησης για χρηματοδότηση επιχειρηματικών κεφαλαίων και ιδιωτικών κεφαλαίων.

Επιπλέον, για την κάλυψη του χρηματοδοτικού κενού των ΜμΕ, αναπτύσσεται ένα υγιές πλαίσιο μικρο-χρηματοδότησης και συλλογικής/συμμετοχικής-χρηματοδότησης, με σκοπό να παρέχονται επαρκή και προσαρμοσμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία με λογικό κόστος σε μικρές και κοινωνικές επιχειρήσεις.

Μικρο-χρηματοδότηση (Microfinance)

Η μικρο-χρηματοδότηση είναι η παροχή χρηματοδότησης σε επιχειρηματίες, μικρές επιχειρήσεις και ομάδες με περιορισμένη πρόσβαση σε τραπεζικά ή άλλα παραδοσιακά εργαλεία χρηματοδότησης. Στην ΕΕ, αναγνωρίζεται ευρέως ως αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού. Η Κυβέρνηση με τη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών μικρο-χρηματοδότησης έχει διπλό στόχο:

- Ανάπτυξη των Μικρο-χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων (MFI) ως δευτερογενή αγορά χρηματοδότησης.
- Υποστήριξη των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων, καθώς και άλλων οικονομικών και κοινωνικών

ομάδων.

Τα δίκτυα των Μικρο-χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων (MFI) θα αναπτυχθούν ως επέκταση και συμπλήρωση των κύριων χρηματοπιστωτικών αγορών, με στόχο την κάλυψη των χρηματοδοτικών κενών. Θα είναι σε θέση να παρέχουν δάνεια μέχρι 25.000 ευρώ σε ΜμΕ, Κοινωνικές Επιχειρήσεις και άλλες ομάδες-στόχους. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία των ιδρυμάτων αυτών, η Κυβέρνηση θα θεσπίσει αυστηρό νομικό πλαίσιο για την επίβλεψη και ρύθμιση της λειτουργίας των MFI και τη διασφάλιση επαρκούς προστασίας των καταναλωτών.

Συλλογική μικροχρηματοδότηση (Crowdfunding)

Το Crowdfunding εισήχθη πρόσφατα στο ελλη-

5.2.2. Εργαλεία για έργα υποδομής

Εκτός από τα χρηματοδοτικά εργαλεία για τις ΜμΕ, αναπτύσσουμε διάφορα χρηματοδοτικά μέσα για την προώθηση νέων έργων υποδομής και ενεργειακής απόδοσης. Αυτά τα χρηματοδοτικά εργαλεία και προγράμματα έχουν σχεδιαστεί για την υποστήριξη δημοσίων, ιδιωτικών ή ΣΔΙΤ έργων και είναι τα εξής:

- Ταμείο υποδομών (Infrastructure Fund): Το ταμείο θα χρηματοδοτήσει μικρά και μεσαία έργα υποδομών, κυρίως στον ενεργειακό και περιβαλλοντικό τομέα, καθώς και έργα τουρισμού και αστικής ανάπτυξης. Για τη χρηματοδότηση του ταμείου, ενεργοποιήθηκαν πόροι συνολικού ύψους 450 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 200 εκατ. ευρώ από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και τα υπόλοιπα 250 εκατ. ευρώ από εθνικούς πόρους, μέσω λήψης δανείου της ελληνικής Κυβέρνησης από την ΕΤΕπ.

- Ειδικά Προγράμματα Ενίσχυσης Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Πρόγραμμα Φιλόδημος I και II με 2 δισ. ευρώ: Πρόκειται για ένα πρόγραμμα χορήγησης επενδυτικών δανείων σε Τοπικές Αρχές (Δήμοι - Περιφέρειες). Θα παρέχει δάνεια στις τοπικές αρχές από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (CDLF) μέσω γραμμής χρηματοδότησης της ΕΤΕπ. Θα χρηματοδοτήσει έργα για παροχή καθαρού νερού, αποχέτευσης, προστασίας από πλημμύρες, αποκατάστασης

νικό νομικό σύστημα. Ο νόμος εποπτεύει τις απαιτήσεις εκλεξιμότητας των διαχειριστών συστημάτων και τις συνθήκες υπό τις οποίες λειτουργούν. Περιορίζει την αξία των τίτλων σε 500.000 ευρώ ανά εκδότη για περίοδο 12 μηνών, εισάγει περιορισμούς για τη διασφάλιση του επενδυτικού κινδύνου, οργανωτικές απαιτήσεις για τους διαχειριστές, καθώς και ελάχιστη παροχή πληροφοριών (λεπτομερείς παράγοντες κινδύνου, προειδοποιήσεις για πιθανή απώλεια κεφαλαίου, κ.λπ.).

Αυτές οι στρατηγικές και τα εργαλεία επιδιώκουν να εφαρμόσουν μια στρατηγική βιώσιμης χρηματοδότησης, σύμφωνα με τις ειδικές πολιτικές της ΕΕ.

ζημιών έπειτα από φυσικές καταστροφές, αναδιαμόρφωσης γεωργικών εκτάσεων, κατασκευής αγροτικών δρόμων και κατασκευής ή αποκατάστασης δημοτικών κτιρίων.

- Πρόγραμμα Εφαρμογής Τοπικού Χωροταξικού Σχεδίου: Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που θα χορηγήσει Επενδυτικά Δάνεια στους Δήμους για την προετοιμασία των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων υπό την ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, συμπληρώνοντας έτσι τον χωρικό σχεδιασμό για όλη τη χώρα και διασφαλίζοντας τη νομική και θεσμική ασφάλεια των επενδύσεων. Χρηματοδοτείται από την ΕΤΕπ και από εθνικούς πόρους.

- Πρόγραμμα Ενεργειακής Αναβάθμισης για Ιδιωτικές Κατοικίες: Θα χρηματοδοτήσει την αναβάθμιση της ενέργειας των κτιρίων κατοικιών, την έξυπνη χρήση και τη μείωση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας. Χρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ, τους εθνικούς πόρους και τα τραπεζικά ταμεία. Η τελική επένδυση αναμένεται να φθάσει τα 1 δισ. ευρώ.

- Πρόγραμμα Ενεργειακής Αναβάθμισης Δημόσιων Κτιρίων: Θα χρηματοδοτήσει την ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτιρίων. Το πρόγραμμα υπάγεται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στο πλαίσιο της ΕΤΕπ και της εθνικής χρηματοδότησης.

5.3. Ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος

Ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος (4499/2016) αποσκοπεί στην προσέλκυση περισσότερων από 11 δις. ευρώ άμεσων ιδιωτικών επενδύσεων έως το 2023, με την παροχή κινήτρων στον ιδιωτικό τομέα. Η νέα προσέγγιση του Αναπτυξιακού Νόμου σηματοδοτεί μια ριζική μεταρρύθμιση, με ισχυρό και στοχευμένο αναπτυξιακό πρόσημο, ώστε να διακοπεί η συστηματικά ακολουθούμενη πρακτική της αδιάκριτης παροχής κινήτρων των παλαιότερων νόμων, χωρίς συγκεκριμένες στοχεύσεις και προτεραιότητες. Ο νέος νόμος διεύρυνε επίσης τα κριτήρια με στόχο τη συμμετοχή μικρότερων μονάδων, αλλά και την αναλογικά μεγαλύτερη συμμετοχή τους στη χρηματοδότηση.

Στόχοι και μέσα

Κεντρικός στόχος του νέου Αναπτυξιακού Νόμου αποτελεί η μετάβαση σε ένα νέο αποτελεσματικό αναπτυξιακό πλαίσιο (θεσμικό και κανονιστικό) για την επίτευξη ενός βιώσιμου, ανταγωνιστικού και κοινωνικά δίκαιου μοντέλου ανάπτυξης.

Ειδικότερα, επιδιώκεται η τεχνολογική αναβάθμιση, η διαμόρφωση νέας εξωστρεφούς εθνικής ταυτότητας (branding), η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, αλλά και μεταξύ Δημοσίου και φορέων παραγωγής γνώσης και επιχειρήσεων, η βελτίωση της θέσης της χώρας ως προς την ανταγωνιστικότητά της σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης γνώσης, η αναβάθμιση σε αλυσίδες αξίας προς την παραγωγή πιο σύνθετων προϊόντων και την προσφορά καλύτερων υπηρεσιών, ο εκσυγχρονισμός και η αύξηση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων και, εν τέλει, η εξασφάλιση καλύτερης θέσης στον Διεθνή Καταμερισμό Εργασίας.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος σχεδιάσθηκε και υλοποιείται στους ακόλουθους άξονες:

- κατά προτεραιότητα ενίσχυση εξωστρεφών, καινοτόμων, έντασης γνώσης και υψηλής προστιθέμενης αξίας, επιχειρήσεων.
- στροφή προς τις φοροαπαλλαγές έναντι των κεφαλαιακών επιχορηγήσεων, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα των ενισχυόμενων επενδύσεων.
- ενθάρρυνση της συνεργασίας και των συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων.
- ενίσχυση και μικρότερων επιχειρήσεων, μέσω, ενδεικτικά, της μείωσης του ελάχιστου κόστους του επενδυτικού σχεδίου, που επιτρέπει και σε πολύ μικρές επιχειρήσεις να απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα του αναπτυξιακού νόμου, αλλά και της επιβολής ανώτατου ορίου στο ύψος της ενίσχυσης που μπορεί να λάβει κάποιος, ώστε να μην υπάρξει ξανά υπερσυγκέντρωση ενισχύσεων σε ελάχιστες επιχειρήσεις.
- επανεκβιομηχάνιση της χώρας με την παροχή ειδικών κινήτρων για την αξιοποίηση υφιστάμενων αλλά σε αδράνεια επιχειρήσεων και εξοπλισμού.
- μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, με ιδιαίτερη ενίσχυση λιγότερο ευνοημένων περιοχών, όπως είναι οι νησιωτικές, οι ορεινές, οι φθίνουσες

πληθυσμιακά και οι παραμεθόριες

- μετάβαση από ένα αδιαφανές και πελατειακό σύστημα σε ένα σύγχρονο πλαίσιο με διαφάνεια και αμεροληψία.

Καθεστώτα

Ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος εξειδικεύεται σε 8 επιμέρους καθεστώτα ενίσχυσης επενδυτικών σχεδίων, διαφορετικής το καθένα στόχευσης:

1. Γενική Επιχειρηματικότητα
2. Νέες Ανεξάρτητες ΜμΕ
3. Ενισχύσεις Μηχανολογικού Εξοπλισμού
4. Ενισχύσεις Καινοτομικού Χαρακτήρα για ΜμΕ
5. Συνέργειες και Δικτυώσεις
6. Ολοκληρωμένα Χωρικά και Κλαδικά Σχέδια –

Αλυσίδες αξίας

7. Επενδύσεις Μείζονος Μεγέθους
8. Επιχειρηματικότητα πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων.

Πορεία υλοποίησης

Έχουν ήδη ολοκληρωθεί δύο κύκλοι υποβολής αιτήσεων για τα ανωτέρω καθεστώτα 1, 2 και 3 και υλοποιείται ή προγραμματίζεται και τρίτος κύκλος αιτήσεων γι' αυτά. Παράλληλα, είναι σε εξέλιξη η υποβολή αιτήσεων για το καθεστώς 5 και έχει ολοκληρωθεί ένας κύκλος αιτήσεων για το καθεστώς 7. Μέχρι πρόσφατα είχαν συνολικά, υποβληθεί παραπάνω από 1820 επενδυτικά αιτήματα με συνολικό επενδυτικό κόστος άνω των 5,238 δις. ευρώ, ύψος ενισχύσεων άνω των 1,764 δις. ευρώ και δημιουργία άνω των 14.110 θέσεων εργασίας. Παράλληλα, έχουν ήδη υπαχθεί 580 από τα ανωτέρω επενδυτικά σχέδια με συνολικό επενδυτικό κόστος άνω των 1,642 δις. ευρώ και ύψος ενισχύσεων άνω των 468 εκατ. ευρώ, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη με ταχύτερους ρυθμούς η αξιολόγηση και υπαγωγή και των υπολοίπων σχεδίων.

Επόμενα βήματα

Μέχρι το τέλος του Α' εξαμήνου του 2019, προγραμματίζεται να προκηρυχθούν δυο νέα καθεστώτα

του Αναπτυξιακού Νόμου:

-Το καθεστώς επιχειρηματικότητας πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων, που στοχεύει στην υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων των ανωτέρω κατηγοριών επιχειρήσεων, στοχεύοντας στην ενίσχυση και ανάπτυξη της μικρής και πολύ μικρής επιχειρηματικότητας η οποία, ως γνωστόν, αποτελεί την -με διαφορά- κυρίαρχη μορφή επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα και αντιμετωπίζει παράλληλα σοβαρά διαρθρωτικά και συγκυριακά προβλήματα.

-Το καθεστώς ενισχύσεων για την Τεχνολογική

Ανάπτυξη και την Καινοτομία που στοχεύει: α) στην αξιοποίηση των ερευνητικών υποδομών και του ερευνητικού δυναμικού της χώρας, β) στη σύνδεση της έρευνας με την παραγωγική διαδικασία σύμφωνα και με τους στόχους του «Annual Growth Survey 2019», γ) στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και της αναπτυξιακής πορείας της χώρας μέσα από τη χρηματοδοτική ενίσχυση καινοτόμων επιχειρηματικών & ερευνητικών πρωτοβουλιών και, εν τέλει, στη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε τομείς εντάσεως γνώσης.

5.4. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα

Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Α.Ε., θα διευκολύνει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση των ΜμΕ και νεοφυών επιχειρήσεων, των συνεταιρισμών και των κοινωνικών επιχειρήσεων, καθώς και των Δημόσιων Φορέων. Θα επικεντρωθεί σε ποιοτικά, στρατηγικά και καινοτόμα έργα, έργα υποδομών και έργα συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΤΕπ. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Α.Ε., θα παρέχει, επίσης, υπηρεσίες χρηματοοικονομικού συμβούλου και συμβούλου έργων προς τις επιχειρήσεις, καθώς και υπηρεσίες εμπειρογνωμοσύνης προς το Δημόσιο Τομέα.

Η ίδρυση ενός σύγχρονου αναπτυξιακού φορέα, όπως η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, συνιστά μια τομή για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την ελληνική οικονομία συνολικά. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που δεν έχει έως σήμερα στη διάθεσή της ένα θεσμό με τόσο κομβικό ρόλο για την αναπτυξιακή διαδικασία.

Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα έχει ως κύριο σκοπό την υποστήριξη των αναγκαίων μετασχηματισμών του παραγωγικού συστήματος με στόχο την προώθηση της δίκαιης, βιώσιμης και ολιστικής ανάπτυξης της οικονομίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Οι δραστηριότητες της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας θα κινηθούν γύρω από τους ακόλουθους θεμελιώδεις άξονες: α) την εν γένει στήριξη της επιχειρηματικότητας, β) τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης αντιμετωπίζοντας και καλύπτοντας δυσλειτουργίες και ανεπάρκειες της αγοράς, μέσω, ενδεικτικώς του σχεδιασμού, της δημιουργίας και της εφαρμογής χρηματοδοτικών μέσων για την βέλτιστη διοχέτευση των εθνικών, ευρωπαϊκών και άλλων κονδυλίων προς επι-

χειρήσεις, γ) την προώθηση της καινοτομίας, δ) την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ε) την προώθηση ποιοτικών, στρατηγικών και καινοτόμων έργων, στ) την προσέλκυση κεφαλαίων και την προώθηση των επενδύσεων στην χώρα με στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ζ) την ανάπτυξη και υλοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων, η) την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε επιχειρήσεις και στον Δημόσιο Τομέα, θ) την προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και η) την ενίσχυση της απασχόλησης.

Η ίδρυση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας θα υλοποιηθεί μέσω της αναδιάρθρωσης και ενίσχυσης της διοικητικής επάρκειας των υφιστάμενων οντοτήτων, της «ΕΤΕΑΝ ΑΕ» και της θυγατρικής της «ΤΑΝΕΟ ΑΕ». Η πρώτη φάση της μετεξέλιξης θα ολοκληρωθεί το πρώτο τρίμηνο του 2019, με την έγκριση του νέου νομικού πλαισίου, και η επόμενη φάση, που συνίσταται στην υλοποίηση των αναγκαίων οργανωτικών και άλλων αλλαγών, θα ολοκληρωθεί εντός του 2019. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα θα αναπτύξει ένα σύνολο νέων προϊόντων ύψους περίπου 2,3δισ. ευρώ τα επόμενα 5 έτη.

5.5. Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις & Αξιοποίηση Διεθνών Οργανισμών

Η Κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε σειρά ενεργειών με στόχο την ενίσχυση της αναπτυξιακής συνεργασίας με διεθνείς επενδυτικούς οργανισμούς. Ξεχωρίζουν η ενεργοποίηση της EBRD και του IFC στην Ελλάδα, η βελτιστοποίηση των δυνατοτήτων συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Τράπεζα Εμπορίου & Ανάπτυξης Ευξείνου Πόντου, η σύναψη σημαντικών σχέσεων με διεθνείς χρηματοδοτικούς και επενδυτικούς οργανισμούς των αναδυόμενων οικονομιών.

5.5.1. Ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) στην Ελλάδα

Ως μέρος των προσπαθειών αντιμετώπισης των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, η Κυβέρνηση διαπραγματεύθηκε με την EBRD και πέτυχε το 2015 την απόκτηση καθεστώτος λήπτριας χώρας για την Ελλάδα για περίοδο πέντε ετών (2015 –2020). Στο πλαίσιο αυτό, λειτούργησε γραφείο της EBRD στην Αθήνα (από το Μάρτιο του 2016) και απορροφήθηκαν από

την Τράπεζα χρηματοδοτήσεις συνολικού ύψους 2 δις ευρώ (μέχρι τέλη του 2018) με αποδέκτες ελληνικές επιχειρήσεις και έργα ελληνικού ενδιαφέροντος. Σημειώνεται επίσης ότι η Κυβέρνηση διασφάλισε την επέκταση της δραστηριοποίησης της Τράπεζας στην Ελλάδα και πέραν του 2020 για ακόμα μια πενταετία (2020 –2025).

5.5.2. Ενεργοποίηση του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης (IFC) στην Ελλάδα

Ο IFC επαναδραστηριοποιήθηκε στη χώρα από το 2015 μετά από σχετικό αίτημα της ελληνικής κυβέρνησης. Στο διάστημα που μεσολάβησε μέχρι σήμερα, ο IFC επικεντρώθηκε σε τομείς σημαντικούς για την ελληνική οικονομία, οι οποίοι επλήγησαν σοβαρά από την οικονομική κρίση και στους οποίους ο οργανισμός προσέφερε χρηματοδοτική στήριξη ύψους 929

εκατ.\$, που διατέθηκαν στον χρηματοπιστωτικό τομέα (42%), στον τομέα των υποδομών (21%) και στους υπόλοιπους τομείς (37%). Η επαναδραστηριοποίηση του IFC στην Ελλάδα αποφασίστηκε, εξαρχής, να είναι χρονικά περιορισμένη και να έχει διάρκεια μέχρι το τέλος του 2020.

5.5.3. Ενίσχυση παρουσίας της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (EIB) στην Ελλάδα

Η EIB αποτελεί την πλέον σταθερή πηγή άντλησης χρηματοδότησης για την ελληνική οικονομία μεταξύ των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Το 2017 αποτέλεσε έτος ρεκόρ εκταμιεύσεων της τελευταίας δεκαετίας αφού εκταμιεύθηκαν πόροι 2 δις. προς την Ελλάδα. Η στήριξη που παρέχει εκτείνεται σε διαφορετικά πεδία: των εξαγωγικών δραστηριοτήτων, των ενεργειακών υποδομών, των υποδομών μεταφορών, της αστικής ανάπτυξης, της επιχειρηματικότητας, κ.λπ. Εμβληματικά έργα που στηρίζονται από την EIB

είναι τα έργα του μετρό, τα περιφερειακά αεροδρόμια και η ενεργειακή διασύνδεση των Κυκλάδων με την ηπειρωτική χώρα. Η EIB, έχει επίσης ρόλο διαχειριστή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων (πακέτο Γιούνκερ-EFSI). Συνολικά, οι πόροι του EFSI που κατευθύνονται στην Ελλάδα ανέρχονται σε 2,7 δις. ευρώ, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα στην 1η θέση στην ΕΕ στην αξιοποίηση των πόρων του ταμείου (ως ποσοστό του ΑΕΠ). Το ποσό αυτό αναμένεται ότι θα κινητοποιήσει συνολικά πόρους 10.701 δις. ευρώ.

5.5.4. Τράπεζα Εμπορίου & Ανάπτυξης Ευξείνου Πόντου (BSTD)

Η πολυμερής Αναπτυξιακή Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης Ευξείνου Πόντου – BSTDB, έχει 11 ιδρυτικά κράτη μέλη (Αλβανία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Βουλγαρία, Γεωργία, Ελλάδα, Μολδαβία, Ουκρανία, Ρουμανία, Ρωσία και Τουρκία).

Η έδρα της Τράπεζας είναι στη Θεσσαλονίκη και η λειτουργία της ξεκίνησε το 1999.

Σήμερα 19 χρόνια μετά, η Τράπεζα έχει κατακτήσει μια αξιόπιστη θέση μεταξύ των Διεθνών Χρηματο-

δοτικών Οργανισμών και των Πολυμερών Αναπτυξιακών Τραπεζών που χρηματοδοτούν την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής του Ευξείνου Πόντου και των Βαλκανίων, έχει επιτύχει συνεργασία με όλες τις χώρες και αποτελεί χώρο κατανόησης και ανοχής ακόμα και μεταξύ εμπόλεμων Κρατών.

Η BSTDB δραστηριοποιείται στην Ελληνική οικονομία από τις αρχές του 2000 ενώ το πρώτο έργο εγκρίθηκε το 2002. Έχει επενδύσει στην Ελλάδα σε

22 έργα το ποσό των 442 δισ. ευρώ ενώ το διάστημα 2015 έως τον Μάιο 2018 υπήρξαν θεαματικά βελ-

τιωμένες επιδόσεις, αφού υπεγράφησαν δάνεια 244 εκατ. ευρώ για 11 έργα.

5.5.5. Δημιουργία ισχυρών σχέσεων με αναδυόμενες οικονομίες

Η Αντιπροεδρία της Κυβέρνησης σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών επεδίωξε από το 2015 τη συμμετοχή της χώρας σε χρηματοδοτικούς οργανισμούς των αναδυόμενων χωρών.

Συγκεκριμένα, η χώρα μας ολοκλήρωσε, μέσω του Υπουργείου Οικονομικών, τη διαδικασία ένταξης της στην Ασιατική Τράπεζα Υποδομών και Επενδύσεων (AIIB) που εδρεύει στο Πεκίνο. Η χώρα θα επωφεληθεί έτσι από τις χρηματοδοτήσεις της τράπεζας προς ελληνικές τεχνικές εταιρίες που αναλαμβάνουν έργα στη Μέση και Άπω Ανατολή. Αντίστοιχα, κινεζικές εταιρίες που επενδύουν στην Ελλάδα σε έργα υποδομών

θα μπορούν επίσης να χρηματοδοτούνται.

Παράλληλα, μέσω του Υπουργείου Οικονομίας & Ανάπτυξης, η χώρα ανέπτυξε σχέσεις με τη Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα (NDB) που ιδρύθηκε από τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία, την Κίνα και τη Νότια Αφρική (BRICS) με στόχο τη χρηματοδότηση έργων υποδομής και αειφόρου ανάπτυξης στις παραπάνω χώρες καθώς και σε άλλες αναδυόμενες οικονομίες και αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ελλάδα βρίσκεται σε φάση αξιολόγησης των κανόνων της Τράπεζας πριν προχωρήσει σε αίτημα προσχώρησης ως μέλος στην Τράπεζα.

5.6. Χρηματοπιστωτικός Τομέας

Η χρηματοπιστωτική κρίση αποκάλυψε αδυναμίες στη διοίκηση και διαχείριση του τραπεζικού τομέα και εξασθένησε σοβαρά την ικανότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος να στηρίξει την οικονομία εξασφαλίζοντας επαρκή χρηματοδότηση. Προτεραιότητα, σε αυτή τη φάση, αποτελεί η ταυτόχρονη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η εξάλειψη των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, η βελτίωση της τραπεζικής διακυβέρνησης, καθώς και η σταθεροποίηση και ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα για τη βελτίωση της ανθεκτικότητάς του, ώστε να καταστεί ικανός να εξυπηρετήσει τις αυξανόμενες ανάγκες της πραγματικής οικονομίας. Τα αποτελέσματα όλων των παραπάνω δράσεων πρέπει να συμβάλουν ουσιαστικά στους στρατηγικούς στόχους της παρούσας Αναπτυξιακής Στρατηγικής.

Το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει να εξυπηρετεί τις ανάγκες μιας οικονομίας που βρίσκεται σε ανάκαμψη, να επιτρέπει στις ελληνικές επιχειρήσεις να αναπτύξουν υφιστάμενα και νέα προϊόντα και να διεισδύσουν σε νέες αγορές. Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Ωστόσο, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και η κρίση της Ευρωζώνης του 2010 έπληξαν σημαντικά τον ελληνικό χρηματοπιστωτικό τομέα. Μετά την κρίση, ο ελληνικός χρηματοπιστωτικός τομέας ανακεφαλαιοποιήθηκε και αναδιαρθρώθηκε σημαντικά, έχοντας επανέλθει σταδιακά σε μια κανονικότητα. Η αγορά ομολόγων επηρεάστηκε, επίσης, σοβαρά από την κρίση και ανακάμπτει σταδιακά.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός τραπεζικών υπηρεσιών και των νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων

ανοίγει νέες ευκαιρίες, οι οποίες θα αυξήσουν τη ρευστότητα και θα βελτιώσουν τους γενικούς όρους χρηματοδότησης.

Η ελληνική Κυβέρνηση έχει θέσει ως στόχο να επιταχύνει τον μετασχηματισμό του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα. Η στρατηγική της παρουσιάζει τέσσερις βασικές προτεραιότητες με ορίζοντα το 2021:

- Ενίσχυση και διαφοροποίηση του τραπεζικού τομέα.
- Μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs).
- Βελτίωση της τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης.
- Χαλάρωση και εξάλειψη των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.

5.6.1. Ενίσχυση και διαφοροποίηση του τραπεζικού τομέα

Παρά τη βελτίωση του οικονομικού και χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να λειτουργεί υπό σημαντικούς περιορισμούς ρευστότητας που περιορίζουν περαιτέρω τις δυνατότητες νέου δανεισμού. Αναζητείται λοιπόν, μια μεικτή στρατηγική τόσο για την ενίσχυση όσο και για τη διαφοροποίηση και περαιτέρω ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Μετά τις μεταρρυθμίσεις, αναδιαρθρώσεις και συγχωνεύσεις των τελευταίων 7 ετών, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας συγκροτείται από τέσσερις συστημικές τράπεζες, καθώς και από ορισμένες μη συστημικές, εκ των οποίων οι έξι είναι συνεταιριστικές τράπεζες. Αποτελεί το πιο συγκεντρωτικό τραπεζικό σύστημα στην Ευρωζώνη, καθώς οι συστημικές τράπεζες κατέχουν το 96% περίπου των συνολικών χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.

Κατόπιν της ανακεφαλαιοποίησης του Δεκεμβρίου του 2015, οι συστημικές τράπεζες είναι επαρκώς κεφαλαιοποιημένες, ενώ οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υπερβαίνουν τα ρυθμιστικά κατώτατα όρια (μέσος όρος 17,1% του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας CET1) και άνω του μέσου όρου 15% της ΕΕ. Στον τομέα της ρευστότητας, σημαντικές βελτιώσεις περιλαμβάνουν τη σταθερή αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, τη σημαντική μείωση του μηχανισμού ρευστότητας ELA (κατά 25,2 δισ. ευρώ το 2016 και 22,1 δισ. ευρώ το 2017), τη βελτιωμένη πρόσβαση των τραπεζών στις χρηματοπιστωτικές αγορές μέσω εκδόσεων καλυμμένων ομολογιών (Covered Bonds) ύψους 2,25 δισ. ευρώ και των πράξεων repos στη διατραπεζική αγορά, τη σταδιακή χαλάρωση των ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων και την περαιτέρω μείωση των επιτοκίων. Η διατήρηση της κεφαλαιοποίησης των τραπεζών σε ασφαλή επίπεδα, αναγνωρίζεται ως ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερότητα του

ιδιαίτερα συγκεντρωμένου τραπεζικού τομέα, είναι, επίσης, επιθυμητός ένας ορισμένος βαθμός διαφοροποίησης και επέκτασης αυτού. Η προσέλκυση στρατηγικών επενδυτών και η προώθηση της καινοτομίας θα επιτρέψουν στον τραπεζικό τομέα να ενισχύσει τη θέση του στις αγορές και να βελτιώσει τις υπηρεσίες του. Με αυτόν, τον τρόπο θα εισρεύσουν τα απαραίτητα κεφάλαια και θα εισαχθεί η κατάλληλη τεχνογνωσία, ώστε να επιτευχθούν οι υψηλότερες επιδόσεις που επιτάσσει το σύγχρονο τραπεζικό σύστημα και να βελτιωθούν τόσο ο σχεδιασμός όσο και η εφαρμογή στο επίπεδο των στρατηγικών αποφάσεων. Παράλληλα, θα εφαρμοστούν σε βάθος οι σχετικές εθνικές και ευρωπαϊκές απαιτήσεις σχετικά με τη χρηστή διακυβέρνηση και την προστασία των δεδομένων και την ασφάλεια των συστημάτων.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη συνεταιριστικών τραπεζών που λειτουργούν σε περιφερειακό επίπεδο και στη βελτίωση της εταιρικής τους διακυβέρνησης για να επιτυγχάνουν τις καλύτερες επιδόσεις. Οι συνεταιριστικές τράπεζες συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πραγματικής οικονομίας χρηματοδοτώντας πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, σχεδιάζοντας και παρέχοντας επενδυτικές λύσεις για την κάλυψη των αυξανόμενων και σύνθετων τοπικών επιχειρηματικών αναγκών. Στο πλαίσιο αυτό, θεωρούνται καθοριστικής σημασίας παράγοντες για την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

Συνολικά, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει υποστεί βαθιές διαρθρωτικές αλλαγές. Έχει ανακεφαλαιοποιηθεί και αναδομηθεί αποτελεσματικά, η εταιρική διακυβέρνηση έχει βελτιωθεί και οι δραστηριότητές του έχουν εξορθολογιστεί, συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων μη βασικών ή ξένων περιουσιακών στοιχείων. Η συνέχιση της προσπάθειας προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα για το 2021.

5.6.2. Μείωση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (NPLs)

Το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) των τραπεζών παραμένει υψηλό. Η ελληνική κυβέρνηση έχει ξεκινήσει μια σειρά σημαντικών μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- Εισαγωγή του μηχανισμού εξωδικαστικού διακανονισμού (OCW) μέσω μιας πλήρως λειτουργικής πλατφόρμας, προκειμένου να διευκολυνθεί η επίλυση του χρέους των βιώσιμων επιχειρήσεων, η οποία επηρεάζει τους ιδιώτες και τους δημόσιους πιστωτές.

- Τροποποίηση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

για τη βελτίωση της επιβολής των δικαιωμάτων των ενέγγυων πιστωτών, μεταξύ άλλων μέσω ηλεκτρονικών πλειστηριασμών και για τη βελτίωση της κατάταξης των εξασφαλισμένων πιστωτών για τις νέες πιστώσεις.

- Εισαγωγή κινήτρων και άρση των εμποδίων στη διευθέτηση και την αναδιάρθρωση των χρεών, κυρίως με τη θέσπιση πρωτογενούς και δευτερογενούς νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της ευθύνης του προσωπικού που ασχολείται με την αναδιάρθρωση εκ μέρους των τραπεζών και του Δημόσιου Τομέα, την επίλυση των ζητημάτων των φορολογικών ζημι-

ών που προκύπτουν από αναδιάρθρωση δανείων, δι-αγραφές ή πωλήσεις δανείων που πρέπει να μεταφερ-θούν και να συμψηφιστούν με τα φορολογητέα κέρδη κάθε αντίστοιχου έτους, την επέκταση της απαλλαγής των διαγραφών από τους φόρους εισοδήματος, κ.λπ.

- Βελτίωση του πλαισίου αφερεγγυότητας, κυρί-ως με την έκδοση πρωτογενούς και δευτερογενούς νομοθεσίας για τη ρύθμιση του επαγγέλματος του εν λόγω διαχειριστή, τη βελτίωση του πλαισίου επίλυσης της αφερεγγυότητας των νοικοκυριών (κυρίως όσον αφορά τη διαδικασία) και τη βελτίωση της κατάρτισης των αρμόδιων δικαστών.

- Δημιουργία πλαισίου ρύθμισης και επιδότησης αποπληρωμής για δάνεια φυσικών προσώπων με ενέχυρο την πρώτη κατοικία. Το πλαίσιο ρύθμισης που θεσπίστηκε τον Απρίλιο του 2019 περιλαμβάνει στεγαστικά και επαγγελματικά δάνεια με ενέχυρο την πρώτη κατοικία και προβλέπει ρύθμιση του υπολοί-που δανείου έως και 25 έτη με επιδότηση έως 50% της νέας δόσης για τις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες. Η εφαρμογή του νέου πλαισίου αναμένεται να έχει ιδιαίτερα θετική επίδραση τόσο στην προστασία των ευπαθών δανειοληπτών όσο και στους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ, θετική ανα-μένεται και η επίδραση στην αποσυμφόρηση της δι-καστικής διαδικασίας. Ισχυρές δικλίδες ασφαλείας όπως η άρση του τραπεζικού απορρήτου ως πρού-πόθεση επιλεξιμότητας εξασφαλίζουν την αποφυγή κατάχρησης του πλαισίου από στρατηγικούς κακο-πληρωτές.

- Ενίσχυση των αρμοδιοτήτων της Ειδικής Γραμ-ματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους που συντονίζει τις αποφάσεις και τη στρατηγική του Κυβερνητικού Συμβουλίου για τη Διαχείριση του Ιδιωτικού Χρέους.

- Παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων μεί-ωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που υποβά-λουν οι τράπεζες στην ΕΚΤ-SSM. Σύμφωνα με αυτούς τους στόχους, τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (NPEs) θα μειωθούν από 101,8 δισ. σε 64,6 δισ. ευρώ (-37,2%) και τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (NPLs) από 72,8 δισ. σε 38,6 δισ. ευρώ (-47%) μεταξύ Ιουνίου 2017 και 2019. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να είναι ευθυγραμμισμένη με τους στόχους της παρούσας Αναπτυξιακής Στρατηγικής για τους επιμέρους κλά-δους της οικονομίας και την κοινωνική συνοχή, αλλά

παράλληλα πρέπει να υλοποιηθεί με την ελάχιστη δυ-νατή ανάλωση του αποθέματος κεφαλαίων του Τρα-πεζικού Συστήματος.

- Ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς των NPLs σύμφωνα με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές της ΕΕ με νομοθεσία που θα ρυθμίζει τη μεταβίβαση και εξυπη-ρέτηση των NPLs. Η εξάλειψη των φραγμών για την εί-σοδο των εξειδικευμένων Εταιρειών Διαχείρισης NPLs θα επιτρέψει την παροχή άδειας λειτουργίας αυτών ως διαχειριστές δανείων (Loan Servicers) με στόχο τη χρήση σημαντικά μεγαλύτερης τεχνογνωσίας στη διαχείριση των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων/ Δανείων. Τα φορολογικά κίνητρα και οι διαδικαστικές διατάξεις θα διασφαλίσουν την ομαλή λειτουργία της αγοράς των NPLs/NPEs, προστατεύοντας ταυτόχρονα τα δεδομένα και τα δικαιώματα των καταναλωτών, σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ. Οι πρόσφατες νο-μοθετικές προτάσεις της ΕΕ θα χρησιμεύσουν για την περαιτέρω τροποποίηση και ολοκλήρωση αυτού του πλαισίου.

- Δημιουργία Πιστωτικού Γραφείου (Credit Bureau) του μητρώου συναλλαγών ακινήτων.

Αυτές οι μεταρρυθμιστικές πολιτικές θα επιτρέ-ψουν τη δραστική μείωση του αριθμού των ΜΕΔ, ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα των τραπεζών να επι-κεντρωθούν στην εμπορική τους λειτουργία και να στηρίξουν τις δραστηριότητες των βιώσιμων επιχειρή-σεων και της πραγματικής οικονομίας. Θα συμβάλει, επίσης, στη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της συνοχής προστατεύοντας τα ευάλωτα νοικο-κυριά.

Στο μέλλον, η ελληνική Κυβέρνηση θα συνεχίσει τις προσπάθειες, παρακολουθώντας την υλοποίηση των παραπάνω μεταρρυθμίσεων και βελτιώνοντας ή συμπληρώνοντας, όπου αυτό είναι απαραίτητο, και τις εξελίξεις στο επίπεδο της ΕΕ.

Αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την εκτίμη-ση του κόστους και του οφέλους από την παράλληλη υιοθέτηση εναλλακτικών διαδικασιών επίλυσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως για παράδειγμα, τη σύσταση μιας εταιρείας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις πρόσφατες κατευθυντή-ριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις εται-ρείες διαχείρισης κεφαλαίων (Asset Management Companies - AMC Blueprint).

5.6.3. Βελτίωση της τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης

Η αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση βρίσκεται στο επίκεντρο της διεθνούς και εγχώριας προσοχής τα τελευταία χρόνια. Είναι ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία του τραπεζικού τομέα και της οικονομίας στο σύνολό της.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο ετών, το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) αξιολογεί ενεργά τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και τις ρυθμίσεις διακυβέρνησης των συστημικών τραπεζών. Ως αποτέλεσμα, η σύνθεση των διοικητικών συμβουλίων των τραπεζών άλλαξε ριζικά, με τη σταδιακή αντικατάσταση του 76% των μη εκτελεστικών μελών το 2016 και το 2017. Οι τράπεζες κατάφεραν, επίσης, να μεταφέρουν διεθνή εμπειρία στα διοικητικά συμβούλια.

Την επόμενη περίοδο θα ληφθούν πρόσθετα μέτρα για τη βελτίωση της Διαχείρισης Κινδύνων κα-

θώς και του Εσωτερικού Ελέγχου (Compliance and Internal control), προκειμένου να προωθηθούν οι βέλτιστες πρακτικές και τα κατάλληλα πρότυπα στην εταιρική διακυβέρνηση και στις επιδόσεις των διοικητικών συμβουλίων. Η σταδιακή μείωση της συμμετοχής του Δημοσίου στις συστημικές τράπεζες θα σχεδιαστεί διεξοδικά, με βάση μια ορθολογική πρακτική για τη συμμετοχή των μετόχων, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι δίκαιοι όροι και η ομαλή μετάβαση. Η εξεύρεση στρατηγικών επενδυτών θα ήταν συνεπής στόχος συνδεδεμένος με την προαναφερόμενη στρατηγική για την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Ο παραπάνω σχεδιασμός, θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, έναν οδικό χάρτη για τη «Στρατηγική Εξόδου» και το ρόλο του ΤΧΣ σε αυτές τις διαδικασίες, σύμφωνα με ό,τι ήδη προβλέπεται στο σχετικό νόμο για το ΤΧΣ.

5.6.4. Χαλάρωση και εξάλειψη των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων (Capital Controls)

Μετά την επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, δημιουργήθηκε μια ειδική Επιτροπή για την Έγκριση των Τραπεζικών Συναλλαγών, τη διευκόλυνση των συναλλαγών και την αποτροπή φαινομένων συμφόρησης στις οικονομικές συναλλαγές. Έκτοτε, η Επιτροπή αυτή εξετάζει τις αιτήσεις τραπεζικών συναλλαγών και μεταφορών κεφαλαίων όλων των ενδιαφερομένων μερών. Οι περιορισμοί αυτοί αίρονται σταδιακά.

Τον Μάιο του 2017, η ελληνική Κυβέρνηση δημοσίευσε έναν οδικό χάρτη για τη σταδιακή χαλάρωση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Περιγράφει τη στρατηγική και τις προϋποθέσεις για τη χαλάρωση και τελικά, την εξάλειψη όλων των περιορισμών. Τα τελευταία βήματα του οδικού χάρτη περιλαμβάνουν:

- Άρση περιορισμών σχετικά με την πρόωρη λήξη των προθεσμιακών καταθέσεων και την πρόωρη εξόφληση των δανείων.
- Αύξηση των ορίων ανάληψης μετρητών, των

ορίων μεταφοράς κεφαλαίων και του ποσοστού ανάληψης των κεφαλαίων που μεταφέρονται από το εξωτερικό.

- Κατάργηση των περιορισμών σχετικά με το άνοιγμα επιχειρηματικών και ατομικών λογαριασμών.

Τα επόμενα βήματα θα βελτιώσουν τις οικονομικές επιδόσεις, διασφαλίζοντας παράλληλα τη ρευστότητα στο σύστημα. Περιλαμβάνουν:

- Κατάργηση των περιορισμών των αναλήψεων μετρητών. Σε συνδυασμό με τους καταργηθέντες περιορισμούς για το άνοιγμα νέων λογαριασμών, θα ολοκληρώσει την απελευθέρωση των εγχώριων συναλλαγών και την κατάργηση του δεύτερου πυλώνα των περιορισμών.
- Αύξηση των ορίων μεταφοράς κεφαλαίων στο εξωτερικό για επιχειρήσεις και ιδιώτες.
- Αύξηση του τρέχοντος ορίου έγκρισης συναλλαγών, με σκοπό την ανάθεση αυτής της αρμοδιότητας στις υποεπιτροπές τραπεζών.

Εμβληματικές Μεταρρυθμίσεις

Διασφάλιση Δημοσιονομικής Βιωσιμότητας	
Δημοσιονομική Διαχείριση	
Πλήρης υλοποίηση του Ενιαίου Λογαριασμού θησαυροφυλακίου	2021
Ολοκλήρωση του νέου Λογιστικού Σχεδίου	2022
Μείωση-εξάλειψη ληξιπρόθεσμων οφειλών	2019
Φορολογική Πολιτική – Καταπολέμηση Φοροδιαφυγής	
Εφαρμογή Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδίου της Α.Α.Δ.Ε	2016-2020
Καταπολέμηση λαθρεμπορίου	Σε εξέλιξη
Επέκταση της χρήσης ηλεκτρονικών πληρωμών	Τέλος 2022
Σταδιακή μείωση φορολογίας επιχειρήσεων από 29% (2018) στο 25% (2021)	2019-2022
Σύσταση Περιουσιολογίου	2019
Μεταρρυθμίσεις και Πολιτικές για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	
Ενίσχυση Παραγωγικότητας, Καινοτομίας και Διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας	
Υλοποίηση δράσεων ενίσχυσης της παραγωγικότητας σε 10 τομείς παρέμβασης	2018-2030
Υλοποίηση δράσεων, πολιτικών και μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση του επιχειρηματικού και παραγωγικού μετασχηματισμού των ΜμΕ	2023
Έναρξη λειτουργίας δικτύου υποστήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	2019
Στρατηγική για τις εξαγωγές	
[α] Εφαρμογή εργαλείου προσδιορισμού προϊόντων και αγορών	2020
[β] Πλήρης ανάπτυξη help desk εξαγωγέων / Εκσυγχρονισμός Enterprise Greece	2021
[γ] Εθνικό πληροφοριακό σύστημα προώθησης εξαγωγών	2021
Εφαρμογή νέου πλαισίου για τις Στρατηγικές Επενδύσεις	2019
Λειτουργία παρατηρητηρίου Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ)	2019
International Capital (TANEO/Mudabala)	Σε εξέλιξη
Πολιτική προσέλκυσης και υποστήριξης επενδύσεων σε παραγωγές οπτικοακουστικών έργων στην Ελλάδα	Σε εξέλιξη
Αξιοποίηση ερευνητικού δυναμικού για την παραγωγική ανασυγκρότηση: Πλήρης ανάπτυξη δράσεων ΕΛΙΔΕΚ για την ανάσχεση του Brain-Drain/Waste	2020
Ενίσχυση επιχειρηματικής καινοτομίας: Equifund, «Ερευνά-Δημιουργώ-Καινοτομώ», Εμβληματικές Πρωτοβουλίες	Σε εξέλιξη
Διαμόρφωση Εθνικής Βιομηχανικής Πολιτικής	2019

Υλοποίηση Σχεδίου Δράσης για τη Φαρμακοβιομηχανία	Σε εξέλιξη
Ολοκλήρωση της Στρατηγικής για την 4.0	2019
Ολοκλήρωση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης	2020
Ολοκλήρωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας	2020
Βελτίωση του Επιχειρηματικού και Κανονιστικού Περιβάλλοντος	
Επέκταση των υπηρεσιών μιας στάσης (e-ΥΜΣ) σε όλο τον κύκλο ζωής μιας επιχείρησης	2019
Ολοκλήρωση διαδικασιών απλοποίησης της αδειοδότησης οικονομικών δραστηριοτήτων	2020
Πλήρης εφαρμογή του νέου συστήματος ελέγχου και εποπτείας της αγοράς	2020
Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Άσκησης Δραστηριοτήτων και Ελέγχων (ΟΠΕ-ΑΔΕ)	2021
Καθορισμός φορολογικών κινήτρων για εταιρικούς μετασχηματισμούς (εταιρικό δίκαιο)	2019
Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για το Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.)	2019
Doing Business: Έναρξη συνεργασίας με την παγκόσμια τράπεζα για την υλοποίηση παρεμβάσεων σε 10 τομείς για την προώθηση της ευκολίας στο επιχειρείν	2019
Αναβάθμιση υπηρεσιών καταπολέμησης του παραεμπορίου	2019
Ολοκλήρωση ειδικού χωροταξικού για τη βιομηχανία με ενσωμάτωση του επιχειρησιακού σχεδίου για την ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων	2021
Σχέδιο εξυγίανσης Α.Β.Σ (έναρξη)	Σε εξέλιξη
Κτηματολόγιο (Πλήρης λειτουργία οργανισμού και ολοκλήρωση κτηματογράφησης)	2021
Ολοκλήρωση της κύρωσης δασικών χαρτών στο σύνολο της χώρας	2020
Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων- Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης (ΟΣΔΔΥ-ΠΠ) / (Paperless Trial)	2021

Μεταρρυθμίσεις του χωρικού σχεδιασμού (Ολοκλήρωση χωροταξικών πλαισίων	
[α] Τουρισμός	2019
[β] Βιομηχανία	2021
[γ] Ορυκτός πλούτος	2021
[δ] Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)	2021
[ε] Ιχθυοκαλλιέργειες	2022
Αφερεγγυότητα φυσικών προσώπων – νοικοκυριών: Ολοκλήρωση σχεδίου δράσης, με στόχο τον μηδενισμό των χρονιζουσών εκκρεμών αιτήσεων	2021
Ψηφιακή αναβάθμιση των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (eKEP)	2022
Ολοκλήρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας και λειτουργία της Εθνικής Πύλης για την Κωδικοποίηση της Νομοθεσίας	2022
Πλήρης ψηφιοποίηση της διαδικασίας υλοποίησης προσλήψεων μέσω Α.Σ.Ε.Π	2020
Νέο σύστημα πολυετούς και ετήσιου προγραμματισμού προσλήψεων με ένδειξη	Σε εξέλιξη
Παρατηρητήριο Δημόσιας Διοίκησης και υπηρεσία τεχνικής υποστήριξης φορέων της Δημόσιας Διοίκησης με ένδειξη	Σε εξέλιξη
Δημιουργία Περισσότερων και Καλύτερων Θέσεων Εργασίας	
Ολοκλήρωση μεταρρύθμισης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης	2020
Καταπολέμηση της επισφάλειας στην εργασία (νομοσχέδιο)	2019
Εξατομικευμένη υποστήριξη εγκλωβισμένων εργαζόμενων και των εργαζομένων στους φθίνοντες κλάδους για την προσαρμογή στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος	2019 - 2021
Ποιοτικές και Προσβάσιμες Υποδομές για την Ανάπτυξη	
Υποδομές, Δίκτυα και Ενεργειακά Έργα	
Πολιτική μεταφορών	
Εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών	2019 - 2037
Ανανέωση του στόλου των λεωφορείων με νέα αντιρρυπαντικής τεχνολογίας (750 λεωφορεία νέας γενιάς)	2020
Ενεργειακή Πολιτική	
Ολοκλήρωση εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα	2030
Διαγωνιστικές διαδικασίες για την κατασκευή νέων σταθμών ΑΠΕ 2600MW	2020

Αναθεώρηση του αδειοδοτικού πλαισίου για τις ΑΠΕ	2020
Λειτουργία διαδριατικού αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου TAP	2020
Υλοποίηση Ελληνοβουλγαρικού αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου IGB	2020
Έργα διασύνδεσης μη διασυνδεδεμένων νησιών (Κυκλάδες-Δωδεκάνησα) με το Ηπειρωτικό σύστημα	2030
Υλοποίηση αγωγού φυσικού αερίου EASTMED	2025
Πλήρης αντικατάσταση μετρητών ηλεκτρικής ενέργειας με έξυπνους μετρητές	2030
Υλοποίηση υποδομών συμπιεσμένου φυσικού αερίου	2022
Επέκταση δικτύων διανομής φυσικού αερίου στην Αττική, Θεσσαλία, Θεσσαλονίκη και λοιπές περιοχές	2021
Υλοποίηση τερματικού σταθμού υγροποιημένου σταθμού φυσικού αερίου στην Αλεξανδρούπολη	2021
Έργα διασύνδεσης νήσου Κρήτης με το Ηπειρωτικό σύστημα	2022
Υλοποίηση αγωγών φυσικού αερίου Ελλάδας-Ιταλίας-αγωγός POSEIDON	2023
Ψηφιακός μετασχηματισμός	
ΣΥΖΕΥΞΙΣ II (ολοκλήρωση)	2021
Ultra-fast Broadband (ολοκλήρωση)	2023
Ενιαία Ψηφιακή Πύλη	2022
Σύστημα ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων	2020
Ψηφιακός μετασχηματισμός του Γεωργικού Τομέα	2020
Ανάπτυξη της Αξίας των Περιουσιακών Στοιχείων του Δημοσίου	
Υλοποίηση στρατηγικού σχεδίου της Ελληνικής Εταιρίας Συμμετοχών και Περιουσίας	2018-2022
Εφαρμογή Επιχειρησιακού Προγράμματος Αξιοποίησης (Asset Development Plan) του ΤΑΙΠΕΔ	Σε εξέλιξη
Πολυδιάστατη αξιοποίηση περιουσίας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης/OAED με όρους δημόσιας αξίας	Σε εξέλιξη

Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη	
Η Αναπτυξιακή Στρατηγική και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξη (ΣΒΑ)	
Υλοποίηση Εθνικού Σχεδίου Εφαρμογής των ΣΒΑ	2030
Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και Διαχείριση Κινδύνων	
Ολοκλήρωση Περιφερειακών Σχεδίων Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ)	2020
Αναθεώρηση, υιοθέτηση και εφαρμογή του νέου Εθνικού Συστήματος Πολιτικής Προστασίας	2021
Υλοποίηση στοχευμένων μέτρων για την πρόληψη δασικών πυρκαγιών	2021
Επέκταση λειτουργίας Κέντρων Εκπαίδευσης για την Αειφορία	2020
Λειτουργία Εθνικού Δικτύου Κλιματικής Αλλαγής για τη μελέτη και την έγκυρη ενημέρωση στην αντιμετώπιση ακραίων φυσικών φαινομένων	2020
Πρώθηση της Κοινωνικής και Κυκλικής Οικονομίας	
Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις: Εισαγωγή πράσινων κριτηρίων σε τουλάχιστον 10 κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών	2020
Υλοποίηση σχεδίου δράσης για την Κυκλική Οικονομία	2020
Διαμόρφωση και θεσμοθέτηση προεδρικών διαταγμάτων για όλες τις περιοχές του δικτύου Natura 2000	2021
Εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη του οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας	2017-2023
Υλοποίηση Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση	2018-2038
Ενίσχυση της Περιφερειακής και Αστικής Ανάπτυξης	
Υλοποίηση δράσεων ενίσχυσης αναπτυξιακού ρόλου των Ο.Τ.Α (θεσμική ενίσχυση, χρηματοδότηση, στελέχωση, ψηφιακός μετασχηματισμός)	Σε εξέλιξη
Ενίσχυση επιχειρήσεων σε Μειονεκτούσες Αναπτυξιακά Περιοχές (έναρξη)	2019
Νησιωτικότητα	
[α] Επανασχεδιασμός του χάρτη των ακτοποϊκών μεταφορών	2020
[β] Ανάπτυξη ολοκληρωμένου σχεδίου θαλάσσιων, αεροπορικών και χερσαίων μεταφορών	2020
[γ] Υδατική αυτονομία των εναπομεινάντων άνυδρων νησιών και αδειοδότηση κατασκευής μονάδων αφαλάτωσης	2020
[δ] Μεταφορικό ισοδύναμο (πλήρης ανάπτυξη)	2021

Ψήφιση νόμου για τις αστικές αναπλάσεις	2019
Νέο Κοινωνικό Κράτος	
Υλοποίηση σχεδίου δράσης για τη συγχώνευση όλων των Ταμείων Κοινωνικής Ασφάλισης	2020
[α] Ενίσχυση των 241 Κέντρων Κοινότητας με 100 κέντρα στήριξης της οικογένειας και 150 κέντρα ολοκληρωμένης φροντίδας ηλικιωμένων	2020
[β] Διάθεση 150.000 θέσεων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς (κάλυψη ζήτησης)	2021
[γ] Επέκταση σε όλα τα δημοτικά σχολεία της χώρας των σχολικών γευμάτων (500.000 παιδιά)	2021
Ολοκλήρωση πιλοτικού προγράμματος αποϊδρυματοποίησης των παιδιών και των ατόμων με αναπηρίες	2020
Σταδιακή εφαρμογή της διετούς υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής	2020
Θεσμοθέτηση νέου συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	2021
Υλοποίηση Εθνικού προγράμματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	2021
Συνεχής βελτίωση λειτουργίας του Δικτύου Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας	Σε εξέλιξη
Εφαρμογή συστήματος κεντροποιημένων προμηθειών υγείας (Ε.Κ.Α.Π.Υ.)	2021
Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης	
Λειτουργία Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας	2019
Νέος Αναπτυξιακός Νόμος (Νέα Καθεστά για μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις & τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία)	2019
Υλοποίηση 4 επενδυτικών προγραμμάτων TANEΟ (Fund of Funds)	Σε εξέλιξη
Έναρξη Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ)	2019
Προετοιμασία Νέας Προγραμματικής Περιόδου (2021-2027)	Σε εξέλιξη
Ολοκλήρωση του οδικού χάρτη για τη χαλάρωση και την εξάλειψη των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων	Σε εξέλιξη
Πλήρης εφαρμογή των πολιτικών που στοχεύουν στη μείωση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων/Ανοιγμάτων (NPLs/NPEs)	2021

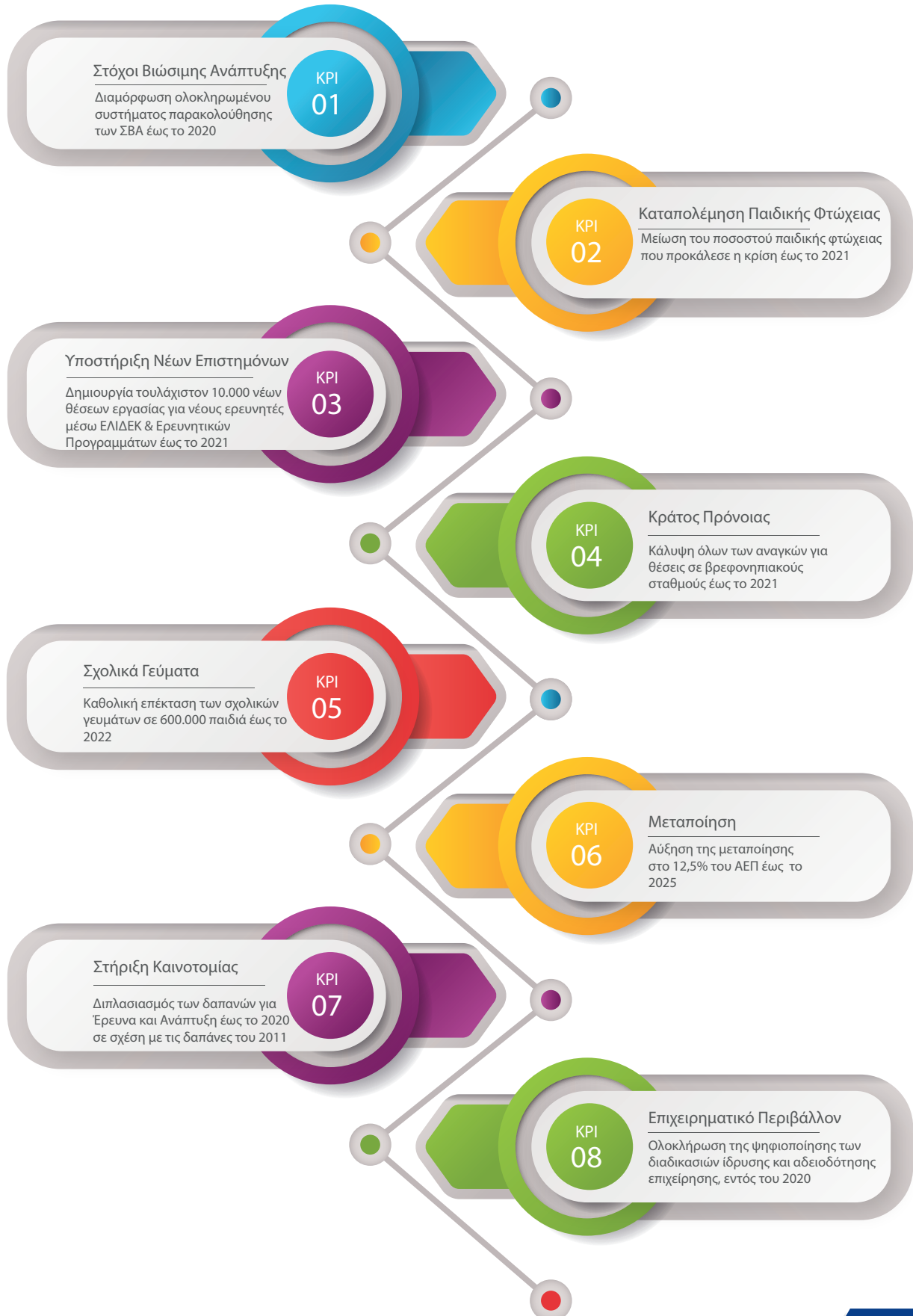
Παρακολούθηση και Αξιολόγηση της Στρατηγικής

Η εφαρμογή της στρατηγικής και των πολιτικών που προβλέπονται στο παρόν έγγραφο θα παρακολουθείται από μια Πολιτική Επιτροπή, υπό την εποπτεία του Πρωθυπουργού. Σε τεχνικό επίπεδο, η Γενική Γραμματεία Συντονισμού θα είναι υπεύθυνη για:

- i. Τη συνεχή επικοινωνία με τα αρμόδια Υπουργεία, προκειμένου να παρακολουθεί την πρόοδο που έχει σημειωθεί στο Σχέδιο Δράσης και τα Προβλεπόμενα Χρονοδιαγράμματα.
- ii. Την υποβολή αναφοράς προόδου σε διμηνιαία βάση στην Πολιτική Επιτροπή.
- iii. Την ανάπτυξη συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης για τον εντοπισμό πιθανών προβλημάτων και αποκλίσεων.
- iv. Την υποβολή προτάσεων για τη λήψη μέτρων.

Η Πολιτική Επιτροπή θα υποστηριχθεί από ένα Αναπτυξιακό Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων, το οποίο θα ενημερώνεται για την πρόοδο της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης και θα παρέχει συμβουλές σε θέματα στρατηγικής και πολιτικής. Ένα δημόσιο ερευνητικό ίδρυμα θα συμβάλει στην επεξεργασία και εξειδίκευση των σχετικών πολιτικών αποφάσεων.

Εμβληματικοί Στόχοι (KPIs)

Εμβληματικοί Στόχοι (KPIs)

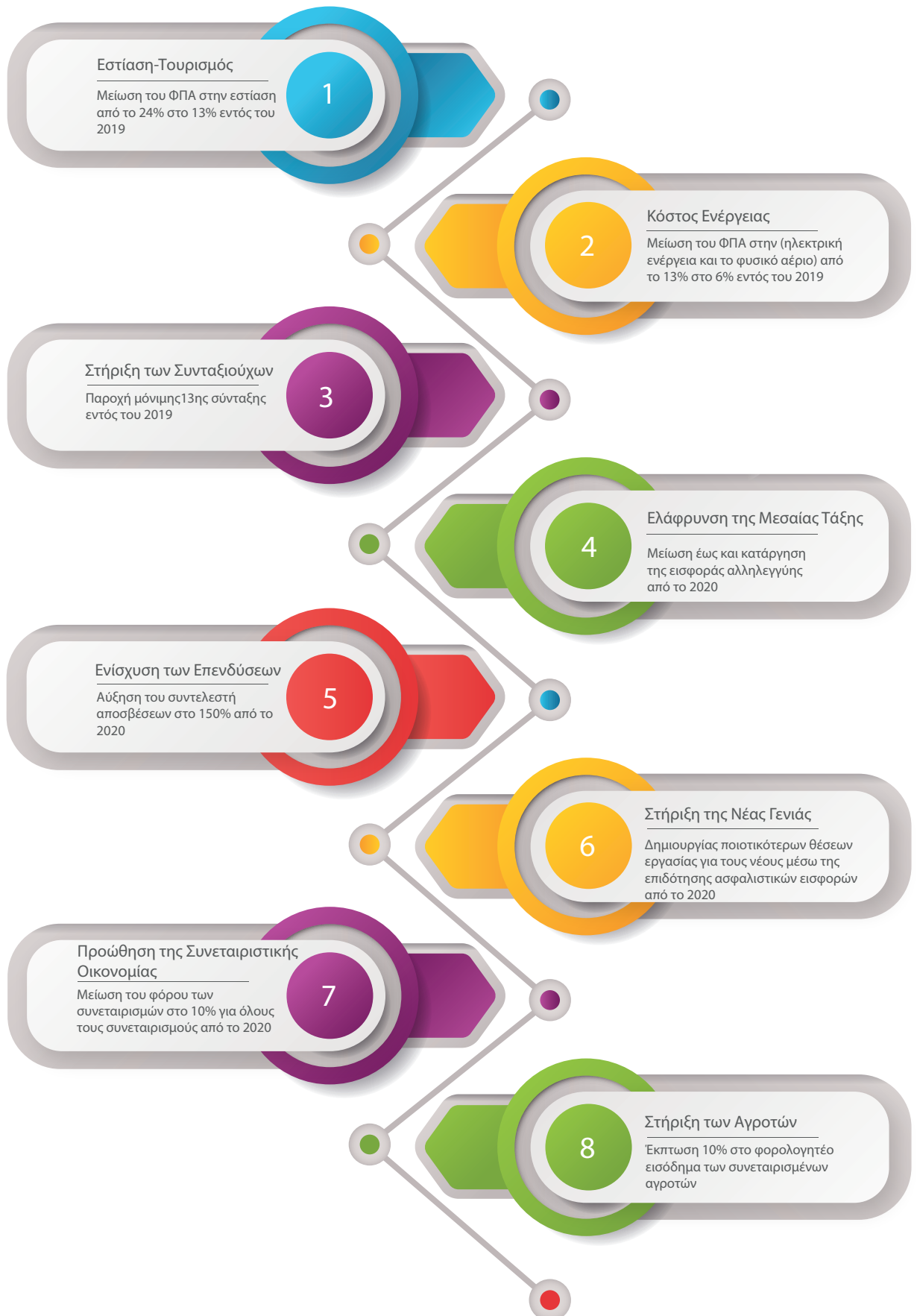
Εμβληματικοί Στόχοι (KPIs)

Εμβληματικοί Στόχοι (KPIs)

Δέσμη Αναπτυξιακών Μέτρων

Δέσμη Αναπτυξιακών **Μέτρων**

